

KLASIKOAK, S.A. lukro-asmorik gabeko elkarateak argitaratu du obra hau, elkaratearen sustatzaile eta partaideak honako erakunde hauek izanik:

Fundación BBVA

•

Bilbao Bizkaia Kutxa — BBK

•

Gipuzkoa Donostia Kutxa — KUTXA

•

Caja VITAL Kutxa

•

Euskal Herriko Unibertsitatea — UPV/EHU

•

Deustuko Unibertsitatea

EUTIFRON, EUTIDEMO
ETA GORGIAS

PLATON

Eutifron, Eutidemo
eta Gorgias

Jatorrizko izenburua:
EUQUFPWN, EUQIAHMOS, GORGAS
Euskaratzailea: *Jesus Maria Arrojerria*
Berrikuslea: *Aitziber Karrera Aranburu*
Hitzaurregilea: *José Ramón Arana*

Lehen argitalpena: 2005eko irailean

© Itzulpenarena: Jesus Maria Arrojerria
© Klasikoak, 2000
Begoñako Andra Mari, 16 • 48006 Bilbo
Tel.: 94 • 416 14 89 / Fax: 94 • 416 63 48

Erabat debekaturik dago, Copyright-titularen idatzizko baimenik gabe, legeek ezarritako zigorraren
pean, zatika edo osorik obra hau birsortzea edozein bitartekoz edo prozeduraz, erreprografia eta
trataera informatikoa barne direla, baita beronen aleak alokapen edo mailegutza publikoaren
bidez banatzea ere.

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak onetsia 2005-IX-28

ISBN: 84-96455-06-08
Lege gordailua: BI.-2024-05

Fotokonposaketa: L&A Diseinua.
Begoñako Andra Mari, 10 • 48006 Bilbo

Inprimaketa: Gestingraf L. B. A.
Ibarsusi Bidea, 3 • 48004 Bilbo

Diseinua eta Maketa: A.I.C.
Infante Don Juan Etorbidea, 26 • 20008 Donostia

HITZAURREA

Platon, beste ospe askoren artean, elkarrizketa-idazle gisa sartu da historian. Eta arrazoi osoz. Ez aurrena izan zelako –ez baita horrela, zenbaitzuk oraindik uste horretakoak badira ere–, ezta elkarrizketa zabaldu zuelako ere, baizik eta bera imitatzen saiatu diren guztiak, asko izanik ere, eskas gelditu direlako elkarrizketa platonikoen ondoan. Bi elkarrizketa idazle bikain gogoratuko ditut bakarrik. Bata, Juan Scoto Erigena. Haren Naturaren bereizketa lan handia, eragin handikoa bai erdiaroko filosofian bai modernoan Hegelen bidez, irakasle eta ikasle arteko elkarrizketa gisa aurkezten da. Baina horretara mugatzen da dena. Eta irakurleak aurretik daki zer itxaron dezakeen: bere irakaspenak ematen dituen irakasle bat eta, gehien jota, bizkor eta argia izango den ikasle bat, objekzioak jarriko dituen irakasleak bere ideiak zehaztu edo argudioak indartu ditzan. Anaia Luis Leongoak ere, Kristoren izenak lanean, lagunarteko elkarrizketa erabiltzen du ere Pseudo-Dioniso Areopagoarrak geroztik tradizio kristauan hain aztertua den gai honetaz hitz egiteko. Eta, hor hizketakideek izen berezia eduki arren, elkarrizketa ez da horregatik gutxiago bigarren mailako baliabide bat: gaia eta azalpenak dira garrantzitsuak. Bi idazleotan elkarrizketa alde batera utz zitekeela ondorioztatzen du irakurleak. Eta ez hori bakarrik, forma hori eztabaidatuarekiko horren arrotza izanik, ia haserrarazten gaitu ere: artifiziola da. Eta eztabaida intelektual batean gauza gutxi dira jasa-

nezinagoak artifizioak argudiaketaren zailtasunari gehitzen dizkionak baino.

Elkarriketa platonikoa inoizko beste edozein forma literariotatik bereizten duena hizketakideek bertan beti zerbait jokoan dutela da: ez dira idazleak bere gogara darabiltzan pieza hutsak. Izan ere, Sokratesek bere heriotza ere du jokoan. Ezin da elkarriketa bat bera ere irakurri testuinguru horretan ez bada: Sokrates mementu horretan egiten ari denagatik, eztabaidatzeagatik, epaitu, kondenatu eta hil zutela. Testuinguru horretan dena da goria, keinu txikiena ez da laguntza bat, bizitza baten zantzua baizik, eta elkarriketa horietan eztabaidatzen direnak ideiak direnez, agerian jartzen da ideia horien lotura bizitzarekin, hobeto esanda, heriotzarekin. Platonen elkarriketek pentsamenduarekiko lotura horregatik hartzen dute beren berezitasun eta bizitasuna, ez gaigatik.

Platonek (K. a. 427-347) elkarriketa asko idatzi zituen eta gaur egun, XIX. eta XX. mendeetako lan historiografikoari esker, elkarriketa horien kronologia erlatiboa ezagutzen dugu: hau da, ez dakigu zehatz bakoitza zein urtetan idatzi zen, baina bai beraien arteko hurrenkera kronologikoa. Eta nahikoa adostasuna dago elkarriketok hiru fase handitan banatzeko.

Gaztaroko fasea (399-388): Sokrates da protagonista, eta irakasle maite exekutatuaren metodologia eta pentsamendua oso ondo islatzen dute. Garai horretakoak dira, besteak beste, epaiketari buruzko hiru lanak (Eutifron, Sokratesen defentsak, Kriton), Karmides eta sofistekiko errespetu eta kritikazko elkarriketa handietako batzuk: Protogoras eta Gorgias, azken elkarriketa honekin garai hori ixten delarik. Eutidemo agian garai horretakoa da.

Bigarren faseak (387-361) bai filosofiaren eta baita literatura-ren maisu honen zenbait maisu-lanak sortzen ditu: Fedon, Menon, Simposioa, Fedro, Errepublikak, Timeo, Sofista, Politikaria, Teeteto, Parmenides. Platon, horrezkero bere pentsamenduaren jabe, Sokrates protagonista gisa aurkezten jarraitzen du, baina Sokratesek adierazitako ideiak jada Platonenak izango lirateke.

Hirugarren fasean (360-347) Sokrates desagertu egiten da hizketakide gisa. Lan nagusia Legeak da, hirigintzari (antzinatetik gorde den aurrena) eta politikari buruzko tratatu handia, Errepublikaren proposamen komunisten gogortasuna leuntzen duena¹.

Elkarriketa, jakintza legitimatzailea.

Platonek bizi zuen hiri-grekoaren egoeran bi ezgaitasun daude: jakintzak ez du bere funtzioa betetzen, lana teknikoki eta sozialki zatitzea, politikaren helburua lortzeko, gizakiak hobeak bihurtzea alegia; ezta gizakiak jarduera politikoa zuzen parte hartzeko gaitzearen funtzioa ere, prozesu politikoen inguruko ezagupenaz erabakitzeko gai izan daitezen: norberak bere interesen arabera jarduten du, ez gizartearen interes kolektiboen arabera. Bi eskasia hauek hirugarren bat dakarte beraiekin: ez dago lidergorik jarduera eta indar desberdinak helburu komun batean koordinatzen dituenik. Platon bi eratara nahi du eskasia hirukoitz hori konpondu, biak jakintzaren kontzeptuan oinarrituak: bata lidergo autoritario batean burutzen den jakintza ezarria eta zuzendaria: Errepublikaren eredua da; bestea jakintza adostasuntzat joz, elkarriketatzat alegia: honetaz arituko naiz hitzaurre honetan.

Elkarriketa horretan gizakiek beren arteko desadostasunak kentzen dituzte eta eginkizun komun bat lortzearen elkarlanean aritzen dira; elkarriketan gizartearen gatazken konponketari arrazionaltasun gehien dakarkion ideia nagusitzen da; eta konpoketa horretan ez dauka eraginik leinuaren ospeak edo indarraren inposaketak, hizketakideek erakusten duten jakintzak baizik. Elkarriketak, beraz, alde teoriko –dialektiko– batez gain motibazio sozial huts bat dauka Platonengan: adostasun arrazionala elkarbizitzaren zentro gisa ezartzea. Eutifronen (7 b – 8 a), elkarriketari izenburua ematen dion protagonistak bere aita hilketaz salatu baino lehentxeago, Sokratesekiko elkarriketa motz batek agerian jartzen du hau: hirian gizakien arteko desadostasunak ez dira zenbaki edo irudien inguruan, berauek konpontzeko irizpide objektiboak baitaude, kalkulua eta geometria alegia; gizarte desadostasunak justizia, edertasuna eta ongiaren inguruko adostasun ezaren ondorio dira; eta auzi horietan ados egon arte, gatazkek jarraituko dute; eta Sokratesek gatazka horien hiru guneak aipatzen ditu: pertsonen artekoa, gizartearen barneko taldekoa, hirien artekoa (gerra). Adostasuna edo zatiketa dago. Eta politikak adostasuna hartu behar du xede. Eztabaida sokratikoak, hain zuzen ere, adostasun horrentzako oinarri sendoa aurkitzea du asmoa.

Bere legitimazio sozialaren modua elkarriketaren bidez inposatzeko, Platonek aurrenik bere garaiko beste jakintza lehiakor eta alternatiboak kritikatu behar izan zituen.

Poesiak ez du ahalmen legitimatzailearik, ezin baitu bere burua esplikatu: «inspirazioaren» gaia poetak egiten duenaren arrazoiak bere eskuetan ez dauzkala esateko beste modu bat besterik ez da. Gainera, lortzen duen adostasuna emozio hutsezkoa besterik ez da, kutsaduraz, ez arrazional eta argia: errexitatzaileak edo poetak negar egiten duenean, entzuleak ere negar egiten du, eta barre egiten duenean, barre egiten du; ez da, beraz, entzuleak bere burua meneratzeko duen ahalmenean oinarritzen. Poesia, gizarte jakintza gisa, iraganeko garai bati dagokio beraz, ez jakintzak baizik eta antzinako autoritateak joko soziala meneratzen zuen garai bati. Ionek gupidagabe aztertzen du jakintza mota hori legitimazio sozialaren iturri gisa².

Oratoria gaurkotuagoa zegoen. Sofistek ekarri zuten eta politikari eta hizlarien jakintza nagusia zen. Gorgias izan zen horien guztien maisua, oratoriaren oinarrizko printzipioak ezarri zituen. Oratoria entzulearen baiezkora lortzen saiatzen da hiria eta gizakia hobetzeko hizlariaren proposamenentzat. Platonen kritika suntsigarria da: oratoriak ezin du bere xedea den justiziaren lorpena bermatu. Hizlaria ez delako bere hitzaren erabileraren ondorioz aldatzen: hizlaria bidezkoa ala bidegabea den, beste hausnarketa mota baten esku utzi behar da; ez dago erretorika eta justiziaren arteko nahitaezko erlaziorik. Gainera, egia ordezkatzeko du lekukoaren pilaketaren bidez: baina, batzuetan, lekuko bakar batek egia esan dezake beste guztien aurka, asko izanik ere. Eta erretorikak egiarekin loturarik ez baldin badauka, hizlariak gain entzulea ere ez da aldatzen. Dirkurto mota horretan oinarritzen den adostasunak, justizia eta egia gabe, komenientzien adostasuna besterik ezin du izan; eta horretan beti indartsuena gailentzen da: Kaliklesek garbi ikusten du Sokratesengan: bizitza sozialean hizlari trebea gailentzen da, ez egiaaren filosofoa. Baina, hori horrela baldin bada, erretorikaren gidatzeko ahalmenak lur jotzen du, agintariak ez duelako gobernatu behar gizakiak diren bezalakoak izaten jarraitzeko, izan behar duten bezalakoak izateko baizik: hobetu behar ditu. Diskurto erretorikoan menperakuntza-indarkeria bat ezkututzen da. Gorgiasen Platonek bere garaiko erretorikarekin kontuak kitatzen ditu behin betiko.

Sofistika legitimitate soziala lortu nahi duen beste jarduera bat da. Bere gaztaroan eta bere heldutasunean sofistekarekiko Platonen jarrera erabat aldatzen da, urrutiko errespetu batetik ezertan amore eman gabeko kritika batera. Aldaketa hori diskurto legitimitzailearen

inguruko borrokaren gogortzearen ondorioa da. Platonek sofistek beren burua publikoki jakintsutzat aurkeztea goesten du, horrela jakintzari toki bat ematen baitiote esparru sozialean. Eta Protagorasen jarrera onartzen du, jakintza giza bizitzaren ezaugarri gorentzat jotzen duena (Protagoras, 316 c – 317 c).

Baina badira zenbait kritika Platon sofistengandik garbi bereizten dutenak. Balio bat indarrean egotea eta beronen egiatasuna nahastentzute: nahikoa da gizarte batek ausardia edo aberastasuna balio-estea, sofistek ere aberastasuna eta ausardia bertuteak direla uste izateko. Baina Platonek bi maila horiek bereiztea eskatuko du: balio baten baliotasuna ez da gizartean duen hedaduran neurtzen, argudiaketa teorikoaren eskakizun argitzaileei men egiteko duen ahalmenean baizik. Platonek dirkurtsio sofistikoaren oinarritze eza ere kritikatzten du: metodo besberdinetara eta ezagupen-entziklopedia batera (Hippiasek bereziki) jotzen du, baina eklektizismo horrek ez du jakintza-aberastasuna adierazten, oinarritze eza baizik.

Eskasia teoriko horiez gain, Platonek beren jarduera ere kritikatzten die sofistei. Aurrenik, beren kokapen eza: sofistek irakaspen bera aldarrikatzen dute bai Korinton eta baita Atenasen ere, bai Megaran eta baita irletan ere. Platonentzat horrek esan nahi du haien diskurtsioa zehaztugabea dela, ez-politikoa azken finean, ez baitu gizakia bere polisarekin lotzen, ezta gizakiak beren jainkoekin ere: guztientzat balio duenak ez du inorentzat balio. Maiz aipatu den topiko bat dago: Platonek errefusatzten zuela sofistek beren irakaspenengatik dirua kobratzea (Sokratesen defentsa, 19 d–20 c; Sofista, 221 c–223 b)³. Hori Platonen elitismotzat jo izan da, lanik egiten ez zuen klasearen jarrera berezkoztat. Baina legitimazioaren ikuspuntutik zentzu garbia du: sofistek onbideratze soziala –bakarrik jakintzaren bidez lortzen dena– onbideratze ekonomikoarekin nahasten dute; ezaguera monetarizatu egiten da eta horrekin batera edozein jakintza beste edozein jakintzaren berdina da; kritika teorikoaren oinarritze ezaren korrelatua da. Gainera, ezauguera horrek pertsonen arteko harremanak faktore baten bidez kohe-sionatu nahi ditu: dirua, aldakorra den interesean oinarritzen dena, eta ez balio iraunkorretan, arrazoiarenak bezalakoak: ordainketak irakas-kuntzan subjektuaren jakintzarekiko harremanak kontingente bihurtzen ditu, dirua aliteritatearen zeinu soziala baita: eskuz esku dabil eta aldi oro ken diezaguketena da; jakintza, berriz, berez da gurea dena eta

inork lapurtu ezin diguna; nor bere buruarentzat aski ez izatea da. Azkenik, diruak eztabaida arrazionalaren oinarrizko elementuetako bat eragozten du, hots, berdintasuna, eta, horrekin batera, hizketakide baliagarriak izan zitezkeen zenbait hiritar eztabaidatik kanpo uzten ditu: Sokratesek berak sofistekin eztabaidatzean bere lagunak fidatzaileratu behar ditu, berak ez daukalako nahikoa diru abalaturik izateko.

Kritika teoriko eta praktikoko horiek laburbilduz, esan dezakegu Platonen ustez sofistek inperialismo atenastarraren pentsamoldea ordezkatzeko dutela: Protagoras hirira heldu dela jakin orduko goiztirian hura entzutera doazen gazteen berotasun handia (Protagoras, 310 a - ...), Hipiasen lañotasun gartsua, ez dira izaera ezaugarri bat, baizik eta K. a. V. mendeko 50eko hamarkadako hedapenak eskaintzen dion mundura liluraturik irekitzen den belaunaldiaren ezaugarri historikoa. Sofistika, bere protagonisten arabera, jakintzen eta tradizio greko osorearen gailurra litzateke: ez da harrigarria gertakari horren magoa, Perikles, inguratzeko badute.

Azkenik, artisauak. Talde sozial bat baino zerbait gehiago ziren, eta Platonek Errepublikan ematen duen irudiak haien benetako garrantzia, ezinegona eta bere pentsamenduan bete zuten papera ezkutatzeko ditu. Platonengan lehenagoko eta bere garaiko idazle guztietan baino bost aldiz gehiago agertzen dira artisautzaren aipuak⁴. Eta hori ez da kasualitate hutsa, atenastar demokraziaren oinarria izan baitziren. Eta Platonek beraiengandik hartu zituen pentsamendu zorrotz batek eduki behar zituen zenbait ezaugarri: egiten duten jardueraren ezaugarria zehatzatza. Giza jarduerak –produktiboa bakarrik ez, baizik morala ere bai– helburu batek gidatua deneko kontzeptua hartzen du artisauengandik: ez dago kasualitatezko giza ekintzarik (Gorgias 503 d – 504 a). Teleologiak helburu baterantz ezartzen ditu baliabideak, eta horrela ordena bat eta edertasun bat sortzen du: nozio horiek guztiek garrantzi transzendentalak daukate Platonen munduaren kontzeptuan –eta ez horretan bakarrik–. Artisautza gizarte atenastarraren talde sozialetako bat zen, merkataritza eta lur-jabeen ondoan. Eta arraroa litzateke bere onurarako diskurtso sozial orohartzaileak ekoizteko bere posizioa legitimatzeko saiatu ez balitz. Baina jakintza mota bat ere bada, aditu bat da. Eta Platonek gizon ona beti jakintsutzat joko du, bere ustetan moralean aditua esan nahi duena: gaiaz arituko den bakoitzean artisauen eredura joko du, sendagilea edo besteren bat.

Baina artisautzaren mugak mota desberdinetakoak dira. Lehenik artisauen berezko espezializazioa: horrek lan egiten duen eremu estura mugatzen du artisaia eta beste artisautza batetaz ezin du ezer esan: arkitecto batek ez dauka irizpiderik ehule bati buruz. Horrek ondorio politiko zuzenak dakartza: artisauiak ezin du bere posizioa gizartean hauteman eta, horren ondorioz, bere lidergo nahiak lur jotzen du. Gainera, artisauaren jarduerak eta jakintzak balioztatze mugak dauzka: larrua nola ontzen den azal dezake, baina inola ere ez larrua ontzea politikoki eta moralki ona ala txarra den, ez jasotzailearentzat ezta hiriarentzat ere. Artisauiak, beraz, ezin du ezer esan giza harremanei buruz, helburu bat daukaten harremanak direnak (Sokratesen defentsa 22 c – e). Artisautzaren beste ahultasuna bere heteronomia da: artisauiak besteentzat egiten du lan; gizaki ona, berriz, bere buruarentzat aski da beti: Karmidesen hausnarketa (164 d - ...) zuhurtziaren inguruan, arteen desberdina den norberaren hausnarketa bezala, «norberarena egitea» leloaren inguruan da.

Legitimazio sozialaren inguruko ustezko lehiakideak kenduta, beraz, Platonek bere eskaintza aurkezten du: gizarte berria bakarrik elkarrizketan ezar daiteke.

Elkarrizketa platoniko orok jokoan jartzen dituen dimentsioak aztertuz hurbilduko naiz liburuki honen elkarrizketetara; ondoren horietako bakoitzaren inguruan iruzkin pare bat egingo ditut: gainerakoa irakurleak egin behar du.

I

Elkarrizketa platonikoaren dimentsioak

Bere itxurazko lañotasun eta liluran, elkarrizketa platonikoak hiru dimentsio dauzka: bizimodu bat da, dirkurtsio argudiatzaile bat da, lan literario mota bat da. Horietako bakoitzak legitimazioaren beharrei erantzuten die: bizimodu bezala, hiritarraren gaikuntza jasotzen du; dirkurtsio argudiatzaile bezala, jakintza ordena sozialaren ardatza bihurtzeko eskaera platonikoa; eta idazkera mota bezala, literatura grekoari aukera platonikoa kontrajartzen dio hiriaren maisu gisa. Dimentsio horietako bakoitzari buruz gauza pare bat esango ditugu.

Elkarrizketa, bizimodua

«Hau da gizakiaren ondasun handiena: balioari buruz eta niri hizketan entzun dizkidazuene beste gaiei buruz egunero eztabaidatzea,

eta neure burua eta besteak aztertu, azterketa gabeko bizitza ez baita bizitzeko duina gizaki batentzat» (Sokratesen defentsa 38 a).

Sokratesen hitz horiek, bere bizitza osoa jokoan dagoen epaiketaren une serioan esanak, bere jardueraren zentzua dira: elkarrizketa da hitz giltza. Eta elkarrizketa egunerokotasunetik sortzen da. Sokratesek ez du antzinako sekretuez hausnartzen, bertakoaz eta bertakotik baizik. Hau da, Platonen ustez, eguneroko bizimoduak nahiko elementu arrazionalak dauzka bere existentzia justifikatzeko, eta ez bere arazoak konpontzeko bakarrik, baita berauei buruz hausnartzeko ere. Komunikazioan parte hartzeko beharrezko baldintzak eztabaidan parte hartzeko beharrezkoak diren berberak dira. Horregatik dago eguneroko bizimodua pil-pilean Platonengan, eta ez da dirkurtsotik bereizten, baizik eta bere barnean agertzen da eta irakurlea eguneroko bizimodu horretan dago murgilduta.

Egunerokotasun horretan erabakitzen da gizakiarentzat garrantzitsuena dena, bere zoriontasuna («bere ondasun handiena»). Baina Platonek egunerokotasun horretatik eztabaidatzen duelako, hain zuzen ere, dira bere lanak hain giza trinkotasun handikoak: Sokratesek gela batetik hausnartu izan balu, bere bizitzako zenbait alde agertuko lirateke bakarrik, baina egunerokotasunetik egitean, eguneko hogeita lau orduak eta egin eta nahi dugunaren dimentsio guztiak batera present daude elkarrizketan. Trinkotasuna ez da zailtasun teorikoko ausia, zirrikiturik gabeko bizitasunekoa baizik. Platonen ustez, filosofia ez da ariketa intelektual bat, arnasteko modu bat baizik. Horregatik, intelektualki metodo jasangarriago ala laxoagoa lurdikeen elkarrizketa erakargarriago gertatzen da bizitzaren aldetik. Eta bere bizimodu ereduak horrenbeste exijitzen du.

Elkarrizketa, diskurtso argudiatzailea

Elkarrizketaren lotura eta errotze horrek eguneroko bizimoduan –merkatuan eta gimnasioetan hitzontzi handia den Sokrates– ez dio diskurtsoari zorrotzasunik kentzen, guztiz kontrakoa baizik: are zorrotzasun handiagoa eskatzen dio. Platonek atenastarrek beren elkarrizketetan egiten dutena deskribatzearekin nahikoa izan balu, ez litzateke ohi-turen beste historiagile ala komediagile bat baino izango. Baina Platon zerbait guztiz desberdina da: filosofoa da: eguneroko diskurtsoa diskurtsiboki arazten du. Platonek ikusten du gizakiak eguneroko elka-

rrizketetan interesek gidatuak daudela eta ez dutela zuzen arrazoitzen. Bi eskasia horiei aurre egiteko, Platonek argudiaketa printzipioak eta arauak ezartzen ditu. Bakarrik bi mota horietako eskaerak betetzen direnean gaude elkarrizketa filosofiko baten barruan, hau da, mundu politikoa hobetu eta legitimatzeko gai den elkarrizketa baten barruan.

Elkarrizketa filosofikoaren eskaera funtsezkoena da hizketakideek ez bilatzea ospea, ez irabazia, ez beren ideien inposaketa, ez garaipena. Bakarrik eta eskusiboki egia bilatzen du (Gorgias, 457 c – e): jakiteko eztabaidatzen da eta jakitea gauzak (naturalarak zein politikoak) nolakoak diren aurkitzea da. Sokratesek eta Platonek, irakasle gisa, grina hori gizakiengan berez dagoela diote, eta grina hori elkarrizketan zehar dabil, beraz, eta beraiek berau burutzen laguntzeko prest daude. Platoni kritikatzeko zaio egia bilaketa ezinezkoa dela, eztabaida guztietan daudela interesak tartean, balditzapen enpirikoak (adinarenak, ezagupeneanak, aberastasunarenak, osasunarenak...) ezin direla alde batera utzi. Baina hori ez da bakarrik platonismoaren esentzia bera ez ezagutzea, pentsamendu filosofiko bat denaren esentzia bera baizik: hori kritikatzeko diotenen soziologo ala psikologo gisa jokatzeko dute, gizakiek taldean ala banaka nola jokatzeko duten esaten digutenek. Baina gizateriaren beste dimentsio bat dago, bere arau ematea: nola jokatu beharko luketen, bai banaka eta baita taldean. Eta gizakia izaki arau-emailea dela jaten duela bezain gertaera errotiko eta funtsezkoa da: inork ez dio uzten daukana baino osasun hobea eduki nahi izateari, ezta maitatua izan eta maitatu nahi izateari, inork ez du bere bizi maila hobetzeko nahia alde batera uzten; hori giza bizitzaren alde arau-emailea da. Kontzeptu horri gizaki edo talde bakoitzak ematen dizkion edukiak desberdinak dira; baina ibiltzen garela bezain gertaera benetakoa da nahi eta desiratzen dugula.

Platon pentsalari arau-emailea da, eta ez digu gizakiak benetan nola jokatzeko duen esan nahi, nola jokatu behar duen baizik. Politikan, moralean, eta, noski, diskurtsoan eta arrazoitze moduan. Egiaren bilaketa da eztabaida ororen eredu arau-emaile hori. Bi eratara: eredu erregulatzailea da, desbideratzeak orientatzen dituena; baina lortu beharreko helmuga bezala ere: elkarrizketa ikasketak ere badelako eta, batez ere, ikasketak. Egiaren bilaketak gidatzen du elkarrizketa eta, gaitasun gehiagorekin eztabaidatzen den heinean, gehiago sartzen zara egian.

Egiaren bilaketak dimentsio intelektual bat dauka, gero azalduko dudana eta beste ezer baino errazago onartzeko prest gaudena. Baina

baita dimentsio politiko bat ere. Egia bilatu nahian eztabaidatzen duena eztabaidaren gainerako kideen lankide bihurtzen baita: lehenago lehia-kideak izatetik lankideak izatera pasatzen dira. Elkarriketa lankidetzaren sozialaren muina da, beraz. Elkarriketa platonikoaren eta sofistikoaren arteko alde handia honetan datza: sofistek garaipena bilatzen zuten; Platonek lankidetz⁵.

Egiaren bilaketa hau elkarriketa platonikoaren beste zenbait eskaerarekin dago lotuta. Horietako bat hizketakideak egiten dituen baieztapenak bereak bezala hartzea da: auzia ez da definizio edo erantzun gisa proposatzen dituen baieztapenak egiazkoak ala gezurrezkoak izatea –hori ikusteke dago, hori da zalantzan jartzen dena–, proposatzen dituenak beregandik etorriak bezala eta beren egian sinetsiz proposatzea baizik. Auzia ez da, halaber, proposamenak berriak edo originalak izatea: beste batzuenak izan daitezke, topiko sozialak ere izan daitezke. Sokratesek eskatzen duena zera da, proposamen horiek aurkezten dituen hizketakideak bereak bezala hartzea. Sokratesek bere ikasle izan nahi zuten asko errefusatzen ditu beren proposamenak balira bezala ez hartzeagatik: besteen iritzia diren heinean hitz egiten dute besteen iritziez (Teeteto, 150 b – 151 d). Ikasle horiek, hutsik, sofistengana bidaltzen ditu. Horregatik, Sokratesek ia ez ditu erabiltzen eztabaidan bertan ez dauden filosofo opsutsuen izenak.

Egiletasun honen arrazoia da norbera zalantzan jartzea: eztabaida tesi eta argudio baten balio eta egia aztertzea denez, argudio bat gezurtatzean, sostengatzen duena ere gezurtatzen da. Ez da gizaki edo hiritar gisa gezurtatzen, bere oker egotea da gezurtatzen dena. Horrela, elkarriketak, egiten den logosaren berrazterketaren bidez, hizketakideak eraldatzen ditu (Lakes, 187 e – 188 c). Hizketakideak sostengatu dituen ideiak bereak bezala hartuko ez balitu, ideia horien gezurtapenak edo aldaketak lehengo egoera bereberean utziko luke: ideiak eranskin bat lirateke, baina Platon ideien aldaketaren bidezko aldaketa politikoaren beharretik abiatu da; ideiak aldatzean, gizakia ere aldatzen da, eta horrekin batera sistema politikoa.

Eztabaidaren helburua egia erdiestea da. Egia erdietsi denean, hizketakideak oro daude egoera berri berean; bat-etortze egoera hori adostasuna da. Elkarriketa, beraz, modu bikoitzean da kooperatzailea: bilaketa-prozedura bezala, eta lorpen bezala. Baina Platonengan agertzen diren bi adostasun mota bereizi behar dira: bata, besteari arrazoia

ematea aurka esateko ezer ez edukitzeagatik edo nekatuta egoteagatik edo kasualitateagatik (syndokein, syngchôrein); hori adostasun txarra da interesetan oinarritzen delako, denboraldikoa da baldintzak aldatzen diren orduko hizketakideak banantzen direlako, ahula da izaeraren eta ordena sozialaren dimentsio oso azalekoei eragiten dielako (Karmides, 175 a – d). Baina beste mota bateko adostasuna dago, arrazoietan oinarritua, gezurtatze argudiatzailearen proba gainditu duena: adostasun arrazional (homologia) hori da elkarrizketa bilatzen duena, eta adostasun arrazional horretan bermatzen da polisa. Batzuetan lortzen da, besteetan ez, baina hori da eztabaida beti gidatu behar duena; egian oinarritutako adostasuna denez, iraunkorra da, egia ez delako aldatzen, trinkoa da egian gizakiaren esentzia lotzen delako (Gorgias, 518 a b).

Elkarrizketaren teoria horretan, interesetatik askatzen duena, Sokratesek eta Platonek egia objektiboa eta subjektiboa lotzen dituzte: objektiboa, argudioek eta beren zuzentasun formalak baieztapenek arrazoizko sostenguak dauzkatela bermatzen dutelako, ez dira iritziak bakarrik; subjektiboa, hizketakidearen izaera egia horren arabera aldatu eta transformatzen delako: subjektuak bere burua aurkitzen du eztabaidan.

Printzipio orokor horiek zenbait jarreratan eratzen dira, eztabaidatzeko orduan zenbait teknika daude. Gorgiasen (486 e – 487 e) argi eta garbi adierazten dira: hizketakideek «zientzia, onberatasuna eta zintzotasuna» eduki behar dute elkarrekiko. Zientziak esan nahi du ezin duela edozeinek eztabaida batean parte hartu, beste hizketakidearen mailan egon behar baitu eta bere hitza kontuan hartzeko duina izateko adina hausnartu behar izan baitu gai horri buruz; horregatik bilatzen ditu Sokratesek garaiko jakintsuenak omen zirenak gai bakoitzean: politikariak oratoriaren inguruan, sofistak bertutearen inguruan, militarak ausardiaren inguruan. Onberatasuna ez da bestearen okerrak onartu eta barkatzea, jarrera hori egiaren bilaketaren printzipioari huts egitea bailizateke eta hizketakideetako bati (onberari) inork eman ez dion ustezko nagusitasun bat emango liokeelako: eztabaida batean denak berdinak dira. Zintzotasuna, eztabaidaren protagonista bakarra benetan logosa izan dadin, hizketakideen artean tartekari dagoena: pentsatzen duguna esango ez bagenu, guk geuk ez genuke egiletasunaren irizpidea onartuko ezta lagunduko ere besteak onar dezan; horrela testuinguru bat eratuko litzateke, bertan logosaren ordeztuta jada hizketakideen subjektibotasun enpirikoak jardungo lukeela bere kasa.

Printzipio eta teknika horiekin guztiekin, Platonek hizketakideak mugitzen diren kultura berrikusten du. Kulturak bi eratara eragiten du eztabaidan. Aurrena, hizketakideak haien barnean dauden ideia eta balioen testuinguru komun bat emanez: balio horietako batzuk partekatuko ez balituzte, ezingo lukete elkarriketa bat hasi ere. Baina, bigarrenik, eztabaidaren edukia. Platonengan bi osagaiak bat dira: ausardia, heziketa, justizia, neurritasuna, boterea. Horiek dira hizketakideek partekatzen dituzten balioak eta baita gizartearen balioak ere.

Kulturaren kritika balio horien kritikaren bidez eta hizketakideek balio horietaz dauzkaten kontzeptuen kritikaren bidez egiten da: horiek gizartearen kide gailenak direnez (politikaria, sofista, hizlaria, militarra, artisaua...) eta eztabaidatzen diren balioak ideia arrotzak ez direnez, egunerokotasunean indarrean daudenak baizik, ideia horien kritika, aldi berean, ordezkatzeko duten gizartearen kulturaren kritika da.

Gizarte balio horiek ez baitira edozein, gizartearen gehiengo handiak partekatzen dituenak baizik, eta, ondorioz, bere kideak koordinatu eta elkartzen dituztenak. Baina ez modu estatiko batean, dinamikoan baizik, gizarte horren eta bere kideen jarduera orientatzen duten ideia-indarrak direlako. Balio eta ideia horiek dira eragiten dutenak hiritar batek onartzea gizarte orok dakarren sufrimendu kuota, eta, are gehiago, bere gizartea ahal den onentzat jo eta bizitzea ahalbideratzen diotenak, hau da, funtzio legitimatzailea daukate. Balio horiek kritikatzeko direnean, aldi berean funtzio horiek guztiak erasotzen dira.

Kritika horren beharra ez da apeta platoniko bat ezta filosofoaren fintasun bat ere. Atenasen historiari bertatik sortzen da behar hori. Peloponesoko gerra galtzeak Atenasko gizartea talde eta mugimendu desberdin eta kontrajarrietan zatitu zuen. Sokratesen hilketa legala prozesu horren burutzea izan zen, eta Platonentzat zerbait historikoki jasanetza. Gizarte atenastarrak ez dauzka balio partekatuak, bere bidez elkarturik jarraitu ahal izateko.

Baina badago beste arrazoi bat historiagileek kontuan hartu ez dutena, ezta Platonek ere, atzera begira eta gizarte atenastarra zetorren tokitik ikusten tematuta zegoenez: krisi suntsitzailatzat jotzen du. Baina ikuspegi hori ez da erabat zuzena. Orduko gizarte grekoa ez delako nagusigo-borroken krisi bat pairatzen ari, konplexutasun krisi bat baizik: gizarte mota berri bat ari da sortzen, giza talde berriak (mertzenarioak), hirian errotu gabeak, aberastasun mota berriak, gizarte harre-

man mota berriak, unibertsalismo politiko berri bat. Hori guztia Alexandro Handiarengan burutuko da. Bestela ez luke zentzurik etengabe hiriaren krisiari buruz aritzeak, hiri-estatuak lur joko balu bezala eta, bat-batean, aldaketa guztiak sortuko balira bezala, hobeto esanda, Alexandroren iraultza, egun batetik bestera: historia ez doa horrela. Platonen kasuan, Jenofonte bezalako orduko beste historiagile batzuen kasuan bezala, garaiko krisia bakarrik hiriaren suntsipena bezala ikusten dute, prozesu hori historiaren prozesu zabalago baten barruan ikusi ordez, hots, mundu helenistikoaren mailakako eraketa bezala⁶.

Elkarrizketa platonikoan berezko metodo kritikoa galdera-erantzunekoa da, ironia sokratikoaren testuinguruan. Galdetzen duenak ez dakielako galdetzen du, baina baita galdera posible den toki batean dagoelako ere: erabateko ezjakintasunetik ezinezkoa da galdera bat, bakarrik argilunetik galdetu daiteke⁷. Eta normala da partekatu gabeko eta zalantzazko balioetako gizarte batean bizi denak galdetu beharra izatea.

Baina galdera-erantzun hau ironia sokratikotik bereizi behar da: ironia hau «bakarrik dakit ez dakidala ezer» (Hippias txikia, 372 a – d; Sokratesen defentsa, 21 b – e) lelo ospetsuan agertzen da. Lehenengo mementoan, harritzen gaitu horrelako lelo eta jarrera batek heriotzara eramateko adinako sumindura eragin ahal izateak. Baina ez da leloa, Sokratesek lelo horretatik ateratzen dituen ondorioak, baizik, sumindura eragiten dutenak. Sokratesek galdetu egiten du. Eta, galdetzerakoan, bere hizketakideen jakinduriaz zalantza egiten du, ez bereaz: haien jakinduriaz konbentzitura balego, ez luke galdetuko, edo bere galderak ikaspen konketuak ikastera egongo lirateke zuzenduak, militar baten ikaspena estrategiaren inguruan, sofista batena bertutearen inguruan, politikari batena gobernuaren inguruan. Baina Sokratesen galderak ez dira horretara zuzentzen: bere hizketakideek badakitela diotena benetan dakiten ala ez jakitera zuzentzen dira. Eta hori haien prestigio usteen zalantzan jartze osoa da. «Bakarrik dakit ez dakidala ezer» horrek benetan esan nahi du «ez dut ezer onartzen»: eta hori da bere erradikalasuna. Eta bere arriskugarritasuna. Ez pertsonarentzat bakarrik –aipatutako jakintsuak eta hizketakideak jakintsuak omen diren gai horretantxe gertatzen baitira ezjakinak– baita ere, ezjakintasun hori dela medio, ustezko jakintsu horiek sostengatzen dituzten balioentzat, beren prestigioa eta jakintza haietan oinarritzen omen direlarik, hots,

balio kolektiboentzat. Ez da bakarrik pertsonalera iristen, kolektibora ere. Sokratesi hilgarria gertatu zitzaion bere ikerketa, hain zuzen ere kultura atenastarrean printzipioz onarpen ez hori jasan zezakeen ezer ez zegoelako. Baina gizarte batek ezin du baliorik eta gidaririk gabe bizi, diren mendrenak izanda ere. Hala ere, Platoni ez zitzaion ezer gertatu, berrikusketa kritikoarekin batera konponbidea eskaini zuelako. Konponbide hori ez zela konbentzigarri izan beste auzi bat da.

Ekarrizketa, lan literarioa

Auzia ez da elkarrizketaren edertasunaren gorespena egitea lan literario gisa, batez ere gaztaroko elkarrizketa biziena: guztiak daude ados, eta «arte lan» bezala bereziki aztertzen seguraski aurrena izan zen Schleiermacherengandik ez da zalantzarik gelditzen gaiaren inguruan⁸. Eta liburuki honetan jasota dauden elkarrizketak baieztapen honen frogaz sendoa dira.

Oraingo auzia elkarrizketetan egituraren bat bilatzea da, baldin badago. Horretarako helburu filosofiko eta, aldi berean, legimitatzailea eduki behar da kontuan. Eta nik uste dut badagoela. Une honetan elkarrizketaren formari bakarrik emango diot harreta, elkarrizketaren dramatismoaren beste aldeak (egiletasuna, norbera zalantzan jartzea, Sokratesen heriotza) aipatu ditudalako jada.

Elkarrizketa beti eguneroko egoera batean hasten da, bi lagunek elkarrekin topo egin edo lagun komun batek bi ezezagunak kontaktuan jartzen dituelarik. Oso maiz deskribapena ez da zuzena («Sokratesek Protagorasi bisita egiten dio...»), zeharkakoa baizik («X-k Y-ari Sokratesek Z-rekin topo egin zuela kontatzen dio»). Eszenografia deskribatu baino gehiago zeharka aipatzen da. Elkarrizketaren gaia askotarikoa da, hizketakidearen arabera: beti hizketakidearentzat esanguratsuen eta erabilgarrientzat jotzen den gaiak hitz egiten da (Karmides: gogo neurritasunaren inguruan osasunerako onuragarri bezala, mutilak buruko mina daukalako), ala hizketakidea aditua den gaiak (Protagoras: bertutearen irakasgarritasuna). Sokratesek bere hizketakideari esaten dio hura aditua den gaia definitzeko (bertutea, ausardia, heziketa, gobernu). Sokratesek definizioa okerra dela erakusten du, edo bertute horren erakusgarritzat jotzen diren eta definizioan sartuak ez dauden kasuak daudelako, edo definizioak egokiak ez diren kasuak jasotzen dituelako. Definizio hori gezurtatuta gelditu ondoren, Sokratesek beste bat eskatzen du, eta

analisi prozedura bera erabiltzen da: definizioak proba gaintzen baldin badu, onartzen da, bestela errefusatzen da eta beste definizio bat bilatzen da. Elkarriketa gehienak, gaztarokoak batez ere, irekirik amaitzen dira, hau da, hizketakideen eskaera intelektualak asebetetzen dituen definiziorik eman gabe. Definizioarena baino analisi mota konplexuagoak daude, baina hori da prototipikoa eta deigarriena.

Horretan ados daude ikertzaile guztiak. Baina eztabaidagai bat dago: proposamen desberdinen aurkezpen eta errefusatzeko horretan ordena bat al dago edo halabeharrezkoa al da, edo auzi mota bakoitzaren arabera al da bakarrik, horrela, adibidez, ausardiaren inguruko ikerketak eta heziketaren ingurukoak arazo desberdinak edukiko lituzketela, bi kontzeptu desberdinak izanik? Ala elkarriketatik idazketa prozesu komun bat al dago? Eta, baldin badago, zein da?

Nire ustez badago, eta honako hau da. Arazo baten berezko eztabaida filosofikoa hasten den orduko, eztabaida ia eteten den memento bat heltzen da, elkarriketak ezin duelako gehiago eman. Memento horretan Sokrates itxuraz desbideratzen da eta printzipioz hizketagaiarekin zerikusi zuzenik ez daukaten beste gai batzuek hitz egiten hasten da, eztabaidaren ordura arteko maila baino orokorragoak eta zabalagoak diren ideia filosofikoak. Baina maila berri horretan, modu bitxian, aurreko mailan egiten ziren baieztapenak ulertu, azaldu eta justifikatzeko argia aurkitzen da. Bestela esanda: eztabaida filosofikoa maila filosofiko batzuetatik gero eta orokorragoak diren besteetara pasatzean datza, maila berri eta goragokoak beheagokoen funtsak direlarik. Fundatzaileak diren heinean, Platonek aurrekoen «printzipiotzat» (archai) jotzen ditu; eta filosofoak bere aurkarien kritiken aurrean bere baieztapenei eusteko gai izan behar duen heinean, filosofoak «bere buruari eta bere arrazoiketari laguntzen die» (βοήθειν τὸ λόγῳ).

Adibide pare bat. Fedon 84 c – 88 b zatian Simiasen eta Kebesen arimaren hilezkortasunaren tesiaren inguruko zenbait objektio egiten dituzte. Orduan argudiaketa eten egiten da, eta Sokratesen heriotzaren aurreko azken uneko eztabaida ospetsuan present egon zen eta narratzailea den Ekekratesen entzuleen interesak kontaktzen zaizkigu, eta Sokratesen portaera kritiken aurrean. Eta esaten zaigu: Sokratesek, haserretu ordez, argudiatzen jarraitu zuen («diskurtsoari eta bere buruari lagundu zion»), baina ez ideia berberetan tematuz, sorketa eta honaketaz hitz eginez baizik, heriotzarena baino gai askoz zabalagoa

dena, bertatik heriotzaren gaia intelektualki argitu daitekeelarik (95 e – 99 c). Arazo horren irtenbideak, bere aldetik, beste maila desberdin eta goragoko batera darama, ideien teoriara (99 d - ...). Azken maila hone-tatik arimaren hilezkortasuna auzi orokorragoaren barneko auzi parti-kular bat bezala aztertu daiteke.

Errepublikaren bigarren liburuan Adimanto eta Glaukonek Sokratesek Trasimakoren tesien aurka lehenengo liburuan egiten zuen justiziaren defentsari erasotzen diote. Lehenengo liburuaren amaieran justiziari buruzko egoera batean eta maila batean gaude, beraz. Baina maila hori ezin da bere horretan defendatu: horregatik erasotzen diote Adimanto eta Glaukonek. Sokratesek filosofo gisa bere tesiari eta bere buruari defendatzeari ekiten dio. Horretarako itzulinguru izugarri bat egiten du: gizarte ideal baten eredu oso bat diseinatzen du, gainerako liburu osoa horretan emanez. Estatu onenaren bere ideia defendatzeko, berriro beste itzulinguru bat egin behar du eta mailaz aldatu, eta idea-laren eta enpirikoaren artean bereizi. Eta berriro, itzulinguru baten bidez, berezko idealaren ordezkari Ongiaren ideia hartu behar du. Ongia-ren edo, gutxienez, bere hurbilena denaren ezagupena daukagunean bakarrik baliozkotu ditzakegu justiziaren kontzeptua eta eztabaidan zehar agertu diren tarteko hausnarketa-maila guztiak.

Ikuspegi horretatik azter genezake elkarriketa bakoitza, baina hobe da irakurleak egitea. Eskema laburbilduz, elkarriketa platoniko batek ondorengo egitura daukala esan dezakegu:

- 1) Abiapuntua: eguneroko bizitzaren egoera; balio konkretu baten eguneroko kontzeptua.
- 2) Sokratesek kontzeptu hori gezurtatzea.
- 3) Hizketakideen arteko adostasun eza: kontzeptu sokratikoa-ren kritika.
- 4) Sokratesek maila teorikoa igotzea hortik aurreko tesiak justifikatzeko («printzipioetara igotzea», «norberaren eta argu-dioaren defentsa»)⁹.

Elkarriketa idatziaren egitura hori dela onartuz gero, elkarrekin estu lotuta dauden bi arazo gelditzen dira zintzilik, hemen jasotzen diren elkarriketetako bakoitzari buruz gauza pare bat esan baino lehen: elkar-rrizketen eztabaidan azken printzipioetara heltzen al da? Zer jarrera hartu zuen Platonek bere elkarriketa idatzien aurrean? Lehenengoa

Platonen filosofia ulertzeko auzi sistematikoa da; bigarrenak idazketa platonikoa bere jarduera intelektualaren osotasunean kokatzen du.

Arrakasta izan duen elkarrizketen interpretazio bat lan irekiak bezala hartzea izan da: Platonek arazoak proposatuko lituzke, baina ez lituzke konponduko eta irakurleari utziko lioke arazo horiek konpontzeko edo beraien aurrean jarrera bat hartzeko lana; probokazio intelektualak lirateke beraiek proposatzen dituzten arazoentzako erantzunak baino gehiago. Pentsamendu sistematiko bati uko egingo lioke ere esplizitoki¹⁰.

Interpretazio horrek bi objektzio dauzka aurka. Aurrenik, erantzunak nabarmenak diren elkarrizketak badaudela, beren egitura sistematikoa dela, ez aporetikoa bakarrik, erantzunak esaten ez zaizkigun elkarrizketetan ere irakurlea zenbait tokitara bideratzeko edo, gutxienez, posizio zehatz batzuetatik apartatzeko presio handia dagoela: elkarrizketa horiek erantzuna esaten ez badizute ere, bide batera eramaten zaituzte behintzat, nahiz eta zuk ez jakin bide horren azken konklusioa zein den. Errepublikak, Timeo, Politikaria, Legeak elkarrizketa proposatzaileak dira, ez aporetikoak bakarrik; Sofista, Teeteto irakurlearen esku utzitako eta erantzunetara irekiak dauden galdera baino gehiago dira.

Baina interpretazio aporetikoaren aurkako beste argudio bat dago: Platonen beraren iritziak. Platonek ahozko irakaspena idatzizkoa baino hobea dela utzi zuen idatzita. (Fedro, 274 c – 279 c) eta bere doktrinen eduki garrantzitsuena ez zuela inoiz idatzi ezta idatziko ere esatera heldu zen (VII. gutuna, 340 b – 345 c). Horrekin ez da ulertu behar irakaspen idatziak (elkarrizketak) garrantzirik ez daukanik, beste irakaskuntza-jarduera are hobea dagoela baizik; eta filosofoaren hitza aintzat hartu behar dela¹¹. Eta bere ikasle zuzenenek (bereziki Aristotelesek, baina ez honek bakarrik) egiten dituzten Platonen doktrinen azalpenek baieztatzen dituzte Platonen hitz horiek, haren idatzietan aipatuak agertzen ez diren doktrinak kritikatu eta hari egozten dizkietenek; funtsean bi printzipioen teoria bat, Platonek beronen bidez errealitatearen osotasuna azalduko zukeelarik¹². Platonek bere Akademiako ahozko irakaspenean azalduko zituzkeen idatzi gabeko doktrina horiek hain zuzen¹³.

Datu horiek erabiliz, Platonen interpretazio berri batek dio beti esan gabeko zerbaiten erreferentzia bat dagoen elkarrizketen irekitasun horrek doktrina akademiko horien erreferentzia egingo lukeela, eta

elkarriketetan defendatutako tesien azken justifikazioa lirakeela. Errepublikarena da kasu deigarrien eta garrantzitsuena, bakarra izan gabe. Lehen ikusi ditugu Sokratesek bere justiziaren teoria defendatzeko egiten dituen pausoak Ongiaren teoria batera heldu arte. Baina auzia ez da hor amaitzen, hizketakideek, Sokratesi Ongiaz hitz egiten zenbaitetan entzun diotenez, zer den galdetzen diotenean, berak erantzuten baitu: «hori gai konplexuegia da orain azaltzeko. Baina Ongiaren seme-ari buruz hitz egin dezakegu, eguzkiari buruz» (Errepublika, 504 e – 505 a; 506 d – e). Eta irudi handiak azaltzen ditu: eguzkiarena, lerroarena, kobazuloarena (Errepublika, 507 a – 517 a). Batzuen ustez Sokratesen esaldi hori Ongiari buruzko ezagupen ezarentzako aitzakia da, baina ondoren datorren lerroaren konparazioa nahikoa konplikatu da ihesaldi hutsa dela pentsatzeko, batez ere Platonen filosofia osoa laburbiltzen duela kontuan hartuta. Eta, Platonek bere Akademiako ikastaroak Ongiari buruz izenburupean ematen zituela gogoratzen badugu, edukia printzipio bikoitza zelarik hain zuzen ere, aitzakia baino zerbait gehiago dela ikusiko dugu: Akademiara ikastera joateko gonbidapena da, bere doktrinaren eduki garrantzitsuena idatziz argitaratzeko bere buruari ezarritako debeku hori hautsi gabe¹⁴.

Horrek ez du esan nahi elkarriketek baliorik ez daukatenik, guztiz kontrakoa baizik: Platon ezagutzeko idatzi gabeko doktrinekin osatu behar direla alegia. Eta bi irakaspen horien sintesitik, irakaspen idatziaren eta ahozkoaren sintesitik, Platon sistematiko bat sortzen da, ez probokatzailerik intelektual huts bat, bere ikasleak kontrolatzen dituen irakasle bat, ez bakarrik kutsatzailerik existentzialista bat joko intelektualetan. Platonek bere elkarriketak ikasleak bere Akademiara erakartzeko idatziko zituzkeen, bere doktrina filosofikoak zabaltzeko baino gehiago propaganda baliabide gisa.

II Liburuki honen elkarriketak

Amaitzeko, liburuki honetan jasota dauden elkarriketetako bakoitzari buruzko ohar pare bat.

Eutifronek kultura herrikoian –eta ez herrikoian– ulertzen zaila den zerbait azaltzen du argitasun osoz: gizakiaren jainkoekiko harremana ez da eskaerakoa –hori otoitz berekoia da: senda dadila nire

semea, dirua irabaz dezadala—, haien gailentasunari himno bat baizik. Benetako otoitza jainkoak goستن dituen da, ez zerbait eskatzen diena.

Eutidemok eragin kaltegarria eduki du mendebaldeko kulturaren sofistei buruzko gure iritzian: Platonek bi anaia hauek ustezko arrazoi-tzaileak bezala aurkezten ditu, egiatan funtsik gabeko hitzen malabaris-ta hutsak izanik. Zenbait interpretarik anaia hauek sofistak direla pen-tsatu dutenez, sofistak intelektual burugabeak direneko ondorioa ater-a dute, oraindik ere irauten duen iritzia. Baina hori ez da Hipias, Prota-goras edo Gorgiasetikoz eztabaidatik ateratzen den irudia. Eta Platonek bere heldutasunean ezartzen dien kritika (Sofista) elkarriketa kaltega-rri horren zentzugabekeria multzoa baino askoz serioagoa da.

Gorgiasekin Platonek bere idazkeraren maisu lanetako bat ekoizten du. Hitzaren bi loturak nabarmen nola uzten dituen modua: boterearekiko lotura, Gorgias, Polo eta Kaliklesek ordezkaturia, hau da, erretorika; eta egiaiekiko lotura, filosofia ordezkaturia Sokratesen iru-dian; Kaliklesen deskribapena politikari makiabeliko gisa erabateko sendotasunekoa da: pertsonaia honetan Platonek jada maisua den zer-baitetan bere burua gaintu du: doktrina eta bizitzaren arteko elkarre-kiko eragina erakustean; Kalikles hau Errepublikaren lehenengo libu-ruko Trasimakoren pertsonaia paraleloa da. Platonen elkarriketetan gutxitan ikusten da horretan bezain argi ideiak ez direla eragingabeak bizitzan: imintziorik gabeko patetismoa elkarriketa oso horretan zehar dabil tragedia haize bat bezala.

Mendebaldeko kulturak, kristautasunak eman duen antzinateko munduaren irudiak baldintzatuta, Fedon Platonen eta antzinateko filo-sofiaren elkarriketa eraginkorrenetako bat bihurtu du. Platonek bertan arimaren hilezkortasuna defendatzen baitu. Bizitza eta doktrinaren arteko elkarrekiko eraginaren inguruko beste elkarriketa bat da. Baina bere gorputzaren eta arimaren bereizketa zorrotzarekin mendebaldeko pentsamendua eskizofreniko bihurtu du. Bere edertasun literarioak bere eragin intelektual suntsigarriak biderkatu ditu.

Menonek Platon osoaren pauso ospetsuenetako bat dauka: Sokratesek erakusten du esklaboak, berak jakin gabe, matematika badakiela, hau da, bere oroitzapen edo innatismoaren tesiaren kasu praktiko bat erakusten du. Platonentzat beharrezkoa zen tesi hori, ez delako gnoseologiako auzi hutsa, innatismoaren geroko bertsioetan

horretara murriztua izan den bezala, batez ere modernoetan (Descartes, Chomsky), baizik eta arrazoi politikoak zeuzkalako: politika platonikoa naturan errotzen da azken finean eta, Platonen ustez, inantismoak –anamnesiak– gauza guztien arteko lotura nabarmen uzten du, gizakia-rena naturarekin.

Ez da lortu Kratiloren gutxieneko interpretazio adostua: batzuen ustez, Platonek barre egingo ziekeen etimologiengatik inguruko ondorioz gabeko joko intelektual hutsa da; beste batzuen ustez, Platonek posizio bat hartuko zukeen zenbait posizio intelektualen aurrean. Baina ezta-baidea zera da, hitzek eta hizkuntzak naturaz ala konbentzioz jokatzen duteneko bere planteamenduak historia egin duela, gaurko egunera arte.

Fedron Platon eta platonismoaren ildo asko gurutzatzen dira. Bere erretorikarekiko interesa, baina egiara zuzenduta eta entzulearen izaerara egokituta, beronetan arima mota bat ala bestea nagusi den araberak; maitasuna, elkarriketa horretan eta Sinposioa-n Platon mende-baldeko kulturako bere tematizatzaile handienetako bat izan zelarik; arimen transmigrazioa, bere lanetako toki askotan defendatu zuena, nahiz eta Greziako aurrean ez izan; eta idazketaren estatutua, bere elkarriketen gaurko interpretariak zatitzen dituenak. Beren edertasunaz itsutzen duten beste elkarriketa horietako bat.

Elkarriketa horien aurrean irakurleen erantzuna edozein izanda ere, jarrera bat inposatzen da: lumaren maisu honetaz gozatzea pentsamenduaren maisua delako. Ala alderantziz.

José Ramón Arana,
Euskal Herriko Unibertsitatea.

Oharrak

¹ Elkarriketen kronologiaren inguruko guztirako, Ik. José Ramón Arana, 2001, 29 – 36 or.

² Ik. José Ramón Arana, 1998; Errepublikak, III, 377 b - ...; X, 596 d - ...; poetei egindako kritikaren pausoak, askoz ezagunagoak; halaber Legeak, II, 653 d - ...

³ Sofistaren lehenengo definizioa da: «gazte aberats eta ospetsuen ehiztaria limurtzearen bidez, batez ere diru etekina lortzeko».

⁴ Ik. D. Rössler, Welskopf-en, 1981, 205-222 or.

⁵ Ik. K. Gaiser, 1959, 71 or. ... : elkarriketa sofistikoaren azterketa bikaina izaten jarraitzen du oraindik ere.

⁶ Ik. José Ramón Arana, 2001, 13 – 19 or., hiri-estatuaren krisi honen interpretazioaren inguruan; eta 19 – 24 or., Platonen posizioaren inguruan Sokratesen heriotzaren aurrean.

⁷ Ik. M. Heidegger, 1977, 2. paragrafoa.

⁸ Ik. F. Schleiermacher, 1969.

⁹ Ik. Th. Szlezák 1997, 84 - 91 or.: hortik hartu zuen egitura hau.

¹⁰ Ik. K. Jaspers, 1993.

¹¹ Ik. José Ramón Arana, 2001, 36 - 49 or.

¹² Ik. José Ramón Arana, 1998: gaia-
ren inguruko antzinateko testu guz-
tien dagoen bilduma zabalena da,
sarrerak, laburpenak eta oharrak
dituena.

¹³ Ik. Krämer, 1983: antzinateko
Akademiaren irakaskuntzaren azal-
pen onena izaten jarraitzen du.

¹⁴ Gaur egun eztabaida bizia dago
idatzi gabeko doktrinak elkarrikete-
kin integratzearen aldekoen artean
(Krämer, Reale, Szlezák) eta idatzi
gabeko doktrinen inguruko Aristote-
lesen txostenak ahozko irakaskuntza-
ren gabe, elkarriketen interpretazio-
aren gaizki-ulertu filosofikoen ondo-
rioak direla uste dutenen artean
(Cherniss). Eztabaida horrek zuzen
eragiten dio elkarriketen interpreta-
zioari. Idatzi gabeko doktrinen azal-
pen bikain batzuk dauden arren, adi-
bidez, Krämer 1982, ezagutzen
dudan bi tradizioen arteko sintesi
bakarra José Ramón Arana, 2001 da;
sarrera liburua da eta bi tradizioak
onartzearen aldekoa, Platonen inter-
pretazio immanentista bat emateaz
gain, idatzi gabeko doktrinen aldeko-
ek onartzen ez dutena, baina bai biak
ezagutzen zituen Hegelek, modu
bitxian: Ik. José Ramón Arana, 1998.

Bibliografía

ALLEN, R. E.: *Plato's Euthyphro and the earlier Theory of Forms*, London, Routledge and Kegan Paul, 1972

ARANA, JOSÉ RAMÓN: - «El Ión, fundador de la hermenéutica occidental», *Veleia*, 15, 1998, 257 - 276 or.

- Platón. Doctrinas no escritas. Antología, Bilbo, 1998

- «Platon in Hegels Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie», *Hegel Jahrbuch*, 1998, 13 - 18 or.

- *Hacia un nuevo Platón*, Barakaldo, 2001

CHERNISS, HAROLD: *Aristotle's Criticism of Plato and the Academy*, New York 1962 (1944)

FLASHAR, HELLMUT (ed.): *Die Philosophie der Antike. 3. Die Ältere Akademie. Aristoteles. Peripatos*, Basel / Stuttgart, 1983

FRIEDLÄNDER, PAUL: *Platon*, 3 libur., Berlin, 1954 - 1960

GAISER, KONRAD: - *Protreptik und Paränese bei Platon*, Stuttgart 1959

- *Das Platonbild. Zehn Beiträge zum Platonverständnis*, Hildesheim 1969

GÓMEZ PIN, VÍCTOR: *Filosofía. El saber de esclavo*, Bartzelona, Anagrama, 1989

GUTHRIE, W. K. C.: *Historia de la filosofía griega*, t. IV - V: Platón. Itzul. A. Vallejo - A. Medina, Madril 1990 - 1992

HEIDEGGER, M.: *Sein und Zeit*, Tübingen, 1977 (1927)

HIRZEL, R.: *Der Dialog, I*, Hildesheim, 1963 (1895)

JASPERS, KARL: *Los grandes filósofos. 2: Los fundadores del filosofar: Platón, Agustín, Kant*. Itzul. P. Simón, Madril, 1993

KRÄMER, HANS: - *Platone e i fondamenti della metafisica. Introduzione e traduzione di Giovanni Reale*, Milano, 1982

- *Die Ältere Akademie*, Flashar (arg.), 1983, 1 - 175 or.

- «Fichte, Schlegel und der Infitismus in der Platondeutung», *Deutsche Vierteljahrsschrift*, 62, 1988, 583 - 621 or.

REALE, GIOVANNI: *Para una interpretación de Platón: relectura de la metafísica de los grandes diálogos a la luz de las «Doctrinas no escritas»*. Itzul. M. Pons Irazazabal, Bartzelona, 2003

RÖSSLER, D.: «Handwerker», *Welskopf*, 1981, 193 - 268 or.

SCHLEIERMACHER, FRIEDRICH: - «Einleitung» zu Platons Werke», Gaiser 1969, 1 - 32 or.

- Geschichte der Philosophie. Vorlesungen über Platon, Hamburg, 1996

SPRAGUE, R. K.: Plato's Use of Fallacy. A Study of the Euthydemus and Some Other Dialogues, London, Routledge and Kegan Paul, 1962

SZLEZÁK, THOMAS: - Platon und die Schriftlichkeit der Philosophie. Interpretationen zu den frühen und mittleren Dialogen, Berlin - New York, 1985

- Leer a Platón. Itzul. J. L. García Rúa, 1997

WELSKOPF, E. CH. (edra.): Untersuchungen ausgewählter altgriechischer sozialer Typenbegriffe, Berlin 1981, 3 liburuki.

EUTIFRON

EUQUFPWN

EUQ. Tivnewteron, w\Swkrate", gegonen, ofi su; ta;" ej Lukeiw/katalipwn diatriba;" ejqade nuñ diatribeï" peri;thn tou` basilew" stoaw...oujgar pou kai;soivge dikh ti" ouša tugcawei pro;" ton basilew wšper ejnoiv

SW. Oufoi dh; Aqhnaioivge, w\Eujufwrwn, dikhn aufhn kaloušin ajla;grafhw.

EUQ. Tivfh%...grafhn septi", wJ epike, gegraptai: oujgar ejkeinovge katagnwsomai, wJ su;eferon.

SW. Oujgar ouh.

EUQ. Alla;se;ajlo"...

SW. Pamu ge.

EUQ. Ti'voufo"...

SW. Oujl aufo;" pamu ti gignwškw, w\Eujufwrwn, ton ahdra, new" gar tivmoi fainetai kai;agnwš: ojomazousi mentoi aufow, w" ejwnai, Melhton. ešti de;twñ dhwn Pitqeuv, ei[tina nw'ešei" Pitqew Melhton oion tetanotrica kai;oujpamu eugeneion, epiv grupon dev

EUQ. Ouj ejnow, w\Swkrate": ajla;dh;tina grafhw se gev graptai...

EUTIFRON

Eutifron¹: «Ezer berririk gertatu al da, Sokrates, zuk, Lizeoko² elkarrizketak utzita, orain hemen erregearen arkupearen³ inguruan denbora pasa dezazun? Zuk ez baitaukazu, seguruenik ere, prozesu bat errege-arkontearen aurrean, nik bezala.»

Sokrates: «Atenastarrek nire honi ez diote prozesua deitzen, Eutifron, salaketa baizik.»

– Zer diozu? Norbaitek salaketa aurkeztu du zure aurka, antza denez; ez baitut pentsatuko zuk beste norbaiten aurka aurkeztu duzunik.

– Ez, noski.

– Beste batek zure aurka baizik.

– Horixe hain zuzen ere, bai.

– Zein da hori?

– Nik neuk ere ez dut gizona oso ondo ezagutzen, Eutifron, gazte eta ezezaguna baita, antza; baina, uste dudanez, Meleto deitzen diote. Eta Piteo demosekoa da; Piteoko Meletoren bat ezagutzen baldin baduzu akaso, ile luzea, ez oso bizartsua eta sudur konkorrekoa.

– Ez zait bururatzen, Sokrates; baina, zer salaketa aurkeztu du zure aurka?

SW. "Hntina...ouk ajennh, ehoige dokei: to;gar newn ohta tosouon pragma ejnwkenai oujfaulow ejstin. ekeino~ gar, w fhsin, oide tiwa tropon oi hewi diafqeivontai kai;time~ oiJiaf-qeivonte~ aujou. kai;kinduneuwi sofov ti~ einai, kai;thn ejhn ajnaqism katidwn wJ diafqeivonto~ tou; hJikiwta~ aujou, ef cetai kathgorhswn mou wšper pro; nhtera pro; thn polin. kai;faiwetaiv moi twñ politikwn monw~ afcesqai ojrw~: ojrw~ gar ejsti twñ newn prwton ejimel hqhñai ofw~ ešontai ofi afistoi, wšper gewrgon aqaron twñ newn futwn eiko; prwton ejimel hqhñai, meta;de; touto kai twñ aJlwn. kai;dh;kai;Melhto~ išw~ prwton men huta~ ejkaqairei tou; twñ newn ta; blasta~ diafqeivonta~, w fhsin: epeita meta; touto dhlon ofi twñ presbuterwn ejimel hqe; pleistwn kai;megistwn aqarwn aifio~ th polei genhsetai, w ge to; eiko; sumbhñai ej toiauth~ ajch~ ajxaneww/

EUQ. Bouloimhn ah, w\Swkrate~, ajl ojrwdw`mh; touj nant`ion genhtai: ajecnw~ gar moi dokei af estia~ afcesqai kakourgein thn polin, epiceirwn ajlikein sevkaivmoi lege, tikai; poiountavsefhsi diafqeivrein tou; newu"...

SW. "Atopa, w qaumasie, wJ oufw g akousai. Fhsi;gar me poihthn einai qewn, kai;wJ kainou; poiounta qeou; tou; d aj-caiou~ oujnomizonta egrayato toutwn aufwn efeka, w fhsin.

EUQ. Manqarw, w\Swkrate~: ofi dh;su; to;daimonion fh/ sautw/eflastote gignesqai. wJ ouh kainotomountov sou peri;ta; qeia gegraptai tauthn thn grafhn, kai;wJ diabal wn dh;ef cetai ej to; dikasthron, ejlw; ofi euJliabola ta; toiauta pro; tou; pollou. kai;ejnou gar toi, ofan ti legw ej th/ekklhsia/peri;twñ qeiwn, prolegwn autoi~ ta;melonta, katagelwsin wJ mainomev nou: kaitoi oujen ofi ouk ajhqe; eifhka w proeipon, ajl ofw~fqonousin hJin paši toi~ toioutoi~. ajl oujen aufwn crh;frontiv zein, ajl outose ipwai.

SW. «W five Eujufw, ajla;to;men katagelasqhñai išw~oujen pragma. Aqhnaioi~ gar toi, wJ ejmoi;dokei, oujsfotra melwi ah tina deinon oi vntai einai, mh;mento didaskalikon th~ aufou`sofia~: oh d ah kai;ajlou~ oi vntai poiein tohoutou~, qumountai, eif ouh fqorw wJ su;legei~, eife di aJl lo ti.

EUQ. Toutou ouh peri ofw~ pote;pro; ejne;efcousin, oujpawu epiqumw`peiraqhñai.

– Zer salaketa? Ez makala, nire ustez; ez baita gauza eskasa gazte izanik hain gai handia ulertzea. Izan ere, hark badaki, berak dioenez, gazteak zein modutan hondatuak izaten diren eta hauek hondatzen dituztenak nortzuk diren. Baliteke, gainera, jakintsuren bat izatea, eta nire ezjakintasuna ikusita, bere adinekoak hondatzen ditudalakoa, ni salatzeraz etortzea hiriaren aurrera ama baten aurrera bezala. Politikarien artean zuzen hasten den bakarra iruditzen zait; zuzena baita aurrenik gazteak ahalik eta onenak izan daitezkeen arduratzea, nekazari ona aurrenik landare gazteez arduratzea naturala den bezala, eta ondoren gainerakoez ere bai. Eta horrela, segur aski, Meletok aurrenik gu, berak dioenez gazteen ernamunak hondatzen ditugunok, garbitzen gaitu; gero, horren ondoren, argi dago zaharragoez arduratuz hiriari ongi ugariak eta handienak eragingo dizkiola, horrela-ko oinarrietatik abiatuta gertatuko dela pentsatzekoa denez.

– Horrelaxe nahiko nuke, Sokrates, baina beldur naiz ez ote den kontrakoa gertatuko; zuri bidegabekeria egiten saiatuz, etxeko onenetik hasten dela hiriari kalte egiten baiteritzot, besterik ez. Baina esaidazu, gazteei zer eginez hondatzen dituzula esaten du?

– Bitxikeriak, besterik gabe, miragarri hori. Hain zuzen ere, jainko-egilea naizela dio, eta jainko berriak sortzen ditudalakoa eta zaharretan sinesten ez dudalakoa, horrexegatik aurkeztu du salaketa, berak dioenez.

– Ulertzen dut, Sokrates: zuk batzuetan jainkozko zerbait gertatzen zaizula esaten baituzu. Beraz, jainkozko kontuen inguruan berriztapenak egiten dituzulakoan aurkeztu du salaketa zure aurka, eta zu kalumniantzera doa epaitegira, kontu horiek jendetzaren aurrean kalumniantzeko zein egokiak diren jakinik. Izan ere, neuri ere, bilkuran jainkozko gaiei buruz zerbait esaten dudanean, gertatuko direnak haiei iragarri, barre egiten didate eroturik nagoelakoan; baina iragarri ditudanetatik egia ez den ezer ez dut esan. Halere, gu bezalako guztiei bekaizkeria digute. Baina ez dugu beraietaz batere arduratu behar, aurre egin baizik.

– Eutifron maitea, guri barre egitea ez da ezer, agian. Atenastarrei ez baitzaie asko axola, nik uste dudanez, norbait zerbaitetan trebea dela uste baldin badute, bere jakinduriaren irakasle ez den bitartean, behintzat; baina besteak ere eurek egiten dituzten bezalako gauzak egiten saiatzen direla pentsatzen baldin badute, haserretu egiten dira, bekaizkeriagatik, zuk diozunez, edo beste zerbaitegatik.

– Hortaz, ez dut batere jakin nahi horren inguruan nirekiko nola ote dauden.

SW. "Isw~ gar su;men dokei~ spawion seauton parewein kai; didaskein ouk ejelwein thn seautou`sofia~: ejw;de;fobounai mh; upo;filanqrwpiã~ dokw`aútoi~ ofiper efw ejkecumeww~ panti;aj-dri;legein, oujmonon ajeu misqou,`ajla;kai;prostiqei; ahh dew~ ei[tiv mou ejelwei akouwin. ejmen ouh, o}nundh;e}egon, meloiew mou katagela~ w\$per su;fh/ sautou, oujen ah ei h ajde; paizon-ta~ kai;gelwita~ ej tw/dikasthriw/diagagein: ejde;spoudason-tai, tout hllh ofh/apobhsetai ahlhlon plhn ufin toi~ mantesin.

EUQ. All i\$w~ oujen estai, w`Swkrate~, pragma, ajla;suv te kata;nouh ajwnih/thn dikhn, oimai de;kai;ejne;thn ejhw.

SW. "Estin de;dh;soi,w/Eujjufwrwn, tivh.dikh...feugei- aujhn hldiukei~...

EUQ. Diwkw.

SW. Tina...

EUQ. 'On diwkw~ au`dokw`mainesqai.

SW. Tivdexpetomenow tina diwkei~...

EUQ. Pollou`ge dei`petesqai, of ge tugcanei w~ eu`mala presbuth~.

SW. Tivouto~...

EUQ. @ ejno; pathv.

SW. @ sov, w`belteste...

EUQ. Pame men ouh.

SW. "Estin de;tivto;egklhma kai;tino~ hllikh...

EUQ. Fomou, w`Swkrate~.

SW. @hraklei~. h`pou, w`Eujjufwrwn, ajnoeitai upo; tw~ pollw~ ofh/pote;ojqw~ e}ei: oujgar oimavge tou`epitucomto~^aojqw~^o aufo;pra`xai ajla;powrw pou hllh sofia~ ej aumonto~.

EUQ. Powrw mentoi nh;Dia, w`Swkrate~.

SW. "Estin de;dh;tw~ oikeywn ti~ oJteqnew; upo; tou`sou` patro~.h}dhl a dhxoujgar ah pou upew ge ajlotriou epexhsqa fov nou aujw/

EUQ. Geloiòn, w`Swkrate~, ofi oi}i ti diafevein eife ajlov trio~ eife oikeyiò~ oJteqnew; ajl oujtouto monon dein fulattein, eife ej dikh/ekteinen o.kteina~ eife mykai;ejmen ej dikh/ejan, ej

– Izan ere, agian zuk zeure burua gutxitan aurkezten duzula iruditzen zaie eta ez duzula zeure jakinduria irakatsi nahi; baina ni beldur naiz ez ote zaien irudituko nire giza maitasunagatik daukadana edozein gizoni jario batean esaten diodala, ez bakarrik lansaririk gabe, baizik eta nik neuk gustura ordainduta ere bai, norbaitek entzun nahi baldin badit behintzat. Beraz, oraintxe nioena, niri barre egingo balidate, zuri egiten dizute la diozun bezala, ez litzateke batere desatsegina izango epaitegian txantxetan eta barrez denbora pasatzea; baina serio ari badira, hori jada ez dago argi nola aterako litzatekeen, zuentzat iragarleontzat izan ezik.

– Baina agian ez da ezer izango, Sokrates; zuk zure kasua zure ideiaren arabera borrokatuko duzu, eta nik nirea ere bai, uste dut.

– Eta zein da zure prozesua, Eutifron? Salatu zaituzte ala salatu duzu?

– Salatu dut.

– Nor?

– Pertsona hori salatzeagatik, eroturik nagoela emango du. Bada, hain zuzen ere horixe.

– Zer, bada? Hegan egiten duen norbait salatu al duzu?

– Ezta hurrik eman ere, oso zaharra da, hain zuzen ere.

– Zein da, bada, hori?

– Nire aita.

– Zurea, bikain hori?

– Nirea, bai.

– Zein da akusazioa eta zerena prozesua?

– Hilketarena, Sokrates.

– Ene Herakles! Benetan, Eutifron, jendetzak ez daki zer dagoen zuzen; ez baitut uste egokitzen zaion edozeinek egingo lukeenik hori, jakindurian jada oso aurreratua den batek ez bada.

– Oso aurreratua benetan, Sokrates, ala Zeus.

– Zure aitak hildakoa etxekoetako norbait da, ezta? Ez al da nabarmena? Ez baitzenuke kanpoko batengatik hilketa prozesu batekin aita jazarriko.

– Barregarria da, Sokrates, zuk uste izatea hildakoa kanpokoa edo etxekoa izatea zerbaitetan desberdin dela uste izatea zuk, eta ez pentsatzea hau bakarrik hartu behar dela kontuan, hots, hil zuenak justiziaz hil ote

de;mh;e;pe;xi;en;w;ai, e;h;w;per o;kte;w;a~ sun;e;st;io;v;so;i kai;ou;trape;zo~
h;X;i;son gar to;mi;as;ma gi;g;netai e;h;an sun;h;w;tw/toioutw/suneidw; kai;
mh;afosioi~ seautow te kai;e;kei;non th/dikh/epexiww. e;pei;o{ge
apoqanwn pelath~ ti~ h;h; e;no;v, kai;wJ e;ge;wrgoumen e;h; th/Naxw/
e;h;hteuen e;kei~par h;h;in. paroinhsa~ ouh kai;o;rgisqei; tw;n oi;
ketwn tini tw;n h;h;ete;rw;n apo;sfattei au;fow. o;bu;h pathr sundhsa~
tou; po;ta~ kai;ta; ceira~ au;fou, katabalwn eij ta;fron tinaypew-
pei deu;ro a;h;dra peusomenon tou e;h;ghgtou`ofi creik; poiein. e;h; de;
toutw/tw/croww/tou dedemewou wJ igw;rei te kai;h;je;lei wJ ajdro-
fowou kai;ou;len o;h; pra;gma eijkai;apoqanoi, o;per ouh kai;epaqen:
u;fo;gar limou`kai;ri;gou~ kai;tw;n desmw;n apoqnh;skei prin ton
ag;gelon para;tou e;h;ghgtou`afikesqai. tauta dh;ouh kai;aganak-
tei`ofte pathr kai;oi;h;l oi oi;kei;oi, ofi e;gw;u;fer tou`ajdrofowou
tw;patri;fowou epexercomai oufe ajpokei;wanti, w{fasin e;kei;noi,
ouf eijof; malista apekteinen, ajdrofowou ge ofto~ tou`apoqa
nonto~, oujdein frontizein u;fer tou`toioutou: ajiosion gar einai
to;u;dn patri;fowou epexi;en;w;ai: kakw~ eijlote~, w\Swkrate~, to;
qeion wJ e;fei tou`osiou te peri kai;tou`ajiosiou.

SW. Su;de;dh;pro; Dio;v, w\Eu;ju;f;rw;n, ou;f;w;si;ajkribw~ oi;fi
epistasqai peri;tw;n qeiwn o;ph/e;fei, kai;tw;n osiwn te kai;ajio-
siwn, w{te toutwn ouf;w; pracqen;tw;n wJ su;legei~, ou;f;boh/dika-
zomeno~ tw/patri;o;pw~ mh; au\su; ajiosion pra;gma tugcanh/
prattwn...

EUQ. Ou;len gar a;h; mou ofel o~ ei;h, w\Swkrate~, ou;le;tw/a;h;
diaferoi Eu;ju;f;rw;n tw;n pol lwn ajqrw;pw;n, eijmh;ta;toiauta panta
ajkribw~ eijleikn.

SW. «Ar ouh moi, w\qaumasie Eu;ju;f;rw;n, kratistow e;sti
maqth/sw/genesqai, kai;pro;th~ grafh~ th~ pro; Me;lh;ton au;fa;
tauta prokalei;sqai au;fow, legonta ofi e;gw;ge kai;e;h; tw/e;h;pros-
qen croww/ta;qeia peri;pollou`epoiouwn eijle;w;ai, kai;nun e;peidhv
me e;kei;no~ au;toscedia;xontavfhsi kai;kainotomounta peri;tw;n
qeiwn e;amartawein, maqth; dh;gegona sov. Akai;eijmew, w;Me;lh-
te, Afai;kn a;h, AEu;ju;f;rona on;h;logei~ sofou einai ta;toiauta, akai;
o;q;w~ nomizein kai;e;je;h;gou`kai;mh;dikazou: eijde;mh;ve;kei;w;w/tw/
didaskalw/lawe dikh;n proteron h;ejni;w;wJ tou; presbuterou-
diafqeivonti ej;evte kai;ton au;fou`patera, e;je;men didaskonti,
e;kei;non de;nouqetountivte kai;kolaxonti: kai;a;h; mh;moi peiqhtai

zuen ala ez; eta justiziaz hil bazuen, bere horretan utzi, baina hala ez bada, jazarri behar dela, hil zuena zure etxekoa eta mahaikidea baldin bada ere; izan ere, orbana bera baita horrelako batekin bizi baldin bazara jakinaren gainean eta zeure burua eta hura askatzen ez baldin badituzu prozesu batekin jazarritz. Hildakoa nire jornalari bat zen, eta Naksosen lurra lantzen ari ginenez, gurean ari zen han jornalaren truke lanean. Behin mozkortu eta gure zerbitzarietako batekin haserretu ondoren, lepoa moztu zion. Orduan, aitak, hankak eta eskuak lotu zizkion eta zulo batera bota ondoren, gizon bat bidali zuen hona lege interpretariari⁴ zer egin behar zen galdetzeko. Baina dendora horretan lotuta zegoen jornalariak gutxi arduratu zen eta utzita zeukan, gizahiltzaile zenez, hiltzen bazen ere ezer gertatuko ez zela-koan, eta horixe gertatu zitzaion hain zuzen ere; gosearen, hotzaren eta loturen eraginez hil baitzen, mezularia lege interpretariarenetik heldu baino lehen. Eta horregatik haserretu dira aita eta etxeko gainerakoak, nik gizahiltzaile batengatik hilketa prozesu batekin jazartzen dudalako aita, berak ez baitu jornalaria hil, haiek diotenez, eta hil balu ere, hildakoa gizahiltzailea zenez, horrelako batez ez dela arduratu behar; jainkoen legeen aurka baitoa seme batek aita hilketa prozesu batekin jazartzea. Erlijioaren eta erlijio-gabearen inguruan jainkozkoa nola den oker dakite, ordea, Sokrates.

– Eta zuk, Eutifron, Zeusen izenean, jainkozkoak, bai erlijiozkoak eta baita erlijio-gabeak ere, nolakoak diren horren zehatz dakizula uste al duzu, gertaera horiek guztiak zuk diozun bezala gertatuta, aitari prozesua eginez, zuk zeuk, aldi berean, ekintza erlijio-gabea ausaz egiten ote duzun beldur ez izateko?

– Ez nuke ezertarako balioko, Sokrates, eta Eutifron ez litzateke gizaki gehienengandik ezertan bereiziko, horrelako guztiak zehatz jakingo ez banitu.

– Orduan, niretzat onena zure ikasle bihurtzea al da, Eutifron miragarria, eta Meletorekiko prozesua baino lehen hitz hauexekin desafiatzeari, esanez batetik, nik neuk lehen ere jainkozkoak ezagutzea asko balioesten nuela, eta orain, jainkozko kontuei buruz arinkeriaz hitz eginez eta berriak asmatuz oker egiten dudala esaten duenean berak, zure ikasle bihurtu naizela? Eta bestetik, esango nioke: «Eutifron horrelakoe-tan jakintsua dela ados bazaude, Meleto, pentsa ezazu nik ere zuzen pentsatzen dudala eta ez nazazu prozesu batekin jazarri; bestela, ni baino lehen, irakaslea bera jazar ezazu prozesu batekin, zaharragoak, bere aita eta ni, hondatzen gaituelakoan, ni irakatsiz, hura errieta eginez eta zigor-

mhde;afik/th~dikh~h]ajt ejmou`grafhtai se;vauja;tauta legein ej
tw/dikasthriw/a]proukaloumh au]ow...

EUQ. Nai;ma;Dia, w\Swkrate~, eija]a ejre;epiceirhseie
grafesqai, eu]oim a]h, w]oimai, o]ph/saqrov ejstin, kai;polu;a]h
h]i]n proteron peri;e]keinou logo~ ejeneto ej tw/dikasthriw/h]
peri;ejmou.

SW. Kai;ejw]toi, w\file edaire, tauta gignw]skwn maq]th;
epiqunw`genesqai sov, eijlw; ofi kai;a]llo~ pou]ti~ kai;o.Mel]hto~
ou]to~ se;men ou]le;dokei`ou]a]n, ejre;de;ou]fw~ oxew~³ajecnw~⁰ kai;
ra]diw~ kateiden w]ste a]sebeia~ ejrayato. nu]n ou]n pro; Dio; lege
moi o]nundh;safw~ eijle]w]ai diiscurizou, poi]ow ti to;eu]sebe; fh/
eihai kai;to;a]sebe; kai;peri;fowou kai;peri;tw]n a]l]wn...h]ou]tauj
tow ejstin ej pash/praxe]i to;o]sion au]to;au]fw/kai;to;ajiosion au]
tou men o]si]ou panto; ejantion, au]to;de;au]fw`o]sion kai;e]ton mia]n
tina; i]lex]n kata; th]n ajiosio]t]ta pa]n ofiper a]h mel]h/ajiosion
eihai...

EUQ. Pantw~ dhpou, w\Swkrate~.

SW. Lege dhyti]fh/ eihai to;o]sion kai;t]to;ajiosion...

EUQ. Legw toimun ofi to;men o]si]ow ejstin o]per ejw;nu]n poiw`
tw/a]likou]nti h]peri;fowou~ h]peri;id]rw]n klopa; h[ti a]l]lo tw]n
toioutwn e]xamartaw]nti epexi]ew]ai, e]p]nte pathr w]h tugca]w/e]p]n-
te m]th]r e]p]nte a]l]lo~ o]stisou]n, to;de;mh;epexi]ew]ai ajiosion: e]pei]y
w\Swkrate~, qe]wsai w] mega soi ejw`tekm]h]rion tou`nowou ofi
ou]fw~ e]fei, o]kai;a]l]loi~ h]lh eipon, ofi tauta o]r]qw~ a]h ei]h ou]fw
gignow]ena, mh;e]pit]re]pein tw/a]sebou]nti m]hd a]h o]stisou]n tugca]w/
w]h. au]toi;gar oi]Ja]h]qrw]poi tugca]w]ousi nom]izonte~ ton Dia tw]n
qew]n a]fiston kai;dikaio]taton, kai;touton o]m]ologou]si ton au]tou`
patera dh]sai ofi tou; u]di~ kate]pinen ou]k ej dik]h/ka]kei]now ge au]
ton au]tou`patera e]kteme]i]n di e]tera toiauta: ej]noi;de;calepaiv
nousin ofi tw/patri;epexer]comai a]likou]nti, kai;ou]fw~ au]toi;au]J
toi~ ta;ejantia~ legousi perite tw]n qew]n kai;peri;ejmou.

SW. «Aravge, w\Eu]j]u]f]rw]n, tout ejstin³ou]f ou]feka th]n
graf]h]n feugw, ofi ta;toiauta e]peida]w]ti~ peri;tw]n qew]n leg]h/dus-
cerw~ pw~ apode]w]mai...dio;dhy]w]J e]p]ike, fh]sei ti]v me e]xamartav
nein. nu]n ou]n eij]kai;soi;tauta sundokei tw`eu`eij]l]oti peri;tw]n
toioutwn, a]jag]kh dhy]w]J e]p]ike, kai;h]i]n sugcw]rein. ti]gar kai;fhv

tuz». Eta kasu egiten ez badit eta prozesua uzten ez badu, edo nire ordeztu salatzen ez bazaitu, desafiatuz esaten nizkion horietan esango nizkioke epaitegian.

– Zeusen izenean, Sokrates, ni salatzen saiatuko balitz, aurkituko nukeela uste dut ahula non den, eta epaitegian askoz lehenago hitz egingo genuke hartaz nitaz baino.

– Eta nik, adiskide maitea, hori jakinda zure ikasle bihurtu nahi dut, badakidalako ez beste inork, eta Meleto horrek ere ez zaituela ikusi ere egiten; antza, ni, ordea, horren zorrotz eta erraz behatu nau, erlijio-gabetasunaz salatzeraino. Orain, beraz, Zeusen izenean, esaidazu oraintxe argi dakizula berresten zenuena, zer diozu dela erlijiozkoa eta erlijio-gabea, bai hilketaren bai gainerakoengandik inguruan? Edo ez al da erlijiozkoa bera berez ekintza orotan gauza bera, eta erlijio-gabea, aldiz, erlijiozkoaren guztiz aurkakoa, baina bere buruaren berdina eta erlijio-gabetasunarekiko izatera bakarra edukiz, erlijio-gabea izango den guztia?

– Erabat, noski, Sokrates.

– Esaidazu, zer diozu dela erlijiozkoa eta zer erlijio-gabea?

– Erlijiozkoa orain egiten ari naizena dela diot, bada, hilketetan, tenpluen lapurretetan edo horrelako beste zerbaiteetan oker eginez bidegabekeria egiten duena jazartzea, aita, ama edo beste edonor izatea egokitzen bada ere, eta erlijio-gabea, berriz, ez jazartzea dela; eta ikus ezazu, Sokrates, legea horrela dela zein froga handia esango dizudan –besteei ere jada esan diedana, horiek horrela gertatuz gero zuzen egongo liratekeela– : erlijio-gabeari egiten ez uztea, edozein dela ere. Izan ere, Zeus jainkoetan onena eta bidezkoena dela uste duten gizon berberak aitortzen dute Zeusek bere aita lotu zuela, semeak bidegabe irensten zituelako, eta Zeusen aitak, aldi berean, bere aita mutilatu zuela horrelako beste arrazoiengatik; eta nirekin haserretu egiten dira bidegabekeria egin duen nire aita jazartzen dudalako, eta horrela beren buruaren kontrakoak esaten dituzte jainkoei eta niri buruz.

– Akaso horregatik salatzen al naute, Eutifron, baten batek jainkoei buruz horrelakoak esaten dituenengan, gogo txarrez hartzen ditudalako? Horregatik, antza denez, oker egiten dudala esango du norbaitek. Orain, beraz, zu ere, horrelako gaiez ondo dakizuna, horietan ados baldin bazaude, nahitaezkoa da guk ere onartzea, antza denez. Izan ere, zer esango dugu horiei buruz ezer ez dakigula aitortzen dugunok? Baina esaida-

somen, oi{ge kai; au{toi; o{mologoumen peri; au{tw'n mhden eijlenai...
ajlavmoi eipe; pro; Filioy, su; w{J ajhqw~ hgh/tauta ou{w~ gegonai...

EUQ. Kai; efi ge toutwn qaumasiwtera, w\Swkrate~, a{oiJ polloi; ouk i{sasin.

SW. Kai; polemon aka hgh/su; einai tw/o{fti ej toi~ qeoi~ pro; ajlhloy~, kai; e{tqra~ ge deina; kai; mawa~ kai; a{lla toiauta pollayoi{a legetaite upo; tw'n poihtw'n, kai; upo; tw'n a{gaqw'n grafewn tate a{lla idra; h{m'n katapepoikil tai, kai; dh; kai; toi~ megavloi~ Panaqhnaioi~ o{J p{plo~ mesto; tw'n toiotwn poikilmatwn ajagetai ej th'n akropolis... tauta ajhqh`fwmen einai, w\Eujqufrwn...

EUQ. Mh; monon ge, w\Swkrate~, a{ll o{per a{fti eipon, kai; a{lla soi egw; pollayejwper bouh/peritw'n qeiwn dihghsomai, a{su; akouwn eu`oid o{fi ejplaghsh/

SW. Ouk aj qaumazoini. a{lla; tauta mew moi ej auqi~ epi; scolh~ dihgsh/nuni; de; o{per a{fti se hjomhn peirw`safesteron eipein. oujgar me, w{e{aire, to; proteron illanw~ ejlidaxa~ ejwthv santa to; o{fion o{fi pot eih, ajlavmoi eipe~ o{fi touto tugcanei o{fion o{J o{su; nu'n poiei~, fowou epexiwn tw/patriv

EUQ. Kai; ajhqh`ge e{legon, w\Swkrate~.

SW. "Isw~. a{lla; gar, w\Eujqufrwn, kai; a{lla polla; fh~/ einai o{fia.

EUQ. Kai; gar e{stin.

SW. Memhsai ouh o{fi oujtouto{v soi diekeleuomhn, e{fti h{lduome didaxai tw'n pollw'n o{fiwn, a{ll ekeino au{to; to; eido~ w{paw ta ta; o{fia o{fiav e{stin... efhsqa gar pou mia/ijlex/tate ajosia ajovsia einai kai; ta; o{fia o{fia: h{loujmh moneuoi~...

EUQ. "Egwge.

SW. Tauthn toiwun me au{thn didaxon thn ijlexn tiv potev e{stin, i{fa ej ekeiwn apoblepwn kai; crwmeno~ au{th/paradeigmati, o{men aj toioton h{w{ aj h{su; h{a{ll o~ ti~ pratth/fw o{fion einai, o{d aj mh; toioton, mh; fw.

EUQ. All ej ou{w boulei, w\Swkrate~, kai; ou{w soi frasw.

zu, laguntasunaren jainkoaren izenean, zuk benetan uste duzu horiek horrela gertatu zirela?

– Eta horiek baino askoz harrigarriagoak ere bai, Sokrates, gehienek ez dakizkitenak.

– Hortaz, jainkoen artean benetan elkarren aurkako gerra dagoela uste duzu, eta etsaitasun izugarriak eta borrokak eta horrelako beste asko, poetek esaten dituztenak eta margolariek tenpluetan kolore askoz margotu dizkigutenak, eta Panatenea handietan⁵ horrelako brodatuez beteriko peploa akropolisera igotzen dela? Horiek egia direla esango dugu, Eutifron?

– Eta ez hori bakarrik, Sokrates, oraintxe nioena ere bai; jainkoen inguruko beste asko ere azalduko dizkizut, nahi baduzu, eta ondo txo dakit hauek entzutean aztoratuko zarela.

– Ez nintzateke harrituko. Baina horiek beste noizbait azalduko dizkidazu astia dugunean; orain, berriz, saia zaitez oraintxe galdetzen nizuna argiago esaten. Izan ere, lehenago erlijiozkoa zer ote den galdetu dizudanean ez didazu nahikoa azaldu; horren orde, aita hilketa prozesu batekin jazarritz orain egiten ari zaren hori dela erlijiozkoa, hain zuzen ere, esan didazu.

– Eta egia nioen, Sokrates.

– Agian. Baina beste gauza asko ere erlijiozkoak direla diozu, Eutifron.

– Eta hala dira.

– Gogoan al duzu, bada, ez nizula hori eskatzen, alegia erlijiozko gauza ugariatatik bat edo bi azaltzea, baizik eta erlijiozko gauza guztiak berez erlijiozkoak izateko izaera bera eskatzen nizula? Izan ere, zuk esaten zenuen izaera baten bidez direla erlijiozkoak erlijiozkoak eta erlijiozkoak erlijiozko; edo ez al zara gogoratzen?

– Bai, gogoratzen naiz.

– Azal diezadazu, bada, izaera hori zein den, horri begira eta bera eredu bezala erabiliz, zuk edo beste norbaitek egiten dituenetatik horrelakoa erlijiozkoa dela esan dezadan, eta horrelakoa ez dena, ez dela erlijiozkoa esan dezadan.

– Bada horrela nahi baduzu, Sokrates, horrelaxe esango dizut.

SW. Alla;mh boukomaige.

EUQ. "Esti toimun to;men toi~ qeoi~ prosfile; ofion, to;de; mh;prosfile; ajosion.

SW. Pagkalw~, w\Eujjufwrn, kai;wJ ejw; ejhtoun apokriv nasqai~se, oufw nuh apekriw. eijmentoi aj hqej, touto oufw oida, aj la;su;dhl on ofi epekdidaxe~ wJ estin aj hqh`ajl egei~.

EUQ. Panu men ouh.

SW. Fere dhvepiskeywmeqa tiv egomen. to;men qeofil ewte kai;qeofilh; aqwrpo~ ofio~, to;de;qeomise; kai;oJqomish; ajiov sio~: oujtaufon d estiw, aj la;to;ejantiwtaton, to;ofion tw/ajne siw/ouj oufw~...

EUQ. Oufw men ouh.

SW. Kai;eu`ge faiwetai eijhsqai...

EUQ. Dokw,`w`Swkrate~. aefhtai gar.°

SW. Oujkouh kai;ofi stasiazousin oiJeoivyw\Eujjufwrn, kai; diaferontai aj lhloi~ kai;efqra estin ej aufoi~ pro; aj lhlou~, kai;touto eifhtai...

EUQ. Eifhtai gar.

SW. "Ecqran de;kai;ojgar, w`afiste, hJperi;tiwn diafora; poiei..wde de;skopwmen. ak ah eijdiaferoimeqa ejwte kai;su;peri; ajqimou`ofotera pleiw, hJperi;toutwn diafora;ejqrou; ah hula~ poioi`kai;ojgizesqai aj lhloi~, hJepi;logismon ejqonte~ perige twh tooutwn tacu;ah apallageimen...

EUQ. Panu ge.

SW. Oujkouh kai;peri;tou meizonon~ kai;ejattonon~ eijdiaferoimeqa, epi;to;metrein ejqonte~ tacu;pausaimaq ah th~ diafera~...

EUQ. "Esti tauta.

SW. Kai;epige to;istanai ejqonte~, wJ ejwmai, peri;tou` baruterou te kai;koufoterou diakriqemen ah...

EUQ. Pw~ gar oul.

SW. Peri;tiw~ de;dh;dienecqente~ kai;epi;tiwa krisin ouj dunameno~i afikesqai ejqroige ah aj lhloi~ einen kai;ojgizoimeqa...isw~ oujproveirow soivestin, ajl ejnou`legonto~ skopei eij

– Hala nahi dut, bada.

– Jainkoentzat maitagarria dena da, bada, erlijiozkoa, eta maitagarria ez dena, berriz, erlijiogabea.

– Guztiz ederki, Eutifron, eta zuk erantzutea nahi nuen bezala erantzun duzu orain. Baina egia ote den, hori oraindik ez dakit, baina argi dago esaten dituzunak egia direla irakatsiko didazula zuk.

– Guztiz, bai.

– Ea, bada, azter dezagun zer diogun. Jainkoentzat maitagarriak diren ekintza eta gizakia erlijiozkoak dira, jainkoentzat gorrotagarriak diren ekintza eta gizakia, berriz, erlijiogabeak; erlijiozkoa eta erlijiogabea ez dira gauza bera, erabat kontrakoak baizik; ez al da horrela?

– Horrela, bai.

– Eta ondo esan dugula iruditzen al zaizu?

– Nik baietz deritzot, Sokrates. Horrela esan baitugu.

– Eta jainkoak elkarren aurka altxatzen direla, eta beraien artean elkarrekiko desadostasunak eta etsaitasunak dauzkatela ere ez al da esan, Eutifron?

– Esan da, bai.

– Zein konturen inguruko desadostasunak eragiten ditu etsaitasuna eta haserrea, bikain hori? Azter dezagun honela. Zu eta ni bi zenbakien artean handiagoa zein den ados ez bagina egongo, horren inguruko desadostasunak etsai bihurtuko al gintuzke eta elkarrekin haserrarazi, edo kalkulura jo ondoren azkar jarriko ginateke ados horrelakoen inguruan?

– Guztiz, bai.

– Baita handiagoaren eta txikiagoaren inguruan ados egongo ez bagina ere, neurtzera jo ondoren azkar utziko genioke desadostasunari, ezta?

– Hori da.

– Eta pisatzera jo ondoren, nik uste dudanez, astunaren eta arinaren inguruan erabakiko genuke?

– Nola ez, bada?

– Zer gairen inguruan ez genuke ados egon beharko eta zein erabakitaraz ezingo genuke heldu elkarren etsai izateko eta haserretzeko? Agian ez zaizu bururatzen, baina azter ezazu, nik esandakoan, gai horiek

tade ejsti; tote dikaion kai; to; adelikon kai; kalon kai; aischron kai;
agathon kai; kakon. aka oujtautavejstin peri; wñ dienecqemte~ kai;
oujdunamenoï epi; ilkanhn krisin aufwn ej qein ejqroi; ajlhloi~
gignomeqa, ofan gignomeqa, kai; ejw; kai; su; kai; oi. al loi afqrwpoi
pante~...

EUQ. All ejstin aufh hJdiaforayw\Swkrate~, kai; peri;
toutwn.

SW. Tide; oiJgeoiywEujjufwrwn...ouk eiper ti diaferontai, di
aufa; tauta diaferoint afh...

EUQ. Pollh; ajagkh.

SW. Kai; twñ qewn afa, w'gennaiè Eujjufwrwn, al loi al la div
kaia hgountai kata; ton son logon, kai; kal a; kai; ais cra; kai; aga-
qa; kai; kakav oujgar ah pou ejstasiwzwn ajlhloi~ eijmh; peri;
toutwn dieferonto: h'gar...

EUQ. Orqw~ legei~.

SW. Oukouñ afer kala; hgountai ekastoi kai; agaga; kai; div
kaia, tauta kai; filousin, ta; de; ejantia toutwn misousin...

EUQ. Paw ge.

SW. Tauf; dege, wJ su; fhx; oiJmen dikaia hgountai, oiJle;
adika, peri; a; kai; ajf isbhtounte~ stasiawzousite kai; polemousin
ajlhloi~: aka ouf oufw...

EUQ. Ou fw.

SW. Tauf afa, wJ epiken, miseitai te upo; twñ qewn kai;
fileitai, kai; qeomish te kai; qeofilh tau f afh ei f.

EUQ. "Eoiken.

SW. Kai; ofia afa kai; ajosia ta; aufa; ah ei f, w'Eujjufwrwn,
toutw/twlogw/

EUQ. Kinduneuwi.

SW. Ouk afa ohjromhn ajekriw, w'qaumasie. oujgar toutov
ge hjrtwn, otugcawei tau ton oh ofiow te kai; ajosion: ofd ah
qeofile; hkai; qeomisevejin, wJ epiken. wste, w'Eujjufwrwn, of
su; nuñ poiei~ ton patera kolawwn, oujlen qaumaston eijtouto
drwn twmen Dii; prosfile; poiei~, twde; Kroww kai; twOujanw/
ejqrow, kai; twmen Ofaistw/filon, thde; "Hra ejqrow, kai; eifiti~

bidezkoa eta bidegabea, ederra eta itsusia, ona eta txarra diren. Akaso ez al dira horiek, beraien inguruan ados ez egonda eta erabaki egoki batera heldu ezinda, elkarren etsai bihurtzen gaituztenak, bihurtzen garenean, bai ni, bai zu eta bai gainerako gizaki guztiak ere?

– Hori da, ordea, desadostasuna, Sokrates, eta horien ingurukoa.

– Eta jainkoak zer, Eutifron? Zerbaiten inguruan ados ez badaude, ez al lirateke horiexen inguruan egongo?

– Nahitaez.

– Orduan, zure argudiaketaren arabera, Eutifron noblea, jainkoek beraien artean ere gauza desberdinak jotzen dituzte bidezkotzat, edertzat, itsusitatzat eta txartzat; ez bailirateke elkarren aurka altxatuko, horien inguruan ados egongo balira. Ez al da hala?

– Zuzen diozu.

– Hortaz, beraietako bakoitzak ez al ditu eder, on eta bidezkotzat jotzen dituen horiexek maitatzen, eta horien kontrakoak, berriz, gorrotatzen?

– Erabat, bai.

– Eta gauza berberak, zuk diozunez, jotzen dituzte batzuek bidezkotzat, besteek, berriz, bidegabetzat; eta horiei buruz eztabaidatzean elkarren aurka altxatu eta elkarrekin borrokatzen dute. Ez al da horrela?

– Horrelaxe da.

– Orduan, antza denez, jainkoek gauza berberak gorrotatu eta maitatzen dituzte, eta berberak izango lirateke jainkoentzat gorrotagarriak eta maitagarriak.

– Halaxe dirudi.

– Eta, argudiaketa horren arabera, gauza berberak izango lirateke erlijiogabeak eta erlijiozkoak, Eutifron.

– Baliteke.

– Orduan, ez duzu erantzun galdetzen nizuna, harrigarri horrek. Ez bainizun hori galdetzen, aldi berean erlijiozkoa eta erlijiogabea zer den; dirudienez, jainkoentzat maitagarria dena gorrotagarria ere bada. Ondorioz, zu aita zigortuz orain egiten ari zarena, ez da batere harrigarria hori Zeusentzat zerbait maitagarria izatea, baina gorrotagarria Kronos eta Uranorentzat, eta gustukoa Hefestorentzat, baina Herarentzat gorrotaga-

a| lo~ twñ qewñ efero~ eferw/diaferetai peri;aufjou, kai;ekeiv
noi~ kata;ta;aufjav

EUQ. All oimai, w\Swkrate~, perige toutou twñ qewñ ouj
dewa eferon eferw/diaferesqai, wJ oujdei`dikhn didowai ekeinon
oJ ajlikw~ tina;apokteinh/

SW. Tivexajqrwpwn, w\Eujiufwrwn, hñh tino; hkousa~ ajn-
fisbhtouñto~ wJ ton ajlikw~ apokteiwanta h|a| lo ajlikw~ poiounta
ofiouñ oujdei`dikhn didowai...

EUQ. Oujen men ouh pauñtai tauta ajnfisbhtouñte~ kai;
a| loqi kai;ej toĩ dikasthrioi~: ajlikouñte~ gar pampoll a, panta
poiouñ kai;legousi feugonte~ thñ dikhn.

SW. «H kai;omologouñsin, w\Eujiufwrwn, ajlikeiñ, kai;omolo-
gouñte~ ofw~ oujdeiñ fasi;sfa~ didowai dikhn...

EUQ. Oujamw~ toutoge.

SW. Ouj afa pañ ge poiouñ kai;legousi: touto gar oimai
oujtolmwsi legein ouj ajnfisbhtein, wJ ouji;eiper ajlikousige
doteon dikhn, ajl oimai oulfasin ajlikeiñ: h'gar...

EUQ. Alhqh'legei~.

SW. Ouj afa ekeinoge ajnfisbhtouñsin, wJ oujton ajlikounta
dei`didowai dikhn, ajl ekeino iSw~ ajnfisbhtouñsin, to;tivejtin oJ
ajlikwn kai;tivdrwn kai;pote.

EUQ. Alhqh'legei~.

SW. Oujkouñ aufjage tauta kai;oiJqeo;peponqasin, eiper
stasiawousi peri;twñ dikaiwn kai;ajlikwn wJ oJso; logo~, kai;oiJ
menw fasin ajlhlou~ ajlikeiñ, oiJle;oulfasin...epei;ekeinoge dhrou,
w\qumasie, oujlei; oufe qewñ oufe ajqrwpwn tolma legein, wJ ouj
tw/ge ajlikounti doteon dikhn.

EUQ. Nai; touto men ajhqe; legei~, w\Swkrate~, tovge
kefalaion.

SW. All ekastow ge oimai, w\Eujiufwrwn, twñ pracqewtwñ
ajnfisbhtouñsin oiJajnfisbhtouñte~, kai;ajqrwpoi kai;qeo;iveiper
ajnfisbhtouñsin qeoiv praxewv tino~ peri diaferomenoi oiJmen
dikaiw~ fasin aufhn pepracqai, oiJle;ajlikw~: ak ouj outw...

EUQ. Panu ge.

rria, eta jainkoetako beste bi horren inguruan elkarrekin ados ez baldin badaude, haiek ere egoera berean egongo dira.

– Baina uste dut, Sokrates, jainkoetako inor ez dagoela beste batekin desados horren inguruan, norbait bidegabe hil duen hark ez duela zigorra bete behar esanez.

– Eta zer? Gizakietako norbait entzun al duzu noizbait eztabaidatzen, Eutifron, bidegabe hil duenak edo beste edozer bidegabe egiten duenak ez duela zigorra bete behar esanez?

– Hori eztabaidatzeari ez diote, bada, uzten inon eta bereziki epaitegietan; izan ere, bidegabekeria izugarri asko eginda ere, edozer egin eta esaten dute zigorrari ihes egiteagatik.

– Bidegabekeria egin izana aitortu ere egiten al dute, Eutifron, eta aitortuta ere, halere beraiek ez dutela zigorra bete behar esaten al dute?

– Hori inola ere ez.

– Orduan, ez dute edozer egiten eta esaten; ez baitira ausartzen, nik uste, hori esatera ezta eztabaidatzera ere, alegia bidegabekeria egiten baldin badute ez dutela zigorra bete behar; esatekotan, ez dutela bidegabekeriarik egin esaten dute, nik uste. Ez al da hala?

– Egia diozu.

– Orduan, ez dute hau eztabaidatzen, alegia bidegabekeria egiten duenak zigorra ez duela bete behar, baizik eta hauxe, bidegabekeria egiten duena zein den, zer eginez eta noiz.

– Egia diozu.

– Jainkoei ere ez al zaie horixe bera gertatzen, bidezkoen eta bidegabeen inguruan elkarren aurka borrokatzen baldin badute behintzat, zuk esandakoaren arabera, eta batzuek elkarri kalte egiten diotela diote, eta besteek, berriz, ezetz? Izan ere, ez jainkoetako ez gizakietako inor ez baita ausartzen, noski, miragarri hori, hau esatera, alegia bidegabekeria egiten duenak ez duela zigorra bete behar.

– Bai, hori egia diozu, Sokrates, oinarritzkoena behintzat.

– Aitzitik, nire ustez, eztabaidatzen dutenek egindakoetako bakoitza eztabaidatzen dute, bai gizakiek eta baita jainkoek ere, jainkoek eztabaidatzen baldin badute behintzat. Ekintza baten inguruan ados ez egonda, batzuek justiziaz egin dela diote, besteek, berriz, modu bidegabean; ez al da horrela?

– Erabat, bai.

SW. "Iqi nun, w\file Eujufwrn, didaxon kai; ejneviŋa sofwv tero- genwmai, tivsoi teknhriw eŋtin wJ pante~ qeoi; hgountai ekei non ajlikw~ teqanawai, oJ ah qhteuwn ajdrofowo~ genomeno~, sundeqei; upo; tou`despotou tou`apoqanonto~, fqash/teleuthsa- dia; ta; desma; prin ton sundhsanta para; tw n ejxghtwn peri; aujou` puqesqai tivrh; poiein, kai; uper tou`toioutou dh; oJ qw~ efei epe- xienai kai; episkhptesqai fowou ton u d n tw`patriviŋi, peri; toutwn peirw`timoi safe; ejdeixasqai wJ panto; mall on pante~ qeoi; hgountai oJ qw~ efein tauthn th n praxin: kaŋ moi illanw~ ejdeixh/ ejkwmaxwn se epi; sofia/ oujle pote pausomai.

EUQ. All iŋw~ ouk oJigon efgon eŋtin, w\Swkrate~, epei; pawu ge safw~ efoimi ah epideixai soi.

SW. Manqanw: ofi soi dokw`tw n dikastw n dusmaqestero~ einai, epei; ekei moi~ ge ejdeixh/dhl on ofi wJ adikate eŋtin kai; oi J qeoi; apante~ ta; toiauta misousin.

EUQ. Pawu ge safw~, w\Swkrate~, ejnper akouwsige mou legonto~.

SW. All akousontai. ejnper eu`dokh/legein. tote de wsou ejenoksa a n a legonto~ kai; pro; ejnauton skopw: Aei ofi malistav me Eujufwrn didaxeien wJ oi J qeoi; apante~ ton toiouton qawat on hgountai adikon einai, ti mall on ejw; menagha par Eujufwrono~ ti pot eŋtin to; oŋiow te kai; to; ajiosion...qeomise; men gar touto to; efgon, wJ epiken, ei h ah. ajla; gar oujtoutw/efawh af ti wJismewa to; oŋion kai; mhv to; gar qeomise; o h kai; qeofile; efawh. A wŋte toutou men afiknivse, w\Eujufwrn: ejj boulei, pante~ aujo; hgeisqwn qeoi; adikon kai; pante~ misountwn. ajl aka touto oJ nu n ejpanorqoumeqa ej tw/logw/ wJ oJ men ah pante~ oi J qeoi; miswsin ajiosiew eŋtin, oJd ah filwsin, oŋion: oJd ah oi J hen filwsin oi J le; miswsin, oujletera h ajnfotera...ak oufw boulei h n wJ isqai nu n peri; tou`oŋiou kai; tou`ajiosiou...

EUQ. Tivar kwlusi, w\Swkrate~...

SW. Oujden ejnege, w\Eujufwrn, ajla; su; dh; to; son skopei, ejtouto upoqemeno~ oufw radstave didaxei~ oujlescou.

EUQ. All ejwge faim ah touto einai to; oŋion oJ ah pante~ oi J qeoi; filwsin, kai; to; ejantion, oJ ah pante~ qeoi; miswsin, ajov sion.

– Ea, bada, Eutifron maitea, irakatsiezadazu niri ere, jakintsuago bihur nadin. Zer froga duzu jainko guztiek hura bidegabe hil zela uste izateko, hura jornalari lanean ari zelarik gizahiltzaile bihurtu bazen, eta hildakoaren nagusiak jornalari hura lotu bazuen eta lege interpretariengandik hari buruz egin behar zenaren berri jaso baino lehen, jornalari hura loturen ondorioz garaiz aurretik hil bazen; eta zer froga duzu horrelako batengatik semeak aita jazarri eta hilketaz salatzea zuzen egoteko? Aurre-ra, horien inguruan saia zaitez niri argi frogatzen jainko guztiek uste dutela zalantzarik gabe ekintza hori zuzen dagoela; eta niri nahiko frogatzen baldin badidazu, ez diot inoiz zu jakinduriagatik goresteari utziko.

– Baina agian ez da lan txikia, Sokrates; halere, erabat argi frogatu ahal izango nizuke.

– Ulertzen dut; epaileak baino ikasle baldarragoa naizela iruditzen zaizu, nabarmena baita haiei behintzat frogatuko diezula ekintza horiek bidegabeak direla eta jainko guztiek horrelakoak gorrotatzen dituztela.

– Erabat argi gainera, Sokrates, hitz egiten dudanean entzuten badidate.

– Entzungo dizute, ordea. Ondo hitz egiten duzula baderitzote, behintzat. Baina hitz egiten ari zinen bitartean, honako hau bururatu zait eta nire artean hausnartzen aritu naiz: «Eutifronek ahalik eta ondoen irakatsiko balit jainko guztiek horrelako heriotza bidegabea dela pentsatzen dutela, zertan ikasiko nuke nik gehiago Eutifronengandik erlijiozkoa eta erlijiogabea zer den? Izan ere, ekintza hori jainkoentzat gorrotagarria izango litzateke, antza denez. Baina erlijiozkoa eta erlijiogabea ez daudela horren bidez mugatuta agertu zaigu lehentxeago, jainkoentzat gorrotagarria dena jainkoentzat maitagarria ere agertu baitzaigu». Ondorioz, frogaketa horretatik libratzen zaitut, Eutifron; jo dezatela jainko guztiek hori bidegabetzat eta guztiek gorrota dezatela, nahi baduzu. Baina argudiaketan egiten dugun zuzenketa horrekin –jainko guztiek gorrotatzen dutena erlijiogabea dela, maitatzen dutena erlijiozkoa dela, eta batzuek maitatu eta besteek, berriz, gorrotatzen dutena, ez dela ez bata ez bestea edo biak batera dela– akaso horrela, orain, erlijiozkoa eta erlijiogabearen inguruan muga guk ezartzea nahi al duzu?

– Zerk eragozten du, bada, Sokrates?

– Niri ezerk ez, Eutifron, baina zuk zeurea azter ezazu, hipotesi hori onartuta, agindu didazuna horren erraz irakatsiko ote didazun.

– Nik esango nuke hau dela erlijiozkoa, alegia jainko guztiek maitatzen dutena, eta kontrakoa, jainko guztiek gorrotatzen dutena, erlijiogabea.

SW. Oukouñ episkopwñen au\ touto, w\ Eujufwrwn, eijkalw~ legetai, hlejwñen kai; outw hujwñ te aufwñ apodecwmeqa kai; twñ a||wn, ejan monon fh/tiv ti ekein outw sugcwrouñte~ ekein... h| skeptewñ tilegei oJ legwn...

EUQ. Skeptewñ: oimai mentoi egwge touto nuni; kalw~ lev gesqai.

SW. Taw , wgaqeybeltion eijsomeqa. ejmoksos gar to; toiw de: aka to; ofion ofi ofiow ejstin fileitai upo; twñ qewñ, h| ofi fileitai ofiow ejstin...

EUQ. Ouk oid ofi legei~, w\ Swkrate~.

SW. All egw; peirasomai safesteron frasai. legomen ti feromenon kai; feron kai; agomenon kai; agon kai; oJwmenon kai; oJwñ kai; panta ta; toiauta manqamei~ ofi efera aJl h|wn ejsti; kai; h| efera...

EUQ. "Egwge moi dokw`manqamein.

SW. Oukouñ kai; filoumenow tijejstin kai; toutou eferon to; filouñ...

EUQ. Pw~ gar oul.

SW. Lege dhvmoi, poteron to; feromenon dioti feretai ferov menow ejstin, h| di a||o ti...

EUQ. Ouk, aJl la; dia; touto.

SW. Kai; to; agomenon dh; dioti agetai, kai; to; oJwmenon diow ti oJatai...

EUQ. Panu ge.

SW. Ouk afa dioti oJwmenow gevejstin, dia; touto oJatai, aJl la; to; ejantion dioti oJatai, dia; touto oJwmenon: ouje; dioti agomenow ejstin, dia; touto agetai, aJl la; dioti agetai, dia; touto agomenon: ouje; dioti feromenon feretai, aJl la; dioti feretai ferov menon. aka katachlon, w\ Eujufwrwn, oboulomai legein... boulomai de; to; we, ofi e|ti gignetai h|ti pascei, ouj ofi gignomenow ejsti gignetai, aJl ofi gignetai gignomenow ejstin: ouj ofi pascon ejsti; pascei, aJl ofi pascei pascon ejstin: h| oujsugcwrei~ outw...

EUQ. "Egwge.

SW. Oukouñ kai; to; filoumenon h| gignomenow tijejstin h| pascon ti upotou...

– Ez al dugu aztertuko, Eutifron, hori ondo esanda ote dagoen, edo horrela utziko al dugu? Eta geure buruarengandik eta besteengandik horrela onartuko al dugu, norbaitek zerbait horrela dela esaten baldin badu, horrela dela onartuz? Edo esaten duenak zer esaten duen aztertu behar al da?

– Aztertu behar da; hala ere, nik uste dut oraingo hori ederki esanda dagoela.

– Laster jakingo dugu hobeto, lagun. Izan ere, hausnar ezazu honako hau: jainkoek erlijiozkoa erlijiozkoa delako maite dute, ala maite dutelako da erlijiozkoa?

– Ez dakit zer diozun, Sokrates.

– Saiatuko naiz, hortaz, argiago azaltzen. Zerbaiti esaten al diogu eramana eta eramaten duena, gidatua eta gidatzen duena, ikusia eta ikusten duena? Eta ulertzen al duzu horrelako guztiak elkarren desberdinak direla eta zertan diren desberdinak?

– Ulertzen dudala uste dut.

– Ez al da maitatua gauza bat eta horren desberdina maitatzen duena?

– Nola ez, bada?

– Esaidazu, beraz: eramana eramana delako da eramana, ala beste zerbaitengatik?

– Ez, horregatik baizik.

– Eta gidatua dena gidatua delako, eta ikusia dena ikusia delako?

– Erabat, bai.

– Orduan, ikusia delako, ez da horregatik ikusten, kontrakoa baizik, ikusten delako, horregatik da ikusia; eta gidatua delako ere, ez da horregatik gidatzen, baizik eta gidatzen delako, horregatik da gidatua; ezta eramana delako ere eramaten da, baizik eta eramaten delako da eramana. Argi eta garbi al dago, Eutifron, esan nahi dudana? Honako hau esan nahi dut: zerbait gertatu edo jasaten denean, ez da gertatzen gertatua delako, baizik eta gertatzen delako da gertatua; eta ez da jasaten jasana delako, baizik eta jasaten delako da jasana. Edo ez al zaude horretan ados?

– Bai, banago.

– Orduan, maitatua dena gertatzen den zerbait da edo norbaiten eraginez jasaten den zerbait?

EUQ. Pawu ge.

SW. Kai;touto afa outw~ epei w\$per ta;protera: ouj; ofi filoumenow ejstin fileitai upo; wh fileitai, ajl ofi fileitai filoumenon...

EUQ. Anagkh.

SW. Ti dh; ouh legomen peri; tou `o\$iou, w`Eujufwrwn... ajl lo ti fileitai upo; qewh pantwn, w`Jo.Bo; logo~...

EUQ. Naiv

SW. «Ara dia;touto, ofi o\$ion ejstin, h`di ajl lo ti...

EUQ. Ouk, ajl la;dia;touto.

SW. Dioti afa o\$ion ejstin fileitai, ajl ouj; ofi fileitai, dia;touto o\$ion ejstin...

EUQ. "Eoiken.

SW. Alla;men dh; dioti ge fileitai upo; qewh filoumenow ejsti kai; qeofilev.

EUQ. Pw~ gar oul.

SW. Ouk afa to; qeofile; o\$ion ejstin, w`Eujufwrwn, ouje; to; o\$ion qeofilev, w`Jo; legei~, ajl eferon touto toutou.

EUQ. Pw~ dh; w`Swkrate~...

SW. "Oti onologoumen to;men o\$ion dia;touto fileisqai, ofi o\$ion ejstin, ajl ouj dioti fileitai o\$ion einai: h`gav...

EUQ. Naiv

SW. To; de; ge qeofile; ofi fileitai upo; qewh, autw`toutw`tw` fileisqai qeofile; einai, ajl ouj; ofi qeofilev, dia; touto fileisqai.

EUQ. Alhqh`legei~.

SW. All ei; ge taujon hn, w`file Eujufwrwn, to; qeofile; kai; to; o\$ion, eijmen dia; to; o\$ion einai efileito to; o\$ion, kai; dia; to; qeofile; einai efileito ah to; qeofilev, ejde; dia; to; fileisqai upo; qewh to; qeofile; qeofile; hn, kai; to; o\$ion ah dia; to; fileisqai o\$ion hn: nuh de; o`Ja; ofi ejantiw~ e`eton, w`Jo pantapasin eferw o`te ajl h`wn. to;men gav, ofi fileitai, ejstin oion fileisqai: to; d ofi ejstin oion fileisqai, dia; touto fileitai. kai; kinduneuwi~, w` Eujufwrwn, ejwtwmeno~ to; o\$ion ofi pot ejstin, thn men ouj sian moi

- Zalantzarik gabe.
- Orduan, hau ere aurrekoak bezalakoa da: maitatzen dutenek ez dute maitatzen maitatua delako, baizik eta maitatzen dutelako da maitatua.
- Nahitaez.
- Zer diogu, bada, erlijiozkoari buruz, Eutifron? Ez al dute jainko guztiek maitatzen, zuk esandakoaren arabera?
- Bai.
- Akaso horregatik, erlijiozkoa delako, ala beste zerbaitengatik?
- Ez, horregatik baizik.
- Orduan, erlijiozkoa delako da maitatua, eta ez maitatua delako, horregatik erlijiozkoa?
- Hala dirudi.
- Baina jainkoek maite dutelako da maitatua eta jainkoentzat maitagarria.
- Nola ez, bada?
- Orduan, jainkoentzako maitagarria ez da erlijiozkoa, Eutifron, ezta erlijiozkoa jainkoentzako maitagarria ere, zuk diozun bezala; bata bestearengandik desberdinak dira.
- Nola, bada, Sokrates?
- Ados gaudelako erlijiozkoa horregatik dela maitatua, erlijiozkoa delako, baina ez maitatua delako dela erlijiozkoa; ez al da hala?
- Bai.
- Eta jainkoentzako maitagarria jainkoek maitatzen dutelako, maitatua izate horrexen bidez dela jainkoentzako maitagarria, baina ez jainkoentzako maitagarria delako, horregatik dela maitatua.
- Egia diozu.
- Hortaz, jainkoentzako maitagarria eta erlijiozkoa gauza bera izango lirateke, Eutifron maitea, erlijiozkoa erlijiozkoa izateagatik izango balitz maitatua eta, jainkoentzako maitagarria ere jainkoentzako maitagarria izateagatik izango litzateke maitatua, edo jainkoentzako maitagarria jainkoek maitatzeagatik izango balitz jainkoentzako maitagarria, erlijiozkoa ere maitatua izateagatik izango litzateke erlijiozkoa; orain ikusten duzu zeharo kontrakoak direla, elkarren desberdinak direlako erabat. Bata maitatua delako da maitatua izateko modukoa; bestea, berriaz, maitatua izateko modukoa delako, horregatik da maitatua. Eta

aujōu`oujboulesqai dhlwšai, paqō~ dexti peri;aujōu`legein, ofi
peponqe touto to;ofšion, fileišqai upō;paŋtwn qewñ: ofi de;oñ,
oupw eipe~. eijouñ soi filon, mh̄me apokruyh/aj la;paŋin eipe;ej
ajch~ tivpote oñ to;ofšion eife fileitai upō;qewñ eife ofidh;pas-
cei: oujgar peri;toutou dioisomeqa: aj l eipe;proqumw~ tiveštin
tote ofšion kai;to;ajofšion...

EUQ. All , w\Swkrate~, ouk efw efwge ofw~ soi eifw o
now: perievctetai gar pw~ hñññ aj i;o)añ proqumwēqa kai;ouk ejev
lei mewein ofou añ idruswmeqa aujov

SW. Tou`hñtērou progōrou, w\Eujufwrwn, ešiken einai
Daidalou ta;upō;sou`legomena. kai;eijmen auja;ejw;eš egon kai;
ejiqewññ, išw~ añ me ejeskwpte~ wJ afa kai;ejmōi;kata;thñ ejēiv
nou suggemeian ta;ejñ toi~ logoi~ efga apodidraskei kai;ouk ejev
lei mewein ofou añ ti~ auja;qh/nuñ de;sai;gar ai.špoqesei~ eišin.
aš lou dhvino~ dei'skwmmato~: oujgar ejelousi soi;mewein, wJ kai;
aujw/soi dokei~

EUQ. Emōi;de;dokei`scedow ti tou`aujōu`skwmmato~, w\Swv
krate~, deišqai ta;legomena: to;gar periiēwai aujoi~ touto kai;mh;
mewein ejñ tw/aujw/ouk ejwveijni o.šjitiqeiw, aj la;suvmoi dokei~ oJ
Daidalo~, ejpei;ejnou ge ešeka ešenen añ tauta oufw~.

SW. Kinduneuw afa, w`edaire, ejkeiwou tou`ajdro; deinote-
ro~ gegonēwai thñ teñhn tosoutw/ofw/o.Jmēn ta;aujōu`mōwa epō-
iwi oujmewonta, ejw;de;pro; toi~ ejnautou, wJ ešike, kai;ta;aj lov
tria. kai;dhta toutomōi th~ teñnh~ ešti;komyotaton, ofi ašwn eijni;
sofov. eboulomññ gar añ mōi tou; logou~ mewein kai;akinhw~
idrušqai mallon hšpro; th/Daidalou sofia/ta;Tantalou crhwata
genesqai. kai;toutwn mēn ašhn: ejpeidh;devmōi dokei~ su;trufañ,
aujovsoi sumproqumhsomai ^adeixai^o ofw~ añ me didaxh/peri;tou`
ofšiou. kai;mh;proapokawh/: išle;gar eijjouk ajagkaiōw soi dokei`
dikaion einai pañ to;ofšion.

EUQ. "Emige.

SW. «Ar ouñ kai;pañ to;dikaion ofšion...hšto;mēn ofšion pañ
dikaion, to;de;dikaion oujpañ ofšion, aj la;to;mēn aujōu`ofšion, to;
dexti kai;aš lo...

EUQ. Ouj epōmai, w\Swkrate~, toi~ legomenoi~.

baliteke, Eutifron, erlijiozkoa zer den galdetu dizudanean, beraren izaera niri erakutsi nahi ez izatea zuk, eta horren ordezkarak jasandako zerbait esaten didazu, erlijiozko horrek jainko guztiek maitatzea jasaten duela; baina zer den, ez didazu oraindik esan. Beraz, gustuko baduzu, ez zaitez nigandik ezkutatu, baizik eta atzera hasieratik esaidazu erlijiozkoa zer den, bai jainkoek maitatzen badute bai edozer jasaten badu ere –ez baitugu horretaz eztabaidatuko– baina esaidazu gogo onez zer den erlijiozkoa eta erlijiozgabea.

– Baina, Sokrates, ez dakit pentsatzen dudana zuri nola esan; proposatzen duguna etengabe gure inguruan biraka baitabil nolabait eta ez du ezartzen dugun tokian gelditu nahi.

– Zuk diozuna gure arbaso Dedalorena dela dirudi, Eutifron. Nik horiek esan eta ezarri banitu, iseka egingo zenidakeen agian, esanez niri ere, harekiko ahaidetasunagatik, hitzeko lanek ihes egiten didatela eta batek ezartzen dituen tokian ez dutela gelditu nahi; baina hipotesiak zureak dira, bada. Beste iseka bat behar da; izan ere, ez baitute zuk ezarritakoa tokian gelditu nahi, zerorri ere iruditu zaizun bezala.

– Niri, ordea, esandakoek iseka hori bera behar dutela iruditzen zait, Sokrates; ni ez bainaiz biraka ibiltze eta toki berean ez egote hori sartu diena, baizik eta zu zarela Dedalo iruditzen zait niri, niregatik horiek beren lekuan geldituko bailirateke.

– Baliteke, orduan, adiskide, ni oraindik ere gizon hura baino trebeagoa izatea, hark bere lanak bakarrik bihurtzen baitzituen mugikor, eta nik, berriz, nireez gain, besteenak ere bai, dirudienez. Eta benetan nire artearen finena hau da, nahi gabe naizela trebea. Izan ere, nahiagoko nuke nire argudioak geldirik eta mugitu gabe ezarritak egotea, Dedaloren arteaz gain Tantaloren⁶ ondasunak edukitzea baino. Baina nahikoa dugu horietatik. Nagikeriaz ari zarela iruditzen zaidanez, ni neu saiatuko naiz zuri erakusten erlijiozkoari buruz nola irakatsi behar didazun. Eta ez ezazu garaiz aurretik amore eman; azter ezazu ez ote zaizun nahitaezkoa iruditzen erlijiozko oro bidezkoa izatea.

– Niri hala iruditzen zait, bai.

– Orduan, bidezko oro ere erlijiozkoa al da? Edo erlijiozko oro bidezkoa da, baina bidezko oro ez da erlijiozkoa, baizik eta bere zati bat bai, eta bestea, berriz, beste zerbait?

– Ez ditut zuk esandakoak jarraitzen, Sokrates.

SW. Kai;mh newterovgevmou ei'ouk e[latton h]o[sw/sof]wte-
ro~: ajl , o]legw, trufa~ u]o;ploutou th~ sofia~. ajl , wmakarie,
sumteine sauton kai;gar ou]le;cal epon katanohsai o]legw. legw
gar dh;to;ejantion h]o.poihth; epoiksen o.poihsa~:

Zhna de;ton aq ° efxanta kai;o] tade pant efuteusen ouk
e]je]vei neikein: i]a gar deo~ e]qa kai;ajlw. e]w;ouh toutw/dia-
feromai tw/poihth/eipw soi o]h/.

EUQ. Panu ge.

SW. Oujdokei moi einai i]a deo~ e]qa kai;ajlw/Epollai;
gar moi dokousi kai;noso~ kai;penia~ kai;a]lla polla;toiauta
dediote~ dediemi men, a]leisqai de;mhen tauta a]dediasin: ouj
kai;soi;dokei..

EUQ. Panu ge.

SW. All i]a ge ajlw; e]qa kai;deo~ einai: e]pei;estin o]sti-
ajloumenov ti pragma kai;a]scunomeno~ oujpefobhtai te kai;dev
doiken a]ta doxan ponhria~...

EUQ. Dedoike men ouh.

SW. Ouk af orqw~ e]ei legein: i]a gar deo~ e]qa kai;
ajlw;/Eajl i]a men ajlw; e]qa kai;deo~, oujmentoi i]a ge deo~
pantacou`ajlw. e]pi;pleon gar oimai deo~ ajlou~. movion gar
ajlw; deo~ w]per ajiqmou`perittow, w]te ou] i]aper ajiqm;
e]qa kai;perittow, i]a de;perittou e]qa kai;ajiqmov. e]h/gav pou
nuh ge...

EUQ. Panu ge.

SW. To;toiouton toimun kai;e]kei legwn hjwtwn: aka i]a div
kaion e]qa kai;o]sion...h]i]a men o]sion e]qa kai;dikaion, i]a de;div
kaion oujpantacou`o]sion: movion gar tou`dikaiou to;o]sion...outw
fwmen h]a]lw~ soi dokei..

EUQ. Ouk, ajl outw. fainh/gav moi orqw~ legein.

SW. "Ora dh;to;meta;touto. eijgar mevo~ to;o]sion tou`dika-
iou, dei`dh;h]a~, w] e]iken, e]jeurein to;poion mevo~ ah e]h tou`
dikaiou to;o]sion. eijmen ouh sume hjwta~ ti twh nundhxoion poion
mevo~ estin ajiqmou`to;a]tion kai;tivw] tugamei outo~ o.]ajiq-
mov, eipon ah ofi o] ah mh;skalhno; h]ajl i]oskelhv h]oujdokei`
soi...

– Baina ni baino gazteagoa zara, eta are jakintsuagoa hein handiagoan. Diodana da nagikeriaz ari zarela zure jakinduriaren aberastasunagatik. Baina, zorioneko hori, saia zaitez; diodana ez baita batere zaila ulertzen. Izan ere, honako hau moldatu zuen poetaren⁷ kontrakoa diot:

Ez iezaiozu Zeusi, hauek guztiak egin eta sortu zituenari,errieta egin nahi; beldurra dagoen tokian, errespetua ere bai baitago.

Ni poeta horrekin ez nago ados, bada. Zertan esango al dizut?

– Noski, bai.

– Ez zait iruditzen «beldurra dagoen tokian, errespetua ere badagoela»; izan ere, gaixotasunen, pobrezen eta horrelako beste askoren beldur diren askok beldur dietela iruditzen zait, baina beldur dituzten horiek ez dituztela batere errespetatzen; ez al zaizu iruditzen zuri ere?

– Erabat, bai.

– Baina errespetua dagoen tokian beldurra ere badagoela, bai; izan ere, ba al dago norbait zerbait errespetatu eta horren aurrean lotsatuz izutu ez denik eta, aldi berean, gaiztakeriaren ospearean beldur ez denik?

– Beldur da, bai.

– Orduan, ez da zuzena esatea: «izan ere, beldurra dagoen tokian errespetua ere badago», baizik eta errespetua dagoen tokian beldurra ere badago. Izan ere, beldurra dagoen guztietan ez dago errespetua; beldurra errespetua baino zabalagoa baita, nik uste. Errespetua beldurraren zatia baita, bakoitia zenbakiarena bezala; horrela, zenbakia dagoen tokian ez dago bakoitia, baina bakoitia dagoen tokian zenbakia ere badago. Jarraitzen al didazu orain?

– Guztiz, bai.

– Horrelako zerbait galdetzen nizun, bada, lehen ere: bidezkoa dagoen tokian erlijiozkoa ere ba al dago? Edo erlijiozkoa dagoen tokian bidezkoa ere badago, baina bidezkoa dagoen guztietan dena ez da erlijiozkoa, hori bidezkoaren zati bat delako? Horrela esango dugu edo beste modu batean iruditzen zaizu zuri?

– Ez, horrela baizik. Zuzen esaten ari zarela baiteritzot.

– Horren ondoren, begira ezazu hori. Izan ere, erlijiozkoa bidezkoaren zati bat baldin bada, guk, dirudienez, erlijiozkoa bidezkoaren zein zati den aurkitu behar dugu. Beraz, zuk lehentxeagoko horietakoren bat galdetuko bazenit, bikoitia zenbakiaren zein zati den eta zenbaki hori zein den hain zuzen ere, bakoitia ez dena eta bi zenbaki berdinetan zatigarria dena dela esango nizuke nik. Ala ez al zaizu zuri iruditzen?

EUQ. "Emige.

SW. Peirw`dh;kai;su;ejne;oufw didaxai to;poiðn mevo~ tou` dikaiou o`fiou ejstin, ifa kai;Melhtw/legomen mhkey hufa~ ajli keiñ mñde;ajsebeia~ grafesqai, wJ ilanw~ hllh para;sou`memaqh-kota~ tate ejseb'h kai;o`fia kai;ta;mhv

EUQ. Touto toimun ejnoige dokei, w`Swkrate~, to;mevo~ tou` dikaiou einai ejsebevt kai;o`fion, to;peri;thn twñ qewñ qera-peian, to;de;peri;thn twñ ajqrwpwn to;loipon einai tou`dikaiou mevo~.

SW. Kai;kalw~ gevnoi, w`Eujufwrwn, fainhlegein, ajla;smi-krou`tino~ efi ejdehv ejni: thn gar qerapeian oupw sunikmi hñtina ojomazei~. oujgar pou legei~ ge, oiaper kai;ai;peri;ta; ajla qerapeiaiveiñin, toiauthn kai;peri;qeouv. legomen gar pou<oiou famen ipou~ oujpa~ epistatai qerapeuwin ajla;o.ippi-kov. h'gar...

EUQ. Panu ge.

SW. ÔH gar pou ippikh;ippwn qerapeia.

EUQ. Naiv

SW. Oujlege kuma~ pa~ epistatai qerapeuwin ajla;o.kunh-getikov.

EUQ. Oufw.

SW. ÔH gar pou kunhgetikh;kunwn qerapeia.

EUQ. Naiv

SW. ÔH dege bohlatikh;bowñ.

EUQ. Panu ge.

SW. ÔH de;dh;o`fiou th~ te kai;ejsebeia qewñ, w`Eujufwrwn... oufw legei~...

EUQ. "Egwge.

SW. Oujkouñ qerapeia ge paða taufon diaprattetai...oiou toionde: ej aqaw/tiniveñti kai;wfelia/tou` qerapeuomenou, w`per oJa` dh;o`fi oi.ippi oi upo;th~ ippikh~ qerapeuomenoi wfe-lountai kai;bel tiou~ gignontai: hloujdokousivsoi...

EUQ. "Emige.

– Niri bai.

– Saia zaitez, bada, zu ere erlijiozkoa bidezkoaren zein zati den niri horrela irakasten, Meletori ere esan diezaiozun guri jada bidegabekeriari ez egiteko eta erlijio gabetasunagatik ere ez salatzeke, zugandik dagoeneko nahiko ikasi ditugulako jainkozaleak eta erlijiozkoak direnak eta ez direnak.

– Jainkozalea eta erlijiozkoa bidezkoaren zati hau direla deritzot, bada, nik, Sokrates, alegia jainkoen zainketaren ingurukoa, eta gizakien zainketaren ingurukoa dela bidezkoaren gainerako zatia.

– Eta ederki esaten duzula deritzot nik, Eutifron. Baina oraindik pixka bat gehiago behar dut; oraindik ez baitut ulertzen zainketa zeri deitzen diozun. Ez baituzu esaten, noski, beste gauzen inguruko zainketa bezalakoa dela jainkoen ingurukoa ere. Izan ere, hitz hori erabiltzen dugu, adibidez, «edonork ez daki zaldiak zaintzen, zaldizainak baizik» esaten dugunean. Ez al da hala?

– Guztiz, bai.

– Hortaz, zaldiketa zaldien zainketa da.

– Bai.

– Eta txakurrak zaintzen ere ez daki edonork, ehiztariak baizik.

– Horrela da.

– Orduan, ehiza txakurren zainketa da.

– Bai.

– Eta abeltzaintza, abereena.

– Erabat, bai.

– Eta erlijiotasuna eta jainkozaletasuna, jainkoena, Eutifron? Horrela al diozu?

– Bai.

– Orduan, zainketa orok gauza bera burutzen du? Horrelako zerbait zaindua denaren onerako eta onurarako da, zaldiketak zaindutako zaldiek onura jasotzen dutela eta hobeak bihurtzen direla ikusten duzun bezala. Ez al zaizu hala iruditzen?

– Niri bai.

SW. Kai;oi.ku~ gevrou upo;th~ kunhgetikh~, kai;oi.bow-
upo;th~ bohlatikh~, kai;ta.la pa.ta w.sautw~: h.epi;bla.bh/oi.ēi
tou qerapeuomewou thn qerapeian einai...

EUQ. Ma;Div ouk egwge.

SW. All ep wfelia/.

EUQ. Pw~ d ouf.

SW. «H ouh kai;h.b.sioth~ qerapeia ou.sa qewn wfelia tev
ejsti qewn kai;bel tiou~ tou; qeou; poiei...kai;su;touto sugcwrhv
sai~ ah, wJ epeida.w ti ofion poihs, bel tiw tina;twñ qewn aper-
gash/.

EUQ. Ma;Div ouk egwge.

SW. Oujle; gar ejw.w\Eujjuf.rwn, oi.naivse touto legein
<pollou;kai;dew: aj.la;toutou dh;efeka kai;ajhrow.hn tima pote;
legoi~ thn qerapeian twñ qewn, ouj hgoumenov se toiauthn lev
gein.

EUQ. Kai;oj.qw~ ge, w\Swkrate~: oujgar toiauthn legw.

SW. Eian: aj.la;ti.v.dh;qewn qerapeia eih ah h.b.sioth~...

EUQ. "Hnper, w\Swkrate~, oi.klou oi tou; despota~ qera-
peuusin.

SW. Manaw: uphretikh.vti~ ah, wJ epiken, eih qeoi~.

EUQ. Panu men ouh.

SW. "Ecoi~ ah ouh eipein h.Ji.troi~ uphretikh;eij timo~
efgou apergasian tugcanei ou.sa uphretikhxouk eij ugieia~ oi.ēi...

EUQ. "Egwge.

SW. Tide;h.nauphgoi~ uphretikhxeij timo~ efgou aperga-
sian uphretikhve.stin...

EUQ. Dhl on ofi, w\Swkrate~, eij ploioi.

SW. Kai;h.b.kodoni~ gevrou eij oikia~...

EUQ. Naiv

SW. Eipe;dh,w\afiste: h.Jle;qeoi~ uphretikh;eij timo~ efgou
apergasian uphretikh;ah eih...dhl on gar ofi su;oisqa, epeidhper
taye qeia kal.lista fh; ejle.wai ajqrwpwn.

EUQ. Kai;aj.hqh`ge legw, w\Swkrate~.

– Eta ehizak zaindutako txakurrak, eta abeltzaintzak zaindutako abereak, eta gainerako guztiak ere horrela; edo zainketa zaindua denaren kalterako dela uste al duzu?

– Zeusarren, nik ez.

– Onurarako baizik?

– Nola ez, bada?

– Orduan, erlijiotasuna ere, jainkoen zainketa izanik, jainkoentzako onura da eta jainkoak hobeak bihurtzen ditu? Zuk hau onartuko al zenuke, erlijiozko zerbitu egiten duzunean, jainkoren bat hobe bihurtzen duzula?

– Zeusarren, nik ez.

– Nik ere ez dut uste, bada, zuk hori diozunik, Eutifron, ezta hurrik eman ere, baina horrexegatik galdetzen nizun jainkoen zainketa zeri esaten ote zenion, ez nuelako uste zuk horrelakorik esaten zenuenik.

– Eta zuzen uste zenuen, Sokrates, ez baitut horrelakorik esaten.

– Ederki; orduan, erlijiotasuna jainkoen zein zainketa izango litzateke?

– Esklaboek euren nagusiak zainduaz egiten dutena, Sokrates.

– Ulertzen dut; jainkoentzako zerbitzu bat izango litzateke, dirudienez.

– Erabat, bai.

– Orduan, esan al zeniezadake sendagileentzako zerbitzua zer lan ekoizteko zerbitzua den? Ez al duzu uste osasuna ekoizteko dela?

– Nik bai.

– Eta itsasontzi egileentzako zerbitzua? Zer lan ekoizteko zerbitzua da?

– Argi dago, Sokrates, itsasontzia ekoizteko dela.

– Eta etxegileentzako zerbitzua etxeak ekoizteko, noski?

– Bai.

– Esaidazu, bikain hori; jainkoentzako zerbitzua zer lan ekoizteko izango litzateke? Argi baitago zuk badakizula, jainkozkoak edozein giza-kik baino askoz hobeto ezagutzen dituzula diozunez.

– Eta egia diot, Sokrates.

SW. Eipe;dh;pro; Dio; tivpotevestin ekeino to;parkalon
efgon oioi;Ieoi;apergazontai hūin uphretai~ crwmenoi...

EUQ. Polla;kai;kalyw\Swkrate~.

SW. Kai;gar oi;Strathgoiww\file: a;l ofw~ to;kefalaion
aufwn rādiw~ ah eipoi~, ofi nikhn ej tw\polemw/apergazontai: hjouf.

EUQ. Pw~ d ouf.

SW. Polla;deg , oimai, kai;kala;kai;oi;Gewrgoiva;l ofw~
to;kefalaion aufwn estin th~ apergasia~ h.bj th~ gh~ trofhw

EUQ. Panu ge.

SW. Tide;dh;twñ pollwn kai;kalwn a;oi;Ieoi;apergazontai...
tito;kefalaion esti th~ ejgasia~...

EUQ. Kai;o;igon soi proteron eipon, w\Swkrate~, ofi ple-
iono~ efgon estin akribw~ panta tauta wJ epei maqein: tote mew-
toi soi a;l w~ legw, ofi ean men kecarismewa ti~ episthtai toi~
qeoiz legein te kai;prattein eujomenov te kai;quwn, taut est ta;
osia, kai;swzei ta;toiauta toutv te ijlou~ oikou~ kai;ta;koina;twñ
polewn: ta;d ejantia twñ kecarismewwn a;ebh, a}dh;kai;ajatrev
pei apanta kai;apovlusin.

SW. «H poluvmoi dia;bracuterwn, w\Eujufwrwn, eijeboulou,
eipe~ ah to;kefalaion wñ hjwtwn: a;l a;gar oujproqumov me ei\
didaxai~dhlo~ ei\kai;gar nuñ epeidh;ej aufw\hsqa apetravou, o}
eijapekrinw, illanw~ ah hllh para;sou thn osiothta ejemaqhkh.
nuñ de;ajagkh gar ton ejwnta tw/ejwmeww/akolouqein oph/ah
ekeino~ upagh/tivdh;au\legei~ to;osion einai kai;thn osiothta...
oupi;episthwn tina;tou`quvin te kai;eucesqai...

EUQ. "Egwge.

SW. Oukoun to; quvin dwreisqaivesti toi~ qeoi~, to; d
eucesqai aijein tou; qeouv...

EUQ. Kai;malva, w\Swkrate~.

SW. Episthwn afa aijhsew~ kai;dosew~ qeoi~ osioth~ ah
eijh ek toutou tou`logou.

EUQ. Panu kalw~, w\Swkrate~, sunhka~ ojeipon.

SW. Epiqunth; gar eiji, w\file, th~ sh~ sofia~ kai;pro
sew ton nouñ aufh/wste oujcamai;peseitai ofi ah eiph/. a;lav

– Esaidazu, bada, Zeusen izenean, zein da jainkoek, gu zerbitzari erabiliz, ekoizten duten lan guztiz eder hori?

– Ugari eta ederrak, Sokrates.

– Armada buruzagiek ere egiten dituzte, maitea; baina, halere, lan horietan garrantzitsuena erraz esango zenuke, hau da, gerran garaipena ekoizten dutela; ala ez?

– Nola ez, bada?

– Nekazariak ere lan ugari eta ederrak ekoizten dituzte, nik uste; baina horietan nagusia lurretik ekoizten duten jakia da.

– Erabat, bai.

– Eta zein da jainkoek ekoizten dituzten lan ugari eta ederretako nagusia? Zer da ekoizpenaren produktu nagusia?

– Lehentxeago ere esan dizut, Sokrates, horiek guztiak nola diren zehatz ikasteko lan luzeagoa behar duela; halere, hau esaten dizut modu sinplean: batek jainkoentzako atseginak esaten eta egiten baldin badaki, otoitzak eta eskaintzak eginez, horiek dira erlijiozkoak, eta horrelakoek zaintzen dituzte etxe partikularrak eta hirien gauza komunak; eta atseginen kontrakoak erlijiozkoak dira, gauza guztiak hankaz gora jarri eta suntsitzen dituztenak.

– Hitz askoz laburragoen bidez esan zeniezadakeen galdetzen nuenaren nagusia, nahi izan bazenu, Eutifron; baina ez daukazu niri irakasteko gogorik, argi dago. Izan ere, orain egiteko zorian zeundela, atzera egin duzu, eta erantzun bazenu, jada nahiko ikasiko nukeen zugandik erlijiotasuna zer den. Baina, orain –maitaleak maiteari honek gidatzen duen tokira jarraitu behar baitio –zer diozu dela erlijiozkoa eta erlijiotasuna? Ez al da eskaintzak eta otoitzak egitearen zientzia bat?

– Bai.

– Eskaintzak egitea ez al da jainkoei opariak egitea, eta otoitz egitea jainkoei eskaerak egitea?

– Bai, horixe, Sokrates.

– Argudiaketa horren arabera, erlijiotasuna jainkoei eskatzearen eta ematearen zientzia izango litzateke.

– Esan dudana guztiz ederki ulertu duzu, Sokrates.

– Zure jakinduria desiratzen dudalako, maitea, eta arreta jartzen diodalako, diozun ezer lurrera eror ez dadin. Baina esaidazu jainkoei egi-

moi lexon tivau{h hJphresia e{sti;toi~ qeoi~...aijein te fh/ aufou;
kai;didomai ekeinoi~...

EUQ. "Egwge.

SW. «Ar ouh oujto{ge oj{qw~ aijein a{h eih w{h deomeqa par
ekeiwn, tauta aufou; aijein...

EUQ. Alla;tiv.

SW. Kai;au{to;didomai oj{qw~, w{h ekeinoi tugcanousin deov
menoi par h{hwn, tauta ekeinoi~ au{ajitidwreishqai...oujgar pou
technikw g a{h eih dwroforein didonta tw/tauta w{h oujlen deitai.

EUQ. Alhqh'legei~, w'Swkrate~.

SW. Emporikh;a{fa ti~ a{h eih, w'Eujufwrwn, te{wn hJb{siot{h~
qeoi~ kai;ajqrwpoi~ par ajlhwn.

EUQ. Emporikh;vejou{w~ h{diow soi oj{omazein.

SW. All oujlen h{dion e{mige, eijmh; tugcanei ajhqe; ofi.
frason devmoi, tiv hJwfeli{ to{~ qeoi~ tugcanei ou{sa apo; tw{h
dw{wn w{h par h{hwn lambanousin...a{men gar didom{si panti;dhlon:
oujlen gar h{h{h e{stin a{gaqon ofi a{h mh;ekeinoi dwsin. a){de;par
h{hwn lambanousin, tivwfelountai...h){tosouton aufw{h pleonek-
tounen kata;th{ ejporism, w{ste panta ta;a{gaqa;par aufw{h lam-
banomen, ekeinoi de;par h{hwn oujlen...

EUQ. All oi{fi, w'Swkrate~, tou; qeou; wfeleishqai apo;
toutwn ajpar h{hwn lambanousin...

SW. Alla;tiv{h{p{ot a{h eih tauta, w'Eujufwrwn, ta;par h{hwn
dw{ra to{~ qeoi~...

EUQ. Tiv oi{fi a{lo h{tinhte kai;gera kaiyo{per egw;a{fti
e{legon, cari~...

SW. Kecarismenon a{fa e{stin, w'Eujufwrwn, to;o{fion, ajl
ou{ci;wfelimon oujle;filon to{~ qeoi~...

EUQ. Oi{mai egwge pantwn ge malista filon.

SW. Touto a{f e{stin au{wJefike, to;o{fion, to;to{~ qeoi~ fiv
lon.

EUQ. Malistage.

SW. Qaumas{h/ouh tauta legwn ejw soi oiJlogoi fairwntai
mh;menonte~ ajla;badizonte~, kai;ejre;ai{fiash/ton Daidalon badiv

ten zaien zerbitzu hori zer den. Beraiei eskatzea eta haiei ematea dela diozu?

– Hala diot nik, bai.

– Zuzen eskatzea ez al litzateke, bada, haiengandik behar ditugun horiek haiei eskatzea?

– Zer bestela?

– Eta zuzen ematea, berriz, haiek gugandik behar dituzten horiek haiei ordainetan oparitzea? Izan ere, ez bailitzateke trebea izango, norbaiti batere behar ez dituen horiek emanez opari egitea.

– Egia diozu, Sokrates.

– Orduan, Eutifron, erlijiotasuna jaingo eta gizakientzat elkarrengandiko merkataritza teknika bat izango litzateke.

– Merkataritza teknika bat, horrela deitzea gehiago gustatzen bazaizu.

– Ez zait niri inola ere gehiago gustatzen, egia ez baldin bada. Baina azal iezadazu, zer onura etortzen zaie jainkoei gugandik jasotzen dituzten oparietatik? Haiek ematen dituztenak argi baitaude edonorentzat; izan ere, guk ez daukagu ezer onik haiek ematen ez dutenik. Baina gugandik jasotzen dituztenei zer onura ateratzen diete? Edo merkataritzan beraiek baino askoz hobeak al gara, beraingandik ongi guztiak jasotzeraino, eta haiek gugandik ezer ez?

– Baina jaingoek gugandik jasotzen dituzten horietatik onura ateratzen dutela uste al duzu, Sokrates?

– Baina zer dira, ordea, azken finean, guk jainkoei egiten dizkiegun opari horiek, Eutifron?

– Begirunea, omenaldia eta, oraintxe nik nioena, atsegin ematea baino besterik zer dela uste duzu, bada?

– Erlijiozkoa jainkoei atsegina zaiena da orduan, Eutifron, eta ez onuragarria ezta maitea zaiena ere?

– Hain zuzen ere, ezer baino gehiago maite dutena dela uste dut nik.

– Orduan, dirudienez, hori da, berriro, erlijiozkoa, jaingoek maite dutena.

– Horixe bera.

– Hori esanez harritzen zara, bada, zure argudiaketak, geldirik egon beharrean, badabiltzala iruditzen bazaizu? Eta niri egotziko didazu

zonta~ aujou; poiein, aujo; w^h poluge tecnikwtero~ tou`Daidav
lou kai;kuklw/perionta poiwn...hjouk aijqamh/ofⁱ oJlogo~ h^hin
perielqwn pavin ej taufon hkei...memhsai gav pou ofⁱ ej tw/
prosqen tove ofⁱon kai;to;qeofile; oujtaufon h^hin efamh ajl
efera ajlhwn: h^houjmemhsai...

EUQ. "Egwge.

SW. Nuⁿ ouⁿ ouk ejnoei~ ofⁱ to;toi~ qeoi~ filon fh/ ofⁱon
einai...touto d ajllo ti h^hqeofile; gignetai...hjou.

EUQ. Panu ge.

SW. Oukouⁿ h^hasti ouk alw~ w^hologoumen, h^heijtote kalw~,
nuⁿ ouk oj^hw~ tiqemqa.

EUQ. "Eoiken.

SW. Ex ajch~ afa h^hin pavin skeptewⁿ tivejti to;ofⁱon, w^h
egw;prin aj maqw ellwn einai ouk apodeiliasw. ajla;mhme aj-
mash/ ajla;panti;tro^hw/prosscwn ton nouⁿ ofⁱ mavista nuⁿ eipe;
thⁿ ajh^hean: oisqa gar eiper ti~ ajllo~ ajqrwpwn, kai;ouk afe-
tew~ ei w^hsper oJPrwteu; prin aj eiph/. ejgar mh;h^hhsqa safw~
tote ofⁱon kai;to;ajiosion, ouk estin of^hw~ aj pote epeceirhsa-
u^her ajdro; qhto; a^hdra presbut^hn patera diwka^hein fowou,
ajla;kai;tou; qeou; aj edeisa~ parakinduneu^hin mh;ouk oj^hw~
aujo;poihsai~, kai;tou; ajqrwpou~ h^hscunqh~: nuⁿ de;eu^hoida ofⁱ
safw~ oi^hi ejlewai tove ofⁱon kai;mhveipe;ouⁿ, w^hbel^htiste Euj
qufrwn, kai;mh;apokruyh/ofⁱ aujo;hgh/

EUQ. Eij au^hi~ toimun, w^hSwkrate~: nuⁿ gar speudw poi,
kai^hmoi wfa apiemai.

SW. Oia poiei~, w^hesaire. aj ejpido~ me katabalwn
megalh~ ajerch/h^h eicon, wJ para;sou^hmaqwn taxte ofⁱa kai;mh;
kai;th~ pro; Melhton grafh~ ajallaxomai, ejdeixameno~ ejkeinw/
ofⁱ sofo; h^hh par Eujufrono~ ta;qeia gegona kai;ofⁱ ouk^heti u^h
ajnoia~ aujoscediaxw ouje;kainotomw^hperi;auj^haykai;dh;kai;ton
ajlon biwⁿ ofⁱ a^hreinon biwsom^hhn.

errua, Dedalok bezala ibilarazten ditudalakoan, zu zeu Dedalo baino askoz trebeagoa izanik, biribilean biraka ibilarazten dituzunean? Edo ez al zara konturatzen gure argudiaketa, bira eman eta gero, atzera lehengo berera heldu dela? Izan ere, gogora zaitez aurrekoan erlijiozkoa eta jainkoentzako maitagarria ez zaizkigula gauza bera bezala agertu, elkarren desberdinak baizik. Edo ez al zara gogoratzen?

– Bai.

– Eta ez zara konturatzen jainkoek maite dutena erlijiozkoa dela diozula orain? Hori jainkoentzat maitagarria dena baino beste zerbait al da? Ala ez?

– Gauza bera da, erabat.

– Beraz, edo lehentxeago ez dugu ondo adostu, edo, bestela, ondo adostu badugu, orain ez gara definizio zuzena ezartzen ari.

– Hala dirudi.

– Orduan, hasieratik aztertu behar dugu atzera erlijiozkoa zer den, ni ez bainaiz gogo onez kikilduko zer den jakin arte. Ez iezadazu erdeinurik egin, ordea, eta, edozein modutara ere, adimena ahalik eta gehien horretan jarrita, esaidazu orain egia. Izan ere, gizakiren batek baldin badaki, zuk dakizu hori, eta ez zaizu esan baino lehen joaten utzi behar, Proteori⁸ bezala. Ezinezkoa baita, erlijiozkoa eta erlijiogabea garbi eza-gutuko ez bazenitu, zu inoiz zure aita zaharra hilketagatik salatzen saiatzea jornalari baten alde, baizik eta jainkoen beldur izango zinatekeen hori zuzen ez egitera arriskatzeagatik, eta gizakien aurrean lotsatuko zinatekeen. Baina ondotxo dakit erlijiozkoa eta erlijiogabea garbi ezagutzen dituzula uste duzula. Esaidazu, bada, Eutifron bikaina, eta ez ezkutatatu zer pentsatzen duzun dela.

– Beste batean, Sokrates, orain presaka bainabil, eta joateko garaia dut.

– Zer-nolakoak egiten dituzun, adiskide! Neukan itxaropen handi-tik ni eraitsi ondoren alde egiten duzu, zugandik erlijiozkoak eta erlijio-gabeak ikasi ondoren, Meletoren salaketaz libratuko nintzela uste bainuen, erakutsiz jada jainkozko gaietan jakintsu bihurtu naizela eta jada ez dudala ezjakintasunagatik horien inguruan ez arinkeriaz hitz egiten ez berriztapenak egiten ere, zugandik ikasi ondoren, eta, bereziki, hemendik aurrerako bizitzan hobeto biziko naizela.

Oharrak

¹ Prospalta demoko atenastarra.

² Atenasko ipar-ekialdera zegoen toki bat zen, eta bertan Apoloren tenplu bat eta gimnasio bat zeuden. Gimnasio horretan sofistak bildu eta jarduten zuten.

³ Arkonte erregearen arkupea beronek bere eginkizunak betetzen zituen eraikina zen.

⁴ Erlijio eta kultuaren inguruko gaiak ziren, hilketak, beraz. Horregatik zio desberdinengatik egiten dute elkarrekin topo Sokratesek eta Eutifronek toki berean.

⁵ Zuzenbide sakratuaren bi interpretari ziren eta bizi guztirako zeuden izendatuak. Atenasen babeslea zen Atenea jainkosaren ohorezko festa nagusiak. Lau urtean behin ospatzen ziren eta une garrantzitsuena jainkosarentzako brodatutako jantzia akropolisera igotzen zenekoa zen.

⁶ Lidiako erregea, bere aberastasunengatik mitikoa zena.

⁷ Zipreko Estasinoren «Zipriak»-en aipua.

⁸ Itsas jainko bat, edozein itxura hartzeko ahalmena zuena.

EUTIDEMO

EUQIAHMOS

KR. Tiv hñ, w\Swkrate~, w/cqe; ej Lukeiw/dielegou...h\ poluz; uñã oçlo~ perieisthkei, wst eçwge boulomeno~ akouein proselqwn ouçlen oiçv t h\akousai safev. uperkuya~ mentoi kateidon, kai vmi edoxen einai xew~ ti~ w/dielegou. tiv hñ...

SW. Poteron kai; ejwtaç, w\Kritwn...oujgar eiç ajla; duv hsthn.

KR. 'On men ejw;legw, ej dexia~ trito~ apo; sou kaqhsto: ej meswç uñwn to; Axioçou meirakion hñ. kai; maça pol uxw\Swkra te~, epidedwkewai moi edoxen, kai; tou`hçeterou oujpoluvti thn hçikism diaferrein Kritoboulou. ajl ekeino~ men sklhfrov, outo~ de; proferhç kai; kaloç kai; aqaoç thn ofin.

SW. Eujuchmo~ outovestin, w\Kritwn, oh ejwtaç, oJe; par ejne; kaqhmeno~ ej ajistera~ ajel foç toutou, Dionusodwro~: metev cei de; kai; outo~ twñ logwn.

KR. Oujleteron gignwskw, w\Swkrate~. kainoivtine~ au\ outoi, wJ eçike, sofistaivpodapoixkai; tivh. sofia~...

SW. Outoi to; men geno~, wJ ejwçai, ejteuçew poçew eiçin ej Ciou, ajwçhsan de; ej Qourio~, feugonte~ de; ekeiqen pol hçh eçh peri; tous de touç topou~ diatribousin. oç de; su; ejwtaç thn sofian auçoin, qaumasia, w\Kritwn: passofoi ajecnw~ twge, ouç

EUTIDEMO

Kriton¹: – Nor zen, Sokrates, atzo Lizeon² zurekin hizketan ari zena? Benetan jendetza handia zegoen zuen inguruan, eta ondorioz, entzun nahian hurreratu banintzen ere, ezin izan nuen ezer garbi entzun. Baina gainetik begiratuta ikusi nuen, eta zurekin hizketan ari zena atzeritarren bat zela iruditu zitzaidan. Nor zen?

Sokrates: – Bietatik nortaz galdetzen duzu, Kriton? Ez baitzen bat, bi baizik.

– Nik diodana zure eskuinera hirugarren zegoen eserita; eta zuen artean Aksiokoren seme gaztea³ zegoen. Hau asko hazi dela iruditu zitzaidan, Sokrates, eta gure Kritobuloren⁴ adin beretsukoa dela. Baina hau argala da, eta hura, berriz, bikaina, ederra eta dotorea itxuran.

– Galdetzen duzun hori Eutidemo⁵ da, Kriton, eta nire ondoan eskuinera eserita zegoena haren anaia, Dionisodoro; horrek ere parte hartzen du hitzaldietan.

– Ez dut ez bata ez bestea ezagutzen, Sokrates. Horiek ere sofista berriren batzuk izango dira, antza denez. Nongoak dira? Eta zein da haien jakinduria?

– Horiek leinuz, nik uste dudanez, hemen nonbaitekoak dira, Kioskoak; baina Turiosera emigratu zuten, eta handik atzerriratuak izan ondoren, jada urte askoan bizi dira lurralde hauetan. Eta zuk galdetzen duzun jakinduria harrigarria da, Kriton! Biak orojakileak dira, besterik gabe. Nik

hðh pro; tou`ofi eien oi pagkratiastaiv toutw gar ejton komidh/ pammaw. ouj kata; tw; Akarnaie ejenesqhn tw; pagkratiasta; ajlel fwvekeinw men gar tw/swmati monon oiw te mavesqai, toutw de; prwton men tw/swmati deinotatw ejton ^akai; mach/ h/pantwn esthi kratein^o <ej oploi~ gar aufwvte sofw; pawu mavesqai kai; aillon, o} ah didw/misqom, oiw te poihsai <epeita thn ejn toi~ dikasthrioi~ machn kratistw kai; ajwnisasqai kai; aillon didaxai legein te kai; suggrafesqai logou~ oiou~ eij ta; dikasthria. pro; tou men ouh tauta deinw; hsthn monon, nuh de; telo~ epiteqhkaton pagkratiastikh/teonh/hgar hn loiph; aufoin mach ajgov; tauthn nuh ejexigasqon, wste mhd ah efa aufoi~ oiow t einai mhd ajtarai; oufw deinw; gegowaton ejn toi~ logoi~ mavesqai te kai; ejexegein to; api; legomenon, odoiw~ ejnte yeudo~ ejnte ajhqe; hXejw; men ouh, wKritwn, ejn nw/efw toin ajdroin paradounai ejn autow; kai; gar faton ejn o jigw/croww/poihsai ah kai; aillon oitinouh ta; auja; tauta deinow.

KR. Tideyw\Swkrate~...oujfobh/thn hJikism, nh; hðh presbutero~ hX..

SW. "Hkistage, wKritwn: ilanon teknhvion efw kai; paramvion tou nh; fobeisqai. aufw; gar toutw, wJepo~ eipein, geronte ofte hjxasqhn tauth~ th~ sofia~ h efwge epiqumw, th~ ejistikh~: perusin hJproperusin oujlepw hsthn sofwaJl ejw; eh monon foboumai, nh; au`ofeido~ toin xewoin periayw, w\$per Komw/tw/ Mhtrobiou, tw/kiqaristh/o} ejne; didaskei efi kai; nuh kiqarizein: ouwnte~ ouh oi. paide~ oi. sumfoithtaivmoi ejnou te katagelwsi kai; ton Kommon kalousi gerontodidaskalon. nh; ouh kai; toin xewoin ti~ taujon touto ojeidish/oiJl aufo; touto i\$w~ foboumenoi tava me ouk ah ejelvoien prosdexasqai. ejw; d , wKritwn, ejkeise men aJlou~ pepeika summaqhtavmoi foitan presbuta~, ejntauqa dege eferou~ peirasomai peiqein. kai; su; tivoujsumfoita%...wJ de; delevar aufoi~ akomen tou; sou; udi~: efienenoi gar ejkeinwn oid ofi kai; hda~ paideusousin.

KR. All oujen kwlwvi, w\Swkrate~, ejaw ge soi; dokh/ prwton de vmoi dihghsai thn sofiam toin ajdroin tivestin, i\$ta ejlw` ofi kai; maqhsomeqa.

SW. Ouk ah fqanoi~ akouwn: wJ ouk ah efointe eipein ofi ouj proseicon ton nouh aufoin, ajla; pawu kai; proseicon kai;

ordura arte ez nekien pankrazioko⁶ borrokalariak zer ziren. Edozein borroka motatako erabateko borrokalariak dira, baina ez pankrazioko borrokalariak ziren bi anaia akarnaniarrek egiten zuten bezala; izan ere, haiek gorputzaz bakarrik borroka zezaketen; hauek, ordea, aurrenik gorputzarekin dira erabat trebeak edozeini irabazteko⁷ moduko borrokan –armeeikiko borrokan guztiz jakintsuak baitira biak, eta ordainsaria ematen dien beste edozeini ongi erakusteko gai ere bai–, eta ondoren, epaitegietakoa borrokan ere oso indartsuak dira bai beraiek borrokatzen, baita beste norbaiti epaitegietarako moduko hitzaldiak esaten eta moldatzen irakasten ere. Izan ere, lehenago horietan bakarrik ziren trebeak, eta orain, berriz, pankrazioaren teknika perfektiora eraman dute. Landu gabe gelditzen zitzairen teknika bakarra orain sakon landu dute, eta bat bera ere ez da gai beraien aurka altxatzeko. Horren trebe bihurtu dira hitzaldietan borrokatzen eta esandako edozer gauza ezeztatzen... berdin da gezurra edo egia izan! Beraz, nik, Kriton, neure burua gizonon eskura jartzeko asmoa dut, denbora laburrean beste edozein ere lehia horietan trebe bihur dezaketela baitiote.

– Zer, bada, Sokrates? Ez al zara adinaren beldur, jada zaharregia ez ote zaren edo?

– Batere ez, Kriton; badut beldurrik ez izateko adorea ematen didan nahikoa froga. Izan ere, bi horiek, nolabait esateko, zaharrak zirela hasi ziren nik desiratzen dudak jakinduria honetan, eristikan, hain zuzen ere; iaz edo aurreko urtean ez ziren jakintsuak oraindik. Ni, berriz, gauza bakar baten beldur naiz: bi atzerritarroi ez ote diedan izen txarra ekarriko, Metrobioren seme Konno zitara-joleari bezala, gaur egun oraindik ere zitara jotzen irakasten baitit. Hori ikusita, nirekin batera ikastera joaten diren umeek barre egiten didate eta Konnori zaharren irakasle deitzen diote. Beldur naiz, beraz, norbaitek bi atzerritarroi ez ote dien kalte horixe bera egingo; eta hauek, akaso horrexen beldurrez, agian ez nindukete onartu nahi izango. Baina nik, Kriton, beste zahar batzuk nirekin batera hara zitara-klaseetara joateko konbentzitu ditut, eta hona etortzeko ere beste batzuk konbentzitzen saiatuko naiz. Eta zu ere..., zergatik ez zatoz? Zure semeak eramango ditugu haientzako amu bezala; ondotxo baitakit, hauek desiratuz, guri ere irakatsiko digutela.

– Ezerk ez du eragozten, Sokrates, zuk ondo baderitzozu. Baina azal iezadazu aurrenik bi gizonon jakinduria zein den, nik ere jakin dezadana zer ikasiko dugun.

– Ezer baino lehen entzungo duzu; izan ere, ezingo bainuke esan ez niela arretarik jarri, alderantziz baizik, erabat arreta jarrita egon nintzen eta

menhmai, kai;vsoi peirasomai ej ajch~ apanta dihghsasqai. kata;
 qeon gar tina efucon kaqhmeno~ ejtauqa, ouper suve eide~, ej tw/
 apoduthriw/mow~, kai;hgh ej nw/eicon ajasthñai: ajistanemou dev
 mou ejgeweto to;eijvqo; shmeion to;daimonion. pavlin ouh ekaqe-
 zomhn, kai;o igw/ufteron eijsercesqon toutw <of Eujjudhm~ kai;
 o.Dionusodwro~< kai;a;lloi mahtai;afra au`polloi;ejmi;dokein: eij
 selqomte de;peripateithn ej tw/katastegw/dromw/kai;oufw toutw
 duvhtrei~ dromou~ perielhlugote hsth, kai;eijsercetai Kleinia~,
 oh su; fh/ polu; epidedwkenai, ajhgh`legwn: opisqen de; aufou`
 ejastai;pawu polloite kai;a;lloi kai;Kthsippo~, neanisko~ ti-
 Paianieuv, mava kalovte kaqaqo; thn fusin, ofon mh;uBristh;
 °de° dia;to;nev~ einai. i;wn ouh me o.Kleinia~ apo;th~ eijodou mov
 non kaqhmenon, aftikru~ i;vn parekaqezeto ej dexia~, wper kai;
 su;fhx i;lvte de;aufon ofte Dionusodwro~ kai;o.Eujjudhm~ prwton
 men epistante dielagesqhn ajlhloin, alhn kai;alhn apoblepon-
 te eij hñta~ <kai;gar pawu aufoin proseicon ton nouh~ epeita i;w-
 te o.Jen para;to;meirakion ekaqezeto, o.Eujjudhm~, ofde;par
 aufon ejre;ej ajistera~, oi.fl alloi wjekasto~ ejugcanen.

Hspazomhn ouh aufw;afe dia;crowou ewrakwv. meta;de;
 touto eipon pro; ton Kleinian: «W Kleinia, twde mentoi tw;andre
 sofwy Eujjudhmov te kai; Dionusodwro~, oujta; smikra; ajla;ta;
 megava: ta;gar peri;ton polemon panta epistasqon, ofa dei ton
 melonta aqagon strathgon efesqai, tavte taxei~ kai;ta; hgemo-
 nia~ twñ stratopedwn kai;°ofa° ej oploi~ mavesqai °didakteon°:
 oifw te de;kai;poihsai dunaton einai aufon aufwbohqein ej toi~
 dikasthrioi~, ah ti~ aufon ajlikh/

Eipwn ouh tauta katefronhghn up aufoim: ejel asathn ouh
 ahfw bleyante eij ajlhlw, kai;o.Eujjudhm~ eipen: Oufoi efi
 tauta, wSwkrate~, spoudazomen, ajla;parevgoi~ aufoi~ crwmeqa.

Kajw;qaumas~ eipon: Kalon ah pou to;efgon u;wn eif, eij
 thlikauta pragmata paverga u;ñ tugcawei ofta, kai;pro; qewñ
 eipetow moi ti;esti touto to;kalon.

Arethw, efh, wSwkrate~, oi;meqa oifw t einai paradounai
 kallist ajqrwpwn kai;tavista.

«W Zeu, oion, hn d ejwylegeton pragma: poven touto to;
 efmaion hu;ethn...ejw;de;peri;u;wn dienooomhn efi, wper nundh;

gogoan ditut, eta saiatuko naiz zuri guztiak hasieratik azaltzen. Jainkoren baten bidez egokitu nintzen inondik ere han eserita, zuk ikusi ninduzun toki hartantxe, aldagelan, erabat bakarrik, eta jada altxatzeko asmoz; baina altxatzerakoan, ohiko jeinuzko seinalea⁸ gertatu zitzaidan. Atzera eseri egin nintzen, orduan, eta handik gutxira bi hauek sartu ziren –Eutidemo eta Dionisodoro– eta hauekin batera beste ikasle batzuk ere bai, asko, niri iruditu zitzaidanez; eta sartu ondoren, pasealeku estalian paseatzen hasi ziren. Eta bi horiek oraindik bi edo hiru itzuli egin baino lehen, Klinias sartzen da, zuk, arrazoiz gainera, asko hazi dela diozun hori; eta atzetik bere maitale izugarri asko, hauen artean Ktesipo, Peaniako⁹ mutil gazte bat, oso eder eta dotorea gorpuzkeran, baina harroputza gaztea izateagatik. Klinias, sarreratik ni bakarrik eserita ikusi ondoren, zuzenean etorri eta nire eskuinean eseri zen, zuk diozun bezalaxe. Baina Dionisodoro eta Eutidemo, hura ikusita, aurrenik gelditu egin ziren elkarrekin hitz egiten zuten bitartean, behin eta berriro gureganantz begiraturaz –erabat beraiei adi bainengoen ni–; gero, biak etorri eta bata, Eutidemo, mutilaren ondoan eseri zen, eta bestea, berriz, neure ondoan, ezkerrean, eta gainerakoak egokitzen zitzaien tokian.

Bero agurtu nituen biak, aspaldi ez baintuen ikusi; eta horren ondoren, Kliniasi esan nion:

– Klinias, bi gizonok, Eutidemo eta Dionisodoro, benetan jakintsuak dira, eta ez gai txikietan, handietan baizik: gerrari buruzko guztiak baitakizkitez, gudalburu ona izateko asmoa duenak jakin behar dituen guztiak –hau da, armaden antolaketa eta gidaritza, eta armekin borrokatzeko ikasi beharreko guztiak–; eta norbait epaitegietan bere burua defendatzeko gai bihurtzeko gauza ere badira, norbaitek bidegabekeriarik egingo liokeen kasurako.

Nik hitz hauek esan ondoren, erdeinatu egin ninduten, ordea; barre egin zuten biek, elkarri begira, eta Eutidemok esan zuen:

– Jada ez gara gai horietan jarduten, Sokrates; orain bigarren mailakoak bezala erabiltzen ditugu.

Eta nik, harriturik, esan nuen:

– Ederra izango da nonbait zuen jarduna, horren arazo handiak bigarren mailakoak gertatzen bazaizkizue. Esaidazue, beraz, jainkoen izenean, gai eder hori zer den.

– Bertutea, Sokrates, beste edozeinek baino hobeto eta azkarrago irakasteko gai garela uste dugu –esan zuen.

– Zeusarren, hara zer gauza diozuena! –esan nuen nik–. Non aurkitu duzue zorioneko aurkikuntza hori? Nik zuei buruz, oraintxe esan

eʃegon, wʃto;polu;touto deinoin oʃtoin, ej oploi~ mavesqai, kai; tauta eʃegon peri;sfwñ: oʃe gar to;proteron eʃedhmhsathn, touto memhmai sfw; epaggellomenw. eij de; nuñ ajhqw~ tauthn thn eʃisthmhn eʃeton, iʃew eiton< aʃecnw~ gar eʃwge sfw;wʃper qew; prosagoreuw, suggnwmhn deomeno~ eʃein moi twñ eʃprosqen eijh-mewn. ajl ouʃaton, wʃEujjudhme te kai;Dionusodwre, eijaʃhqhʃlev geton: upo;gar tou megeyou~ tou eʃpaggelmato~ ouʃlen qaumaston apistein.

All euʃsqi, wʃSwkrate~, aʃefaton,^o touto ouʃw~ eʃon.

Makarizw aʃ uʃa~ eʃwge tou kthmato~ polu;mallon hʃnev gan basilew th~ ajch~: tosonde devmoi eʃpeton, eijeji nwʃeʃeton eʃideiknuwai tauthn thn sofian, hʃpw~ sfwñ bebouleutai.

Ep auʃovge touto pavesmen, wʃSwkrate~, wʃ eʃideixonte kai;didaxonte, eʃaw ti~ eʃejlh/manqawein.

All oʃi men eʃjelhsousin apante~ oiJnh;eʃonte~, eʃw;uʃiñ eʃguwmai, prwto~ men eʃwveʃeita de;Kleinia~ ouʃlosi;pro; d hʃiñ Kthsippovte oʃe kai;oiJaʃloi ouʃtoi, hn d eʃw;deiknu; auʃwʃtou; eʃasta; tou; Kleinioy: oiJle;eʃugcanon hʃa~ hʃlh periistamenoi. oJgar Kthsippo~ eʃuce porrw kazezomeno~ tou`Kleinioy kajoi; dokein wʃ eʃugcanen oJEujjudhm~ ejoi; dialegomeno~ prone-neukw; eij to;prosqen, ej mesw oʃto~ hʃwñ tou Kleinioy eʃeskov tei twKthsippw/th~ qea~boulomenovte ouh qeasasqai o.Kthsippo~ ta;paidika;kai;aʃa filhko~ wʃ ajaphdhsa~ prwto~ prosesth hʃiñ ej twʃkatantikruvouv~ ouh kai;oiJaʃloi eʃkeinon iʃlowte~ periesthsan hʃa~, oiʃte tou Kleinioy eʃastai;kai;oiJou Eujjudhmou te kai;Dionusodwrou eʃairoi. toutou~ dh;eʃw;deiknu; eʃegon twʃEujjudhmw/oʃi pante~ eʃoimoi eièn manqawein: oʃte ouh Kthsippo~ suneʃh mala proqumw~ kai;oiJaʃloi, kai;eʃkeleuon auʃw;koinh/pante~ eʃideixasqai thn duwamin th~ sofia~.

Eipon ouh eʃwv«W Eujjudhme kai;Dionusodwre, pawu men ouh panti;tropw/kai;toutoi~ carisasqon kai;ejmou eʃeka eʃideiv xasqon. ta;men ouh pleista dhlon oʃi ouk oʃigon eʃgon eʃideixai: tode devmoi eʃpeton, poteron pepeismenon hʃlh wʃ crh;par uʃwñ manqawein duwaisq aj aʃaqon poihsai aʃdra monon, hʃkai;eʃkeinon ton mhpw pepeismenon dia;to;mh;oiʃsqai oʃw~ to;pragma thn ajethn maqhton einai hʃmh;sfw;einhai auʃh~ didaskalw...fere, kai;

dudan bezala, oraindik zera uste nuen, gai handi horretan trebeak zinetela, armekin borrokatzen, eta horixe nioen zuei buruz. Izan ere, gogoan dut lehengoan etorri zinetenean hori eskaintzen zenutela. Baina orain benetan jakintza hori baldin badaukazue, izan zaitezte nire aldeko –erabat jainko-ei bezala hitz egiten baitizuet nik, aurretik esandakoengatik barkamena eskatuz¹⁰–. Bide batez, kontu izan ezazue, Eutidemo eta Dionisodoro, egia diozuela; izan ere, hain handia da zuen egitekoa, ez da batere harritzekoa bat ez fidatzea.

– Ondo jakin ezazu, bada, Sokrates, hori horrela dela –esan zuten.

– Orduan, Errege Handia bere inperioagatik baino gehiago zoriontzen zaituztet nik lorpen horrengatik; baina hau bakarrik esaidazue: jakinduria hori erakusteko asmoa baduzue, edo zer erabaki duzue?

– Horrexetarako gaude hemen, Sokrates, erakutsi eta irakasteko, norbaitek ikasi nahi badu.

– Nik ziurtatzen dizuet ez daukaten guztiek nahi dutela: aurrenekoa nik, gero Klinias honek, eta gutaz gain honako Ktesipo honek eta beste horiek ere bai –esan nuen nik Kliniasen maitaleak berari seinalatuz; hauek, jada, gure inguruan zeuden. Izan ere, Ktesipo Kliniasengandik urruti eserita egokitu zen eta, nire ustez, Eutidemok, nirekin hizketan ari zela aurrera makurtuta zegoenez, eta Klinias gu bion artean zegoenez, Ktesipori ikusmena eragozten zion; ondorioz, Ktesipo, maitea ikusi nahirik eta aldi berean entzuteko gogoz, salto eginda gure aurrean jartzen lehenengoa izan zen. Horrela, bada, besteak ere, hura ikusita, gure inguruan jarri ziren, bai Kliniasen maitaleak, bai Eutidemo eta Dionisodoro-ren jarraitzaileak ere. Nik, horiek seinalatuz, guztiak ikasteko prest zeudela esan nion Eutidemori. Ktesipo erabat ados egon zen, bada, eta besteak ere bai, eta denek batera jakinduria horren ahalmena erakusteko eskatu zieten.

Orduan, esan nuen nik:

– Eutidemo eta Dionisodoro, edozein modutan egin iezaezue mesede horiei eta niregatik ere erakuts ezazue. Argi dago alde gehienak erakustea ez dela lan txikia; baina hala ere, honako hau esaidazue: zuengandik ikasi behar dela jada konbentzituta dagoena bakarrik bihur zenezaketak gizon ona, edo gaia –bertutea– orokorrean ezin dela ikasi edo zuek biok hain zuzen ere ez zaretela horren irakasleak uste izateagatik oraindik konbentzituta ez dagoen hura ere bai? Are gehiago, bertutea irakats

ton oufw~ efonta th~ auh~ tewnh~ efgon peisai wJ kai;didakton
h.hjeth;kai;oufoi ufei~ este;par wh a~ kallistati~ aufo;maqoi,
hjalh~...

Tauth~ men ouh, efh, th~ auh~, w\Swkrate~, o.Dionusodw-
ro~.

Umei~ afa, hh d egwyw\Dionusodwre, twñ nuñ ajqrwpwn
kallist a~ protreyaite eij filosofian kai;ajeth~ epimeleian...

Oijmeqage dhyw\Swkrate~.

Twñ men toimun a~lwn thn epideixin hññ, efhn, eij auqi-
apwesqon, touto d aufo;epideixasqon: toutoni; ton neaniskon
peisaton wJ crh; filosofein kai; ajeth~ epimeleisqai, kai;
carieisqon ejivte kai; toutoisi; pašin. sumbebhken gar ti
toiouton tw/meirakiw/toutw/egwte kai;oiqe pante~ tugcanomen
epiqumunte~ wJ beltiston aujon genesqai. ești de; oufo~ Axiov
cou men ud; tou` Alkibiadou tou` palaiau, aujaneyio; de;tou nuñ
oñto~ Alkibiadou: ofoma d aufw/Kleinia~. ești de;new~: fobouv
meqa dh;peri;aufw/oion eiko; peri;new/mhti~ fqh/hñ~ ej a~llo
ti epithwuma treya~ aujou`thn dianoiā kai;diafqrh/sfw;ouh
hketon eij kalliston: a~l eijmhti diaferei uññ, labeton peiran
tou meirakiou kai;dialegqhton ejantion hñwñ.

Eiponto~ ouh ejnou`scedw ti auja;tauta o.Eujuthmo~ afa
ajdreiw~ te kai;qarralew~, All oujen diaferei, w\Swkrate~,
efh, ejn monon ejelh/apokrinesqai o.jeanisko~.

Alla;men dhyefhn egwytoutolge kai;eiqistai: qama;gar
aufw/oide prosionte~ polla;ejwtwsiw te kai;dialegontai, wste
epieikw~ qarrei to;apokrinasqai.

Ta;dh;meta;tauta, w\Kritwn, pw~ a~ kal w~ soi dihghsainhn...
oujgar smikron to;efgon duwasqai ajalabein diexiōta sofian
ajhcanon ofhn: wst egwge, kaqaper oi.poihtaiydeomai ajcome
no~ th~ dihghsew~ Mousa~ te kai;Mnhmosunhn epikaleisqai.
hfxato d ouh ejqende poqen o.Eujuthmo~, wJ egw;kai: «W Klein-
ia, poteroi eijsi twñ ajqrwpwn oi.janqanonte~, oi.sofoi;hloi.hja-
gei~...

Kai;to;meirakion, afe megalou ofto~ tou ejrwthwato~, hjuq-
riasew te kai;aporhsa~ ejbleyen eij ejevkai;egw;gnou; aujon
teqorubhmewon, Qarrei, hh d egwyw\Kleinia, kai;apokrinai aj

daitekeela ustean egotea eta hau ongien zuekin ikasiko lukeela konbentzitzea ere teknika honen beraren lana al da, ala beste teknika batena?

– Horrena berarena, bada, Sokrates –esan zuen Dionisodorok.

– Orduan zuek, Dionisodoro –esan nuen nik– oraingo gizakirik onenak zarete filosofiara¹¹ eta bertutean jardutera bultzatzeko?

– Hala uste dugu, bai, Sokrates.

– Orduan, hurrengo baterako atzeraiezaguzue zuen gainerako abiltadeen erakusketa, eta horixe bera erakutsiezaguzue; honako mutil hau konbentzi ezazue filosofatu eta bertutean jardun behar dela, eta horrela atsegin emango diguzue bai niri baita honako hauei guztiei ere. Izan ere, mutil honi horrelako zerbait gertatu zaio: nik eta hauek guztiek nahi dugu bera ahalik eta onen izatera iristea. Altzibiades zaharraren seme Aksio-koren semea da hau, eta orain bizi den Altzibiadesen lehengusu propioa; Klinias du izena. Baina gaztea da, eta beraz, beldur gara, gazte batekin logikoa denez, norbaitek, bera beste jardueraren batera bideraturik, guri aurrea hartu eta bere adimena ez ote duen hondatuko. Zuek, beraz, une egokienean heldu zarete; baina axola ez bazaizue, proban jar ezazue mutila eta hitz egin ezazue berarekin gure aurrean.

Eta nik gutxi gorabehera hitz horiexek esan ondoren, Eutidemok aldi berean ausarki eta seguru esan zuen:

– Ez zaigu batere axola, ordea, Sokrates, mutilak erantzun nahi badu behintzat.

– Horixe baietz –esan nuen nik–, horretara ere ohituta dago. Hauek maiz hurbildu eta galdera asko egiten baitizkiote eta berarekin hitz egin ere bai; ondorioz, nahikoa ausartzen da erantzuten.

Horien ondorengoak, Kriton, nola kontatuko nizkizuke behar den bezala? Ez baita lan makala hain jakinduria handi eta zailaren azalpen zehatza errepikatu ahal izatea; ondorioz, nik neuk ere, poetek bezala, kontatzen hasi baino lehen, Musei eta Oroimenari dei egin behar diet. Horrela nonbait hasi zen, bada, Eutidemo, nik gogoratzen dudanez:

– Klinias, gizakietan nortzuk dira ikasten dutenak, jakintsuak ala ezjakinak?

Eta mutila, galdera zaila zenez, gorritu egin zen eta, zer esan jakin gabe, niregana begiratu zuen; eta nik, aztoratuta zegoela konturatuta, esan nion:

dreiw~, opoteravsoi fainetai: isw~ gav toi wfelei`thn megisthn wfelism.

Kai;ej toutw/o.Dionusodwro~ proskuya~ moi mikron pro; to;ou~, pawu meidiava~ tw/proswpw/Kai;mh, efh, soiwwSwkra- te~, prolegw ofi opoter a} apokrinetai to;meirakion, ejelegcqhv setai.

Kai;aufou`metaxu;tauta legonto~ o.Kleinia~ efucen apo- krinameno~, wste ouje; parakeleusasqaivmoi ejegeneto euj labhqhnai tw/meirakiw/a}l apekrinato ofi oi.fofoi;eièn oi.han qawonte~.

Kai;o.Eujjudhmo~, Kalei~ devtina~, efh, didaskalou~, h}ouf.

< Ūmologei.

< Oukouñ twñ manqanowtwñ oi.didaskaloi didaskaloiveij sin, wšper o.Jkizaristh; kai;o.Jgrammatisth; didaskaloi dh}pou hšan sou;kai;twñ a}lwn paidwn, ufei~ de;maqhtaiv.

< Sunefh.

< “Allo ti ouñ, h}ika ejmanqawete, oupw h}pistasqe tauta a} ejmanqawete...

< Ouk efh.

< «Ar ouñ sofoi;hte, ofe tauta ouk h}pistasqe...

< Oujdh}ta, h}d of.

< Oukouñ eijmh;sofoi,vajnaqei~...

< Pawu ge.

< Ūmei~ a}a manqawonte~ a}ouk h}pistasqe, ajnaqei~ ofte~ ejmanqawete.

< Epeweuse to;meirakion.

< Oi.Jajnaqei~ a}a manqawousin, w\Kleinia, a}l ouj oi.J sofoi;w}su;oi}ei.

Taut ouñ eijpowto~ aufou, wšper upo;didaskalou coroz aposhmh}wanto~, a}a ajeqorubhsaw te kai;ejelasan oi.Jpomenoi ekeinoi meta;tou Dionusodwrou te kai;Eujjudh}mou: kai;prin ajap- neušai kalw~ te kai;eu}to;meirakion, ejdexameno~ o.Dionusodw- ro~, Ti}devw\Kleinia, efh, opote apostomatizoi u}hñ o.Jgramma- tisth;, poteroi ejmanqanon twñ paidwn ta;apostomatizomena, oi.J sofoi;h}oi.h}ajnaqei~...

– Animo, Klinias, eta erantzun ausardiaz zuri bietako zein iruditzen zaizkizun; agian mesede handiena egingo dizu eta (horrela galdetzean).

Eta horretan Dionisodorok, niregana belarrira pixka bat makurtuta eta aurpegiz erabat irribarretsu, esan zidan:

– Aurrez esaten dizut, Sokrates, mutilak bietako edozein erantzunda ere, ezeztatua izango dela.

Eta hori esaten ari zen bitartean, Kliniasek erantzun egin zuen eta ezin izan nion mutilari kontuz ibiltzeko gomendatu. Jakintsuak ikasten dutenak direla erantzun zuen.

Eutidemok esan zuen orduan:

– Norbaiti deitzen al diozu irakasle, edo ez?

Baietz esan zuen.

– Eta irakasleak ez al dira ikasten dutenen irakasle, zitara-jolea eta maisua zure eta beste umeen irakasleak ziren bezala, noski, zuek ikasleak zinetenean?

Ados egon zen.

– Eta ikasten zenutenean, oraindik ez zenekizkiten ikasten zenituzten horiek, ala bai?

– Ez –esan zuen.

– Orduan, jakintsuak al zineten horiek ez zenekizkitenean?

– Ez, noski –esan zuen hark.

– Jakintsuak ez bazineten, ezjakinak zineten, orduan?

– Erabat, bai.

– Orduan, ez zenekizkitenak ikasiz, ezjakinak zinetelako ikasten zenuten zuek?

Buruarekin baiezkoa eman zuen mutilak.

– Orduan ezjakinek ikasten dute, Klinias, eta ez jakintsuek, zuk uste duzun bezala.

Honek horiek esan orduko, bere alde algara eta barre egin zuten Dionisodoro eta Eutidemoren jarraitzaile haiek, koro batek bezala irakaslearen seinalearen eraginez; eta mutilak arnasa behar bezala eta ondo hartu baino lehen, Dionisodorok txanda hartuta esan zuen:

– Eta maisuak diktatzen zizuenean, zein umek ikasten zituzten diktatutakoak, jakintsuek ala ezjakinek?

< Oi. Isofoi, efh o. Kleinia~.

< Oi. Isofoi; afa manqawousin ajl ouj oi. Jajnaqei~, kai; ouk eu\su; afti Eujjudhww/apekriww.

Entauqa dh; kai; pawu mega ejelvasaw te kai; ejjorubhsan oiJ ejastai; toiñ ajdroiñ, agasqente~ th~ sofia~ aufoiñ: oiJl alloi hufei~ ejkeplhgmewoi ejipwmen. gnou; de; hufa~ o. Eujjudhmo~ ejkeplhgmewou~, iñ efi mallon qaumazomen aufoiw, ouk ajiei to; meirakion, ajl hjwta, kai; w\$per oiJajaqoi; ojchstai; dipla` e\$trefe ta; ejwthmata peri; tou` aufoi; kai; efh: Poteron gar oiJ manqawonte~ manqawousin ajepistantai hjañh; epistantai...

Kai; o. Dionusodwro~ palin mikron provme yiqurisa~,

Kai; tout , efh, w\Swkrate~, eferon toiouton oiñ to; prote ron.

«W Zeu,` efhn ejwyh`mhñ kai; to; proterow ge kalon hufiñ efawh to; ejwthma.

Pant , efh, w\Swkrate~, toiauta hufei~ ejwtwmen afukta.

Toigartoi, hñ d ejwydokeitevmoi eujlokimein para; toi~ maqhtai~.

En de; toutw/oJmen Kleinia~ tw/Eujjudhww/apekriwato ofi manqawoien oiJmanqawonte~ ajouk epistainto: oJde; hfeto aufoñ dia; twñ aufoñ wpper to; proteron: Tivexh d of, ouk epistasai su; grammata...

< Naiyefh.

< Oukouñ apanta...

< Omologei.

< "Otan ouñ ti~ apostomatizh/oufiouñ, oujgrammata apostomatizei...

< Omologei.

< Oukouñ wñ ti su; epistasai, efh, apostomatizei, eiper panta epistasai...

< Kai; touto wñmologei.

< Tivouñ...h d of, aka su; auj manqawei~ aft al apostomatizh/ti~, oJde; mh; epistameno~ grammata manqawei...

– Jakintsuek – esan zuen Kliniasek.

– Orduan, jakintsuek ikasten dute eta ez ezjakinek, eta zuk orain-txe ez diozu Eutidemori ondo erantzun.

Orduan ere izugarri egin zuten barre eta algara bi gizonon maita-leek, haien jakinduriaz liluraturik; gu gainerakook isilik geunden txundi-tuta. Eta Eutidemok, txundituta geundela jakinda, mutilari utzi beharrean galdetu egiten zion, oraindik gehiago txundi gintezen, eta, dantzari onek bezala, bira bikoitza eman zien gai beraren inguruko galderei, eta esan zuen:

– Ikasten dutenek dakizkitenak ala ez dakizkitenak ikasten dituz-te?

Eta Dionisodorok, berriro baxu xuxurlatuz, esan zidan:

– Hori ere, Sokrates, aurrekoa bezalako beste bat da.

– Zeusarren! – esan nuen nik –, aurrekoa ere galdera polita irudi-tu zaigu, bada!

– Denak horrelakoak galdetzen ditugu, Sokrates, ihesbiderik gabekoak.

– Horrexegatik iruditzen zait zaudetela estimu onean zuen ikasle-en artean –esan nuen nik.

Bitartean Kliniasek erantzun zion Eutidemori ikasten dutenek ez dakizkitenak ikasten dituztela; eta orduan honek, lehengo modu berean, galdetu zion:

– Zer, bada? –galdetu zuen honek– Letrak ez al dakizkizu?

– Bai –erantzun zuen.

– Denak?

Baietz esan zuen.

– Eta norbaitek zerbait diktatzen duenean, ez al ditu letrak dikta-tzen?

Ados egon zen.

– Eta, denak baldin badakizkizu, ez al du zuk dakizkizunetatik zerbait diktatzen?

Horretan ere ados egon zen.

– Zer, orduan? –esan zuen hark–, Zuk ez al dituzu norbaitek dik-tatzen dituenak ikasten, edo letrak ez dakizkienak ikasten al ditu?

< Ouk, a]l , h'd of, manqaww.

< Oukouñ a]epistasai, h'd of, manqawei~, eiper ge a]anta
ta;grammata epistasai.

< Ōmologhsen.

< Ouk a]a ojqw~ a]ekriww, efh.

Kai;oupw sfowra ti tauta eifhto tw/Eujjudhww/kai;oDio-
nusouwro~ w\$per sfairan ekdexamenon~ ton logon palin ejstocav
zeto tou meirakiou, kai;eipen: Exapata/se Eujjudhmo~, w`Klein-
ia. eipe;gar moi, to;manqawein ouk episthwn ejsti;lambawein touv
tou ou]a] ti~ manqawh./.

< Ōmologeï o.Kleinia~.

< To;d epistasqai, h'd of, a]l lo ti h]e]ein episthwn h]h ej
tiw...

< Sune]h.

< To;a]a mh;epistasqai mh]pw e]ein episthwn ejtiw...

< Ōmologeï aufw/

< Poteron ouh ej]in oi.]lambawonte~ offiouñ oiJe]onte~ h]h
h]oi]a] mh;e]wsin...

< Oi]a] mhv

< Oukouñ w]mologhka~ einai toutwn kai;tou; mh;epistamev
nou~, twñ mh;ej]ontwn...

< Kateweuse.

< Twñ lambanontwn af' ej]in oi.]manqawonte~, a]l oujtwñ
ej]ontwn...

< Sune]h.

< Oi.]h;epistamenoi a]a, efh, manqawousin, w`Kleinia, a]l
ouj oi.]epistamenoi.

“Eti dh;epi;to;triton katabalwñ w\$per palaisma w]ma oJ
Eujjudhmo~ ton neaniskon: kai;egw;gnou; baptizomenon to;meirav
kion, boulomeno~ ajapau]sai au]to;mh;h]iñ apodeiliasieie, para-
muqoumeno~ eipon: «W Kleinia, mh;qaumaze ei]soi faiwontai ajiv
qei~ oi.]logoi. i]w~ gar ouk a]sqawh]o]on poieiton tw;xeww peri;sev
poieiton de;taujon o]per oi.]h] th]tel eth]twñ Korubantwn, ofan thn

– Ez –esan zuen berak–; nik ikasten ditut.

– Orduan, dakizkizunak ikasten dituzu –esan zuen hark– letra guztiak baldin badakizkizu.

Ados egon zen.

– Orduan, ez duzu zuzen erantzun –esan zuen Eutidemok.

Eutidemo oraindik hitz egiten ari zela, Dionisodorok hitza berriro pilota bezala txandan hartu zuen, eta mutila jomugan hartu eta esan zuen:

– Eutidemok engainatu egiten zaitu, Klinias. Esaidazu, bada, ikaslea ez al da batek ikasten duen horren jakintza hartzea?

Klinias ados zegoen.

– Eta jakitea jada jakintza bat edukitzea ez al da? –jarraitu zuen hark.

Bat etorri zen.

– Orduan, ez jakitea oraindik jakintza ez edukitzea izango da, ezta?

Ados egon zen berarekin.

– Orduan, zerbait hartzen dutenak jada daukatenak ala ez daukatenak dira?

– Ez daukatenak.

– Ez al zara ados egon, ordea, ez dakitenak ere horietakoak direla, hau da, ez daukatenetakoak?

Baietz egin zuen buruarekin.

– Orduan, ikasten dutenak hartzen dutenetakoak dira, eta ez daukatenetakoak.

Bat etorri zen.

– Orduan, ez dakitenek ikasten dute, Klinias; eta dakitenek ez –esan zuen.

Eutidemo berriro oldartzera zihoan mutila hirugarren aldiz lurre-ra botatzera borrokan bezala¹³; baina nik, mutila hondoratzen ari zela konturatuta, kikildu ez zedin atsedenaldi bat eman nahirik, esan nion adorea emanez:

– Klinias, ez harritu argudioak ezohikoak iruditzen bazaizkizu. Izan ere, behar bada ez zara konturatzen bi atzerritarrok zurekin zer egiten ari diren: koribanteen inimizatioko parte-hartzaileek, iniziatu behar dutena bere tronuan esertzea antolatzen dutenean egiten duten berbera egiten ari dira¹⁴. Orduan ere dantza eta jolasa baitago; badaki-

grouwsin poiwsin peri;touton oñ añ mevlwsi telein. kai;gar ekei`
coreia tivejti kai;paidiaveija kai;tetelesai: kai;nuñ toutw
ouñen a l lo hcoreuton peri;se;kai;oiñ ojceisqon paizonte, wj
meta;touto telouñte. nuñ ouñ nomison ta;prwta twñ idrwñ akouein
twñ sofistikwn. prwton gar, w fhsi Prodiko~, peri;ojiomatwn oj-
qothto~ maqein dei: o dh;kai;ejdeiknusqow soi tw;xenw, ofi ouk
hñhsqa to;manqawein ofi oi.hñqrwpoi kalouñi men epi;tw/toiwdē,
ofan ti~ ej ajch~ mhdeniam eñwn episthwn peri;pragmatovtino~
epeita usteron aujou lamban thn episthwn, kalouñi de;tauton
touto kai;epeidan eñwn hñh thn episthwn tauth/thñ episthwn/tau j
ton touto pragma episkoph/hprattomenon hñlegomenon <mallon
men aujo;suniwrai kalouñin hñmanqawein, eñti d ofe kai;manqav
nein< se;de;touto, wj oufoi ejdeiknuntai, dialelhqen, tauton
oñoma ej ajqrwpoi~ ejantiw~ eñousin keimenon, tw/te eijloti kai;
epi;tw/hyparaplhsion de;toutw/kai;to;ej tw/deuterw/ewrthmati,
ej w/hjrwtn se potera manqawousin oi.hñqrwpoi ajeipistantai hñj
mhvtauta dh;twñ maqhmatwn paidiavejtin <dio;kai;fñmi ejwswsoi
toutou~ prospaizein< paidian de;legw dia;tauta, ofi, eijkai;pollav
ti~ hñkai;panta ta;toiauta maqoi, ta;men pragmata ouñen añ
mallon eijleik phñfei, prospaizein de;oi fvt añ eiñ toi~ ajqrwv
poi~ dia;thn twñ oñiomatwn diaforan uposkelixwn kai;ajatrepon,
wsp̃er oi.ta;skoluyria twñ mellowntwn kaqizhsesqai upospwñte~
cairousi kai;gelwsin, epeidan iñwsin upton ajatetramenon.
tauta men ouñ soi para;toutwn nomize paidian gegonewai: to;de;
meta;tauta dhl on ofi toutw gevsoi aujw;ta;spoudaiā ejdeixesqon,
kai;ejw;uñghsoma i aujoñ iñ moi ojup̃esconto apodwsin. efathn
gar epideixasqai thn protreptikhñ sofiam: nuñ deymoi dokei, deiñ
wj qhthn proteron paisai pro; sevtauta men ouñ, w Eujjudhmete
kai;Dionusodwre, pepaisqw te uñiñ, kai;iñw~ iñanw~ eñei: to;de;
dh;meta;tauta epideixaton protreponte to;meirakion ofw~ crh;
sofia~ te kai;ajeth~ epimelhqhñai. proteron d ejw;sfwñ ejdeixo-
mai oiñ aujo;upolambaww kai;oiñ aujou epiqumw akousai. eñn
ouñ doxw uñiñ iñliwtikw~ te kai;geloiw~ aujo;poiein, mhnou kata-
gelate: upo; proqumiā~ gar tou` akousai th~ uñetera~ sofia~
tolmhsu apautoscediasai ejantion uñwn. ajiascesqon ouñ age-
lasti;akouonte~ aujoite kai;oi.hñaqhtai;uñwn: su;deymoi, wpai`
Axioou, apokrinai.

zu, gainera, zu zeu ere inizatuta baldin bazaude behintzat; eta orain bi horiek zure inguruan dantzan ari dira jolasean bezala, besterik ez, ondoren zu inizatzeke asmotan. Beraz, egizu kontu orain misterio sofistikoek hastapenak entzuten ari zarela. Izan ere, aurrenik, Prodiok¹⁵ dioen bezala, izenen zuzentasunaren inguruan ikasi behar da; bi atzerritarrok erakusten dizutena, hain zuzen ere, hori da: zuk ez dakizula gizakiek «ikastea» alde batetik honako honi deitzen diotela, hots, norbaitek, hasieratik gauza bati buruz inolako jakintzarik eduki gabe, gero gauza horren jakintza hartzeari; baina, bestetik, hitz horixe bera erabiltzen dute jada jakintza hori edukita, jakintza hori bera erabiliz, gauza horixe bera aztertzen denean, berdin da esan edo egin den zer-bait izatea –gehiago deitzen diote «ulertzea» «ikastea» baino, baina batzuetan «ikastea» ere deitzen diote–. Baina zu ez zara konturatu izen bera egoera kontrajarrietan dauden gizakiei ezarri zaiela, hau da, dakienari eta ez dakienari –horiek erakutsi dizuten bezala–. Horren antzekoa zen bigarren galderakoa ere, gizakiek dakizkitenak edo ez dakizkitenak ikasten dituzten galdetzen zizutenean. Irakasgai horiek jolasa besterik ez dira, ordea –horregatik diot horiek zurekin jolasean ari direla–; eta honexegatik diot «jolasa» direla, norbaitek horrelako asko edo denak, ikasiko balitu ere, ez lukeelako horregatik gehiago jakingo gauzak nola diren, baizik eta gizakiekin jolasteko gai bakarrik izango litzateke, izenen esanahi desberdinen bidez zangotrabatu eta eroriaraziz, eseritzera doazenei aulkiak azpitik kenduz gozatu eta barre egiten dutenak bezala, ahoz gora erorita ikusten dituztenean. Kontu egizu, bada, argudio horiek horien jolasa bezala gertatu zaizkizula. Horren ondoren, ordea, argi dago bi horiek alde serioak erakutsiko dizkizutela, eta nik bidea erakutsiko diet, agindu zidatena eman diezadaten. Izan ere, jakinduria limurtzailea erakutsiko zutela esan dute; orain, ordea, aurrenik zurekin jolastu behar zela uste zutela iruditzen zait. Jolas horiek egin dituzue, bada, Eutidemo eta Dionisodoro, eta seguruena ere nahikoa dira; horien ondoren erakutsi iezaiguzue mutila konbentzitu jakindurian eta bertutean jardun behar dela. Baina aurrenik erakutsiko dizuet nire ustez gauza nola den eta nola entzun nahi dudana. Beraz, era ezjakin eta barregarrian egiten dudala iruditzen bazaizue, ez iezadazue iseka egin; zuen jakinduria entzuteko desiragatik ausartuko bainaz zuen aurrean inprobisatzera. Saia zaitezte, bada, zuek eta zuen ikasleok, barrerik gabe entzuten; eta zuk, Aksiokoren seme horrek, erantzun iezadazu.

«Araçe pante~ aḡqrwpoi boulomeqa eu\prattein...h]touto men ejwḡthma wḡ nundh;efoboumhn eḡ twḡ katagelastwn...ajokton gar dhḡou kai; to; ejwtaḡ ta; toiauta: tiv gar ouj bouletai aḡqrwḡwn eu\prattein...

< Oujlei; oḡti~ ouk, efh o.Kleinia~.

< Eien, hn d ejgwvto;dh;meta;touto, epeidh;boulomeqa eu\prattein, pw~ aḡ eu\prattoimen...ak aḡ eijhḡiḡ polla;kagaqa;eiḡ... h]touto ekeinou efi euhqesteron...dhlon gav pou kai;touto ofi oufw~ eḡei.

< Sunefh.

< Fere dhyagaqa;de;poia afa twḡ oḡtwn tugcawei hḡiḡ oḡta...h]oujcal epon ouje;semmou aḡdro; pawu ti ouje;touto efiken einai euporein...pa~ gar aḡ hḡiḡ eipoi ofi to;ploutein aḡaqow: h\ gar:

< Pawu g , efh.

< Oujkouḡ kai;to;ugiaiwein kai;to;kalon einai kai;talla kata;to;swḡna iḡlanw~ pareskeuasqai...

< Sunedokei.

< Alla;mhn eugeweiage kai;dunawei~ kai;timai;ej thēdu tou dhlavejtin aḡaq;oḡta.

< ŌVmoloei.

< Tivouḡ, efhn, efi hḡiḡ leipetai twḡ aḡaqwḡ...tivafa ejtin to;swfronate einai kai;dikaion kai;aḡdreion...poteron pro; Dio;, w\Kleinia, hgh/suvejḡn tauta tiqwḡn wJ aḡaqayojqw~ hḡta~ qhv sein, h]ejḡn mhvi\$w~ gar aḡ ti~ hḡiḡ ajnfisbhthseien: soi;de;pw~ dokei...

< Agaqaavefh o.Kleinia~.

< Eien, hn d ejgwvthn de;sofiaḡ pou`corou`taxomen...ej toi~ aḡaqoi~, h]pw~ legei~...

< En toi~ aḡaqoi~.

< Enqumou`dh;mvti paraleipwmen twḡ aḡaqwḡ, ofi kai;aḡion logou.

< Allavmoi dokouḡn, efh, oujlex, o.Kleinia~.

– Gizaki guztiok nahi al dugu zoriontsu izan? Edo duela gutxi bel-
dur nintzen galdera barregarrietako bat al da hori? Burugabea baita,
noski, horrelakoak galdetzea ere; izan ere, zein gizakik ez du zoriontsu
izan nahi?

– Ez dago nahi ez duenik – esan zuen Kliniasek.

– Ederki –esan nuen nik–; horren ondoren, zoriontsu izan nahi
dugunez gero, nola izango ginateke zoriontsu? Agian gauza asko eta ede-
rrak izango bagenitu? Edo galdera hau aurrekoa baino oraindik inozoa-
goa al da? Argi baitago hori ere horrela dela.

Ados egon zen.

– Ea, bada, zein gauza dira onak guretzat? Edo honek ere erraza
dirudi eta gizon bikain baten beharrik gabekoa erantzuteko? Edonork
esango bailiguke aberats izatea ona dela. Ez al da hala?

– Erabat, bai –esan zuen.

– Eta osasuntsu egotea, ederra izatea, eta gorputzarekin loturiko
gainerako gauzetan ere nahikoa edukitzea ere bai, ezta?

Ados zegoen.

– Eta jaiotza noblea, boterea eta ohorea norberaren hirian, horiek
ere argi dago onak direla.

Bat zetorren.

– Zein ongi gelditzen zaigu, bada? –galdetu nuen–. Zer da,
orduan, neurrizkoa, bidezkoa eta ausarta izatea? Zeusen izenean, Klinias,
zure ustez, horiek ongitzat hartzen baditugu, zuzen hartuko ditugu? Edo
hartzen ez baditugu? Izan ere, agian norbaitek eztabaidatu egingo liguke.
Zuk zer iritzi daukazu?

– Ongiak direla –esan zuen Kliniasek.

– Ea, bada –esan nuen nik–; eta jakinduria koruko zein postutan
jarriko dugu? Ongien artean...? Edo nola diozu?

– Ongien artean.

– Hausnar ezazu aipatzea merezi duen ongietakoren bat ez ote
dugun alde batera utzi.

– Ez dugula bat ere utzi iruditzen zait –esan zuen Kliniasek.

< Kai;eḡw;ajamhsqei; eipon ofi Nai;ma;Diā kinduneuomen
ge to;megiston twñ aḡaqwñ paralipein.

< Tivouto...h'd ofi.

< Thn eufucian, w\Kleinia: o)pante~ fasiy kai; oiJpawu
fauloi, megiston twñ aḡaqwñ einai.

< Alhqh'legei~, efh.

< Kai;eḡw;au\pavin metanohsa~ eipon ofi Oligou katagev
lastoi egenomeqa upo;twñ xenwn eḡwte kai;suw\pai` Axiovou.

< Tivdhvefh, touto...

< "Oti eufucian ej toi~ eiprosqen qemenoi nundh;auqi~ peri;
tou`autou ej egomen.

< Tivouñ dh;touto...

< Katagevaston dhvou, o)pavai prokeitai, touto pavin pro-
tiqewai kai;di; tauja;legein.

< Pw~, efh, touto legei~...

< Ū sofia dhvou, hh d eḡwyeufucia ejstiv: touto de;kañ
pai~ gnoiv.

< Kai;o) ejjaumasen: oufw~ efi new~ te kai;eujqh~ ejstiv

< Kai;w;gnou; aujon qaumazonta, «Ara ouk oisqa, efhn, w\
Kleinia, ofi peri;auj hmatwn eupragiam oiJaujhtai;eufucestatoiv
eisin...

< Sunefh.

< Oukouñ, hh d eḡwykai;peri;grammatwn graph~ te kai;
ajagnwsew~ oiJgrammatistaiv.

< Pawu ge.

< Tivdexpro; tou; th~ qal atth~ kinduwou~ mwñ oiḡi eufu-
cesterou~ tina; einai twñ sofwn kubernhtwn, wJ epi;pañ eipein...

< Oujdhta.

< Tivdexstrateuomeno~ meta;poterou aj hḡion tou kinduwou
te kai;th~ tuch~ metewoi~, meta;sofou strathgou h|meta;ajnaqou~...

< Meta;sofou.

< Tivdexajqenwn meta;poterou aj hdew~ kinduneuoi~, meta;
sofou iḡtρου h|meta;ajnaqou~...

Baina nik, gogoratuta, esan nuen:

– Bai, Zeusarren, ongietan handiena alde batera uzteko arriskuan gaude!

– Zein da hori? –esan zuen hark.

– Arrakasta, Klinias!, guztiek, eta erabat eskasenek ere bai, ongietan handiena dela diotena.

– Egia diozu –esan zuen.

Eta nik, atzera berriro iritiz aldatuta, esan nuen:

– Ia-ia barregarri gertatu gara atzerritarrentzat, ni eta zu, Aksio-koren seme.

– Zergatik hori, bada? –esan zuen.

– Arrakasta lehenagoko zerrendan kokatu ondoren, oraintxe berriro berari buruz hitz egiten ari ginelako.

– Eta hori zer, bada?

– Barregarria da, inondik ere, aspaldi kokatuta dagoena, berriro proposatzea eta gauza bera bitan esatea.

– Nola diozu hori? –esan zuen.

– Jakinduria, hain zuzen ere, arrakasta da –esan nuen nik–; ume batek ere jakingo luke hori.

Eta bera harritu egin zen; horren gazte eta inozoa da oraindik... Eta nik, harrituta zegoela jakinda, esan nion:

– Ez al dakizu, Klinias, txirula jotzeko arrakastan txirula-joleak direla arrakastatsuenak?

Ados egon zen.

– Eta letrak idatzi eta irakurtzean, ez al dira letren maisuak? – esan nuen nik.

– Erabat, bai.

– Eta zer? Itsasoko arriskuen aurrean batzuk orokorrean pilotu gaituak baino arrakastatsuagoak direla uste al duzu?

– Ez, noski.

– Eta zer? Gerra kanpainan egongo bazina, bietako norekin partekatuko zenuke gusturago arriskua eta zortea, gudalburu gaitu ala ezjakin batekin?

< Meta;sofou.

< «Ar ouh, hh d egwyoŋi eufucesteron ah oiŋi prattein meta;sofou prattwn h]meta;ajnaqou~...

< Sunecwrei.

< ΘΗ sofia aŋa pantacou`eufucein poiei tou; ajqrwpou~. ouj gar dh̄pou aŋartanoi g ah potexti sofia, ajl ajagkh oj̄qw~ prav ttein kai;tugcawein: h`gar ah ouketi sofia eiŋ.

Sunwmloghsameqa teleutwnte~ ouk oid ofw~ ej kefalaiw/ ouŋw touto eŋein, sofia~ paroush~, w/ah parh/mhden prosdeisqai eufucia~: epeidh;de;touto sunwmloghsameqa, palin ejunqanowhn auŋou ta;proteron wŋol oghmewa pw~ ah hhiin eŋoi. Θwmloghsamen gar, efhn, eijhhiin ajaqa;polla;pareik, eujlaimonein ah kai;eu`prav ttein.

< Sunefh.

< «Ar ouh eujlaimonoinen ah dia;ta;paronta ajaqayei]mhden hha~ wfeloi h]eijwfeloi~..

< Eijwfeloi, efh.

< «Ar ouh ah ti wfeloi, eijeih monon hhiin, crwmeqa d auŋoi~ mhxoifon siti~ eijhhiin eiŋ pollaye]sqiowmen de;mhylpotow, piwoi-men de;mhveŋq ofi wfeloimeq ah...

< Oujdhta, efh.

< Ti dexoi dhmiourgoi;pante~, eijauŋoi~ eiŋ panta ta;epithv deia pareskeuasmewa eŋastw/eij to;eautou eŋgon, crwto de;auj toi~ mhyak ah ouŋoi eu`prattoien dia;thn kthsin, ofi kekthmewoi eiēn panta a]dei kekthsqai ton dhmiourgow...oifon tektwn, eijpares-keuasmewo~ eiŋ tate ofgana aŋanta kai;xulva illanaytektainoito de;mhveŋq ofi wfeloit ah apo;th~ kthsew~...

< Oujlanw~, efh.

< Ti deyei]ti~ kekthmewo~ eiŋ ploutow te kai;a]mundh;ej ev gomen panta ta;ajaqaycrwto de;auŋoi~ mhyak ah eujlaimonoi dia; thn toutwn kthsin tw̄n ajaqwn~.

< Oujdhta, wSwkrate~.

< Dei`aŋa, efhn, wJ efiken, mh; monon kekthsqai ta; toiauta ajaqa; ton mevlonta eujlaimona eŋesqai, ajla;

– Gaituarekin.

– Eta zer? Gaixo egonda, bietako norekin arriskatuko zinateke gustura, sendagile jakitun ala ezjakin batekin?

– Gaituarekin.

– Orduan, –esan nuen nik– jakitun batekin ezjakin batekin baino arrakastatsuagoa izango zinatekeela uste duzulako al da?

Onartu egin zuen.

– Orduan, jakinduriak edozertan arrakastatsu izatea eragiten die gizakiei. Izan ere, jakinduriak ez luke inoiz huts egingo, noski, baizik eta nahitaezkoa da zuzen aritzea eta lortzea; bestela, ez bailitzateke jada jakinduria izango.

Azkenean, ez dakit nola, adostu genuen, laburbilduta, hori horrela zela: jakinduria daukanak ez duela gainera batere arrakastaren beharrik. Hori adostu ondoren, berriro galdetu nion lehenago guk adostutakoa nola zeuden.

– Izan ere, bat etorri gara –gogoratu nuen– ongi ugari edukiko bagenitu, zoriontsu eta arrakastatsuak izango ginatekeela.

Ados egon zen.

– Orduan, nola izango ginateke zoriontsu dauzkagun ongien bidez: inolako zerbitzurik egingo ez baligute, edo eginda?

– Egingo baligute –esan zuen.

– Orduan, zerbitzua egingo al ligukete eduki bakarrik egingo bagenitu, baina erabili ez? Esate baterako, janari ugari eduki, baina jango ez bagenu, edo edaria, baina edango ez bagenu, probetxurik aterako al genuke?

– Ez, noski –esan zuen.

– Zer, bada? Artisau guztiek beren lanerako beharrezkoak diren guztiak lortuta izango balituzte, baina erabiliko ez balituzte, horiek arrakasta izango al lukete lorpenagatik bakarrik, artisauak lortuak eduki behar dituen gauza guztiak lortuak dauzkatelako? Arotzak, esate baterako, tresna guztiak edukiko balitu eta nahikoa egur lortuta, baina arotzeria-lanik egingo ez balu, atera al lezake probetxurik bere lorpenetik?

– Inola ere ez –esan zuen.

– Eta zer? Norbaitek aberastasuna eta oraintxe esan ditugun ongi guztiak lortuta izango balitu, baina erabiliko ez balitu, zoriontsua izango al litzateke ongi horien lorpenagatik bakarrik?

– Ez, noski, Sokrates.

– Orduan, dirudienez –esan nuen–, zoriontsua izango denak ez ditu horrelako ongiak lortuak eduki behar bakarrik, baizik

kai; crhšqai aufoi~: h] oujlen ofelo~ th~ kthsew~
gignetai.

< Alhqh`legei~.

< «Ar ouh, wKleiniã, hllh touto iKanon pro~ to;euilaimona
poihsaitina, tote kekthšqai tagaqa;kai;to;crhšqai aufoi~...

< «Emige dokei~

< Poteron, hh d egwyejan ojqw~ crhtaiti~ hlkai;ejan mhv.

< Ean ojqw~.

< Kalw~ ge, hh d egwylegei~. plewn gar pou oimai qaterow
eštin, ejan ti~ crhtai ofwouh mh;ojqw~ pragmati hlejan eja~/to;men
gar kakow, to;de;oufe kakon oufe aġaqow. h]ouj; oufw famew...

< Sunecwrei.

< Tivouh...ej th~ejgasia~te kai;crhsei th~peri;ta;xu!a mwñ
a] lo tiveštin to;apergazomenon ojqw~ crhšqai hlepisthwh hJek-
tonikhv.

< Oujdhta, efh.

< Alla;mhv pou kai;ej th~peri;ta;skeu~ ejgasia~to;ojqw~
episthwh eštin hJpergazomenh.

< Sunefti.

< «Ar ouh, hh d egwykai;peri;thn creian w~ ej egomen to;
prwton twñ aġaqwn, ploutou te kai;ugieia~ kai;kallou~, to;ojqw~
paši toi~ toioutoi~ crhšqai episthwh hh hgoumenh kai;kator-
gouša thn praxin, h]a] lo ti...

< Episthwh, h'd of.

< Oujmonon afa eufucian a] la;kai;eupragian, wJefiken, hJ
episthwh parevei toi~ ajqrwpoi~ ej pashkthsei te kai;praxeì.

< ŌVmologeì.

< «Ar ouh w~pro~ Dio~, hh d egwyofelovti twñ a] lwn kth-
matwn aheu fronthsew~ kai;sofia~...akave a~ ofaito a~qrwpo~
polla;kekthmeno~ kai;polla;prattwn nouh mh;ečwn, h]mallon ojiv
ga nouh ečwn...wde de;skopei: ouk ej attw prattwn ej attw a~ eja-
martawoi, ej attw de;aumartawwn h]ton a~ kakw~ prattoi, h]ton de;
kakw~ prattwn a] lio- h]ton a~ ei~...

eta erabili ere bai; ez baita lorpen hutsetik batere probetxurik ateratzen.

– Egia diozu.

– Orduan, Klinias, hori jada nahikoa al da norbait zoriontsu egiteko: ongiak edukitzea eta erabiltzea?

– Hala deritzot nik.

– Zuzen erabiltzen baldin baditu, edo oker erabiltzen baldin baditu ere bai? –esan nuen nik.

– Zuzen erabiltzen baldin baditu.

– Ederki diozu! –esan nuen nik–. Izan ere, nire ustez, kalte gehiago dago norbaitek edozer gauza oker erabiltzen baldin badu, bere horretan uzten badu baino; bata txarra baita, eta bestea, berriz, ez da ez txarra ez ona. Ez al dugu horrela esaten?

Onartu egin zuen.

– Orduan, zer? Egurren inguruko lan eta erabileran, zuzen erabiltzea eragiten duena arotzeriaren zientzia ez baino beste zerbait al da?

– Ez, noski –esan zuen.

– Baina altzarien inguruko lanean ere zuzen erabiltzea eragiten duena zientzia bat da, ezta?

Ados zegoen.

– Orduan –esan nuen nik–, hasieran esaten genituen ongien erabileraren ingurukoak hizpide hartuz, aberastasuna, osasuna eta edertasuna alegia zientzia bat al zen horrelako guztiak zuzen erabiltzera eramaten zuena eta praktika zuzentzen zuena, edo beste zerbait?

– Zientzia bat –esan zuen hark.

– Orduan, antza denez, zientziak ez die gizakiei arrakasta bakarrik ematen, praktika ona ere bai, lorpen eta jarduera orotan.

Ados zegoen.

– Beraz, Zeusen izenean –esan nuen nik–, beste ongiek ba al dute probetxurik adimen eta jakinduriarik gabe? Gauza asko lortu dituen eta egiten dituen adimen gabeko gizonak aterako al luke probetxurik, edo hobe izango luke gauza gutxi edukitzea eta egitea, baina adimenarekin? Azter ezazu horrela: gauza gutxiago eginez, ez al lituzke huts gutxiago egingo?, eta huts gutxiago eginez, ez al lituzke porrot gutxiago jasango?, eta porrot gutxiago jasanez, ez al litzateke zoriontsuagoa izango?

< Pαυ γ , εφ.

< Poteron ouh aḥ mall on ej attw ti~ prattoi penh~ wḥ h} plousio~...

< Penh~, εφ.

< Poteron de;aḥqenh; hliḥscurov...

< Asqenhv.

< Poteron de;eḥtimo~ hjaḥimo~...

< "Atimo~.

< Poteron de;aḥdreio~ wḥ kai;swḥrwn ej attw aḥ prattoi h} deilov...

< Deilov.

< Oukouh kai;aḥgo; mall on hlejgath~...

< Sunecwrei.

< Kai;bradu; mall on hḥtacuv; kai;aḥblu;oḥwn kai;aḥkouwn mall on hjoḥux.

< Panta ta;toiauta sunecwroumen aḥl hloi~.

< En kefal aiwḥd , εφhn, wKleinia, kinduneuoi sunpanta a} to;prwton efamen aḥaqa; einai, oujperi; toutou oJlogo~ autoi~ einai, opw~ aufavge kaq auḥa; pefuken aḥaqa; "einhai", aḥl wJ eḥiken wḥ eḥei: eḥn men aufwn hḥhtai aḥnaqia, meixw kaka; einai twh eḥantiwn, oḥwḥdunatwtera uphretein twhḥgoumenw kakwḥḥti, eḥn de;fromhsivte kai;sofia, meixw aḥaqaḥyauḥa;de;kaq auḥa;ouj detera aufwn oujleno; aḥia einai.

< Fainetai, εφ, wJ eḥiken, ouḥw~, wJ su;legei~.

< Tivouh hḥin sunbainei ek twh eijhmenwn..aḥl lo ti hḥtwh men aḥlwn oujen oḥ ouḥe aḥaqon ouḥe kakow, toutoin de;duoin oḥtoin hḥen sofia aḥaqow, hḥle;aḥnaqia kakow...

< Ὡμολογεῖ.

"Eti toinun, εφhn, to;loipon episkeywmeqa. epeidh;euḥlaiv mone~ men einai proqumwmeqa pante~, eḥanḥmen de;toioutoi gignomenoi ek tou crḥsqaiḥte toi~ pragmasin kai;oḥqw~ crḥsqai, thn de;oḥqothta kai;euḥuciam epistḥwḥ ἄḥḥhḥparevousa, dei`dḥywJ eḥiken, ek panto; tropou aḥpanta aḥdra touto paraskeuazesqai, opw~ wJ sofwtato~ eḥtai: hḥouḥ.

– Erabat, bai –esan zuen.

– Eta batek noiz egingo lituzke gauza gutxiago, pobrea izanda edo aberatsa?

– Pobrea izanda –esan zuen.

– Ahula ala indartsua?

– Ahula.

– Ohoreduna ala ohoregabea?

– Ohoregabea.

– Noiz egingo lituzke gauza gutxiago, ausart eta zentzuduna izango balitz, edo koldarra izanda?

– Koldarra.

– Eta alferra izan beharrean langilea izango balitz?

Onartu egin zuen.

– Eta azkarra izan beharrean mantsoa izango balitz, eta zorrotza izan beharrean entzumen eta ikusmen txarrekoa?

Horrelako guztietan ados geunden elkarrekin.

– Laburbilduta, Klinias, baliteke–esan nuen– hasieran ongiak zirela esaten genuen horien guztien inguruko arrazoiketa ez izatea hauek zergatik diren onak beren kasa eta izatez, baizik eta, dirudienez, honela da: ezjakintasunak gidatzen baldin baditu, beren aurkakoak baino gaitz handiagoak dira, eta zenbat eta kapazagoak diren txarra den gidariari laguntzeko, okerragoak oraindik; baina adimenak eta jakinduriak gidatzen baldin baditu, ongi handiagoak dira, izan ere bi multzo hauetako ezeinek ez baitu ezer balio berak bere kasa.

– Antza denez, zuk diozun bezala dirudi.

– Zer ondorio ateratzen zaigu orduan guri esandakoetatik? Ondorengo hau ez bada, beste zer? Gainerako gauza guztietatik ezer ez dela ez ona ez txarra, bi hauek izan ezik: jakinduria ona, eta ezjakintasuna txarra?

Ados egon zen.

– Orain, orduan, azter dezagun gainerakoa –esan nuen–. Batetik, guztiok zoriontsuak izatea desiratzen dugunez –eta hori gauzak erabiliaz, eta zuzen erabiliaz, bihurtzen garela agertu zaigunez–, eta bestetik, zuzentasuna eta arrakasta ematen zituena zientzia zenez, antza denez, gizon orok era guztietan prestatu behar du ahalik eta jakintsuen izateko; ala ez?

< Naivefh.

< Kai;para;patrov ge dhrou touto oigenon dein paralambainein polu;mallon hcrhmata, kai;par epitropwn kai;filwn twnte allwn kai; twn faskotwn ejastwn einai, kai; xenwn kai; politwn, deomenon kai;illeteuonta sofia~ metadidomai, oulen aiscrow, wKleinia, oule;nemeshton ekeka toutou uphretein kai;douleusin kai;ejasth;kai;panti;ajqrwpw/ofiouñ ejelonta uphretein twñ kalwn uphrethmatwn, proquomenon sofou genesqai; hlouj dokei soi, efn egwoufw~...

< Pawu men ouñ eu\moi dokei~ legein, h\ d o{.

< Eijeſti ge, wKleinia, hñ d eijw h Sofia didaktw, alla;
mh;apo;tautomatou paragignetai toi~ ajqrwpoi~: touto gar hññ
efi aſkepton kai;oupw diwnologhmenon ejnoute kai;soiv

< All enoige, efh, w\Swkrate~, didakton einai dokei.

< Kai; egw; hsqei; eipon: «H kal w~ legei~, w'afiste ajdrwn, kai; eu'epoiksa~ apallaxa~ me skeyew~ pollh~ peri; toutou autou, poteron didakton h|oujdidakton h|sofia. nuñ ouh epeidhv soi kai; didakton dokei`kai; monon twñ oñtwñ eujlaimona kai; eujuch poiein ton ajqrwpon, allo ti h|faiw~ aj ajagkaiòn eihai filosofein kai; auto; ej nw'efei- auto; poiein...

< Pawu men ouh, efh, w\Swkrate~, wJoiow te malista.

Kajw; tauta ašmeno~ akousa~, To; men ejw, efhn, parav
deigma, w/Dionusodw wrete kai; Eujuchme, oifw epiqumw twñ pro-
treptikwñ logwn einai, toiouton, ijliwtikon išw~ kai; moli~ dia;
makrwñ legomenon: sfwn de; oplotero~ bouletai, tauñ touto
teonh/prattwn epideixatw hññ. ejjde;mh; touto boulesqon, oqen
ejw; apeliwon, to; ełh~ epideixaton tw/meirakiw/poteron pašan
episthññ dei; auñon ktašqai, hlešti ti~ miš hñ dei; labonta eujlai
monein te kai; aqaqon afdra einai, kai; tivauñ. wJgar eJegon aj-
comeno~, peri; pollou hññ tugcarei oñ towde ton neaniskon sofow
te kai; aqaqon genesqai.

Egw;men ouh tauta eipon, wKritwn: tw/de;meta;touto ejš
~~men~~/pau sfodra proseiçon ton nouh, kai;ejeskopoun tina pote;
 tropou afointo tou logou kai;ojouen afxointo parakeleuomenoi
 tw/neaniskw/sofia te kai;ajethn askeiñ. oJouh presbutero~

– Bai –esan zuen.

– Eta aitarengandik aberastasunak baino askoz lehenago, noski, hori jaso behar dela uste izatea, baita tutore eta gainerako lagunengandik ere –eta maitaleak direla diotenengandik bereziki–, eta atzerritarrengandik eta hiritarrengandik ere bai, jakinduria partekatzea eskatuz eta erregutuz, hori ez da batere lotsagarria, Klinias, eta ezta kulpaduna ere horregatik bai maitalea bai edozein gizon zerbitzatzea eta bere esklabo izatea ere, jakintsu bihurtzeko nahiarengatik edozein zerbitzu ohoretsu egiteko prest baldin badago. Edo ez al zaizu zuri horrela iruditzen? –esan nuen nik.

– Erabat ondo ari zarela esaten iruditzen zait –esan zuen hark.

– Jakinduria irakasgarria baldin bada, behintzat, Klinias, –esan nuen nik– eta ez baldin bazaie etortzen gizakiei berezkotasunez; hori ez baitugu oraindik ez aztertu ezta adostu ere zuk eta nik.

– Baina niri behintzat, Sokrates, irakasgarria dela iruditzen zait –esan zuen.

Eta nik, atseginez, esan nion:

– Benetan ederki diozu, gizonik bikainena! Eta ondo egin duzu ni horrexen inguruko azterketa luze batetik aldentzean: jakinduria irakasgarria ote den ala ez, alegia. Orain, beraz, zuri jakinduria irakasgarria dela iruditzen zaizunez eta gizakia zoriontsu eta arrakastatsu egiten duen gauza bakarra dela ere, filosofatzea beharrezkoa dela baino besterik esango al zenuke, eta zuk zeuk ere hori egiteko asmoa duzula?

– Erabat, bada, Sokrates, –esan zuen– eta ahalik eta gehien.

Eta nik, hori pozik entzunda, esan nuen:

–Hemen duzue, Dionisodoro eta Eutidemo, nire adibidea hitzaldi bultzatzaileak nolakoak izatea desiratzen dudana; adibide sinplea, agian, eta nekez eta luze esandakoa; baina zuetako biotako nahi duenak erakustaldia egin diezagula horixe bera eginez teknikaren arauak jarraituz. Eta hori ez baduzue nahi, nik utzi nuen tokitik hartu eta ondoren datorrena erakutsiezaiozue mutilari: berak zientzia guztia lortu behar ote duen, edo bestela bakarren bat ba ote dagoen hartu behar duena zoriontsu eta gizon ona izateko, eta berau zein den. Izan ere, hasieran nioen bezala, garrantzi handikoa da guretzat mutil hau jakintsu eta ona bihurtzea.

Beraz, hori izan zen nik esan nuena, Kriton; eta horren ondoren etorriko zenari arreta izugarri handia jarri nion eta hitzaldiari zein modu-

aufwñ, oJDionusodwro~, protero~ hfçeto tou`logou, kai;hñei~
pante~ eblepomen pro; aufon wJ aufika mala akousomenoi qau-
masiou~ tina; logou~. ofer ouh kai;sunebh hñin: qaumaston gav
tina, w\Kritwn, auhr kathrcen logon, ou|soi;aktion akousai, wJ
parakeleistiko; oJlogo~ hn ep ajethw.

Eipevmoi, efh, w\Swkratevte kai;uñei~ oi.h\loi, ofoi fate;
epiqumein tonde ton neaniskon sofon genesqai, poteron paizete
tauta legonte~ hJwJ ajhqw~ epiqumeite kai;spoudazete...

Kajw;dienohyn ofi wJqhtn afa hñ~ to;proteron paizein,
hñika ekleuomen dialecqhñai tw/neaniskw/aufwykai;dia;tauta
prosepaisathn te kai;ouk epoudasathn: tauta ouh dianohqei;
efi mall on eipon ofi qaumastw~ spoudazoimen.

Kai;oDionusodwro~, Skopei mh, efh, w\Swkrate~, ofw~ mh;
exarno~ efh/ajmuñ legei~.

< "Eskemmai, hn d egwvoujgar mhpot exarno~ genwmai.

< Tiouh...efh: fate;boulesqai aufon sofon genesqai...

< Panu men ouh.

< Nuñ deyh`d of, Kleinix~ poteron sofovejstin hJouf.

< Oukoun fhsi gepw: estin deyhñ d egwvouk ajazw.

< Uñei~ devefh, boulesqe genesqai aufon sofow, ajnaqh`de;
mh;einhai...

< Omologoumen.

< Oukoun of men ouk estin, boulesqe aufon genesqai, of d
estì nuñ, mhketi einhai.

< Kai;egw;akousa~ ejorubhyn: oJdevmu qoruboumenou
upolabw, "Allo ti ouh, efh, epei;boulesqe aufon of nuñ estin
mhketi einhai, boulesqe aufow, wJ epiken, apolwewai... kaitoi
pollou`ah akioi oi.toioutoi eien filoi te kai;ejastai;voifine~ ta;
paidika;peri;panto; ah poihsainto ejolwewai.

Kai;oJKthsippo~ akousa~ hjanakthsew te ujer twñ pai-
dikwn kai;eipen: «W xewe Qourie, ejmh;agroikoteron, efh, hn ejj

tan helduko ote zioten behatzen nuen, eta nondik hasiko ote ziren ere bai mutikoari jakindurian eta bertutean trebatzeko aholkatzen. Beraietan zaharrenak, Dionisodorok, hasi zuen, bada, aurrena hitzaldia, eta gu guztiok hari begiratzen genion, segituan oso hitzaldi harrigarriak entzungo genituelakoan. Eta horixe gertatu zitzaigun, hain zuzen ere, hitzaldi harrigarri bati eman baitzion hasiera gizonak, Kriton, eta merezi du zuk entzutea hitzaldiak bertutera zein ondo bultzatzen zuen.

– Esaidazu, Sokrates, eta zuek gainerakook ere bai, mutil hau jakintsu izatea desiratzen duzuela diozuenok –esan zuen–, hori jolasean esaten duzue, edo benetan desiratzen duzue eta serio ari zarete?

Eta orduan ni konturatu nintzen, lehenago mutilarekin hitz egiteko eskatu genienean, jolasean ari ginela pentsatu zutela, eta horregatik jolastu zutela beraiek ere eta ez zirela serio aritu. Horretaz konturatuta, beraz, are gehiago esan nuen harrigarri serio ari ginela.

Eta Dionisodorok esan zuen orduan:

– Hausnar ezazu ondo, Sokrates, orain diozuna uka ez dezazun gero.

– Hausnartuta daukat –esan nuen nik–; eta inoiz ukatuko dudan beldurrik ez dago.

– Zer, bada? –esan zuen–. Bera jakintsu bihurtzea nahi duzuela diozue, orduan.

– Noski, bada.

– Eta oraintxe bertan –esan zuen hark– Klinias jakintsua da ala ez?

– Berak dio oraindik ez dela, behintzat; baina bera ez da harropu-tza –esan nuen nik.

– Eta zuek bera jakintsu bihurtzea nahi duzue, eta ezjakina ez izatea?

Ados geunden.

– Beraz, bera ez dena izatea nahi duzue, eta orain dena, gehiago ez izatea?

Ni, hori entzunda, aztoratu egin nintzen; eta honek, ni aztoratuta nengoen bitartean, hitza hartu zuen:

– Orduan, bera –Klinias– orain dena gehiago ez izatea nahi duzue-nez, antza denez, beraren heriotza nahi duzue, zer bestela? Benetan balio handikoak izango lirateke horrelako lagunak eta maitaleak, maitea hiltzea ezer baino gehiago nahiko luketenak!

Eta Ktesipo, hori entzunda, bere maitearen defentsan, haserretu zen eta esan zuen:

– Turiosko atzerritarra, esatea zakarkeria izango ez balitz, « Zeure buruaren gainean!» esango nizuke, nitaz eta gainerakoez horrelako gezu-

pein, eipon aŋ: ~~Æ~~Soi; eij kefal h~~w~~, ~~Æ~~oŋi maq~~w~~ mou kai; tw~~n~~ aŋ lwn
kataye~~u~~h/toiouton prag~~ma~~, oŋeg~~w~~; oim~~ai~~ ouŋl oŋion einai legein,
wŋ eg~~w~~; tonde bouloim~~hn~~ aŋ ejolwle~~w~~ai.

Tivde~~ve~~fh, w\Kthsippe, oJeuju~~u~~hmo~, h'dokei`soi oi~~ow~~ t
einai yeu~~de~~sqai...

< Nh; Di~~a~~, efh, eij~~nh~~; mainomaige.

< Poteron legonta to; prag~~ma~~ peri; ou| aŋ oJ logo~ h\h|~~nh~~; lev
gonta...

< Legonta, efh.

< Oukou~~n~~ eiper legei auto~~y~~, ouk allo legei tw~~n~~ oŋtw~~n~~ h|
ekei~~no~~ oŋer legei...

< Pw~ gar aŋ...efh o.Kthsippo~.

< 'En ~~nh~~ kakei~~nov~~g eŋstin tw~~n~~ oŋtw~~n~~, oŋlegei, cwri; tw~~n~~
aŋ lwn.

< Pa~~u~~ ge.

< Oukou~~n~~ oJkei~~no~~ legwn to; oŋ, efh, legei...

< Naiv

< Alla; ~~nh~~ oŋge to; oŋ legwn kai; ta; oŋta taŋ hqh`legei: wŋte
oJ Dionus~~ow~~ro~, eiper legei ta; oŋta, legei taŋ hqh`kai; ouŋlen
kata; sou`yeu~~de~~tai.

Naiv~~ef~~h: aŋ l oJauta legwn, efh o.Kthsippo~, w\Euju~~u~~hme,
oujta; oŋta legei.

Kai; oJeuju~~u~~hmo~, Ta; de; ~~nh~~; oŋta, efh, allo ti h|ouk eŋstin...

< Ouk eŋstin.

< "Allo ti ou~~n~~ ouŋlamou`taye ~~nh~~; oŋta oŋta eŋstin...

< Ouŋlamou`

< "Estin ou~~n~~ oŋw~ peri; tauta, ta; ~~nh~~; oŋta, praxeien aŋ tivti,
wŋt ekei~~na~~ poihs~~ei~~en aŋ kai; oŋtisou~~n~~ ta; ~~nh~~damou`oŋta...

< Ouk eŋmige dokei, efh o.Kthsippo~.

< Tivou~~n~~...oi J~~h~~to~~re~~~ oŋan legwsin ej tw/d~~h~~w/ ouŋlen prav
ttousi...

rra esan duzulako, alegia Klinias hiltzea nahiko nukeela; hori esate hutsa ere sakrilegioa da, nire ustez.

– Eta zer, Ktesipo? –esan zuen Eutidemok–, gezurrik esan daitekeela uste al duzu?

– Bai, ala Zeus! erotuta ez banago, behintzat.

– Hitz egiten ari baldin bagara, esaten ari garen gauza esanez, ala esan gabe?

– Esanez –erantzun zuen.

– Gauza bera esaten baldin badu, diren gauzetatik ez du esaten hain zuzen ere esaten duen hura baino?

– Nola esango luke, bada? –esan zuen Ktesipok.

– Baina esaten duen gauza hura ere diren gauzetatik bat da, gaine-rakoetatik desberdina.

– Erabat, bai.

– Eta hura esaten duenak den hori esaten du, orduan?

– Bai.

– Hortaz, dena eta direnak esaten dituenak egia esaten du; horrela, Dionisodorok, direnak esaten baldin baditu, egia esaten du, eta ez du zutaz gezurrik esaten.

– Bai –esan zuen Ktesipok–; baina hori esaten duenak, Eutidemo, ez ditu direnak esaten.

Eta Eutidemok esan zuen:

– Baina ez direnak ez dira existitzen, ez al da hala?

– Ez dira existitzen.

– Orduan, ez direnak ez dira inon ere existitzen, ez al da hala?

– Inon ez.

– Eta, ez diren gauza horien inguruan egin al dezake norbaitek zerbait, horren ondorioz berak edo beste edonork inon ez diren gauza horiek sor ditzan?

– Niri behintzat ez zait iruditzen –esan zuen Ktesipok.

– Zer, bada? Hizlariak, herriaren aurrean hitz egiten dutenean, ez al dute ezer egiten?

< Prattousi men ouh, h'd of.

< Oukoun eiper prattousi, kai;poiousi...

< Naiv

< To;legein afa pratein te kai;poiein estin...

< Omologhsen.

< Ouk afa tave nh;oft , efh, legei oulei<poioi`gar ah hfh
tivsu;de;wiloghka~ to;nh;oi nh;oiwt einai mhdena poiein< wste
kata;ton son logon oulei; yeudh`legei, all eiper legei Dionu
sowro~, taj hqh`te kai;ta;ofta legei.

Nh;Dia, efh oJKthsippo~, w\Eujuchme: alla;ta;ofta men
tpon tina;legei, oujmentoi w`ge efei.

Pw`legei~, efh oJDionusowro~, w`Kthsippe...eisin gav
tine~ oi`legousi ta;pragmata w`J efei...

< Eisin mentoi, efh, oi.kaloiste kajaqoi;kai;oi.taj hqh`lev
gonte~.

< Tivouh...h'd of: tajaqa;ouk eu`efh, efei, ta;de;kaka;
kakw`...

< Sunecwrei.

< Tou; de;kalouv te kai;ajaqou; omologei`legein w`J efei
ta;pragmata...

< Omologw`.

< Kakw` afa, efh, legousin, w`Kthsippe, oiJajaqoi;ta;
kakaveiper w`J efei legousin.

< Nai;ma;Dia, h'd of, sfodra ge, tou; goun kakou; ajqrwv
pou~: w` suvejav moi peivh/euj abhsh/einai, iha mhse oiJajaqoi;
kakw` legwsin. w`J eu`isq ofi kakw` legousin oiJajaqoi; tou;
kakouv.

< Kai;tou; megalou~, efh oJEujuchmo~, megalw` legousi
kai;tou; qermou; qermw`...

< Malista dhpu, efh oJKthsippo~: tou; goun yucrou;
yucrw` legousite kai;fasin dialegesai.

< Su;new, efh oJDionusowro~, loidorh/w`Kthsippe, loi-
dorh/

– Egiten dute, bai –esan zuen hark.

– Eta egiten badute, ez al dute sortu ere egiten?

– Bai.

– Orduan, «hitz egitea» «egitea» eta «sortzea» ere bada?

Onartu egin zuen.

– Orduan, inork ez ditu ez direnak esaten, esanda jada zerbait sortuko bailuke; eta zuk onartu duzu inork ezin duela ez dena sortu; horrela, zure argudiaketaren arabera, inork ez du gezurrik esaten, eta, Dionisodorok zerbait esaten baldin badu, egia eta diren gauzak esaten ditu.

– Bai, noski, Zeusarren, Eutidemo! –esan zuen Ktesipok–; baina nola edo hala direnak esaten ditu; ez, ordea, diren bezala.

– Zein zentzutan diozu, Ktesipo? –esan zuen Dionisodorok–. Ba al da inor gauzak diren bezala esaten dituen?

– Badira, bai, benetan, pertsona jator eta onak eta egia esaten dutenak.

– Zer, bada? –esan zuen hark–; ongiak ez al daude ondo eta gaitzak gaizki?

Onartu egin zuen.

– Eta pertsona jator eta onek gauzak diren bezala esaten dituztela onartzen duzu?

– Onartzen dut.

– Orduan, pertsona onek gaizki esaten dituzte gaitzak, Ktesipo, diren bezala esaten badituzte.

– Bai, Zeusarren! –esan zuen hark– erabat, gizaki gaiztoei buruz behintzat; eta zu, kasu egiten badidazu, argi ibiliko zara horietako bat izan ez zaitezen, pertsona onek zutaz gaizki hitz egin ez dezaten. Ondo jakin ezazu pertsona onek gaizki hitz egiten dutela gaiztoez.

– Eta handikiez handitasunez hitz egiten dute eta beroez bero, ezta? –gehitu zuen Eutidemok.

– Erabat, bai! –esan zuen Ktesipok–; eta hotzei buruz, behintzat, hoztasunez hitz egiten dute eta hotza dela diote euren solasa ere.

< Ma; Div ouk egwge, h'd of, w\ Dionusodwre, epei; filw`se, a]la; nouqetw`se w] e]liron, kai; peirwmai peiqein mhdepote ejantion ejnou oufw~ ajroikw~ legein ofi egw; toutou~ boulomai ejolwlenai, ou~ peri; pleistou poioumai.

Egw; ouh, epeidhmoi ejlokoun ajriwterw~ pro; a]llhou- e]ein, prosepaizw te ton Kthsippon kai; eipon ofi «W Kthsippe, ejmoi; men dokei` crhnai h]ta~ para; tw~ xeww~n devesqai a]legousin, e]an ejelwsi didomai, kai; mh; ojnomati diaferesqai. eijgar epis- tantai oufw~ ejollumai ajqrwpou~, w]st ejk ponhrw~n te kai; afroww~n crhstou~ te kai; e]nfrona~ poiein, kai; touto eife aufw; hu]lkaton eife kai; par a]llou tou ejnaqethn fqoron tina; kai; o]leqron toiouton, w]ste apolesante~ ponhron o]lta crhston palin apofhnai: ejtouto epistasqon <dhl on de; ofi epistasqon: efathn gouh~n th~n tewnhn sfw~n einai th~n newsti; hu]lhmewh~n ajaqou~ poiein tou~ ajqrwpou~ ejk ponhrw~n < sugcwrhswmen ouh aufoin aufov apolesantwn h]lin to; meirakion kai; fromimon poihsantwn, kai; apantavge h]ta~ tou~ a]llou~. eijde; u]dei~ oi hewi fobeisqe, w]per ej Kari; ej ejmoi; e]stw o. kinduno~: w] egw; epeidh; kai; presbuth~ eij miy parakinduneuwin e]oimw~ kai; paradidwmi ejnauton Dionu- sodw~w/ toutw/ w]per th/ Mhdeia/ th/ Kolcw/ apollutw me, kai; eij men bouletai, e]yew, eijd , ofi bouletai, touto poieitw: monon crhston apofhnatw.

Kai; o]Kthsippo~, Egw; mew, efh, kai; aufov, w\ Swkrate~, e]oimoveijmi pareuin ejnauton toi~ xewoi~, kai; e]an boulwntai dev rein e]fi mallon h]nuh devousin, ei]moi h]dora; mh; eij ajkon teleuthsei, w]per h]tou` Marsuou, a]ll eij ajrethw. kaitoi me oi]etai Dionusodwro~ outosi; calepaiwein aufw/ egw; de; ouj cale- pairw, a]ll ajtilegw pro; tauta afmoi dokei prov me mh; kalw~ lev gein. a]la; su; to; ajtilegein, efh, w] gennaie Dionusodwre, mh; kav lei loidoreisqai: e]feron gav tive]sti to; loidoreisqai.

Kai; Dionusodwro~, Ōw~ o]lto~, efh, tou` ajtilegein, w\ Kthsippe, poih'tou~ logou~...

Pantw~ dhpou, efh, kai; sfodra ge: h]suyw\ Dionusodwre, ouk oi]fi einai ajtilegein...

Oukoun sug af, efh, apodeixai~ pwrote akousa~ oujleno~ ajtilegonto~ e]ferou e]ferw/

– Zu iraintzen ari zara, Ktesipo! –esan zuen Dionisodorok–. Irain-tzen!

– Zeusarren, ni ez, Dionisodoro! –esan zuen hark–, estimuan zai-tudanez, adiskide bati bezala ohartarazten dizut eta konbentzitzen saia-tzen ari naiz, nire aurrean inoiz horren zakar ez esateko nik gehien esti-matzen ditudanen heriotza nahi dudala.

Orduan ni, elkarrekin haserretuegi zeudela iruditu zitzaidanez, Ktesiporekin jolasten hasi nintzen, eta esan nion:

– Nik uste, Ktesipo, atzerritarrek esaten dituztenak onartu behar ditugula, eman nahi badizkigute behintzat, eta ez izen batengatik eztabai-datu. Izan ere, gizaki gaizto eta zentzugabe izatek jator eta zentzudunak egin eta modu horretan gizakiak hiltzeko era ezagutzen baldin badute, bai beraiek aurkitu dutelako hori, bai beste norbaitengandik ikasi dituztelako suntsiketa mota hau eta gaiztoa dena erahilda atzera jatorra agertarazteko moduko heriotza; hori baldin badakite –eta argi dago badakitela; gizakiak gaizto izatek on bihurtzeko aurkitu berria den teknika beraiena dela bai-tzioten, behintzat– onar diezaiegun hori, bada: mutila hil diezagutela eta zentzudun bihurtu, eta gainerako gu guztiok ere bai. Eta zuek, gazteok, beldur bazarete, nire gainean izan dadila arriskua, kariar¹⁶ baten gainean bezala; ni, zaharra naiz eta arriskatzeko prest bainago, eta neure burua Dionisodoro honi ematen diot Medea¹⁷ kolkidetarrari emango niokeen bezala. Hil nazala eta, nahi badu, egos nazala, eta nahi duena egin dieza-dala; baina jator bihur nazala.

Eta Ktesipok esan zuen:

– Ni neu ere prest nago neure burua atzerritarren eskuetan uzteko, orain ari diren baino gehiago larrutu nahi banaute ere bai, nire azala amaieran zahagia bihurtzen ez bada, behintzat, Marsiasena¹⁸ bezala, ber-tutea baizik. Baina Dionisodoro honek berarekin haserre nagoela uste du; ni ez nago haserre, ordea; nire ustez, nitaz zuzen esaten ez dituen horien kontrakoa esaten diot, besterik ez. Zuk, beraz, Dionisodoro bikaina, ez iezaiozu kontrakoa esateari iraintzea deitu; iraintzea beste zerbait baita.

Eta Dionisodorok esan zuen:

– Kontrakoa esatea existituko balitz bezala esan al dituzu argudio hauek, Ktesipo?

– Horixe baietz, eta erabat gainera! Edo zuk, Dionisodoro, ez al duzu pentsatzen kontrakoa esatea existitzen denik?

Alhqh`legei~...efh: a]la;akouwn men nuni vsoi apodeiknumi
ajtilegonto~ Kthsippou Dionusodwrvw/

«H kai;uploscoi~ a] toutou logon...

Pawu, efh.

Tivouh...h`d of: eijsin ekastw/twn oftw n logoi...

Pawu ge.

< Oukouh wJ estin ekaston h]wJ ouk estin...

W~ estin.

< Eijgar memhsai, efh, wKthsippe, kai;af ti epedeixamen
mhdera legonta wJ ouk esti: to;gar mh;oi oulei; efan legwn.

< Tivouh dh;touto...h`d of o.Kthsippo~: htow ti ajtilegomen
egwte kai;sux.

< Poteron ouh, h`d of, ajtilegoimen a] tou`aufou`pragma
to~ logon ajnfoteroi legonte~, h]oufw men a] dh pou tauja;legoi-
men...

< Sunecwrei.

< All ofan mhdetero~, efh, ton tou`pragmato~ logon legh/
tote ajtilegoimen a]...h]oufw ge to;parapan ouj a] memhmewo~
eif tou`pragmato~ oujetero~ h]w~...

< Kai;touto sunwmologei.

< All afa, ofan ejw;men ton tou`pragmato~ logon legw, su;
de; a]lou tino; a]lon, tote ajtilegomen...h]ejw; legw men to;
pragma, su;de;ouje;legei~ to;parapan...o.le;mh;legwn tw/legonti
pw~ a]a] ajtilegoi...

Kai;oJen Kthsippo~ ejghsen: ejw;de;qaumasa~ ton logon,
Pw~, efhn, wDionusodwre, legei~...oujgar toi a]la;toutw ge ton
logon poll w~ dh;kai;pollaki~ akhkow; a]i;qaumazw <kai;gar oiJ
ajfi;Prwtagoran sfotra ejrwnto aufw/kai;oiJefi palaioteroi:
ejoi;de;a]i;qaumastov ti~ dokei`einai kai;touv te a]lou~ aja-
trepw n kai;aufo; aufow <oinai de;aufou`thn a]h]eian para;sou`
ka]lista peussesqai. a]lo ti yeudh`legein ouk estin...<touto gar
dunatai oJlogo~: h`gar.< a]l h]legont a]h]qh`legein h]mh;legein...

Sunecwrei.

– Zuk behintzat ezingo zenuke frogatu inoiz inori beste inoren kontrako zer bait esaten entzun diozunik.

– Egia ote diozu? Baina oraintxe ari natzaizu frogatzen Ktesipori entzuten diodala Dionisodorori kontrakoa esaten.

– Eta horren argudiaketa ere aurkeztuko al zenuke?

– Noski –esan zuen.

– Ongi, bada –esan zuen hark–; enuntziatuak daude diren gauza bakoitzarentzat?

– Bai, noski.

– Bakoitzari buruz zer esateko, badela edo ez dela?

– Badela.

– Gogoratzen bazara, Ktesipo, lehentxeago frogatu dugu inork ez duela ez dena esaten; izan ere, oso garbi geratu baitzitzaigun inork ezin duela ez dena esan.

– Eta horrekin zer, bada? –esan zuen Ktesipok–; horregatik gutxiago hitz egingo al dugu zuk eta nik elkarren kontra?

– Biok gauza beraren enuntziatua esanez elkarren kontrakoa esango ote genuke? –esan zuen hark–. Edo horrela, berez, gauza bera esango al genuke?

Onartu egin zuen.

– Baina biotako inork gauzaren berezko enuntziatua esaten ez badu, orduan elkarren kontrakoa esango al genuke? Edo ez al da izango, gutako inork ez duela gauza batere aipatu ere egin?

Horretan ere ados zegoen.

– Baina orduan, nik gauzaren enuntziatua esaten dudanean, eta zuk beste gauza baten beste enuntziatu bat esaten duzunean, orduan elkarren kontrakoa esango al genuke? Edo bestela, nik gauza esango nuke eta zuk, berriz, ez zenuke ezertxo ere esango? Eta esaten ez duenak nola esango luke esaten duenaren kontrakoa?

Ktesipo isildu egin zen; baina nik, argudiaketaz harrituta, esan nuen:

– Zein zentzutan diozu, Dionisodoro? Izan ere, argudiaketa hori benetan askori eta askotan entzun ondoren, beti harritzen naiz –eta Protogorasekin ingurukoek asko erabiltzen zuten eta askoz antzinakoagoek ere bai. Niri argudiaketa harrigarria dela iruditu izan zait beti, bai beste argudiaketak eta baita bere burua ere hankaz gora botatzen dituelako–. Eta

Poteron ouh yeudh`men legein ouk e`sti, doxazein mentoi e`stin...

Ouile;doxazein, efh.

Ouyl afa yeudh~, hh d egwydoxa e`sti to;parapan.

Ouk efh.

Ouyl afa ajnaqia ouyl ajnaqei~ ahqrwpoi: hloujtout ah eilh ajnaqia, eifer eilh, to;yeudesqai twñ pragmatwn...

Pawu ge, efh.

Alla;touto ouk e`stin, hh d egwv

Ouk efh.

Logou epeka, w\Dionusodwre, legei~ ton logon, iha dh; aforon legn/, h] wJ ajhqw~ dokei` soi oulei~; einai ajnaqh~ ajqrwpwn...

Alla;suvefh, e[egxon.

«H kai;e`sti touto kata;ton son logon, ejelegxai, mhdeno; yeudomenou...

Ouk e`stin, efh oEujjuthmo~.

Ouyl afa ekeleuen, efhn egwynundh;Dionusodwro~ ejelegxai...

To;gar mh;o] pw~ ah ti~ keleusai...su;de;keleuoi~...

"Oti, hh d egwywEujjuthme, ta;sofa;tauta kai;ta;eu`e`onta oujpawu ti manqaw, alla;pacew~ pw~ ejnow. i`sw~ men ouh fortikwteron ti ejhsomai, aj la;suggignwske. ofa deveijgar mhte yeudesqai e`stin mhte yeudh`doxazein mhte ajnaqh`einai, allo ti ouyl examartanein e`stin, ofan tiv ti prattth...prattonta gar ouk e`stin adartanein toutou o]prattei: ouj; outw legete...

Pawu g , efh.

Toutoe`stin hllh, hh d egwyto;fortikon ejwthma. eijgar mh; adartanomen mhte prattonte~ mhte legonte~ mhte dianouomenoi, ulei~, w`pro; Dio;, eijtauta outw~ efei, timo~ didaskaloi hkete...

uste dut zugandik jakingo dudala ongien egia. Ezin da gezurrik esan, ezta? –hori esan nahi baitu argudiaketak; ez al da hala?– Hitz egitean, egia esaten da edo ez da ezer esaten, ezta?

Onartu egin zuen.

– Orduan, gezurrik ezin bada esan, halere, iritzi okerrik eduki al daiteke?

– Ezin da iritzi okerrik eduki ere.

– Orduan ez dago inolako iritzi okerrik.

Ezetz erantzun zuen.

– Orduan, ezta ezjakintasuna eta gizaki ezjakinik ere. Edo ez al litzateke hain zuzen ere horixe ezjakintasuna, egongo balitz: gauzei buruz oker pentsatzea?

– Erabat, bai.

– Baina hori ezin da –esan nuen nik.

Ezetz esan zuen.

– Argudiaketagatik esaten duzu argudiaketa, Dionisodoro, zentzugabekeria bat esateagatik, edo akaso benetan uste al duzu gizakietako inor ez dela ezjakina?

– Zuk ezeztatzen nazazu, bada –esan zuen.

– Eta zure argudiaketaren arabera hori bera, ezeztatzea, egin al daiteke, inork ez badu oker pentsatzen?

– Ezin da –esan zuen Eutidemok.

– Orduan, oraintxe ez al dit Dionisodorok ezeztatzeke eskatzen? –esan nuen nik.

– Nola eskatuko luke batek ez dena? Zuk eskatzen al duzu?

– Eutidemo, gauza jakintsu eta polit horiek ez ditut oso ondo ulertzen, baizik eta motel nolabait –esan nuen nik–. Agian zerbait arrunta galdetuko dut orain, baina barka iezadazu. Begira: izan ere, ezin bada ez gezurrik esan, ez pentsatu, ezta ezjakina izan ere, orduan ezin da okerrik egin, norbaitek zerbait egiten duenean, ezta? Zerbait egiten duenean, ezin da okerrik egin egiten den horretan; ez al duzue horrela esan?

– Bai, noski –esan zuen.

– Honako hau da jada galdera arrunta –esan nuen nik–. Izan ere, ez badugu okerrik egiten ez zerbait egitean, ez esatean ezta pentsatzean ere, hori horrela baldin bada, zuek biok, Zeusen izenean, zeren irakasle

h]ouk afti efate ajethn kavlist ah paradounai ajqrwpwn tw/
ejelonti manqawein...

Eit , efh, w/Swkrate~, o.Dionusodwro~ upolabwn, outw~ ei\
Krowo~, wste a]to;prwton eipomen nun ajamimhskh/kai;ei]ti pev
rusin eipon, nun ajamhsqsh/toi~ d ej tw/paronti legomenoi~
ouj e]ei~ ofi crh%.

Kai;gar, efhn ejwy calepoiveisjn pawu <eikotw~: para;
sofw~ gar legontai< epei;kai;toutw/tw/tel eutaiw/pagcalepon
crhsasqai;estin, w/legei~. to;gar AOUk e]w ofi crwmai/Etivote
legei~, w/Dionusodwre...h]dhlon ofi wJouk e]w ejel exai autw...
epei;eipetivsoi a]l lo noeitouto to;rllma, to;AOUk e]w ofi crhs-
mai toi~ logoisE.

All o]su;legei~, efh, ^atoutw/tw/pawu calepon crhsqai:°
epei;apokrinai.

Prin se;apokriasqai, hn d ejwyw/Dionusodwre...

Ouk apokrinh/.efh.

«H kai;dikaion...

Dikaion mentoi, efh.

Kata;tina logon...hn d ejwvh]dhlon ofi kata;tonde, ofi su;
nun passofov ti~ h]in afixai peri;logou~, kai;oisqa ofe dei`apo-
krinasqai kai; ofe mh.x.kai; nun ouj ah ofiouh apokrinh/ a]e
gignwskwn ofi oujdei~.

Lalei~, efh, ajmelhsa~ apokriasqai: a]l , wgaqexpeiyou
kai;apokrinou, epeidh;kai;omologei~ me sofon einai.

Peiston toimun, hn d ejwykai;ajagkh, wJebiken: su;gar
afcei~. a]l ejwta.

Poteron ouh yuchn e]onta noeit`ta; noounta, h]kai; ta;
ayuca...

Ta;yuchn e]onta.

Oisqa ouh ti, efh, rllma yuchn e]on...

Ma;Dia ouk ejwge.

Tivouh afti hfou ofi moi nooi`to;rllma...

Tiva]l lo ge, hn d ejwvh]exhmarton dia;thn blakeian...h]ouk
exhmarton a]l la;kai;touto ojrw~ eipon, eipwn ofi noeit`ta;rllmata...
potera fh/ ejamartawein me h]ou[.eijgar mh;exhmarton, ouje;su;

gisa etorri zarete? Edo ez al zenuten esaten lehentxeago gizakietako inork baino hobeto irakats diezaiokezuela bertutea ikasi nahi duenari?

– Beraz –esan zuen Dionisodorok hitza hartuz–, Kronos bezain zaharra al zara, hasieran esan duguna orain gogoratzeko –eta iaz zerbait esan banuen, orain gogoratuko zenuke– baina orain esandakoeekin ez dakizu zer egin?

– Argumentu horiek oso zailak direlako –esan nuen nik–, logikoa den bezala, jakintsuek esaten baitituzte; esan duzun azken hori ere erabiltzeko oso zaila baita. Izan ere, « ez dakit zer egin» horrekin zer esan nahi duzu, Dionisodoro? Edo argi al dago « ez dakidala hori ezeztatzen» diozula? Izan ere, esaidazu: zer besterik esan nahi du zuretzat esaldi honek, «Ez dakit argudiaketekin zer egin»?

– Zuk diozun hori, halere, erabiltzen oso zaila dela. Beraz, erantzun ezazu.

– Zuk erantzun baino lehen, Dionisodoro? –esan nuen nik.

– Ez al duzu erantzun nahi? –esan zuen.

– Baina, bidezkoa al da?

– Benetan bidezkoa! –esan zuen.

– Zein arrazoirengatik? –galdetu nuen nik–; edo argi al dago honengatik dela: zu orain guregana argudiaketei dagokienez oso aditua bezala etorri zarelako, eta noiz erantzun behar den eta noiz ez badakizulako? Eta orain ez duzu batere erantzuten, ez dela erantzun behar badakizulako?

– Txorakeriak esaten ari zara –esan zuen–, erantzuteaz arduratu gabe; baina, on hori, kasu egizu eta erantzun, gainera ni jakintsua naizela ados zaude eta.

– Kasu egin beharko da, bada –esan nuen nik–, eta derrigor, antza denez, zuk agintzen baituzu. Galde ezazu, bada.

– Zentzudunek arimadunak direlako al dute zentzua, edo arimaga-beek ere badute zentzua?

– Arimadunek.

– Arimadun esaldirik ezagutzen al duzu?

– Zeusarren, nik ez!

– Orduan, zergatik galdetzen zenuen lehentxeago nire esaldiak zer zentzu zuen?

ejelegxei~, kai per sofo; wñ, ouj eñei~ ofi crh/tw/ logw/ eijð ejhv
 marton, ouj oufw~ oj qw~ legei~, faskwn ouk einai ejamartamein.
 kai; tauta oujpro; alperusin elege~ legw. aj la; eþiken, efhn ejwv
 w/ Dionusodwre te kai; Eujudhme, outo~ men oJ logo~ ej taufw/ mev
 nein kai; efi wþper to; palaion katabalwn piptein, kai; wþte touto
 mh; pascein ouj upo; th~ uñetera~ pw te mh~ ejhurhðqai, kai;
 tauta outwsi; qaumasth~ ouh~ ej akribeian logwn.

Kai; o Kthsippo~, Qaumasia ge leget , efh, w afdre~

Qourioi eife Cidi eið opowen kai; oph/caiveton ojomazev
 menoi: wJ oujen uñin melei tou paralhreìn.

Kai; ejw; fobhqe; mh; loidoria genhtai, pavlin kateprawmon
 ton Kthsippon kai; eipon: «W Kthsippe, kai; nundh; aþpro; Klein
 iam eJegon, kai; pro; se; tauja; tauta legw, ofi oujgignwskei~ twñ
 xewwn thñ sofiam ofi qaumasia ejtiw. aj l ouk ejjelveton hñin epi
 deixasqai spoudazonte, aj la; ton Prwtex nimeisqon ton Aigup
 tion sofisthn gohteuonte hñe. hñei~ ouh ton Menelaon minwme
 qa, kai; mh; afiwnwqa toin ajdroin efw~ aj hñin ejfanhton ef w/
 aufw; spoudazeton: oimai gar ti aufoin pagkalon faneiðqai, ejpei
 dan afxwntai spoudazein. aj la; dewwqa kai; paramuqwnwqa kai;
 proseucwnwqa aufoin ejfanhnai. ejw; ouh moi dokw kai; aufo; pav
 lin ufghsasqai oi w proseucwmai aufw; fanhnai moi: oqen gar to;
 proteron apelipon, to; xh~ toutoi~ peiraswmai, opw~ aj dunwmai,
 dielqeìn, ejw pw~ ejkal eswmai kai; ejehsante wme kai; oiktirante
 suntetanewon kai; spoudazonta kai; aufw; spoudashton.

Su; deyw\ Kleiniã, efhn, ajamhsow me poqen totv apelipo
 men. wJ men ouh ejwñai, ejqende poqew. fil osofhteon wñologhsa
 men te leutwñte~: h gar...

< Naiyh'd of.

< Ū de ge filosofia kthsi~ episthmh~: ouj oufw~...efhn.

< Naiyefh.

< Tiwa pot ouh aj kthsamenoi episthmhn oj qw~ kthsaimw
 qa...ak oujtouto men aj l ouh, ofi tauthn hfi~ hñe~ ojhsai...

< Pawu g , efh.

< «Ar ouh aj ti hñe~ ojhsaien, eiejepistaimwqa gignwskein
 periionte~ opou th~ gh~ crusion pleiston katorwuktai...

– Beste zer arrazoirengatik, –esan nuen nik– moteltasunagatik oker esan dudalako baino? Edo ez dut oker esan eta hori ere zuzen esan dut, esaldiek esanahia dutela esatean? Oker esan dudala diozu, ala ezetz? Izan ere, ez badut oker esan, zuk ere, jakintsua izan arren, ez didazu ezeztatuko, eta ez duzu jakingo nire argudiaketarekin zer egin ere; baina oker esan badut, orduan zuk ere ez duzu zuzen esaten, ezin dela okerrik egin esatean. Eta hau ez dut esaten iaz esan zenituen gauzekiko. Baina badirudi –gehitu nuen nik–, Dionisodoro eta Eutidemo, gure argudiaketa horrek egoera berean jarraitzen duela, eta, lehen bezala oraindik ere, beste bat eraitsi orduko bera ere erortzen dela, eta zuen teknikak ere hori ez gertatzeko modurik oraindik ez duela aurkitu –eta hori horren miresgarria izan arren argudiaketen zehaztasunean.

Eta Ktesipok esan zuen:

– Gauza harrigarriak esaten dituzue, gizon turiostarrak edo kiostrarrak, edo berdin da nongoak eta nola deituak izatea nahi duzuen! Ez baitzaizue batere axola txorakeriak esatea.

Eta ni, iraina gertatuko zen beldurrez, berriro Ktesipo lasaitzen aritu nintzen eta esan nion:

– Ktesipo, oraintxe Kliniasi esaten niona, zuri ere gauza horiexek, berberak esaten dizkizut: ez dakizula atzerritar hauen jakinduria miresgarria dela, baina ez digutela serio erakustaldi bat egin nahi izan, baizik eta, Proteo¹⁹ sofista egiptoarra imitatuz, sorginkerietan aritu direla. Baina guk imita dezagun Menelao eta ez ditzagun bi gizonok aske utzi, beren jarduera serioan guri agertu arte; beraiegan zerbait oso ederra agertuko dela uste baitut, behin serio hasten direnean. Agertzea eska diezaiegun, bada, bultza ditzagun eta erregutu diezaiegun. Beraz, uste dut nik neuk gidatuko ditudala berriro, niri agertzeko nola erregutzen diedan; izan ere, lehenago utzi dudan tokitik, horren jarraipena saiaturik naiz azaltzen, ahal dudan bezala, nolabait kanpora deitzeko eta, nire eginahal eta seriotasunaz errukituta eta gupidatuta, beraiek ere serio ari daitezen.

– Eta zuk, Klinias, gogora ieza dazu non utzi genuen orduan –esan nuen–. Nik uste dudanez, hemen nonbait. Filosofatu behar zela adostu genuen azkenean; ez al da hala?

– Bai – esan zuen hark.

– Eta filosofia zientzia lortzea zen; ez al da hala? –esan nuen nik.

– Bai –esan zuen.

– Zein zientzia lortuta egingo genuke zuzen, bada? Ez al da erantzuna sinplea? Baliagarri izango zaigun hori dela?

< "Isw~, efh.

< Alla;to;proteron, hñ d eġwytoutovge ejhlegxamen, ofi ouġlen plewn, ouġl eijaġheu pragmatwn kai;tou oġuttein thñ ghñ to; pañ hñññ crusion genoitō: wšte ouġl eijta; petra~ crusa~ epis taimeqa poiein, ouġleno; aġ aġia hJepisthññ eih. eijgar mh;kai; crhšqai episthsomeqa tw/crusiw/ouġlen ofelo~ auġou`efanñ oġ: hJoujmennhsai...efhn eġwv

< Panu g , efh, mennhmai.

< Ouġlevge, wJ eġike, th~ aġlh~ episthññ~ ofelo~ gignetai ouġlew, ouġe crhmatistikh~ ouġe iġtrikh~ ouġe aġlh~ ouġlemia~, hñ~ poiein ti epistatai, crhšqai de;mh;w/aġ poihsñ/ouġ ouġw~...

< Suneñh.

< Ouġlevge ei[ti~ eštin episthññ wšte aġjanatou~ poiein, aġheu tou`epistasqai th/aġjanasia/crhšqai ouġle;tauth~ eġiken ofelo~ ouġlew, eih ti dei`toi~ prosqen wñol oghmewoi~ tekmairesqai.

< Sunedokei hññ parta tauta.

< Toiauth~ tino; aġa hññ episthññ~ dei, w/kale;pai, hñ d eġwv eġ h/sunpeptwken aġa tovtē poiein kai; to; epistasqai crhšqai toutw/oġaġ poiñ/

< Fainetai, efh.

< Pollou`aġa dei, wJ eġiken, hññ~ Iuopoioy; dein eihai kai;toiauth~ tino; episthññ~ ephbolou~. ejtauqa gar dh;cwri; men h.ġoiousa tewnh, cwri; de;h.Irwmenñ dihtai tou`auġou peri: hJgar Iuropoiikh;kai;hJkiqaristikh;pol u;diafeveton aġlhñoin. ouġ ouġw~...

< Suneñh.

< Ouġle;mhñ auġlopoiikh~ ge dhl on ofi deomeqa: kai;gar auġh eġera toiauth.

< Sunedokei.

< Alla;pro; qewñ, efn eġwveijthñ logopoiikhñ tewnhñ mav qoimen, akaveštin auġh hñ eġei kekthmewou~ hññ~ euġlaimona~ eihai...

< Ouġ oiñmai, efh, eġwvo.Kleinia~ upol abwx.

– Erabat, bai.

– Zerbaitetan lagungarri izango al litzaiguke, jakingo bagenu eza-gutzen, batera eta bestera ibiliz, lurraren zein tokitan dagoen urre gehien lurperatua?

– Agian –esan zuen.

– Baina hori lehenago frogatu dugu –esan nuen nik–, alegia ez dugula ezer lortzen urre guztia edukita ere, oztoporik gabe eta lurra zula-tu gabe izan arren; harriak urrezkoak bihurtzen jakingo bagenu ere, zient-zia horrek ez luke batere baliorik edukiko. Izan ere, argi agertu zen urrea erabiltzen ez badakigu, ez daukala batere probetxurik. Edo ez al duzu gogoratzen? –esan nuen nik.

– Oso ondo gogoratzen dut –erantzun zuen.

– Eta beste zientziek ere ez daukate batere probetxurik, dirudie-nez, ez ekonomiak ez medikuntzak, ez zerbait egiten jakin bai baina egi-ten duen hori erabiltzen ez dakien beste ezeinek. Ez al da hala?

Ados zegoen.

– Eta hilezkorrak bihurtzen dituen zientziarik baldin badago, baina hilezkortasuna erabiltzen ez dakiena, ez dirudi horrek ere probetxurik dau-kanik, aurretik esandako gauzetatik erabaki behar bada, behintzat.

Bat etorri ginen horietan guztietan.

– Orduan –esan nuen nik–, horrelako zientzia behar dugu, nire mutil polita, egitea eta egiten duen hori erabiltzen jakitea batera biltzen dituen.

– Hala dirudi –esan zuen.

– Urruti baitabilta, antza denez, gu liragileak izatea eta horrelako zientzia baten jabe izatea. Izan ere, hor aparte bereizita daude gauza bera egiten duen teknika eta erabiltzen duena; lirak egitea eta jotzea elkarren oso desberdinak baitira. Ez al da hala?

Ados zegoen.

– Eta argi dago txirulak egiten dituen teknika ere ez dugula behar; aurreko beste bat baita hori ere.

Iritzi berekoa zen.

– Baina, jainkoen izenean! –esan nuen nik–, hitzaldiak egiten dituen teknika ikasiko bagenu, hori ez al da lortu behar genukeena zorion-tsuak izateko?

Tiwi teknhriw/hh d eġwyrhZ.

Ôrw, efh, tina; logopoioy, oi}toi~ iġlioi~ logoi~, oi+ aufoi;
poiousin, ouk epistantai crhšqai, wšper oiJluropoioid; tai~ luv
rai~, aJl la; kai; ejtauqa aJloi dunatoi; crhšqai oi+ ejkeinoi hjgav
santo, oiJlogopoiein aufoi; aJlunatoi: dhlon ouh ofi kai; peri; lov
gou~ cwri; hJou poiein teonh kai; hJou crhšqai.

Ôkanow moi dokei~, efhn eġwytekmhvion legein, ofi ouj
aufh eštin hJwn logopoiwn teonh, hh aJ kthsamenovti~ eujlaimwn
eih. kaitoi eġw, wfh ejtauqayou fanhsesqai thn episthwn hh dh;
palai zhtoumen. kai; gar moi oi+te afdre~ aufoi; oiJlogopoioiyoſan
suggemmai aufoi~, upewsofoi, w\Kleinia, dokousin eihai, kai;
aufh; hJteonh aufwn qespesia ti~ kai; uyhl hvkai; mewtoi oujen
qaumastow: ešti gar th~ twn epwdwn teonh~ morion mikrw/te
ejkein~ upodeestera. hJmen gar twn epwdwn eſeww te kai; fal ag-
giwn kai; skoriwn kai; twn aJlwn qhriwn te kai; noswn khhsiv
eštin, hJde; dikastwn te kai; ejklhsiastw kai; twn aJlwn oflwn
khhsiv te kai; paramuxia tugcawei ouša: hJsoi yefhn eġwyaJlw~
pw~ dokei~.

Ouk, aJl oufw moi faiwetai, efh, wJsu; legei~.

Poi ouh, efhn eġwytrapoiw eq aJ efi...epi; poian teonhn...

Egw; men ouk euporw, efh.

All , hh d eġwveje; oinai huJhkerai.

Tiwa...efh o.Kleinia~.

ÔH strathgikhmoi dokei, efhn eġwyteonh panto; mallon
eihai hh aJ ti~ kthsameno~ eujlaimwn eih.

Ouk efwige dokei.

Pw~...hh d eġwv

Qhreutikh ti~ hJde geveštin teonh ajqrwpwn.

Tidh; ouh...efhn eġwv

Oujeniā, efh, th~ qhreutikh~ aufh~ epi; pleon eštin hJoſon
qhreušai kai; ceirwasqai: epeidan de; ceirwsantai touto o}aJ
qhreuwntai, oujdunantai toutw/crhšqai, aJl oiJmen kunhgetai
kai; oiJahJih~ toi~ ojyopoioid~ paradidwsin, oiJl au'gewmetrai kai;
oiJastronomoi kai; oiJlogistikoiv qhreutikoi; gar eiši kai; outoi:

– Nik ez dut uste –esan zuen Kliniasek hitza hartuz.

– Zer froga erabiltzen duzu? –esan nuen nik.

– Zenbait hitzaldigile ikusten ditut, beraiek egiten dituzten hitzaldiak erabiltzen ez dakitenak, liragileek lirak bezala; hemen ere beste batzuk dira, ordea, haiek fabrikatzen dituzten hitzaldiak erabiltzeko gai, baina hitzaldiak egiteko, berriz, ezgai. Argi dago, beraz, hitzaldietan ere bereizita daudela egiteko eta erabiltzeko teknikak.

– Nire ustez, nahikoa froga eman duzu –esan nuen nik– hitzaldiak egiteko teknika hori ez dela zoriontsu izateko lortu behar dena. Baina nik uste nuen hor nonbait agertuko zela aspaldi bila ari garen zientzia hori. Izan ere, gizon hitzaldigile hauek berak, beraiekin nagoenean, izugarri jakintsuak iruditzen zaizkit, Klinias, eta haien teknika bera jainkozkoa eta gorena. Eta ez da ezer harrigarririk, benetan; izan ere, sorginkerien teknikaren atal bat besterik ez da, baina hura baino ahulxeagoa. Izan ere, sorginkerien teknika suge, tarantula, eskorpioi eta gainerako piztien xarmatzea eta gaixotasunak sendatzea da, eta bestea, berriz, epaile, biltzarkide eta gainerako jendetzak xarmatzea eta konbentzitzea da. Edo zuri beste nolabait iruditzen al zaizu? –esan nuen nik.

– Ez, zuk diozun bezala iruditzen zait niri ere –esan zuen.

– Nora zuzenduko gara, bada, orain? –jarraitu nuen nik –. Beste zein teknikatara?

– Nik ez daukat ideiarik –esan zuen.

– Nik, berriz, aurkitu dudala uste dut –esan nuen nik.

– Zein? –galdetu zuen Kliniasek.

– Estrategiaren teknika dela iruditzen zait niri, beste ezein baino gehiago, batek lortu behar duena zoriontsu izateko.

– Niri ez zait iruditzen, bada.

– Nola? –esan nuen nik.

– Hori gizakiak ehizatzeo teknika bat da.

– Eta zer, bada? –esan nuen nik.

– Ehizaren beraren beste ezein mota ez doa ehizatu eta harrapatu baino haratago; eta ehizatzen ari diren hori harrapatzen dutenean, ezin dute erabili; orduan, ehiztari eta arrantzaleek sukaldariei ematen diete, eta geometrialari, astronomo eta kalkuloko maisuek ere –horiek

oujgar poioušī ta;diagrammata ekastoi toutwn, ajla;ta;ohta
ajeuriskousin< afe ouh crhšqai aufoi;aufoi~ ouk epistamenoi,
ajla;qhreušai monon, paradidoxai dh pou toi~ dialektikoi~
katacrhšqai aufw~n toi~ eufhmasin, ošoi ge aufw~n mh;pantapasin
ajoktoiveisin.

Eien, hn d ejwvw\kavl iste kai;sofwate Kleinia: touto
oufw~ efei...

Pawu men ouh. kai;oi ge strathgoi,efh, oufw ton aufon trov
pon: epeidan hlpoin tina;qhreuswntai hlstratopedon, paradi-
doxai toi~ politikoi~ ajdrasin <aufoi; gar ouk epistantai
crhšqai toutoi~ ajejhreusan< wšper oimai oiJjtugoghrai toi~
ojtugotrofoi~ paradidoxsin. ejjoui, h\ d of, deomega ekein~ th~
tevnh~, hfi~ w\ah kthshtai hlpoihsasa h\qhreusamenh aufh;kai;
episthsetai crhšqai, kai; hJtoiauth poihsai hfa~ makariou-,
al lhn dh tina, efh, zhhteon ajti;th~ strathgikh~.

KR. Tidegei~ suvw\Swkrate~...ekeino to;neirakion toiaut
efqegxato...

SW. Ouk oi fi, w\Kritwn...

KR. Ma;Div oujmentoi. oimai gar aufon ejwveijtaut eipen,
ouf Eujjudhmo oufe al lou oujeno; ef ajqrwpou deišqai ej pai
deian.

SW. All afa, w\pro; Dio; mh;o.Kthsippo~ hn oJaut eipww,
ejw;de;oujmenhmai...

KR. Poið~ Kthsippo~...

SW. Alla;mh tode ge eu\oida, ofi oufe Eujjudhmo~ oufe
Dionusowro~ hn oJeiwn tauta: ajl , w\daimowie Kritwn, mh ti-
twñ kreittown parwn aufa;efqegxato...ofi gar hkousage tauta,
eu\oida.

KR. Nai;ma;Dia, w\Swkrate~: twñ kreittown mentoi ti-
ejnoi;dokei; kai; poluvge. ajla;meta; touto efi tina; ejzhhsate
tevnhn...kai;hu fete ekeinhn hlouj hu fete, h\ efeka ejhteite...

SW. Pouen, w\makarie, hu fomen...ajl hnen pawu geloioi:
wšper ta;paidia ta;tou; koruou~ diwkonta, api;wšpomega ellasthn
twñ episthwn aufika lhyesqai, aiJl api;uJexefeugon. ta;men ouh
polla;tiva soi legoimi...epi;de;dh;thn basilikhn ejqonte~ tevnhn

ere ehiztariak baitira; izan ere, horietako bakoitzak ez baititu irudiak egiten, baizik eta badirenak aurkitzen dituzte–, hauek erabiltzen ez dakitenez, ehizatzen bakarrik, beren aurkikuntzak dialektikoei ematen dizkiete erabil ditzaten; hori egiten dute zeharo burugabeak ez direnek, behintzat.

– Ederki –esan nuen nik–, nire Klinias guztiz eder eta jakintsua! Hori horrela al da?

– Erabat, bada. Eta gudalburuek ere horrela, era berean –esan zuen–, hiri edo armadaren bat ehizatu dutenean, gizon politikariei ematen dieten –beraiek ez baitakite ehizatu dituzten horiek erabiltzen–, galeper-ehiztariak galeper-hazleei ematen dizkieten bezala, nik uste. Beraz –jarraitu zuen hark–, eginda edo ehizatuta lortu duena erabiltzen ere jakingo duen teknika bat behar baldin badugu, eta horrelakoak bakarrik zoriontsu egingo bagaitu, orduan estrategiaren teknikaren ordeztatu behar da.

Kriton: – Zer diozu zuk, Sokrates? Mutil hark horrelakoak esan al zituen?

Sokrates: – Ez al duzu sinesten, Kriton?

– Ez horixe, Zeusarren! Uste baitut, horiek esan bazituen, ez duela berak ez Eutidemoren ez beste ezein gizonen beharrik heziketarako.

– Baina orduan, Zeusen izenean, ez zen bada Ktesipo izango horiek esan zituena, eta ni ez naiz gogoratzen?

– Nola izango zen, bada, Ktesipo?

– Baina hau behintzat ondo dakit, ez zirela ez Eutidemo ez Dionisodoro izan gauza horiek esan zituztenak; baina, Kriton dohatsua, bertan zegoen boteretsuagoren batek ez zituen, bada, horiek esango? Ondo baitakit entzun nituela.

– Bai, Zeusarren, Sokrates! Boteretsuago bat iruditzen zait niri, eta askoz gainera. Baina horren ondoren oraindik teknikaren baten bila aritu al zineten? Eta bila ari zinetena aurkitu zenuten, ala ez?

– Non aurkituko genuen, zorioneko hori? Guztiz barregarriak ginen; kutturloien atzetik dabiltsan umeak bezala, zientzietako bakoitza berehala harrapatuko genuela uste genuen etengabe; zientziek, berriz, beti ihes egiten ziguten. Zertarako errepikatuko nizkizuke esandako guz-

kai;diaskopoumenoi aut̃hn eijaut̃h eĩh h̃thn eũglaimoniam parev
cousate kai;apergazomeñh, ej̃tauqa w̃sper eij laburinqon ej̃pe-
soute~, oĩp̃menoi h̃lh̃h epi;telei einai, perikamyante~ palin w̃sper
ej̃ aj̃ch/th~ zhthsew~ aj̃efañmen of̃te~ kai; tou`ĩsou deomenoi
õsouper of̃e to;prwton ej̃htoumen.

KR. Pw~ dh;touto ũm̃iñ suneb̃h, w̃Swkrate~...

SW. Egw;frasw. ẽf̃loxe gar dh;h̃m̃iñ h̃politikh;kai;h̃basi-
likh;teoñh h̃aut̃h;einai.

KR. Tivoũh dhx.

SW. Tauth/th/teoñh/h̃te strathgikh;kai;aĩJal̃lai paradi-
dowai af̃cein tw̃n ẽfgwn w̃h̃ aut̃ai;dhmiourgoĩeij̃sin, w̃J moñh̃ẽpis-
tam̃h̃/crh̃sqai. safw~ oũn ej̃lokei h̃m̃iñ aut̃h̃ einai h̃h̃ ej̃htoumen,
kai;h̃Jaij̃ia tou`oj̃qw~ prattein ej̃ th̃polei, kai;aj̃ecnw~ kata;to;
Aĩsculou ĩanbeioñ moñh̃ ej̃ th̃prum̃h̃kaqh̃sqai th~ polew~, pa-
ta kubernw̃sa kai;pantwn af̃cousa panta crhsima poieiñ.

KR. Ouj̃koũn kal w~ ũm̃iñ ej̃lokei, w̃Swkrate~...

SW. Su;krinei~, w̃Kritwn, ẽjañ boũlh̃/aj̃koũein kai;ta;meta;
tauta sunbanta h̃m̃iñ. aũqi~ gar dh;palin ej̃skopoumen w̃leypw~:
Fere, pantwn af̃cousa h̃Jbasilikh;teoñh ti;h̃m̃iñ aj̃ergazetai
ẽfgon h̃Joũlew...Pantw~ dh̃pou, h̃f̃ei~ ẽfamen pro~; aj̃lh̃lou~. Ouj̃
kai;su;aj̃ tauta fail̃~, w̃Kritwn...

KR. "Egwge.

SW. Tivoũh aj̃ fail̃~ aut̃h̃ ẽfgon einai...w̃sper eijse;egw;
ej̃wtwkn, pantwn af̃cousa h̃Jatrikh;w̃h̃ af̃cei, tĩẽfgon parẽgetai...
ouj̃thn ũgĩwiañ aj̃h̃ fail̃~...

KR. "Egwge.

SW. Tide;h̃Juf̃et̃era teoñh h̃Jewrgia...pantwn af̃cousa w̃h̃
af̃cei, tĩẽfgon° aj̃ergazetai...ouj̃thn trof̃hñ aj̃ fail̃~ thñ ej̃k th~
gh~ parẽeiñ h̃m̃iñ...

KR. "Egwge.

SW. Tide;h̃basilikh;pantwn af̃cousa w̃h̃ af̃cei...tĩẽaj̃ergav-
zetai...ĩfw~ oujpawu g̃ euporei~.

KR. Ma;toñ Dĩa, w̃Swkrate~.

tiak? Erregetzaren teknikara heldu ginen azkenean eta zoriontasuna eman eta fabrikatzen duena hori ote zen aztertuta, hara non, labirintoan erorita bezala, jada bukaeran geundela pentsatu ondoren, itzulia eginda berriro gure bilaketaren hasieran bezala geundela gertatu zitzaigun eta hasieran bila ari gineneke baldintza berberetan.

– Nola gertatu zitzaizuen hori, Sokrates?

– Azalduko dizut. Izan ere, politika eta erregetzaren teknika bera zirela iruditu zitzaigun.

– Eta ondoren zer?

– Gure ustez, estrategiaren teknikak eta gainerakoek teknika horri ematen dizkiote lan horiek –hauen artisauak beraiek dira– zuzen ditzan, erabiltzen dakien bakarra izango balitz bezala. Nabarmen iruditzen zitzaigun, beraz, hori zela bila ari ginena, ongi izatearen kausa zena hirian, eta, Eskiloren²⁰ lerro ianbikoaren arabera hain zuzen ere, «hiria-
ren txopan» bera bakarrik eserita dagoena, dena zuzenduz eta denean aginduz, gauza guztiak erabilgarri bihurtzeko.

– Eta ez al zitzaizuen ondo iruditzen, Sokrates?

– Zeuk erabakiko duzu, Kriton, horren ondoren gertatu zitzaizkigunak ere entzun nahi badituzu behintzat. Izan ere, atzera berriro aztertzen hasi ginen horrela nolabait: «Ea, bada, denean agintzen duen erregetzaren teknika honek emaitzaren bat fabrikatzen digu, ala bat ere ez?». Baietz esan genion elkarri. Zuk ere ez al zenuke hori esango, Kriton?

– Nik bai.

– Eta zein esango zenuke, bada, dela haren emaitza? Nik galdetuko banizu, esate baterako, medikuntzak agintzen duen guztietan aginduz, zer emaitza ematen duen, ez al zenuke osasuna esango?

– Bai.

– Eta zuen teknikari dagokionez, nekazaritzari? Agintzen duen guztietan aginduz, zer emaitza produzitzen du? Ez al zenuke esango lurretik sortutako janaria ematen digula?

– Bai.

– Eta orduan, zer emaitza produzitzen du erregetzaren teknikak, agintzen duen guztietan aginduz? Agian ez dakizu ondo zer esan.

– Ez, ala Zeus, Sokrates!

SW. Oujle; gar hñei~, w\Kritwn: a]la; tosonde ge oisqa,
ofi eiper ejstin aufh hñ hñei~ zhtoumen, wfelimon aufhn dei`
einai.

KR. Panu ge.

SW. Oukouñ a]gaqow gevi dei`hñ aufhn paradidomai...

KR. Anagh, w\Swkrate~.

SW. Agaon devepou wñologhsamen a]lhvoi~ ejwte kai;
Kleinia~ oujen einai a]lo hlepisthwn tinav

KR. Naiyoufw~ e]lege~.

SW. Oukouñ ta;men a]la efga, a]faiw a]ti~ politikh~ einai
<polla; depou taut a] eiñ, oion plousiou~ tou; polita~ parewein
kai; e]euqerou~ kai; astasiastou~ < panta tauta oufe kaka; oufe
a]gaqa; e]faw, e]lei de; sofou; poiein kai; episthwn~ metadidomai,
eiper e]ellen aufh einai h]wfelousate kai; eu]laimona~ poiouša.

KR. "Esti tauta: tote gouñ oufw~ wñn wñologhñ, w] su;
tou; logou~ aphgeila~.

SW. «Ar ouñ h]basilikh; sofou; poiei`tou; ajqrwpou~ kai;
a]gaqouv...

KR. Tivar kwluci, w\Swkrate~...

SW. All aka panta~ kai; panta a]gaqouv... kai; pašan
episthwn, skutotomikh~ te kai; tektonikhñ kai; ta; a]la~ a]lasa~,
aufh h]paradidoušavejstin...

KR. Ouk oinai ejwge, w\Swkrate~.

SW. Alla; tiwa dh; episthwn... h] tivcrhsomeqa... twñ men gar
efgwn oujeno; dei` aufhn dhmiourgon einai twñ mhte kakwñ mhte
a]gaqwn, episthwn de; paradidomai mñdenism a]llhn h] aufhn
e]authw. legwmen dh; ouñ tivpotevejstin aufh, h] tivcrhsomeqa... bouv
lei fwmen, w\Kritwn, h] a]lou~ a]gaqou; poihsomen...

KR. Panu ge.

SW. Oi}tivefontai hñn a]gaqoi; kai; tivcrhsimoi... h] e]fi legw-
men ofi a]lou~ poihsousin, oi}de; a]loi e]keinoi a]lou~... ofi dev
pote a]gaqoivejsin, ou]lamou hñn faiwntai, epeidhpw ta; efga ta;
legomena einai th~ politikh~ htimasamen, a]l ajecnw~ to; legov
menon o]Dio; Korinqo~ gignetai, kai; o]per e]legon, tou`i]sou hñn

– Guk ere ez, bada, Kriton. Baina hau behintzat badakizu: gu bila ari garen hori existitzen baldin bada, zerbait probetxugarria izan behar duela.

– Erabat, bai.

– Ez al liguke zerbait ona eman behar?

– Nahitaez, Sokrates.

– Kliniasek eta nik elkarrekin adostu genuen ongia zientziaren bat zela, besterik ez.

– Bai, horrela esaten zenuten.

– Hortaz, gainerako emaitzak, batek politikarenak direla esango lituzkeenak –eta asko izango lirateke, hiritarrak aberats, aske eta baketsu bihurtzea, esate baterako– horiek guztiak ez zitzaizkigun ez on ez txar agertu; teknika honek jakintsu bihurtu behar zituen, ordea, hiritarrak, eta zientzia eman, teknika hori probetxugarria eta zoriontsu bihurtuko zituen bakarra izango bazen, behintzat.

– Hori da; orduan, horrela adostu zenuten, zuk hitzaldietan azaldu duzunez, behintzat.

– Orduan, erregetzaren teknikak benetan gizakiak jakintsu eta onak bihurtzen al ditu?

– Zerk eragozten du, bada, Sokrates?

– Baina gizaki guztiak, eta gauza guztietan, bihurtzen al ditu onak? Eta hori al da zientzia guztiak, zapatagintza, zurgintza eta gainerako guztiak, erakusten dituen?

– Ez dut uste, Sokrates.

– Orduan, zer zientzia ematen digu, bada? Zertarako erabiliko dugu? Izan ere, ez du izan behar ez txar ez on ez diren emaitzen artisaua, eta berea ez den beste inongo zientziarik ere ez du eman behar. Esango al digu, bada, zein den hori eta zertarako erabiliko dugun? Nahi al duzu guk esatea, Kriton, bere bidez besteak on bihurtuko ditugun hori dela?

– Bai, noski.

– Baina, zertan izango zaizkigu onak eta zertarako erabilgarriak? Edo are gehiago, esango al digu, beste batzuk bihurtuko dituztela onak, eta hauek, aldi berean, beste batzuk? Dena den, zertan diren onak ez zaigu inon ere agertu, politikaren emaitzak direlako horiek arbuia egin baititugu. «Zeusen seme Korinto» ²¹ esaera geratzen zaigu, besterik ez, eta,

ejdei`h]efi plewno~ pro; to; ejdewai tiv potevestin hJepisthwn
ekeinw h]h]a~ eu]laimona~ poihsai...

KR. Nh;ton Dia, w\Swkrate~, eij pollhw ge aporia, wJ
epiken, afikesqe.

SW. "Egwge ouh kai; au]to, w\Kritwn, epeidh; ej tauth/
th/aporia/ejeptwkh, pa]san h]lh fwnh hfiw, deomeno~ toin
xewin w]per Dioskourwn epikaloumeno~ swsai h]a~, ejevte
kai;to;meirakion, ek th~ trikumia~ tou`logou, kai;panti;tropw/
spoudasai, kai; spoudasanta~ epideixai tiv pot e]stin hJ
episthwn h] tuco]te~ a] kalw~ ton epi]voipon bion die]qoim-
en.

KR. Tivouh...h]jevhsen ti u]n epideixai oEu]juthmo~...

SW. Pw~ gar ou].kai;h]xatolge, w\efaire, pa]u megal o-
frow~ tou`logou w]de<

Poteron dh]vse, efh, w\Swkrate~, tauthn thn episthwn,
peri;h] pa]vai aporeite, didaxw, h]epideixw e]onta...

«W makarie, hn d eg]wve]sti de;epi;soi;touto...

Pa]u men ouh, efh.

Epideixon toimun me nh;Div, efhn eg]wve]onta: polu;gar
ra]on h]manqawein thlikonde a]dra.

Fere dh]vni apokrinai, efh: e]stin ofi epistasai...

< Pa]u ge, hn d eg]wykai;pollaysmikrage.

< Arkei, efh. a] ouh dokei~ oi]p]w texti tw]n o]twn touto o]
tugcawei ofi, au]to;touto mh;ei]hai...

< Alla;ma;Div ou]k eg]wge.

< Oukou]n su]vefh, epistasai ti...

< "Egwge.

< Oukou]n episthwn ei]e]per epistasai...

< Pa]u ge, toutou ge au]to.

< Oulen diafe]rei: a]l ou]k a]nagkh se e]fei pa]nta epistas
qai episthwnage ofta...

< Ma;Div, efhn eg]wve]pei;polla;a]l ou]k epistamai.

esaten nuen bezala, hasieran bezala edo oraindik gehiago falta zaigu, gu zoriontsuak egingo gaituen zientzia hori zein den jakiteko.

– Zeusarren, Sokrates, ataka txarrera heldu zineten, bada, antza denez!

– Nik neuk ere, Kriton, ataka horretan erori nintzenean, oihu guztiak bota nituen atzerritarrei deituz, Dioskuroei²² bezala, gu salbatzeko eskatuz, mutila eta ni, hitzaldiaren hirugarren olatutik, eta edozein modutan serio jarduteko, eta serio erakusteko zein den lortu ondoren gainerako bizitza guztia ederki pasaraziko ligukeen zientzia.

– Eta zer? Nahi izan al zuen Eutidemok zuei zerbait erakutsi?

– Nola ez, bada? Eta erabat handikiro hasi zuen gainera hitzaldia, adiskide, horrela:

– Aspaldi honetan bere inguruan irtenbiderik gabe zabiltzaten zientzia hori irakatsiko al dizut, Sokrates, edo badaukazula frogatuko al dizut?

– Zorioneko hori! –esan nuen nik– zure esku al dago hori?

– Guztiz, bada –esan zuen.

– Froga iezadazu, bada, Zeusarren, badaukadala –esan nuen nik–. Ikastea baino askoz errazagoa da hori adin honetako gizon batentzat.

– Ea, bada, erantzun iezadazu –esan zuen–: ba al dago dakizun zerbait?

– Bai, noski –erantzun nuen nik–, eta asko dira, gainera, baina hutsalak.

– Nahikoa da –esan zuen–. Den zerbait justu den horixe ez izatea posible dela uste al duzu?

– Nik ez, Zeusen izenean!

– Beraz, zuk zerbait ba al dakizu?

– Nik bai.

– Beraz, badakizunez, jakituna zara?

– Erabat, bai, horrexen beraren jakituna.

– Ez dio axola. Baina, ez al dituzu nahitaez gauza guztiak jakin behar, jakituna baldin bazara?

– Ez, Zeusarren! –esan nuen nik–; beste asko ez dakizkit eta.

< Oukoun ei\ti mh;epistasai, ouk episthmn ei\

< Ekeiwou ge, w'fiv, hn d egwv

< »Htton ouh ti, efh, ouk episthmn ei\ a\fti de;episthmn efhsqa einai: kai;oufw- tugcawei~ w\ aufo; outo~ o\ ei\kai;au\ pavin ouk ei\kata;tauja;a\ta.

Eien, hn d egwyEujudhme: to;gar legomenon, kala;dh;pata gei~: pw~ ouh epistamai ekeiwn thn episthmn hn ejhtoumen...wJ dh;touto ajunatow ejstin to;aufo;einaite kai;mhveiper eh epistamai, a\panta epistamai <oujgar a\ ei\hn episthmn te kai;aje-pisthmn a\ta< epei; de; panta epistamai, kakeiwn dh; thn episthmn efw: aka oufw- legei~, kai;toutow ejstin to;sofow...

Aufo; sautow ge dh;exelegcei~, efh, w'Swkrate~.

Tidexhn d egwywEujudhme, su;oujpeponqa~ touto to;aufo; pawo~...egw;gar toi meta;sou`ofiouh a\ paswv kai;meta;Dionu-sodwrou toude, filh~ kefalh~, ouk a\ pawu ajanaktoim. eipev moi, sfw;ouj;ta;men epistasqon twh oftwv, ta;de;ouk epistasqon...

"Hkistage, efh, w'Swkrate~, oDionusodwro~.

Pw~ legeton...efhn egwvajl oulen a\ta epistasqon...

Kai;malva, h'd of.

Pant a\ta, efhn egwyepistasqon, epeidhper kai;ofiouh...

Pant , efh: kai;suge prov, eiper kai;eh epistasai, panta epistasai.

«W Zeu, efhn egwywJ qaumaston legei~ kai;ajaqon mega pefawqai. mn kai;oiJa\loi pante~ a\qrwpoi pant epistantai, h\ oulen...

Oujgar dhvou, efh, ta;men epistantai, ta;d ouk epistantai, kai;eijin a\ta episthnonevte kai;ajepisthnone~.

Alla;tixhn d egwv

Pante~, h'd of, panta epistantai, eiper kai;efi.

«W pro; twh qewh, hn d egwywDionusodwre <dhl oi gav moiv ejston h\h ofi spoudazeton, kai;mo\i~ u\ta~ proukalesawhn spoudazein< aufw;tw`ofiti panta epistasqon...oi\on tektonikhv kai;skutikhv...

- Beraz, zerbait ez badakizu, ez zara jakituna...
- Horrena, behintzat, ez, laguna –esan nuen nik.
- Ondorioz, ez da gezurra zerbaitetan ez zarela jakituna? –esan zuen–. Oraintxe zenioen jakituna zinela. Eta horrela egokitzen zara alde batetik zaren hori zarela, eta bestetik, berriz, ez zarela, eta hori aldi berean eta gauza beraiekiko.
- Ederki, bada, Eutidemo –esan nuen nik–; izan ere, esaten den bezala, «soinu ederrak ateratzen dituzu». Baina nola dakit, bada, bila ari garen zientzia hori badaukadala? Gauza bera izatea eta ez izatea ezinezkoa denez, gauza bat baldin badakit, denak dakizkit –ezingo bainintzateke jakitun eta ezjakina izan batera–; eta gauza guztiak dakizkidanez, zientzia hori ere badaukat. Zentzu horretan esaten al duzu, eta hori al da zure argudio jakintsua?
- Baina zu zeu ari zara zeure burua ezeztatzen, Sokrates! –esan zuen.
- Zer, Eutidemo? –esan nuen nik–. Zuk ere ez al duzu egoera horixe bera jasan? Izan ere ni, zurekin eta Dionisodoro buru argi²³ honekin, edozer gertatuta ere, ez nintzateke haserretuko. Baina esaidazu: zuek biok ez al dakizkizue diren gauza batzuk, eta beste batzuk, berriz, ez?
- Inola ere ez, Sokrates –esan zuen Dionisodorok.
- Zein zentzutuan diozue? –galdetu nuen nik–. Ez al dakizue ezer orduan?
- Eta asko gainera –esan zuen hark.
- Orduan, gauza guztiak dakizkizue –esan nuen nik–, baten bat dakizuenez?
- Guztiak –esan zuen–; eta zuk ere bai: bat baldin badakizu, guztiak dakizkizu.
- Zeus! –esan nuen nik–, zein ongi handi eta harrigarria agertu zaigun, zure esanetan! Eta gainerako gizaki guztiek ere gauza guztiak dakizkite, ala bat bera ere ez?
- Garbi dago ezin dela gauza batzuk jakin bai, eta beste batzuk, berriz, ez, noski, eta aldi berean jakitunak eta ezjakinak izan.
- Orduan, zer? –esan nuen nik.
- Guztiek dakizkite gauza guztiak, bat baldin badakite –esan zuen hark.
- Jainkoen izenean, Dionisodoro! –esan nuen nik–, garbi baitaukat jada serio ari zaretela, ederki kostata bultzatu baitzaituztet serio jardutera. Zuek biok benetan gauza guztiak al dakizkizue? Zurgintza eta zapatagintza, esate baterako?

Pawu g , efh.

«H kai;neurorrafein dunatweiston...

Kai;nai;ma;Dix kattuwîn, efh.

«H kai;ta;toiauta, tou; a;stera~ opôssoi ei;si;kai;thn afimon...

Pawu ge, h'd of: eik ouk ah oi;ei omologhsai huta~...

Kai;o.Kthsippo~ upolabw: Pro; Dio; efh, Dionusodwre, teknhriow timoi toutwn epideixaton toiwde, w/eisomai ofi aj hqh` legeton.

Tivepideixw...efh.

Oisqa Eujuchmon opôsso~ ojlorta~ e;ei, kai;o.Eujuchmo~ opôsso~ sux.

Ouk ejarkei`soi, efh, akousai ofi panta epistameqa...

Mhdamw~, h'd of, aj la;touto efi hûin monon eipaton kai; epideixaton ofi aj hqh`legeton: kai;ean eiphon opôsso~ elatero~ e;ei uûwn, kai;fainhsqe gnowte~ hûwn ajriqhsantwn, hqh peisov meqa uûin kai;talla.

Ôhgoumeww ouh skwptesqai ouk hjelethn, ajl wûologh sathn panta crhata epistasqai, kaq eh ekaston ejwtwmenoi upo;Kthsippou. o.gar Kthsippo~ pawu aparakaluptw~ oujen ofi ouk hjwta teleutwn, kai;ta;ai;cista, eiejepistaisqhn: tw;de;ajdreiotata omose hûhn toi~ ejwthmasin, omologounte~ eijlewai, w;per oi.kaproi oi.pro; thn plhghn omose wjgoumenoi, w;t egwge kai;aufo; w/Kritwn, up apistia~ hjagkasqhn teleutwn ejesqai aton Eujuchmon^o eikai;or;ceisqai epistaito o.Dionusodwro~: o.ley Pawu, efh.

Oujdhrou, hh d egwykai;ej macaira~ ge kubistañ kai;epi; trocou`dineisqai thlikouto~ wh, outw powrw sofia~ hkei~...

Oujlex, efh, ofi oul

Poteron deyhn d egwypanta nuñ monon epistasqon h|kai; a;ix.

Kai;a;iyefh.

Kai;ofe paidia h;sthn kai;euju; genomenoi hpistasqe panta...

Efathn afa ajfoterw.

– Bai, noski –erantzun zuen.
 – Eta zapatak josteko ere gai al zarete?
 – Baita adabatzeko ere, Zeusarren! – esan zuen.
 – Eta honelakoak ere bai, esate baterako izarrak zenbat diren, eta hondarra...?

– Bai horixe! –esan zuen hark–; ez al duzu uste, bada, baiezkoa esango dugunik?

Eta Ktesipok, hitza hartuz, esan zuen:

– Zeusarren, Dionisodoro, horren frogaren bat erakutsi behar didazue, nik bere bidez egia diozuela jakiteko modukoa.

– Zein erakutsiko dizut? –esan zuen.

– Ba al dakizu Eutidemok zenbat hortz dauzkan, eta Eutidemok zenbat daukazun zuk²⁴?

– Ez al zaizu nahikoa –esan zuen– gauza guztiak dakizkigula entzutea?

– Inola ere ez –erantzun zuen hark–; esaiguzue hori bakarrik, eta erakuts ezazue egia diozuela. Eta zuetako bakoitzak besteak zenbat dauzkan esaten baldin badu, eta, guk zenbatu ondoren, jakitunak agertzen bazarete, orduan jada sinetsiko dizkizuegu gainerakoak ere.

Baina iseka egiten ari zitzaiera pentsatuz, ez zuten nahi izan; hala ere, Ktesipok egiten zien galdera bakoitzean, gauza guztiak bazekizkitela berresten zuten. Izan ere, Ktesipok, batere lotsatu gabe, azkenean ez zuen ezer utzi ba ote zekiten galdetu gabe, baita gauza lotsagarrienak ere. Eta bi hauek erabat ausarki egiten zieten aurre²⁵ galderei, bazekitela berrestiz, kolpera oldartzen diren basurdeek bezala. Ondorioz, nik neuk ere, Kriton, sinesgaiztasunak behartuta, azkenean Eutidemori galdetu nion ea Dionisodorok dantzan ere bazekien; eta Eutidemok erantzun zidan:

– Primeran.

– Ez, horratik, –esan nuen nik–, labanen gainetik itzulipurdika salto egiten eta gurpil baten gainean biratzen ere, adin horretan! Jakindurian horren aurrera ez zara heldu, ezta?

– Ez dago ezer ez dakidanik –esan zuen.

– Gauza guztiak orain bakarrik dakizkizue, ala beti? –galdetu nuen nik.

– Beti.

– Umeak zinetenean eta jaio orduko ere gauza guztiak zenekizkiten?

Kai;hññ men apiston ejlokei to;pragma einai: oJl Eujjwññ
mo~, Apistei~, efh, w`Swkrate~...

Plhwg ofi, ãññ d Æejwveiko; uññ~ ejsti sofou; einai.

All hñ, efh, ejjelhsh~moi apokrinesqai, ejw;epideixw kai;
se;tauta ta;qaumasta;oñologouñta.

Alla;ññ, hñ d ejwvñññista tauta ejelagcomai. eijgar toi
lelhqa ejnauton sofo; wñ, su;de;touto epideixei~ wJ panta epis-
tamai kai;ajijivneizon efmaion aujou`añ eufoimi ej panti;twñiw/.

Apokrinou dhvefh.

Ōw~ apokrinoumenou ejwta.

«Ar ouñ, efh, w`Swkrate~, episthñwn tou ei`hjouf.

< “Egwge.

< Poteron ouñ w`episthñwn ei`,toutw;kai;epistasai, hñl lw/
tw/.

< »Wi episthñwn. oimai gar se thñ yuchñ legein: hñoutouto
legei~...

Ouk aijcunh/efh, w`Swkrate~...ejwtwmeno~ ajterwta%...

Eien, hñ d ejwvaj la;pw~ poiw..oufw gar poihs w opw~ añ su;
keleuñ/. ofan mh;eijlw ofi ejwta%, keleuñ~ me ofw~ apokrines-
qai, aj la;mh;epaneresqai...

Ūpolambanei~ gar dhvou ti, efh, oJl egw...

“Egwge, hñ d ejwv

Pro; touto toimun apokrinou oJupolambanei~.

Tivouñ, efhn, añ su;men aJlh/ejwta% dianoooumeno~, ejw;de;
aJlh/upolabw, epeita pro; touto apokrinwmai, ejarkei`soi eñ
mhden pro; epo~ apokrinwmai...

“Enoige, h`d of: oujmentoï soige, wJ ejwññai.

Oujtoimun ma;Dix apokrinoumai, hñ d ejwv;proteron prin añ
puqwnai.

Ouk apokrinh/efh, pro; a)añ aji;upolambanñ/, ofi efwñ
fluarei~ kai;ajcaiotero~ ei`tou`deonto~.

Kajw; egnwn aujon ofi moi calepainoi diastellonti ta;
legomena, boulomenov me qhreusai ta; ojowata peristhsa~.

Biek baietz esan zuten batera.

Guri, berriz, sinesgaitza iruditzen zitzaigun; Eutidemok esan zuen orduan:

– Ez al duzu sinesten, Sokrates?

– Zuek jakintsuak izatea egiantzekoa dela bai, besterik ez –esan nuen nik.

– Erantzun nahi badidazu, ordea, nik erakutsiko dizut zuk ere aitortuko dituzula gauza miresgarri horiek zugar ere.

– Benetan, oso gustura izango naiz horietan ezeztatua –esan nuen nik–. Izan ere, orain arte jakintsua naizela ez banaiz konturatu, eta zuk hori erakusten badidazu, hots, gauza guztiak dakizkidala eta betidanik gainera, hori baino zein aurkikuntza zorionekoagoa egingo nuke nik bizi osoan?

– Erantzun ezazu, bada –esan zuen.

– Galde iezadazu, erantzungo dizut eta.

– Ongi, bada, Sokrates, badakizu zerbait, ala ez?

– Bai.

– Dakizun zerbait horren bidez dakizu edo beste zerbaiten bidez?

– Dakidan horrexen beraren bidez. Izan ere, arima diozula uste dut; edo ez al diozu hori?

– Ez al zara lotsatzen, Sokrates? –esan zuen– galdetua zu izanda, atzera galderak zerorrek egiten dituzu?

– Ederki –esan nuen nik–; baina, nola egin behar dut? Zuk agindu bezala egingo dut. Baina, zer galdetzen duzun ez dakidanean, halere erantzuteko agintzen didazu, baina berriro ez galdetzeko?

– Izan ere, zerbait ulertzen duzu, ezta, nik diodana?

– Bai –erantzun nuen nik.

– Ulertzen duzun horren arabera erantzun ezazu, beraz.

– Zer? Orduan, zuk zentzu batean pentsatuz galdetzen badidazu, eta nik beste batean ulertzen badut, eta ondoren, horren arabera erantzuten badut, nahikoa izango al zaizu gaiarekiko ezer erantzuten ez badut?

– Niri bai –esan zuen hark –; baina zuri ez, uste dudanez.

– Benetan, ez dut erantzungo, Zeusarren!, ulertu baino lehen –esan nuen nik.

– Ulertzen dituzunei ere ez diezu erantzungo –esan zuen– etengabe txorakeriak esaten baitituzu eta behar baino zaharragoa baitzara.

ajemhshqn ouh tou`Komou, ofi moi kakeino~ calepaiwei ellas-
tote ofan aufw/mh;upeikw, epeitavmu hhton epimeleitai wJ ajna-
qou~ ofto~: epei; de; ouh dienenohwn kai; para; touton foitañ,
wJhñ dein upeikein, nhme skaion hghsamen~ foiththn mh;pros-
devoito. eipon ouh: All eijdokei`soi,

Eujudhme, oufw poiein, poihteon: su;gar pantw~ pou kav
llion epistasai dialegesai hlejwytevnhn efnw ijlw tou ajqrwv
pou. ejwta ouh palin ej ajch~.

Apokrinou dhvefh, palin, poteron epistasaitw/ajepista
sai, hjouf.

< "Egwge, efnh, thge yuch/

Outo~ au,\efh, prosapokrinetai toi~ ejwtwmewoi~. oujgar
egwge ejwtw`ofw/ajl eijepistasaitw/

Pleon au,\efhn ejwytou`deonto~ apekrinamhn upo;apai-
deusi~. ajla;suggignwskevmoi: apokrinoumai gar hllh ajlw~ ofi
epistamaiw/ajepistamai.

< Poteron, h'd of, tw/aujw~/toutw/g apiyh|esti men ofe
toutw/estin de;ofe eferw/.

< Aeiyo(an epistwmai, hh d ejwytoutw/

Ouk au,\efh, paush/parafqeggoneno~...

All opw~ mhvti hta~ sfhlh/to;AapiÆtouto.

Oukoun hta~ g , efh, ajl eiper, sevajl apokrinou: h\api;
toutw/epistasai...

< Aeiynh d ejwvepeidh;dei`afelein to;Aotan.Æ

< Oukoun api;men toutw/epistasai: api;d epistamen~ pov
teron ta;men toutw/epistasai w/epistasai, ta;d alw/h]toutw/
panta...

< Toutw/efhn ejwvafanta, afg epistamai.

Tout ekeino, efh: hkei to;aufo;parafqegma.

All afairw, efhn ejwytto;Aafg epistamai.Æ

Alla;mhde;efh, efh, afelh~: oujen gar sou deomai. ajlawni
apokrinai: duvaio aj afanta epistasqai, eijnh;panta epistaio...

Teva~ gar ah eih, hh d ejwv

Orduan konturatu nintzen haserre zegoela nirekin, berak esandakoak bereizten nituelako, eta hark, berriz, hitzez inguratuz ehizatu nahi ninduelako. Ondorioz, Konoz gogoratu nintzen, hura ere nirekin haserretzen baita amore ematen ez diodanean, eta gero nitaz gutxiago arduratzen da ergela naizelakoan. Baina berarekin ikastea erabakita neukanez, amore eman behar niola pentsatu nuen, ni ikasle baldartzat jotzeagatik errefusa ez nintzan. Beraz, esan nion:

– Baina horrela egin behar dela baderitzozu, Eutidemo, horrela egin behar da; izan ere, nik baino askoz hobeto dakizu eztabaidatzen, teknika dakizunez eta ni, berriz, ezjakina naizenez. Galde ezazu, bada, berriro hasieratik.

– Erantzun ezazu, bada, berriro: dakizkizunak zerbaiten bidez dakizkizu, ala ez?

– Bai –esan nuen–, arimaren bidez.

– Honek berriro galdetutakoa baino gehiago erantzun dit! –esan zuen–. Ez baitizut galdetzen zeren bidez, zerbaiten bidez ote dakizkizun baizik.

– Behar baino gehiago erantzun dut berriro heziketa ezagatik –esan nuen nik–. Baina barka iezadazu, jada dakizkidanak zerbaiten bidez dakizkidala erantzungo baitizut, besterik gabe.

– Eta horrexen bidez beti –galdetu zuen hark–, edo batzuetan horren bidez, eta besteetan, berriz, beste baten bidez?

– Horren bidez beti, dakidanean behintzat –esan nuen nik.

– Ez al diozu inoiz gehiago esateari utziko? –esan zuen.

– Ez gaitzala «beti» horrek desbideratu!

– Gu ez behintzat; desbideratzekotan, zu desbideratuko zaitu. Baina erantzun ezazu: beti horren bidez al dakizu?

– Beti –esan nuen nik–, «–nean» kendu behar denez.

– Beraz, beti horren bidez dakizu. Eta beti dakizunez, gauza batzuk dakizun horren bidez dakizkizu, eta beste batzuk, berriz, beste baten bidez, edo guztiak horren bidez?

– Guztiak horren bidez –esan nuen nik– dakizkidanak.

– Hori lehengo bera da! –esan zuen–; berriro eranskina etorri da!

– Ongi da, kenduko dut «dakizkidanak» hori –esan nuen nik.

– Ez kendu ezertxo ere –esan zuen–; ez baitizut ezer eskatzen. Erantzun iezadazu, ordea: gauza guztiak batera jakin al zenitzake, guztiak jakingo ez bazenitu?

Kai;o} eipe: Prosti~~q~~ei toiwun hñh ofi boulei: a~~p~~anta gar ou~~h~~logei~ epistasqai.

“Eoika, efhn egw~~v~~epeidh~~p~~er ge ou~~h~~leniam e~~f~~ei duwamin to;~~Aa~~} epistamai, ~~E~~panta de; epistamai.

Oukouñ kai; a~~p~~i; wñ~~h~~ologhka~ epistasqai toutw/w/epista-
sai, eife ofan episth~~e~~ife opw~ boulei: a~~p~~i;gar wñ~~h~~ologhka~ epis-
tasqai kai;a~~f~~a panta. dhlon ouñ ofi kai;pai~ wñ h~~p~~istw, kai;of
egignou, kai;of efuou: kai;prin aufo; genesqai, kai;prin oujranon
kai;ghñ genesqai, h~~p~~istw a~~p~~anta, eiper a~~p~~i;epistasai. kai;nai;ma;
Dia, efh, aufo; a~~p~~i;episthsh/kai;a~~p~~anta, a~~p~~ egw;boulwmai.

Alla;boulhqeiv~, hñ d egwyw~~v~~pol uti~~h~~te Euj~~u~~dhme, eijdh;
tw~~h~~ñti a~~j~~ hqh legei~. a~~j~~ l ou[soi panu pisteuw i~~l~~lanw~~e~~inai, eijnhv
soi sunboulhqeiv o~~j~~del fov sou outosi;Dionusodwro~: oufw de;
tava a~~p~~. eipeton de~~m~~oi, hñ d egw~~v~~ta;men gar a~~p~~ l a ouk efw uññ
pw~ ajnfisbhtoim, oufw~ eij sofiam teratw~~e~~desin ajqrwpoi~, opw~
egw;oujpanta epistamai, epeidhge uñei~ fate< ta;de;toiade pw~
fw~~e~~epistasqai, Euj~~u~~dhme, w~~j~~oi.hgaqoi;a~~h~~dra~ adikoivei~~s~~in...feve
eipeytouto epistamai h~~l~~ouk epistamai...

Epistasai mentoi, efh.

Tixhñ d egwv

“Oti ouk adikoivei~~s~~in oi.hgaqoiv

Panu ge, hñ d egwypalvai. a~~j~~ l oujtouto ejwtw: a~~j~~ l w~~j~~
adikoivei~~s~~in oi.hgaqoipou~~e~~gw;touto e~~f~~haqon...

Oujlamou, efh o.Dionusodwro~.

Ouk a~~f~~a epistamai, efhn, touto egwv

Diafqeiv~, efh, ton logon, oEuj~~u~~dhmo~ pro; ton Dionu-
sodwron, kai;fanhsetai outosi;ouk epistameno~, kai;episth~~h~~wn
a~~f~~a wñ kai;ajepisth~~h~~wn. Kai;o.Dionusodwro~ hjuqri~~s~~en.

Alla;suyhñ d egwypw~ legei~, w~~e~~Euj~~u~~dhme...oujdokei~~e~~ soi
ojqw~ adelfo; legein o~~p~~ant eijlw...

Adelfo; gar, efh, egwveiji Euj~~u~~dhmou, tacu;upolabwn o~~j~~
Dionusodwro~...

Kagw;eipon: “Eason, wgaqeyew~ a~~p~~ Euj~~u~~dhmo~~v~~me didaxh/w~~j~~
epistamai tou; agaqou; a~~h~~dra~ ofi adikoivei~~s~~i, kai; mhvmoi
fqonhsh/tou maqh~~h~~mato~.

– Ez, miraria izango bailitzateke –erantzun nuen nik.

Eta hark esan zuen:

– Gehitu jada nahi duzuna, gauza guztiak dakizkizula aitortzen baituzu.

– Hala dirudi, –esan nuen nik– «dakizkidanak» horrek inolako baliorik ez badauka, orduan guztiak dakizkit.

– Eta dakizun horren bidez dakizula beti ere aitortu duzu, bai «dakizunean» bai nahi duzun moduan; gauza guztiak beti eta batera dakizkizula aitortu baituzu. Argi dago, beraz, ume zinenean ere bazenekizkiela, eta jaio zinenean, eta sortua izan zinenean ere bai. Eta zu sortu baino lehen, eta zerueta eta lurra sortu baino lehen ere, guztiak zenikizkien, beti baldin badakizkizu. Eta, Zeusarren, zuk zeuk beti jakingo dituzu guztiak, nik nahi badut, behintzat.

– Hala nahi izan dezazula, bada, Eutidemo guttiz ohoratua, benetan egia baldin badiozu! –esan nuen nik–. Baina ez dizut erabat sinesten horretarako gai zarenik, zure anaia honek, Dionisodorok, zurekin batera nahi ez badu; horrela, agian bai. Baina esaidazue –gehitu nuen nik–: izan ere, gainerako gauzekiko ez nuke jakingo zuei, jakindurian hain gizon miragarriari, nola eztabaidatu nik gauza guztiak ez dakizkidala, zuek baietz diozuenez; baina nola esan nezake nik, Eutidemo, honako hau bezalakoak dakizkidala: «gizon onak bidegabeak direla»? Ea, bada, esan, hori badakit edo ez dakit?

– Badakizu, bai –esan zuen.

– Zer? –esan nuen nik.

– Onak ez direla bidegabeak.

– Bai, noski –esan nuen nik– eta aspalditik. Baina ez dut hori galdetzen, baizik eta «onak bidegabeak direla» non ikasi nuen nik?

– Inon ez –esan zuen Dionisodorok.

– Orduan, nik ez dakit hori –esan nuen.

– Argudioa hondatuko didazu! –esan zion Eutidemok Dionisodorori–. Eta hau ez dakiela gertatuko da, eta aldi berean jakituna eta ez jakituna dela.

Dionisodoro gorritu egin zen.

– Baina zuk zein zentzutuan diozu, Eutidemo? –galdetu nuen nik–. Ez al zaizu iruditzen gauza guztiak dakizkien anaia zuzen esaten ari dela?

– Eutidemoren anaia al naiz ni, bada? –esan zuen Dionisodorok hitza azkar hartuz.

Orduan, nik esan nuen:

Feugei~, efh, w\Swkrate~, oJdionusodwro~, kai;ouk ejjev
lei~ apokrinesqai.

Eikotw~ g , eipon ejgw\hftwn gar eijni kai;tou`eferou uñwn,
wste pollou`dew nh;oujdur ge feugein. polu;gar pouveijni faul ov
tero~ tou`Hraklew~, o? ou? oiφvte hn th`te udra/diamavesqai,
sofistria/oufh/kai;dia;thn sofian ajieish/eijmian kefalhn tou`
logou ti~ apotemi, polla; ajti;th~ mia~, kai;karkinw/tini;efew/
sofisth/ek qal atth~ afigmew/newstiy moi dokein, katapepleu-
koti: o? epeidh;auton ej upei outw~ ek tou`ep ajistera;legwn kai;
daknwn, ton Iolewn ton ajelfidouñ bohqon epekalesato, oJde;
aufw`iñanw~ ebophhsen. oJ ejm; Iolew~ aPatroklh~^o eijel qoi,
pleon ah qateron poihseien.

Apokrinai dhvefh oJdionusodwro~, ofote soi tauta uñnh
tai: poteron oJ Iolew~ tou`Hraklew~ mallon hn ajelfidou~ h]
sov..

Kratiston toimun moi, w\Dionusodwre, hn d ejgw,vapokriv
nasqai soi. oujgar nh;ajh~ ejrtwn, scedon ti ejw;tout eu`oida,
fqonwn kai;diakwlwn, iñh nh;didaxh/me Eujjudhmo~ ejkeino to;
sofov.

< Apokrinou dhvefh.

< Apokrinomai dhveipon, ofi tou`Hraklew~ hn oJ Iolew~
ajelfidou~, ejm; d , wJ ejmi; dokei, ouj opwstioun. ouj gar
Patroklh~ hn aufw`pathr, oJejm; ajelfov, aj la;paraplhsion men
toufoma Ifiklh~, oJHraklew~ ajelfov.

< Patroklh~ deyh`d of, sov..

< Panu g , efhn ejgw,vodhnhtriov ge, oujmentoi odhopatrio~.

< Adel fo; afa ejtivsoi kai;ouk ajelfov.

< Ouj odhopatriov ge, w`belvteste, efhn: ejkeinou men gar
Cairedhmo~ hn pathr, ejm; de;Swfronisko~.

< Pathr de;hn, efh, Swfronisko~ kai;Cairedhmo~...

< Panu g , efhn: oJnew ge ejm, oJle;ejkeinou.

< Oujkouñ, h`d of, efero~ hn Cairedhmo~ tou`patrov..

< Toujrou g , efhn ejgw

< «Ar ouñ pathr hn efero~ wñ patrov...h]su;ei`oJaufo; tw/
liqvw/.

– Utz ezazu, on hori, Eutidemok niri gizon onak bidegabeak direla badakidala irakatsi arte, eta ez iezadazu bekaizkeriaz ikasketa hau kendu.

– Ihes egiten duzu, Sokrates, eta ez duzu erantzun nahi –esan zuen Dionisodorok.

– Normala da –esan nuen nik–; zuetako bat baino gutxiago banaiz, nola ez dizuet bada bioi ihes egingo?! Herakles²⁶ bera baino askoz eskasagoa banaiz, honek ezin izan baitzuen Hidrarekin borrokatu –sofista zena hau ere, bere jakinduriaren bidez, norbaitek bere argudiaketaren buru bat moztuz gero, baten ordeztu beste asko ateratzen zituen– eta aldi berean karramarro batekin ere bai²⁷, itsasotik heldutako beste sofista bat hau ere, lehorreratu berria, nik uste dudanez; honek ezkerretik²⁸ bere hitzez, gaizki esan dut, hozkadez, hainbeste gogaitzen zuenez, Iolao ilobari laguntzera deitu zion, eta honek egoki lagundu zion. Baina nire Iolao etorriko balitz, kontrakoa egingo luke gehiago.

– Erantzun ezazu, bada, –esan zuen Dionisodorok–, kontakizun hori kantatuta daukazunean: Iolao gehiago al zen Heraklesen iloba zurea baino?

– Niretzat onena, beraz, Dionisodoro, zuri erantzutea izango da –esan nuen nik–. Ez baitiozu galdetzeari utziko, ia ziur dakit nik hori, bekaizkeriaz eragotziz, Eutidemok niri irakasketa jakintsu hura irakats ez diezadan.

– Erantzun ezazu, bada –esan zuen.

– Erantzungo dut, bada –esan nuen nik–: Iolao Heraklesen iloba zen, nirea, berriz, iruditzen zaidanez, inola ere ez. Patrokles, nire anaia, ez baitzen bere aita, izen berdintsuko Ifikles baizik, Heraklesen anaia.

– Eta Patrokles zurea? –esan zuen hark.

– Noski, bai –esan nuen nik–, ama berekoa, baina ez aita berekoa.

– Orduan, zure anaia da eta ez da.

– Ez da aita berekoa, bikain hori –esan nuen–; haren aita Kereredemo baitzen, nirea, berriz, Sofronisko.

– Baina Sofronisko aita zen –esan zuen– eta Kereredemo ere bai?

– Noski, bai –erantzun nuen–; bata nirea, eta bestea harena.

< Dewoika men efgw , efhn, mh;fanw`uplo; sou`o.hufov. oujnew
toi moi dokw`

< Oukoun efero~ ei\efh, tou`liyou...

< "Etero~ newtoi.

< "Allo ti ouh efero~, h`d ocf, w`liyou oujliyo~ ei\kai;
efero~ w`crusou`oujcruso; ei\.

< "Esti tauta.

< Oukoun kai;o.Cairethmo~, efh, efero~ w`patro; `aouk a`
pathvestin.

< "Eoiken, h`d efgw;oujpathr einai.

Eijgar dhpu, efh, pathr estin o.Cairethmo~, upolabwn oJ
Eujudhmo~, palin au`o.Swfronisko~ efero~ w`patro; oujpathr
estin, wste suw`Swkrate~, apatwr ei\

Kai; oJKthsippo~ ekdexaweno~, @ de; u`etero~, efh, au\
pathr ouj tauja; tauta pepongen... eferov estin toujou`patrov..
< Pollou`g , efh, dei, o.Eujudhmo~.

< Allayh`d ocf, o.hufov...

< @ aufo; newtoi.

< Ouk a`sumbouloimhn. ajla; poteron, w`Eujudhme, ejno;
monon esti; pathr hkai; tw`n a`lwn ajqrwpwn...

< Kai; tw`n a`lwn, efh: h`potei ton aujon patera ofta oujpatev
ra einai...

< "Winhn dh ta, efh o.Kthsippo~.

< Tivdexh`d ocf: cruson ofta mh; cruson einai...h`ajqrwpwn
ofta mh; ajqrwpwn...

< Mh; gar, efh o.Kthsippo~, w`Eujudhme, to; legomenon, ouj
linon liw/sunaptei~: deinon gar legei~ pragma eijo.fo; pathr
pantwn estin pathr.

< All estin, efh.

< Poteron ajqrwpwn...h`d of o.Kthsippo~, hkai; ipwn kai;
tw`n a`lwn pantwn zw`n...

< Pantwn, efh.

< «H kai; nthr h`nthr...

– Orduan, Keredemo «aitaren» desberdina zen? –galdetu zuen hark.

– Nire aitaren desberdina behintzat, bai –esan nuen nik.

– Orduan, aita al zen aitaren desberdina izanda? Edo zu harria den gauza bera al zara?²⁹

– Beldur naiz –esan nuen– zure eraginez ez ote naizen gauza bera bezala agertuko; baina nire ustez, ez naiz.

– Beraz, harriaren desberdina zara? –esan zuen.

– Desberdina, bai, noski.

– Orduan, harriaren desberdina bazara, ez zara harria, ezta? Eta urrearen desberdina izanda, ez zara urrea?

– Hori da.

– Orduan, Keredemo ere, aitaren desberdina bada, ez litzateke aita izango.

– Ez dela aita emango luke –esan nuen nik.

– Izan ere, Keredemo aita baldin bada –esan zuen Eutidemok hitza hartuz–, orduan Sofronisko, bere aldetik, aitaren desberdina bada, ez da aita izango, eta ondorioz, zu, Sokrates, aitagabea zara.

Eta Ktesipok, parte hartuz, esan zuen:

– Eta zuen aitari, bere aldetik, ez al zitzaion horixe bera gertatu? Nire aitaren desberdina al da?

– Ezta hurrik eman ere –esan zuen Eutidemok.

– Orduan, bera da? –esan zuen hark.

– Bera, bai.

– Ez nuke nahi. Baina, bakarrik nire aita da edo gainerako gizakiena ere bai, Eutidemo?

– Baita gainerakoena ere –erantzun zuen–; edo akaso uste duzu pertsona bera aita bada, ez dela aita?

– Hala uste nuen, bai –esan zuen Ktesipok.

– Zer? –esan zuen hark–; gauza bat urrea bada, ez dela urrea? Edo eta gizakia bada, ez dela gizakia?

– Kontuz, Eutidemo! –esan zuen Ktesipok–, esaten den bezala «ez zara lihoa lihoarekin lotzen ari»; izan ere, gauza izugarria diozu, zure aita guztien aita baldin bada.

– Baina hala da –esan zuen.

– Gizakiena bakarrik? –esan zuen Ktesipok–. Edo zaldiena eta gainerako animalia guztiena ere bai?

< Kai;hJhthr ge.

< Kai;twñ ejciwn afa, efh, hJsh;mhthr mhthr ejsti;twñ qal a-ttiwn.

< Kai;hJshg , efh.

< Kai;su;afa ajel fo; ei`twñ kwbiwn kai;kunariwn kai;coi-ridiwn.

< Kai;gar suvefh.

< Kapro~ afa soi pathr ejsti kai;kuwn.

< Kai;gar soivefh.

Aufika dege, h`d oJ Dionusodwro~, ah moi apokriw\ w\ Kthsippe, oJloghsei~ tauta. eipe;gar moi, ejsti soi kuwn...

< Kai;mafa ponhrov, efh o.Kthsippo~.

< "Estin ouh aufw\kuniia...

< Kai;mal , efh, efera toiauta.

< Oukouh pathr ejstin aufwn o.kuwn...

< "Egwge toi eidon, efh, aufon ojeuonta thn kuwa.

< Tiouh...oujsovejstin o.kuwn...

< Panu g , efh.

< Oukouh pathr wh sovejstin, wste so; pathr gignetai oJ kuwn kai;su;kunariwn ajel fov..

Kai;audi~ tacu;upolabwn o.Dionusodwro~, ifa mh;proterow ti eipoi o.Kthsippo~, Kai;efi gevmoi mikrow, efh, apokrinai: tuptei~ ton kuwa touton...

< Kai;o.Kthsippo~ gelasa~, Nh;tou; qeouv, efh: oujgar duv namai sev

< Oukouh ton sautou`patera, efh, tuptei~...

Polu; mentoi, efh, dikaioteron ton uJeteron pater aJnA tuptoimi, ofi naqwn sofou; udi~ oufw~ efusen. ajl h`pou, w\Euj quwme "oJKthsippo~", poll aqaqa; apo; th~ uJetera~ sofia~ tauth~ apolevauken o.pathr o.JuJeterovte kai;twñ kunidiwn.

All oujen deitai pollwn aqaqwn, w\Kthsippe, ouf ekeino~ oufe suv

– Guztiena –erantzun zuen.
 – Zure ama ere haien ama al da?
 – Ama ere bai.
 – Orduan, itsas trikuen ama ere bada zure ama.
 – Eta zurea ere bai! –esan zuen.
 – Eta orduan, zu zarbo, txakurkume eta txerrikumeen anaia zara.
 – Eta zu ere bai! –esan zuen.
 – Orduan, zure aita basurdea eta txakurra da.
 – Eta zurea ere bai! –esan zuen.
 – Berehala egongo zara horretan ados erantzuten badidazu, Ktesipo –esan zuen Dionisodorok–. Esaidazu, bada, ba al duzu txakurrik?

– Bai, eta oso gaiztoa gainera –esan zuen Ktesipok.
 – Ba al dauzka txakurkumeak?
 – Bai, eta bera bezain gaiztoak.
 – Orduan, txakurra haien aita da, ezta?
 – Neronek ikusi nuen emea estaltzen.
 – Zer, bada? Ez al da zurea txakurra?
 – Bai, noski –esan zuen.
 – Orduan, aita bada eta zurea bada, txakurra zure aita da eta zu txakurkumeen anaia.

Eta berriro esan zuen Dionisodorok, hitza azkar hartuz Ktesipok aurretik ezer esan ez zezan:

– Erantzun iezadazu galderatxo bat oraindik: txakur hori jotzen al duzu?

Eta Ktesipok, barrez, erantzun zion:

– Bai, jainkoen izenean!; zu ezin zaitut jo eta!
 – Orduan, zeure aita jotzen duzu?

– Benetan askoz bidezkoago joko nuke zuen aita, horren seme jakintsuak sortzea bururatu zitzaiolako. Baina segur aski, Eutidemo, zuen eta txakurmeen aita ongi ugari aterako zituen zuen jakinduria horretatik.

Oujle;su;h'd of, w\Eujuu^hme, aufo;v...

Oujle;a;l lo~ ge oujlei; ajq;rw;pw;n. eipe;gav moi, w\

Kthsippe, eija;gaqon nomizei~ einai asqenouñti farmakon
pieiñ h|ouk a;gaqon einai dokei`soi, ofan dektai: h|eij polvemon
ofan iñ/ofla efonta mallon i;wai h|a;hoplon.

< "Emige, efh. kaitoi oimaitivse twñ kalwñ ejeiñ.

< Su;afista ei;sh/efh: aj l apokrimou. epeidh;gar wñolov
gei~ a;gaqon einai farmakon, ofan de;w/pinein ajq;rw;pw/a;l lo ti
touto to;a;gaqon wJ pleiston dei`pinein, kai;kal w~ ekei`ekei, e;w
ti~ au;w/triya~ ejkerash/ej leborou afaxan...

< Kai;o.Kthsippo~ eipen: Pawu ge sfodra, w\Eujuu^hme, e;an
h/ge oJpiwn ofo~ oJh;ndria; oJen Del foi~.

< Oukouñ, efh, kai;ej tw/polemw/epaidh;a;gaqow estin ofla
e;ein, wJ pleista dei`e;ein doratavte kai; aspi;da~, epeidh;per
a;gaqow estin...

< Ma;va dh;vou, efh o.Kthsippo~: su;d ouk oi;ei, w\Eujuu^h
me, aj la;mian kai;ej doru...

< "Egwge.

< «H kai;ton Chruo;wn a;h, efh, kai;ton Briavewn oufw~ su;
oplisai~...ejw;de;w;hñ se;deinoteron einai, afe oplomachn ofta,
kai;tonde ton e;fai;ron.

Kai;oJen Eujuu^hmo~ esig;hsen: oJle;Dionusodwro~ pro; ta;
proteron apo;kekrimena tw/Kthsippw/hfeto, Oukouñ kai;crusio;n,
h'd of, a;gaqon dokei`soi einai e;ein...

< Pawu, kai;tautage poluyefh o.Kthsippo~.

< Tivouñ...a;gaqa;oujdokei`soi crhñai a;pi;v e;ein kai;panta
cou...

< Sfodra g , efh.

< Oukouñ kai;to;crusio;n a;gaqon omologei~ einai...

< Omologhka men ouñ, h'd of.

< Oukouñ a;pi;dei`aufo;e;ein kai;pantacou`kai;wJ malista
ej e;duw;~.kai;ei;h a;h eu;laimonestato~ eije;oi crusio;u men trix
talanta ej th/gastriy;talanton d ej tw/kraniw/stathra de; cru
sou ej; elaterw/twfqal mw;~.

– Baina ez ditu ongi ugari ezertarako behar, Ktesipo, ez hark, eta ez zuk.

– Ezta zuk zeuk ere, Eutidemo? –galdetu zuen hark.

– Ezta gizakietako beste inork ere. Esaidazu, bada, Ktesipo: gaixo dagoenarentzat, behar duenean, botika edatea ontzat jotzen duzu edo ez dela ona uste duzu? Edo norbait gerrara joaten denean, armekin joatea hobe da edo armarik gabe?

– Niri hala iruditzen zait –esan zuen–. Baina zuk ederretakoren bat botako duzula uste dut.

– Ezer baino hobeto jakingo duzu –esan zuen–; baina erantzun ezazu. Gizakiarentzat, behar duenean, botika edatea ona dela ados zaude-nez, ongi hori ez al da ahalik eta gehien edan behar, eta kasu horretan ez al litzateke ederki egongo, batek gurdia bete otsababa³⁰ birrinduta naha-siko balio?

Eta Ktesipok erantzun zuen:

– Erabat, Eutidemo, beti ere edaten duena Delfosko estatua³¹ bezain handia baldin bada.

– Eta gerran ere, armak edukitzea ona denez, ahalik eta lantza eta ezkutu gehien eduki beharko dira, ezta, ona delako?

– Noski –erantzun zuen Ktesipok–; zuk ez al duzu hala uste, Eutidemo, edo ezkutu bat eta lantza bat bakarrik?

– Bai.

– Eta Gerion eta Briareo³² horrela armatuko al zenituzke zuk? Bizkorragoa zinela uste nuen, armekiko borrokalaria zarenez, eta zure adiskide hau ere bai.

Eta Eutidemo isildu egin zen; baina Dionisodorok, lehenago erantzundakoen inguruan, galdetu zion:

– Eta urrea edukitzea ez al zaizu ona dela iruditzen? –galdetu zuen hark.

– Erabat, eta hori ugari edukitzea gainera –esan zuen Ktesipok.

– Zer,bada? Ez al zaizu iruditzen gauza onak beti eta edonon eduki behar direla?

– Izugarri, bai! –esan zuen.

– Eta ados zaude ere urrea ona dela?

– Onartu dut, iada –erantzun zuen hark.

< Fasi ge ouh, w\Eujjuchme, efh o.Kthsippo~, toutou~ euj daimonestatou~ einai Skuqwn kai;ajistou~ ahdra~, oi}crusion te ejj toi~ kraniwi~ efousin polu; toi~ eadutwn, w\$per su; nundh; elege~ ton kuwa ton patera, kai;o}qaumasiwteron ge efi, ofi kai; pinousin ek twh eadutwn kraniwn kecruswnewn, kai;tauta ejto; kaqorwsin, thn eadutwn korufhn ejj tai~ cersin efonte~.

Poteron de;ofwsin, efh o.Eujjuchmo~, kai;Skuqai te kai;oiJ aJloi ahqrwpoi ta;dunata;ofan hJta;ajlwata...

< Ta;dunata;dhpou.

< Oukoun kai;suyefh...

< Kai;gw

< Ōra~ ouh ta;hJetera iJatia...

< Naiv

< Dunata;ouh ofan ejstin tauta.

< Ūperfuw~, efh o.Kthsippo~.

< Tivexh'd of.

< Mhden su; de;isw~ ouk oi}ei auJa; ofan: oufw~ hdu; ei\ ajlami dokei~, Eujjuchme, oujkaqueudwn epikekoinhsqai kai;aeij oi}w te legonta mhden legein, kai;su;touto poiein.

«H gar ouj oi}w t , efh o.Dionusodwro~, sigwna legein...
< Oujl ofwstiouh, h'd of o.Kthsippo~.

< «Ar ouje;legonta sigan...

< «Eti htton, efh.

< "Otan ouh liqou~ legn/ kai;xula kai;sidhria, oujsigwna legei~...

< Oukoun eilge ejwvfeh, parevcomai ejj toi~ calkeiwi~, ajla;fqeggomena kai;bownta megiston ta;sidhria legetai, ejw ti-ayhtai: w\$te touto men upo;sofia~ elaqe~ oulen eipwn. ajl efi moi to;eferon epideixaton, ofw~ au'estin legonta sigan.

Kai;moi ejlokei uperagwnian o.Kthsippo~ dia;ta;paidikav

"Otan siga~, efh o.Eujjuchmo~, oujpanta siga~...

< «Egwge, h'd of.

– Orduan, ez al da beti, eta edonon, eta, batez ere, norberarengan eduki behar? Eta bat zoriontsuena izango al litzateke hiru talentu urre edukiko balitu urdailean, talentu bat garezurrean, eta urrezko estatara bat begi bakoitzean?

– Hala diote, behintzat, Eutidemo, eszitiarretan gizon zoriontsuenak eta bikainenak horiek direla –esan zuen Ktesipok–, beren garezurretan urre asko daukatenak³³ –zuk oraintxe txakurra nire aita zela zenioen argudiaketa berarekin esanda–; eta oraindik harrigarriagoa dena, beren garezur urreztatuetatik edaten dutela, eta barruak ikusten dituztela, beren burugaina eskuetan daukaten bitartean!

– Eta, bai eszitiarrek eta baita gainerako gizakiek ere ikusteko gai diren gauzak edo gai ez direnak ikusten dituzte? –galdetu zuen Eutidemok.

– Gai direnak, noski.

– Orduan, zuk ere bai? –esan zuen.

– Nik ere bai.

– Gure mantuak ikusten dituzu, orduan?

– Bai.

– Orduan, ikusteko gai dira hauek.

– Izugarri –esan zuen Ktesipok.

– Eta zer ikusten dute? –galdetu zuen hark.

– Ezer ez! Zuk ez duzu, bada, pentsatuko ikusten dutenik?! Horren xaloa zara! Iruditzen zait, Eutidemo, lokartu gabe lotan zaudela eta, ezer esan gabe hitz egin badaiteke, zu horixe bera egiten ari zarela.

– Izan ere, ezin al da isilik hitz egin? –galdetu zuen Dionisodorok.

– Inola ere ez –erantzun zuen Ktesipok.

– Ezta hitz eginez isilik egon ere?

– Oraindik gutxiago –esan zuen.

– Eta «harriak», «egurrak» eta «burniak» esaten dituzunean, ez al dituzu isilik daudenak esaten, bada?

– Ez horratik, forjetan haien ondotik pasatzen banaiz, soinu eta oihu handiak egiten omen dituzte-eta burdinkiek baten batek ikutuz gero; beraz, zure jakinduriaren eraginez, ez zara konturatu horrekin ez zenuela ezer esaten. Baina oraindik bestea erakutsi iezadazu, hau da, hitz eginez isilik egon daitekeela.

< Oukoun kai;ta;legonta siga%, eiper twñ aplantwn ejstin
a;ta;legomena°.

< Tivdevefh o.Kthsippo~, oujsiga/panta...

< Oujdhrou, efh o.Eujudhm~.

< All afa, w\belteste, legei ta;panta...

< Tave dhrou legonta.

< Allayh\ d of, oujtouto ejwtw, a;l la;ta;panta siga/h\lev
gei...

Oujletera kai;ajfotera, efh u\arpasa~ o.Dionusodwro~:
eu\gar oida ofi th\apokrisei ouj ekei~ ofi crh/

Kai;o.Kthsippo~, w\per eijwei, mega panu ajakagcasa~,
«W Eujudhme, efh, o.Jalelfov sou ejhmfoteriken ton logon, kai;
apolwlete kai;h\thtai. Kai;o.Kleinia~ panu hsqh kai;ejelassen,
w\ste o.Kthsippo~ ejeweto pleion h\dekaplasio~. o.Demio dokei`
afe panourgo~ w\, o.Kthsippo~, par aufwn toutwn aufa;tauta
parhkhkowi: oujgar ejstin a;lwn toiauth sofia twñ nuñ ajqrwpwn.

Kajw; eipon: Tivgela%, w\Kleinia, epi; spoudaiwi~ outw
pragmasin kai;kaloioi~...

Su;gar h\h ti pwpot eide~, w\Swkrate~, kalon pragma...efh
o.Dionusodwro~.

“Egwge, efm, kai;pollage, w\Dionusodwre.

«Ara efera o\ta tou`kalou, efh, h\taufa;tw`kalw%.

Kajw;ej panti;egenomhn upo;aporis~, kai;hgoumhn dikaia
peponqenai ofi egruxa, ofw~ de;efera efm aufou`ge tou`kalou:
parestin mentoi elastw/aufwn kallo~ ti.

Ean ouh, efh, paragenhtaisoi bou~, bou~ ei\kai;ofi nuñ
ejwvsoi pareimi, Dionusodwro~ ei\.

Eufhmei toutoge, hñ d ejwv

Alla;tiwa tropon, efh, eferou eferw/paragenomenou to;
eferon eferon aj ei\h...

«Ara touto, efm ejwyaporei~...“Hdh de;toin ajdroin thn
sofia ejpeceiroun mimeisqai, afe epiqumwn aufh~.

Pw~ gar ouk aporw, efh, kai;ejw;kai;oiJa;lloi apante-
ajqrwpoi o\h;e\sti...

Tivgei~, hñ d ejwv w\Dionusodwre...oujto;kalon kalow ej
tin kai;to;aijcron aijcrown...

Eta irudituz zitzaidan Ktesipo oso arduratsu ari zela bere maitea-
rengatik.

– Isilik zaudenean –esan zuen Eutidemok– ez al duzu guztia isil-
tzen?

– Bai –esan zuen hark.

– Beraz, hitz egiten dutenak ere isiltzen dituzu, hitz egiten dutenak
«guztia»-ren zati baldin badira.

– Zer? –esan zuen Ktesipok–. Ez al daude guztiak isilik?

– Ez, noski –esan zuen Eutidemok.

– Baina orduan, bikain hori, gauza guztiek hitz egiten al dute?

– Hitz egiten dutenek behintzat, bai, noski.

– Baina –esan zuen hark– nik ez dut hori galdetzen, baizik eta guz-
tiak isilik dauden edo hitz egiten duten.

– Ez bata eta ez bestea eta aldi berean biak –esan zuen Dioniso-
dorok hitza kenduz–; ondotox baitakit ez duzula jakingo horrelako eran-
tzunarekin zer egin.

Eta Ktesipok, ohi zuen bezala barre-algara handietan lehertuz,
esan zuen:

– Eutidemo, zure anaiak erantzun anbigua duen argudioa esan
du, eta hondatuta dago eta galdu egin du!

Eta Kliniasek, erabat pozik, barre egin zuen, eta horren ondorioz,
Ktesipo hamar aldiz hazi zen. Uste dut Ktesipok, maltzurra zenez, haien-
gandik entzunak zeuzkala trikimailu horiexek; oraingo gizakietako inork
ez baitauka horrelako jakinduriarik.

Nik esan nuen orduan:

– Zergatik egiten diezu barre, Klinias, horren gauza serio eta ede-
rrei?

– Izan ere, inoiz ikusi al duzu zuk gauza ederrik? –galdetu zuen
Dionisodorok.

– Nik bai –erantzun nuen– eta ugari gainera, Dionisodoro.

– Ederraren desberdinak direnak –esan zuen– edo ederraren ber-
din-berdinak?

Eta nik ataka txarrean ikusi nuen guztiz neure burua, eta merezi
nuena jasaten ari nintzela pentsatu nuen hitz egiteagatik; halere, erantzun
nuen:

– Ederraren desberdinak; baina beraietako bakoitzak edertasunen
bat badauka berarekin.

< Ean efnoige, efh, dokh/

< Oukouñ dokei~.

< Panu g , efh.

< Oukouñ kai;to;tauton kai;to;eferon eferon...oujgar dhrou toge eferon tauton, ajl egwge ouj aji paida wñhn touto aporhsai, wj oujto;eferon eferow ejstin. ajl , w\ Dionusodwre, touto men eñwn parhka~, epei; ta; alla moi dokeite wšper oiJ dhmiourgoi;oi~ ekasta proshkei apergazesqai, kai;uñe~ to;diagelesqai pagkalw~ apergazesqai.

Oisqa ouh, efh, ofi proshkei elastoi~ twñ dhmiourgwn... prwton tiwa calkeuwin proshkei, oisqa...

< "Egwge: ofi calkeu.

< Tivleykerameuwin...

< Kerameu.

< Tivdeysfattein te kai;ekdewein kai;ta;mikra;kreua katakoyanta eflein kai;optan...

< Mageiron, hn d egwv

< Oukouñ ejw ti~, efh, ta;proshkonta pratth/ojqw~ praxein...

< Malista.

< Proshkei dege, wj fh~, ton mageiron katakoptein kai;ekdewein...wñmologhsa~ tauta hjouf.

< Omologhsa, efhn, ajl a;suggnwñhn moi efte.

< Dhlon toimwn, h'd ofi aji ti~ sfaqa~ ton mageiron kai; katakoya~ eyhsh/kai;opthsh/ ta;proshkonta poihsai: kai;ejan ton calkeu ti~ auton calkeu/kai;ton kerameu kerameu/k kai; outo~ ta;proshkonta praxein.

«W Poseidon, hn d egwv hñh kolofwna epitiquei~ th/sofia/ akawoiypote auñh paragenhsetai wšte moi oikeya genesqai...

Epignoi~ aji auñh, wSwkrate~, efh, oikeyan genomewhn...

Ean surge boulh/efhn egwydhlon ofi.

Tivleyh'd ofi, ta;sautou`oifi gignwskein...

Eijmhti su;allo legei~: apo;sou`gar dei`afcesqai, teleutañ d eij Eujuchmon tonde.

– Orduan, idi bat zure ondoan baldin badago, zu idia zara, eta ni orain zure ondoan nagoenez, zu Dionisodoro izango zara, ezta?

– Horrelako biraorik ez esan! –esan nuen nik.

– Baina zein modutan egon behar du gauza batek beste baten ondoan, bestearen desberdina izateko?

– Horri ez al diozu irtenbiderik aurkitzen? –esan nuen—. Jada hainbeste desiratzen nuen bi gizonon jakinduria imitatzen saiatzen nintzen.

– Nola aurkituko diot, bada –erantzun zuen—, nik eta gainerako gizaki guztiek, existitzen ez denari?

– Zer diozu, Dionisodoro? –esan nuen nik—, ederra ez al da eder, eta itsusia itsusi?

– Hala iruditzen bazait, bai –esan zuen.

– Ez al zaizu iruditzen?

– Bai, noski.

– Orduan, bera ez al da bera, eta bestea bestea? Bestea ez baita bera, noski, baina nik ez nuke pentsatuko ume batek ere horrekin zalan-tza edukiko lukeenik, bestea bestea dela, alegia. Baina, Dionisodoro, hori inondik ere nahita utzi duzu alde batera, gainerakoetan, artisauek bezala bakoitzari egitea dagozkion lanetan, zuek ere eztabaidatzea oso ederki egiten duzuela iruditzen baitzait.

– Badakizu, beraz –esan zuen— artisauetako bakoitzari zer dago-kion? Hasteko, nori dagokion forjatzea badakizu?

– Bai, forjariari.

– Eta buztina lantzea?

– Buztinlariari.

– Eta lepoa moztu, larrutu eta haragia txikituta egosi eta erretzea?

– Sukaldariari –esan nuen nik.

– Eta, batek egoki direnak egiten baldin baditu, zuzen egingo du, orduan?

– Guztiz.

– Orduan, zuk diozunez, sukaldaria txikitu eta larrutzea egokia da? Hori adostu duzu, ala ez?

– Bai, hori onartu dut –erantzun nuen—, baina barka iezadazu.

– Argi dago, beraz –jarraitu zuen hark—, batek sukaldariari lepoa moztu eta txikituta egosi eta erretzen baldin badu, egokia dena egingo duela; eta batek forjaria forjatu eta buztinlaria buztina bezala lantzen bal-din badu, horrek ere egokia dena egingo duela.

«Ar ouh, efh, tauta hgh/sa;einai, wñ añ afxh/ kai;ejh/soi aufoi~ crhšqai ofi añ bouh/oion bou~ kai;probaton, ak añ hgoið tauta sa;einai, a{soi ejeik/ kai;apodosqai kai;douñai kai;qušai ofw/boulvoio qewñ...a}d añ mh;oufw~ efh/oujsax.

Kağwv(hñh gar ofi ej aufwñ kalow ti ajakuyoito twñ ejwthmatwn, kai;añ boulomeno~ ofi taxist akousai) Pawu men ouh, efhn, oufw~ eñei: ta;toiautavestin mowa ejav

< Tivdexwă, efh, oujtauta kalei~ a}añ yuchñ efh/.

< Naiyefhn.

< Omlogei~ ouh twñ zwñn tauta mowa einai sayperi;a}añ soi ejousia h}panta tauta poiein a}mundh;ejw:e}egon...

< Omlogw`

< Kai;oñ, ejrwnikw~ pawu ejiscwn wñ ti mega skopoumeno~, Eipemoi, efh, wSwkrate~, eñtin soi Zeu; patrwo~...

< Kai;ejw;u}opteusa~ hñein ton logon oiper ejel euthsen, aporow tina strofhñ efegow te kai;e}strefomñ hñh wšper ej diktuw/eij hñmeno~: Ouk eñtin, hñ d ejw;wDionusodwre.

< Talai}pwro~ afa ti~ suve a}qrwpo~ ei/kai;ouje; Aqh naið~, wñhte qeoi;patrwoi}ei}sin mhte idra;mhte a}llo mhen kal on kai;a}gaqow.

< «Ea, hñ d ejw;wDionusodwre, eufhñei te kai;mh;cal epw~ me prodi}aske. eñti gar eñoige kai;bwmoi;kai;idra;oikeia kai; patrwa kai;ta;a}lla ošaper toi~ a}lloi~ Aqhnaioi~ twñ toioutwn.

< Eita toi~ a}lloi~, efh, Aqhnaioi~ ouk eñtin Zeu; oJ patrwo~...

< Ouk eñtin, hñ d ejw;yaufh h.}epwnunia Iwñwn oujleniyouq ošoi ejk thšde th~ polew~ apwkismemoi ei}sin ouq hñin, a}la; Apolwn patrwo~ dia; thñ tou`Iwno~ genesin: Zeu; d hñin patrwo~ men oujkaleitai, eñkeio~ de;kai;fratrio~, kai; Aqhnaia fratria.

< All ajkei`g , efh oJDionusodwro~: eñtin gar soi, wñ epiken, Apolwn te kai;Zeu; kai; Aqhna.

< Pawu, hñ d ejwv

< Oukoun kai;oufoi soi;qeoi;añ eien...efh.

– Poseidon! –esan nuen nik– jada gailurra jarri diozu zure jakin-duriari! Neuregan edukiko al dut inoiz hori, neurea propioa izateko moduan?

– Eta ezagutuko al zenuke hori, Sokrates, zeurea propioa bihurtuta? –galdetu zuen.

– Zuk nahi baduzu, argi dago baietz –esan nuen nik.

– Eta zer? –esan zuen hark–; zeureak ezagutzen dituzula uste al duzu?

– Noski, zuk besterik esaten ez baduzu, behintzat; zugandik hasi behar baitugu, eta Eutidemo honekin amaitu.

– Ongi, bada: zuk agindu diezaiekezun eta beraiekin nahi duzuna egin dezakezun gauza horiek zureak direla uste al duzu? Adibidez, idi bat eta ardi bat, saldu, eman eta nahi duzun jainkoari sakrifikatu diezazkiokezunak, zureak direla uste izango al zenuke? Eta egoera horretan ez dau-denak, ez?

Eta nik –galderetatik bertatik zerbait ederra irtengo zela banekie-nez, eta aldi berean ahalik eta azkarren entzun nahian–, esan nuen:

– Erabat horrela da, bai – esan nuen –; horrelako gauzak bakarrik dira nereak.

– Eta zer? –esan zuen–. Animaliak? Ez al diezu hori deitzen arima dutenei?

– Bai –esan nuen.

– Ados zaude, orduan, animalia horiek bakarrik direla zureak, beraiekin oraintxe nioen gauza horiek guztiak egiteko aukera ematen dizutenak?

– Ados nago.

Eta hark, zerbait handia aztertzen ariko balitz bezala itxura hutsaz etenaldi luzea egin ondoren, galdetu zuen:

– Esaidazu, Sokrates, arbasoen Zeus bat ba al daukazu?

Eta ni, argudiaketa hain zuzen ere bukatu zuen puntura helduko zela susmoa hartuta, bira zail batez ihes egiten saiatu nintzen, jada sare batean harrapatuta bezala biraka ari nintzen eta:

– Ez daukat, Dionisodoro –esan nuen.

– Gizaki zoritxarrekoa zara, orduan, eta ez atenastarra, ez arbaso-en jainkorik, ez kulturik ezta beste ezer eder eta onik ez daukazu eta.

– E, Dionisodoro! –esan nuen nik–, ez ezazu biraorik bota eta ez ieza dazu aurretik gogor irakatsi! Bai baitauzkat aldareak, etxeko eta arbasoen kultuak eta gainerako atenastarrek dauzkaten gainerako guztiak ere.

< Progonoi, hñ d eġwɣkai;despotai.

< All ouñ soive, efh: hloujsou; wñmologhka~ aujou; einai...

< Ōmologhka, efhn: tigar paɣw...

< Oukouñ, efh, kai;zwāvejsin ouŋoi oi.ġeoix.wñmologhka~ gar oŝa yuchñ eċei zwā einai. hlouŋoi oi.ġeoix;ouk eċousin yuchw...

< "Ecousin, hñ d eġwɣ

< Oukouñ kai;zwāvejsin...

< Zwā, efhn.

< Twñ deɣe zwān, efh, wñmologhka~ taut einai sayoŝa aġ soi eġh/kai;douñai kai;apodosqai kai;quŝai dh;qewō(w/a)h bough/

< Ōmologhka, efhn: ouk eŝtin gaɣ moi aġaɣusi~, wEujjudh-me.

< "Iqi dhvmoi eujjuv, h'd oċ, eiġeveġeidh;son oñmologei~ einai ton Dia kai;tou; aġlou~ qeouv, aka eġestivsoi aujou; apodosqai hġdouñai hġaġl oċi aġ bough/crhŝqai wŝper toi~ aġloi~ zwāi~...

Egɣ;men ouh, w\Kritwn, wŝper plhgei; upo; tou`logou, eġeiwn afwno~: oġle;Kthsippoɣmoi iġn wġ bohqhswn, Puppax w\ Ōhraklei~, efh, kal ou`logou.

< Kai;oDionusodwro~, Poteron ouh, efh, oŌhraklh~ puppax eŝtin hġo.puppax Ōhraklh~...

< Kai;oKthsippo~, «W Poseidon, efh, deinwn logwn. afis-tamai: aġaɣw tw;aġdre.

Entauqa mentoi, w\file Kritwn, oulei; oŝti~ ouj twñ parontwn uperephrese ton logon kai;tw;aġdre, kai;gel wñte~ kai; krotounte~ kai;caironte~ oġigou paretaphsan. epi;men gar toi~ eġprosqen ef eġastoi~ paŝi pagkalw~ eġoruboun monoi oi.ġou` Eujjudhwnou eġastai;ejtauqa de;oġigou kai;oi.kione~ oi.ġj tw/Lukeiw eġorubhsaw t epi;toin aġdroin kai;hŝqhsan. eġw;men ouh kai;auŋo; ouŋw dieteqhn, wŝte oñmologein mhdeɣa~ pwpote aġqrwɣ pou~ iġlein ouŋw sofouv, kai;pantapasi katadoulwqei; upo;th~ sofia~ auŋoin epi;to;eġpainein te kai;eġkwmiazein auŋw;eġrapowhn, kai;eipon: «W makarioi sfw;th~ qaumasth~ fusew~, oi} tosouton pragma ouŋw tacu;kai;ej oġigw/croww/eġeivgasqon. polla;men ouh kai;aġla oi.ġlogoi uñwn kala;eċousin, wEujjudh-

– Orduan, gainerako atenastarrek ez daukate arbasoen Zeusik?
– Izendapen hori ez dago joniarretakoa inorentzat –esan nuen nik–, ez hiri honetatik kolonizatzeraz joandakoentzat ezta guretzat ere, arbasoen Apolo baizik, Ion³⁵ sortzeagatik; Zeusi ez diogu «arbasoena» deitzen, «etxekoa» eta «fratriakoa» baizik, eta Ateneari ere bai, «fratriakoa».

– Nahikoa da, orduan –esan zuen Dionisodorok–; bai baitauzkazu Apolo, Zeus eta Atenea, antza denez.

– Noski –esan nuen nik.

– Eta hauek zure jainkoak lirateke?

– Leinu-sortzaileak eta jaunak –esan nuen nik.

– Baina zureak behintzat –esan zuen–; edo ez al duzu onartu zureak direla?

– Onartu dut, bai –esan nuen–; zer gertatuko zait?

– Eta jainko horiek animaliak dira? Bizia duten guztiak animaliak direla onartu baituzu. Edo akaso jainko horiek ez dute bizirik?

– Badute –esan nuen nik.

– Beraz, animaliak ere badira?

– Animaliak, bai –esan nuen.

– Eta onartu duzu animalietan horiek direla zureak, eman, saldu eta nahi duzun jainkoari sakrifikatu diezazkiokezunak.

– Hala onartu dut, bai –esan nuen–; ezin baitut hitza jan, Eutidemo.

– Aurrera, bada –esan zuen hark–, esaidazu zuzenean: Zeus eta gainerako jainkoak zureak direla onartu duzunez, hauek saldu, eman edo beraiekin nahi duzuna egin al dezakezu gainerako animaliekin bezala?

Orduan, ni, Kriton, argudiaketak jota bezala, ahotsik gabe geratu nintzen; eta Ktesipok, niri laguntzera etorritz, esan zuen:

– Primeran, Herakles, ederra argudiaketa!

Eta Dionisodorok esan zuen:

– Herakles da primeran, edo primeran da Herakles?

Eta Ktesipok esan zuen:

– Poseidon!, izugarria argudiaketa! Banoa; garaiezinak dira bi gizonok!

mēte kai;Dionusodwre: ej̃ de;toi~ kai;touto megaloprepestaton,
 ofi tw̃n pollw̃n ajqrwpwn kai;tw̃n semnw̃n dh;kai;dokountw̃n ti;
 einai oujlen udĩn mēlei, aj̃ la;tw̃n odoiwn udĩn monon. ej̃w;gar eu\
 oida ofi toutou~ tou; logou~ pawu men aj̃ oji goi agapw̃en ajqrw-
 poi ofioio udĩn, oi.aj̃ al̃loi ouf~w~ agnoousin aufjou, w̃st̃ eu`oida
 ofi aiscunqeĩen aj̃ mallon ej̃elegconte~ toioutoi~ logoi~ tou;
 al̃lou~ h̃laufoi;ej̃elegcomenoi. kai;tode au`eferon dhmotikow̃ ti
 kai;praon ej̃ toi~ logoi~: op̃otan fhte mhte kalon einai m̃den
 mhte agaqon pragma mhte leukon m̃hd al̃lo tw̃n toioutw̃n m̃dex,
 m̃hde;to;parapan ef̃erwn ef̃eron, aj̃ecnw~ men tw`of̃ti surrap̃tete
 ta;stomata tw̃n ajqrwpwn, w̃sper kai;fatevofi d̃ oujmonon ta;tw̃n
 al̃lwn, aj̃ la;doxaite aj̃ kai;ta;uhtera aufw̃n, touto pawu ca-
 rion tevestin kai;to;epacq̃e; tw̃n logwn afaireitai. to;de;dh;m̃ev
 giston, ofi tauta ouf~w~ ef̃ei udĩn kai;technikw~ ej̃hurhtai, w̃st̃
 ej̃ña pawu oji gw/crow/od̃tinoun aj̃ maq̃ein ajqrwpwn: ej̃gnwn
 ej̃wge kai;tw`Kthsippw/ton noũn prosewn w̃J tacu;uda~ ej̃ tou
 paracr̃hma mimeis̃qai oi f̃vte h̃h. touto men ouh̃ tou`pragmato-
 sfw̃n to;sofon pro; men to;tacu;paradidowai kalow, ej̃antion d̃
 ajqrwpwn dialegesqai ouk̃ epith̃deion, aj̃l aj̃ geṽoi peiq̃hsq̃e,
 eũj abhsesq̃e m̃h;pollw̃n ej̃antion legein, if̃a m̃h;tacu;ej̃maq̃w-
 te~ udĩn m̃h;ej̃lwsin carin. aj̃ la;malista men aufw;pro; aj̃l h̃lw
 monw dialegesqon: ej̃jde;m̃hveip̃er al̃lou tou ej̃antion, ej̃keinou
 monou o} aj̃ udĩn didw/aj̃gurion. ta;aufa; de; tauta, ej̃n
 swfronhte, kai;toi~ maq̃htai~ sumbouleusete, m̃hdepote m̃deni;
 ajqrwpwn dialegesqai aj̃l h̃ludĩn te kai;aufoi~: to;gar spanion,
 w`Euj̃ud̃hme, tim̃ion, to;de;u`d̃wr eũjnotaton, af̃iston ofi, w̃J ef̃h
 Pindaro~. aj̃l agete, h̃h d̃ ej̃wvofw~ kaj̃e;kai;Kleiniañ tonde
 paradexesqon.

Tauta, w`Kritw̃n, kai;aj̃ la af̃ta ef̃i bracew̃ dialecq̃ente-
 aph̃nen. skopei ouh̃ ofw~ sumfoithsei~ para;tw;ah̃dre, w̃J ej̃keinw
 faton oi f̃v te einai didaxai ton ej̃el̃vont aj̃gurion didowai, kai;
 ouf̃e fusin ouf̃ h̃Jikiañ ej̃eivgein oujleniañ <o}de;kai;soi;malis
 ta prosh̃kei akousai, ofi oujle;tou`cr̃hmatizesqai vf̃aton diakw-
 luvin oujlex̃ m̃h;oujparalabeiñ od̃tinoun eup̃etw~ th̃n sfeteran
 sofian.

KR. Kai;m̃hw, w`Swkrate~, filh̃koo~ men ej̃wge kai;hdew~ aj̃
 ti manq̃aroini, kinduneuw̃ m̃entoī kaj̃w;ei~ einai tw̃n ouj̃ odoiwn

Orduan benetan, Kriton maitea, bertan zeuden guztiek izugarri goretsi zituzten argudiaketa eta bi gizonak, eta barrez, txaloka eta pozez ia akitu ziren. Izan ere, aurreko argudiaketa bakoitzaren alde Eutidemoren maitaleak bakarrik hasten ziren builaka guztiz zaratatsu; baina orain, ia Lizeoko zutabeak ere hasi ziren bi gizonen alde builaka eta pozez. Ni neu ere inoiz hain gizon jakintsuak ikusi ez izana aitortzeko moduan nengoen, eta haien jakinduriak guztiz menperatua nengoela, haiek goretsi eta goraipatzera jo nuen, eta esan nuen:

– Zorionekoak zuek izaera miragarri horrengatik, hain lan handia horren arin eta denbora laburrean burutu duzuenak! Zuen argudiaketek beste edertasun asko dauzkate, bai, Eutidemo eta Dionisodoro; baina horietan honako hau da bikainena: gizaki gehienak ez zaizkizuela batere axola, ez ohoragarriak ezta ospe onekoak ere, zuek bezalakoak bakarrik. Ondotxo baitakit argudiaketa horiek zuek bezalako oso gutxi batzuei gus-tatuko litzaizkiekeela; gainerakoak, ordea, horietaz hain ideia okerra daukatenez, gehiago lotsatuko lirateke horrelako argudiaketez besteak ezeztatzeaz, beraiek ezeztatua izateaz baino. Zuen argudietetan badago gainera honako beste ezaugarri herrikoi eta atsegina ere: ezer ederrik, onik, zuririk edo horrelako beste ezer ez dagoela eta besteetatik desberdina den ezer ere ez dagoela diozuenean, benetan gizakien ahoak josten dituzue, besterik ez, zuek diozuen bezala; baina ez besteenak bakarrik, antza denez, zeuen ahoak ere josten dituzue; hori oso polita da eta argudiaketen gogaikarria kentzen du. Baina handiena hau da, hori guztia horrelakoa denez eta zuek hain artistikoki asmatu duzuenez, edozein gizakik ikasten duela oso denbora laburrean; ni neu konturatu naiz Ktesipori adi egonez zein azkar izan den berehala zuek imitatzeko gai. Arazo horrekin loturiko zuen jakinduria –besteei azkar ematekoa, alegia–, ederra da; baina ez da egokia gizakien aurrean eztabaidatzeko: kasu egiten badidazue, kontuz ibili jende ugariaren aurrean hitz egin gabe, ea gero azkar ikasi ondoren, batere esker onik ematen ez dizueten... Horren ordeztu, ahalik eta gehienetan biok elkarrekin bakarrik eztabaidatu; eta bestela, beste norbaiten aurrean hitz egiten baduzue, dirua emango dizuen haren aurrean bakarrik egin. Eta zentzudunak bazarete, aholku horiexek ikasleei ere emango dizkiezue: inoiz gizakietako inorekin ez eztabaidatzeko, zuekin eta beren buruarekin baizik. Urria dena baliotsua baita, Eutidemo, eta ura, berriz, merkeena da, «onena» izanda ere, Pindarok³⁵ zioen bezala. Baina ea, bada –bukatu nuen nik–, onar gaitzazue ni eta Klinienas hau.

Eujudhww/ajl ekeinwn w dh;kai;su;elege~, twñ hñion añ eje legcomewwn upo; twñ toioutwn logwn h|ejelegcomtwn. ajar geloion mew moi dokei einai to;nouqetein se, ofw~ deya'g hkouon, ejjelw soi apaggeilai. twñ af uñwn apiontwn isq ofi proselqww tivmoi peripatounti, ajhr oipmeno~ pawu einai sofo~, toutwn ti~ twñ peri;tou; logou~ tou; eij ta;dikasthria deinwn, «W Kritwn, efh, oujlen akroa'twñde twñ sofwn...

< Oujma;ton Dia, hn d ejwvoujgar oiovt h'prossta; kata kouin upo;tou'oflou.

< Kai;nñw, efh, akionw g hn akousai.

< Tivdexhn d ejwv

< "Ina hkousa- ajdrwn dialegomewwn oijnun softatoui;eisi twñ peri;tou; toioutou~ logou~.

< Kajw;eipon: Tivoun efainontovsoi...

< Tide;allo, h'd of, hloiaper api;añ ti~ twñ toioutwn akouv sai lhrouwtwn kai;peri;oujleno; axiwn ajaxism spoudhn poiou-mewwn...(oufws;gar pw~ kai;eipen toi~ ojomasin).

< Kai;ejwv Alla;mentoi, efhn, carion gevi pragmavestin hJ filosofia.

< Poion, efh, carion, wmakarie...oujleno; men ouh axion. ajla;kai;eijnun paregewou, pawu añ se oimai aijscunqhñai uper tou`seautou`efairov: oufw~ hn afo~po~, ejjelwn eduton parevein ajqrwpoi~ oi~ oujlen melvei ofi añ legwsin, panto; de;rhwato~ ajtecontai. kai;outoi, oper añti elegeon, ej toi~ kratistoi;eisi twñ nuñ. ajla;gar, wKritwn, efh, to;pragma auto;kai;oi.hjqrwpoi oiJ epi; tw/pragmati diatribonte~ fauloiveisin kai; katagelastoi.

Emoi;deyw\Swkrate~, to;pragma ejlokei ouk ojrw~ yegein ouq outo~ ouf eifti~ allo~ yegei: to;mentoi ejlekein dialegesqai toioutoi~ ejantion pollwn ajqrwpwn ojrw~ moi ejlokei memfes-gai.

SW. «W Kritwn, qaumasioiveisin oiJtoioutoi añdre~. ajar oupw oida ofi melw ejein. poterwn hn o.proselqww soi kai;memfomeno~ thn filosofian...poteron twñ ajwnisasqai deinwn ej toi~

Horiek, eta oraindik beste labur batzuk eztabaidatu ondoren, Kriton, alde egin genuen. Beraz, azter ezazu nola joango zaren nirekin batera bi gizonongana ikastera, dirua eman nahi dienari irakasteko gai direla baitiote haiek, eta ez izaera ez adina ez direla batere oztopo –eta zuri batez ere entzutea komeni zaizuna, ez duela negozioetan aritzea batere oztopatzen– edozeinek beren jakinduria erraz jaso dezan.

Kriton: – Eta benetan, Sokrates, entzuten zalea naiz ni neu ere eta gustura ikasiko nuke zerbait, baina arriskuan nago ni neu ere Eutidemoren antzekoak ez diren horietako bat izateko, eta zuk zeuk ere aipatzen zenituen horietakoa izateko: argudiaketa horiekin ezeztatuak izatea nahia-go dutenak, besteak argudiaketa horiekin ezeztatu baino. Nik zu ohartaraztea barregarria iruditzen bazait ere, halere entzun berria dudana kontatu nahi dizut. Jakin ezazu zuengandik aldentzen ari zen batek, oso jakintsua dela uste duen gizon batek, epaitegiatarako hitzaldietan trebe horietako batek, paseatzen ari nintzela niregana hurbilduz, esan zidala:

– Kriton, ez al diezu jakintsu hauei batere entzuten?

– Ez, Zeusarren! –erantzun nuen nik–; hurbilduta ere ezin izan baitut jendetzagatik entzun.

– Merezi zuen, bada, entzutea –esan zuen.

– Zergatik? –galdetu nuen nik.

– Horrelako hitzaldietan gaur egun jakintsuenak diren gizonei eztabaidan entzun diezaiezun.

Eta nik galdetu nuen:

– Zer iruditu zaizkizu, bada?

– Txorakeriak esaten dituzten horrelakoetatik eta gauza baliogabeen inguruan ardura baliogabea hartzen dutenetatik, batek entzungo lituzkeenak baino zer besterik? – esan zuen hark, horrelako hitzekin gutxi gorabehera. Eta nik esan nuen:

– Baina filosofia gauza polita da, halere.

– Nola polita, zoriarekiko hori? –esan zuen–; baliogabea bai! Baina orain ere bertan egon bazina, nire ustez erabat lotsatuko zinatekeen zeure adiskideaz. Horren bitxia zen bere burua emanez zer esaten duten batere axola ez zaien eta edozein hitzez arduratzen diren gizakiei! Eta horiek, oraintxe nioena hain zuzen ere, oraingo bikainen artean daude... Baina benetan, Kriton, asuntua bera eta bere inguruan jarduten diren gizakiak eskasak dira, eta barregarriak.

dikasthrioi~, rhtwr ti~, h] twñ tou; toioutou~ eispempon twñ,
poi hth; twñ logwñ oi; oi. hltore~ agwnizontai...

KR. "Hkista nh; ton Diw rhtwr, ouje; oinhai pwpot au ton epi;
dikasthriou ajabebhkewai: ajl epai;in au ton fasi peri; tou`
pragmato~ nh; ton Diw kai; deinon einai kai; deinou; logou~ sunti-
gewai.

SW. "Hdh manqaww: peri; toutwn kai; au to; nundh; ephellon
legein. ou to i gar eisin mew, w\ Kritwn, ou eph Prodikou~ meqoria
filosofou te ajndro; kai; politikou, oi; ontai d einai pantwn
sofwtatoi ajqrwpwn, pro; de; tw/ einai kai; dokein paru para;
polloi~, wste para; pasin euflokimein ejpodwn sfisin einai ouj
dewa~ al lou~ h] tou; peri; filosofian ajqrwpou~. hgountai ouh,
ejn toutou~ eij doxan katasthswsin mhdeno; dokein axiou~
einai, ajamfisbhthtw~ h]h para; pasin ta; nikhthria eij doxan
oi; esqai sofia~ peri. einai men gar th/ ajhqeia/ sfa~ sofwtav
tou~, ej de; toi~ i]liwi~ logoi~ ofan apolhfqwsin, upo; twñ ajnfi;
Eujudhmon kolouesqai. sofoi; de; hgountai einai paru <eikotw~:
metriw~ men gar filosofia~ ekein, metriw~ de; politikwn, paru ej
eikoto~ logou~ metewein gar ajnfoterwn ofon edei, ekto; de;
ofte~ kinduwn kai; agwwn karpousqai thn sofian.

KR. Ti ouh... dokousivsoiti, w\ Swkrate~, legein... ouj gar toi
ajla; ofge logo~ epei tina; euprepeian twñ ajdrwn.

SW. Kai; gar epei oftw~, w\ Kritwn, euprepeian mallon h]
ajhqeian. ouj gar radion au tou; peisai ofi kai; ajqrwpoi kai;
talla panta ofa metaxu tinoin duoin ejtin kai; ajnfoteroin tugcav
nei metewonta, ofa men ej kakou kai; ajaqou, tou men bel tiw, tou`
de; ceirw gignetai: ofa de; ej duoin ajaqoin mh; pro; tau ton, ajn-
foin ceirw pro; o] ajkateron h\ crhston ekeinwn ej w suneteqh:
ofa d ej duoin kakoin sunteqenta mh; pro; to; au to; oftoin ej tw/
mesw/ ejtin, tauta mwa bel tiw ekaterou ekeinwn ejtin, w ajnfo-
terwn mero~ metewousin. eijmen ouh h\ filosofia ajaqow ejtin kai;
h\ politikh; praxi~, pro; al lo de; ekatera, ou to d ajnfoterwn metev
conte~ toutwn ej mesw/ eisin, ou den legousin <ajnfoterwn gar eisi
fauloteroi > eijde; ajaqon kai; kakow, twñ men bel tiou~, twñ de; ceirw-
rou~: eijde; kaka; ajnfotera, ou tw~ aj ti legoien ajhqeia, al lw~ d

Dena den, niri, Sokrates, iruditu zitzaidan ez zuela gauza zuzen gaitzesten, ez berak ez beste norbaitek ere gaitzesten baldin badu. Hala ere, horrelako pertsonekin gizaki ugariren aurrean eztabaidatu nahi izatea zuzen kritikatzeko zuen, nire ustez.

Sokrates: – Kriton, harrigarriak dira horrelako gizonak. Baina oraindik ez dakit zer esango dudun. Zer pertsona mota zen hurbildu zitzazuna eta filosofia gaitzesten zuena? Epaitegietan lehiatzen trebeetakoak, hizlari bat, edo horrelakoak bidaltzen dituztenetakoa, hizlariak lehiatzeko erabiltzen dituzten hitzaldiak idazten dituztenetakoa?

– Inola ere ez hizlaria, Zeusarren! Eta ez dut uste inoiz epaitegi baten aurrera joan denik ere! Baina aditua omen da gaian, Zeusarren, eta abila, eta hitzaldi trebeak moldatzen omen ditu.

– Orain ulertzen dut; ni neu ere oraintxe nindoakizun horiei buruz hitz egitera. Horiek Prodikok «gizon filosofo eta politikoaren tartekoak» esaten zienak dira, eta gizaki guztietan jakintsuenak direla uste dute, eta, izateaz gain, jende askok ere hori uste du beraietaz; ondorioz, guztien artean ospe ona edukiko lukete, filosofian aritzen diren gizakiak, beste inor ez, oztopo izango ez balira. Beraz, uste dute, hauek baliogabeak direneko ospean jartzen baldin badituzte, jada guztien artean jakinduriaren ospearen garaikur eztaba daezina lortuko dutela. Benetan jakintsuenak direla uste baitute, baina beren hizketa partikularretan setiatu daude, Eutidemoren ingurukoak zapuzten dituztela diote. Oso jakitsuak direla uste dute –eta normala da; bai filosofian bai auzi politikoetan neurri hartzen dutela parte uste baitute, oso arrazoiketa logiko batez– bietan behar den neurrian hartzen dutela parte uste baitute, eta, arrisku eta borroketatik at egonda biltzen dutela jakinduria.

– Zer, bada? Zerbait esaten dutela iruditzen al zaizu, Sokrates? Izan ere, gizonen argudiaketak badu itxura on pixka bat.

– Eta hala da benetan, Kriton, itxura on gehiago du egia baino. Ez baita erraza horiek honetaz konbentzitzea: bi gauzen artean dauden giza-kiak eta gainerako gauza guztiak, eta bietan partea dutenak, txarrean eta onean partea dutenak, lehenengoa baino hobeak direla eta bigarrena baino okerragoak; eta helburu bera ez duten bi gauza onetan partea dutenak, biak baino okerragoak direla, beraiek konposatzen dituzten haiek baliagarriak ziren bi helburuentzat; eta helburu bera ez duten bi gauza txarrez konposatuak egon eta erdian daudenak, horiek bakarrik direla beren partea duten bi horietako bakoitza baino hobeak. Beraz, filosofia

oujlamw~. ouk aḥ ouh oimai autou; ontologhsai oufe kakw; autw;
ajnfoterw einai oufe to; men kakw, to; de; aḡaqow. aj la; tw/oḡti
outoi ajnfoterwn metewonte~ ajnfoterwn hftou~ eijsin pro; ekate-
ron pro; oḡh{te politikh; kai; hJfilosofia ajiw logou estow, kai;
trittoi oḡte~ th/aJ hqeiaw/zhtousi prwttoi dokein einai. suggignws-
kein men ouh autoi~ crh; th~ epiqumia~ kai; mh; calepainwein,
hgeisqai mentoi toioutou~ einai oiḡiveijsin: panta gar aḡdra crh;
aḡapan oḡti~ kai; oḡfioun legei ejomenon fronthsew~ pragma kai;
ajdreiw~ epexiwn diaponeitai.

KR. Kai;mh, wSwkrate~, kai;auto; peri;twñ udwn, wšper
aji;provse legw, ej aporia/eimi;ti;dei`autoi~ crhsasqai. oJmen
ouh newtero~ efi kai;smikrovestin, Kritoboulō d hqḡh hJikiam
eḡei kai;deitaitino~ oḡti~ auton ojhsei. ejw;men ouh ofan soi;
suggewmai, outw diatimenai wst ejmoi;dokei`manian einai to;
eḡeka twñ paidwn aJ lwn men pollwn spoudhn toiauthn ejschkev
nai, kai;peri;tou`gamou ofw~ ej gennaiotath~ ešontai mhtrov,
kai;peri;twñ crhmatwn ofw~ wJplousiwtatoi, autwn de;peri;pai-
deia~ ajnelhsai: ofan de;eiḡ tina apoblew twñ faskowtwñ aḡ
paideusai ajqrwpou~, ejkpeplhgmai kai;moi dokei`eiḡ ekasto-
autwn skopounti pawu aj lokoto~ einai, wḡ ge pro; se;taJ hqh`
eijhsqai: wste ouk eḡw ofw~ protrepw to;meirakion epi;filo-
sofiam.

SW. «W file Kritwn, ouk oišqa ofi ej panti;epithdeumati oiJ
men fauloi polloi;kai;oujleno; aḡioi, oiJle;spoudaiōi oj igoi kai;
panto; aḡioi...epe;gumnastikh;oujkalon dokei`soi einai, kai;crh-
matistikh;kai;rḡtorikh;kai;strathgia...

KR. "Emige pantw~ dhpu.

SW. Tiouh...ej ekasthoutwn tou; pollou; pro; ekaston to;
eḡgon oujkatagelastou~ oḡaž...

KR. Nai;ma;ton Dia, kai;maJa aj hqh`legei~.

SW. «H ouh toutou eḡeka autov te feuxh/panta ta;epith-
deumata kai;tw/udi`ouk epitreyei~...

ongia baldin bada eta jarduera politikoa ere bai, baina bakoitzak helburu desberdina baldin badu, eta gizon horiek, bi horietan partea izan arren, erdian baldin badaude, ez dute ezer esaten –biak baino eskasagoak baitira–; eta bata ongia eta bestea gaizkia baldin badira, bata baino hobeak dira eta bestea baino okerragoak; eta biak txarrak baldin badira, orduan esango lukete egiazko zerbait, baina bestela inola ere ez. Ez dut uste, ordea, beraiek onartuko luketenik, ez biak txarrak direnik, ezta bata txarra eta bestea ona ere; benetan gizon horiek, bietan partea dutenez, biak baino eskasagoak dira filosofia eta politika baliotsuak zaizkien bi helburu desberdinentzat, eta egiatan hirugarren bat egonda ere, lehenengoak diren itxura ematea bilatzen dute. Hala ere, barkatu behar zaie desioa, eta ez beraiekin haserretu, baina diren bezalakoak direla pentsatu behar da; izan ere, adimena duen edozer gauza esaten duen eta ausarki oldartuz saiatzen den edozein gizon maitekiro onartu behar da.

– Benetan, Sokrates, ni neu ere semeei dagokienez, beti esaten dizudan bezala, zalantzatan nago beraiekin zer egin behar dudan. Bata oraindik gaztea eta txikia da, baina Kritobulo dagoeneko adinean dago eta onuragarri izango zaion norbait behar du. Hala ere, ni zurekin egoten naitenez, semeengatik beste gauza askori buruz hainbesteko ardura eduki izana erokeria dela pentsatzeko moduan egoten naiz, bai ezkontzaren inguruan, ama nobleenekoak izan daitezen, eta baita diruaren inguruan ere, ahalik eta aberatsen izan daitezen; eta haien heziketaz, berriz, ez arduratzea. Baina gizakiak hezten dituztela diotenetako bati begiratzen diodanean, aztoratuta gelditzen naiz, eta beraietako bakoitza aztertuz, erabat bitxia dela iruditzen zait, egia esan behar badizut; ondorioz, ez dakit nola bideratu mutila filosofiara.

– Ene Kriton maitea, ez al dakizu jarduera orotan eskasak eta baliogabeak ugari direla, eta serioak eta baliotsuak, berriz, gutxi? Izan ere, ez al zaizu gimnasia ederra iruditzen, eta ekonomia, erretorika eta estrategia ere bai?

– Niri erabat, bai.

– Zer, bada? Horietako bakoitzean ez al dituzu gehienak barregarri ikusten lan bakoitzean?

– Bai, ala Zeus, eta egia handia diozu!

– Orduan, horregatik zuk zeuk jarduera guztiei ihes egingo diezu eta semeari eragotziko dizkiozu?

KR. Oukoun dikaion ge, w\Swkrate~.

SW. Mh;toimun ofge oujcrh;poiwi, w\Kritwn, ajl ejsa~ caiv
rein tou; epithdeuonta~ filosofian, eife crhstoiveisin eife ponh-
roiyauto; to; pragma basanisa~ kalw~ te kai; eu,\ ejan new soi
faiantai faulon oi, pawt ahdra apotrepe, mh;monon tou; udi~: ejan
de;faiantai oion oiimai auto; ejw;einai, qarrwn diwke kai;askei,
to;legomenon dh;touto, autovte kai;ta;paidia.

– Ez litzateke bidezkoa izango, Sokrates.

– Ez ezazu egin, bada, egin behar ez dena, Kriton. Bidal itzazu pikutara filosofian jarduten dutenak, onak edo txarrak izan, baina gaia bera proba ezazu arretaz eta ondo: eskasa dela iruditzen baldin bazaizu, aldendu ezazu gizon oro, ez semeak bakarrik; baina nik uste dudana bezalakoa dela iruditzen baldin bazaizu, konfiantzaz bila ezazu eta praktikatuz, esaten den bezala, «zuk zeuk eta zeure umetxoek ere bai».

Oharrak

¹ Kriton Sokratesen jarraitzaile bat zen.

² Atenasko ipar-ekialdera zegoen toki bat zen, eta bertan Apoloren tenplu bat eta gimnasio bat zeuden. Gimnasioetan gizonezkoak biltzen ziren aisialdian, eta bertako zenbait eraikinen inguruan zeuden arkupeetan edo harmailetan hizketan jarduten zuten. Sokrates usu joaten zen Lizeoko gimnasiora.

³ Klinias ez ari da; geroago bere aurkezpen zehatzagoa egingo da.

⁴ Kritonen semea, Sokratesen ikaslea.

⁵ Pertsonaia hau *Kratilon* (386 d 3) ere agertzen da.

⁶ Borroka mota bortitza zen; bertan kolpe mota guztiak onartuta zeuden; konparazio honen bidez Platonek sofistika edozein baliabide erabiltzeko prest dagoen borroka bezalakoa dela adierazten du.

⁷ Hitz jokoa: *pankrazio* hitzak «guztiei irabaztea» esan nahi baitu.

⁸ Sokratesek batzuetan sentitzen zuen jainkozko inspirazio bat.

⁹ Atenasko ekialdean zegoen Atikako demo bat.

¹⁰ Atzerritarrak jainkoak bezala tratatzen ditu ironikoki.

¹¹ Hemen bere zentzu etimologikoan erabilia: jakintzarako maitasuna.

¹² Guztiak Atenasko familia aristokratiko boteretsu batekoak dira: eupatridak.

¹³ Borrokan irabazteko aurkaria hiru aldiz bota behar zen lurrera.

¹⁴ Koribanteak Zibeles jainkosa frigiarraren jarraitzaileak ziren, eta, hasiberri bat iniziatu behar zutenean, tronu batean esertzen zuten eta bere inguruan dantza egiten.

¹⁵ Zeosko sofista ospetsua, hizkeraren zehaztasuna eta sinonimoen bereizketaren beharra aldarrikatzen zuena.

¹⁶ Esaera bat da: hainbeste mertzenario eta esklabo kariatzen zeuden, ezen beren bizitzak gutxi estimatzen ziren.

¹⁷ Kolkidako lurraldea Itsaso Beltzaren ekialdeko muturrean dago. Medeak, Magnesiako Iolko hirira heldu zenean, Pelias erregearen alabak konbentzitu zituen beren aita zatitu eta egos zezaten, gero gaztetasuna itzuliko ziola zin eginez. Baina mendekuagatik ez zion bizitza itzuli.

Sokratesek, ironikoki, berak ere bere bizitza Dionisodororen esku uzten duela dio.

18 Apolori musikan erronka botatzera ausartu zen sileno frigiarrak. Apolok, irabazi zionean, Marsias pinu batetik zintzilikatu eta larrutuz hil zuen.

19 Itsas jainkoa, etorkizuna ezagutzen zuena, baina gizakiei esateari uko egiten ziona animalia desberdinen itxurak hartuz; Menelaok, ordea, lortu zuen Proteok erantzutea.

20 *Zazpiak Tebasen aurka*, 2 eta 760-1 bertsoak.

21 Beharrik gabeko edozein errepi-kapeni aplikatzen zitzaion esaera.

22 Kastor eta Polux Dioskuroak jainko babesleak ziren; batez ere itsas gizonek eskatzen zioten laguntza.

23 Esamolde homerikoa (Iliada VIII 281).

24 Bi sofistok zaharrak ziren eta hortz gutxi izango zituzten.

25 Esamolde homerikoa (Iliada XIII 337).

26 «Heraklesek ere biri batera ezin die irabazi» esaeraren zeharkako aipamena.

27 Heraklesen bigarren eginkizunean, karramarro handi batek Hidrari lagundu zion Heraklesen oinari kosk

eginez. Horregatik Heraklesek hil egin zuen eta Iolaori deitu zion laguntza eske; honek Hidraren buruen erroak erre zituen berriro sor ez zitezen.

28 Dionisodoro Sokratesen ezkerrean zegoen eserita, eta horregatik, bera izango zen karramarroa, eta Eutidemo Hidra.

29 Harria bezalakoa izateak sentikortasunik ez edukitzea esan nahi zuen.

30 Otsababa eromenaren aurkako sendagaitzat jotzen zuten.

31 Segur aski Artemisio eta Salaminako batailen ondoren, grekoek Delfosen ezarri zuten estatua; 5,32 metroko altuera zuen.

32 Briareo Zeusi Titanen aurkako borrokan lagundu zioten ehun besoko erraldoietako bat zen. Gerion, berriz, Heraklesek idiak lapurtu zituzkion hiru gorputzeko munstro bat zen.

33 Herodotoren arabera (IV 65), eszitiarrek etsaien burezurrez edalontziak egiten zituzten.

34 Ion Apolo eta Kreusaren semea da.

35 *Olinpikoak* I 1.

GORGIAS

GORGIAS

KAL. Polemou kai; mach~ fasi; crhñai, w\Swkrate~, oufw metalagcawein.

SW. All h\to; legomenon, katopin edrth~ hkomen kai; uste rouñen...

KAL. Kai; mala ge aisteia~ edrth~: polla; gar kai; kala; Gorgia~ hñin ojigon proteron epideixato.

SW. Toutwn mentoi, w\Kallikleĩ~, aiftio~ Cairefwñ oðe, ej ajgora~ ajagkasa~ hñn~ diatriyai.

CAI. Oujen pragma, w\Swkrate~: ejw; gar kai; ijasomai. filo~ gar moi Gorgia~, wst epideixetai hñin, ejmen dokei, nuñ, ejan de; boulh/eij auqi~.

KAL. Tivew~ Cairefwñ... epiqumei Swkrath~ akousai Gorgiou...

CAI. Ep aufogetoi touto pavesmen.

KAL. Oukoun ofan boulhsqe par ejne; hkein oikade: par ejnoi; gar Gorgia~ katalwi kai; epideixetai uñin.

SW. Eu legei~, w\Kallikleĩ~. ajl aka ejelhseien aj hñin dial ecqhñai... boulomai gar puqesqai par aujou tivh. Jluwami~ th~ tevnh~ tou ajdrov, kai; tivestin ojepaggeletai te kai; didaskei: thn de; ajlhn epideixin ej auqi~, wspersu; legei~, poihsasqw.

GORGIAS

Kalikles¹: – Gerran eta batailan horrela hartu behar dela parte diote², Sokrates.

Sokrates: – Diotenaren arabera festa bukatu ondoren eta berandu al gatoz bada?

Ka. – Eta oso festa fina gainera, Gorgiasek³ gauza eder asko azaldu baitzikigu lehentxeago.

So. – Kerefon hau da horren erruduna, Kalikles, plazan denbora pasatzera behartu baikaitu.

Kerefon⁴: – Ez da ezer, Sokrates, neuk sendatuko baitut okerra. Gorgias nire laguna da eta azalduko dizkigu orain guri ere, nahi izanez gero, edo beste noizbait nahi baduzu.

Ka. – Zer, bada, Kerefon? Sokratesek Gorgiasi entzun nahi al dio?

Ke. – Horretaraxe etorri gara behintzat.

Ka. – Orduan etorri nire etxera nahi duzuenean; Gorgiasek bertan hartu du ostatu eta azalduko dizkizue zuei ere.

So. – Ederki diozu, Kalikles. Baina nahiko al du gurekin solas egin? Berari galdetu nahiko bainioke bere artearen indarra zein den, eta zer agindu eta zer irakasten duen; eta gainerako azalpenak, zuk diozun moduan, beste noizbait egin ditzala.

KAL. Oujlen oion to; aujon ejwtañ, w\Swkrate~. kai;gar aujw/eh tout hn th~ epideixew~: ekeleue gouñ nundh;ejwtañ ofi ti~ bouloito twñ eidon oftwn, kai;pro; apanta efh apokrineisqai.

SW. «H kalw~ legei~. w\Cairefwñ, ejrou`aujon.

CAI. Tivefwmai...

SW. "Osti~ estin.

CAI. Pw~ legei~...

SW. "Wspere ai ejefugcanen wñ upodhmatwn dhniourgoi, apokrinato ai dh pou soi ofi skutotomoi: hjoumanqamei~ wJlegw...

CAI. Manqaww kai;ejhsomai. Eipevmoi, w\Gorgia, ajhqh`lev gei Kalliklh~ ode ofi epaggevlh/apokrineisqai ofi ai tivse ejwta~.

GOR. Alhqh, w\Cairefwñ: kai;gar nundh;auja;tauta ephg gellomhn, kai;legw ofi ouleiv nevpw hjwthke kainon oujen pollwñ ejwñ.

CAI. «H pou afa raddiw~ apokrinh/w\Gorgia.

GOR. Paresti toutou peiran, w\Cairefwñ, lambawein.

PWL. Nh;Dix: ai dege boulh/w\Cairefwñ, ejrou`Gorgia~ men gar kai;apeirhkewai moi dokei: polla;gar afti dielhlouen.

CAI. Tivdeyw\Pwle...oifei su;kaVlion ai Gorgiou apokriv nasqai...

PWL. Tivde;touto, ejn soige illanw~...

CAI. Oujlex: ajl epeidh;su;boulei, apokrinou.

PWL. Erwta.

CAI. Erwtw`dhv eijefugcane Gorgia~ episthmwn wñ th~ tevnh~ hšper o.hjlel fo; aujou`Hrodiko~, tiwñ aujon wjomaxomen dikaiw~...ouj ofer ekeinon...

PWL. Panu ge.

CAI. Iatron afa faskonte~ aujon einai kalw~ ai ejegomen.

PWL. Naiv

CAI. Eijdege hšper Aristofwñ oJ Aglaofwnto~ hjo.hjlel fo; aujou`ehpeiro~ hn tevnh~, tiw ai aujon ojrw~ ekaloumen...

Ka. – Norberak galdetzea bezalakorik ez dago, Sokrates. Horixe zen bada bere azalpenetako bat. Oraintxe ari zen esaten barruan zeudene-tako bakoitzak nahi zuena galdetzeko eta edozein gairi erantzuna eman-go ziola.

So. – Benetan ondo diozu. Kerefon, galde iezaiozu.

Ke. – Zer galdetuko diot?

So. – Zer den.

Ke. – Zein zentzutan diozu?

So. – Honetan: zapaten artisaua gertatuko balitz, «zapataria» eran-tzungo lizuke noski. Ulertzen al duzu zein zentzutan diodan?

Ke. – Ulertzen dut eta galdetuko diot. Esaidazu, Gorgias, Kalikles honek egia al dio dioenean zuk edozeinek galdetutako edozeri erantzun-go diozula agindu duzula?

Gorgias: – Egia dio, Kerefon. Oraintxe bertan agindu baitut hori-xe bera, eta gainera diot oraindik ez didala inork urte askotan ezer berri-rik galdetu.

Ke. – Orduan benetan erraz erantzungo duzu, Gorgias.

Go. – Horren proba egiteko aukera duzu, Kerefon.

Polo⁵: – Bai, ala Zeus. Baina nahi baduzu, Kerefon, niri egidazu proba. Gorgias nekatuta dagoela iruditzen baitzait, gauza askoz hitz egin berri du eta.

Ke. – Zer da, Polo? Gorgiasek baino hobeto erantzungo duzula uste al duzu?

Po. – Eta hori zer, zuretzat modu egokian erantzuten badut?

Ke. – Ezer ez, baina zuk zeuk nahi duzunez, erantzuidazu.

Po. – Galdetu.

Ke. – Galdetzen dut bada. Herodikos bere anaiaren arte berean aditua izango balitz Gorgias, zer deituko genioke zuzen? Herodikori dei-tzen dioguna, ez?

Po. – Guztiz.

Ke. – Sendagile dela esanez ederki esango genuke beraz.

Po. – Bai.

Ke. – Eta Aglaofonen seme Aristofonen⁶ edo honen anaiaren arte berean aditua balitz, zer deituko genioke zuzen?

PWL. Dhlon ofi zwgrafon.

CAI. Nuñ d epeidh; timo~ tecnh~ episthmwn ejstin, tima aþ kal ouñte~ aujon ojrw~ kal oimen...

PWL. «W Cairefwñ, pollai; tecnai ej ajqrwpoi~ ejsin ejk twñ ejpeiriwñ ejpeirw~ huþhmewai: ejpeiria~ men gar poiei ton aijwñ hñwñ poreuwsqai kata; tecnhn, apeiria~ de; kata; tuchn. elastwn de; toutwn metalambawousin alloi allwn allw~, twñ de; ajistwn oi Jafistoi: wþ kai; Gorgia~ ejstin oðe, kai; metewei th~ kallisth~ twñ tecnwñ.

SW. Kalw~ ge, w\Gorgia, fainetai Pwlo~ pareskeuavsqai ej logou~: ajla; gar ojupesceto Cairefwñti oujpoiei.

GOR. Timalista, w\Swkrate~...

SW. To; ejwtwmenon oujpanu moi fainetai apokrivesqai.

GOR. Alla; suxeijboulei, ejou`autw.

SW. Ouk, ejjautw/ge soi; boulomenw/ejstin apokrivesqai, ajla; polu; ah hñion sexdhlo~ gar moi Pwlo~ kai; ej wþ eifhken ofi thñ kaloumenhn rñtorikhñ mal lon memelethken hñdialegesqai.

PWL. Tivdh; w\Swkrate~...

SW. "Oti, w\Pwle, ejromenou Cairefwñto~ timo~ Gorgia~ episthmwn tecnh~, ejkwniazei~ men aujou thñ tecnhn w\$per timo~; yegonto~, hñi~ devejstin ouk apekriw.

PWL. Oujgar apekriwñ ofi eiñ h.kallisth...

SW. Kai; mala. ajl oulei; ejwta/poi ti~ h.Gorgiou tecnh, ajla; tiv; kai; oftina deoi kalein ton Gorgian: w\$per ta; ejpros-qew soi upeteiwato Cairefwñ kai; aujw/kalw~ kai; dia; bracewn apekriw, kai; nuñ oufw~ eipe; tivh. tecnh kai; tima Gorgian kal ein crh; hñta~. mal lon de; w\Gorgia, aujo; hñiñ eipe; tima se crh; kal ein wJ timo~ episthmwna tecnh~.

GOR. Th~ rñtorikh~, w\Swkrate~.

SW. Æhtora afa crhvse kal ein...

GOR. Agaow ge, w\Swkrate~, ejdh; ofge eucomai einai, wJ efh "Omhro~, boulei me kal ein.

SW. Alla; boulomai.

GOR. Kal ei dhv

Po. – Pintore, nabarmen denez.

Ke. – Orain, arteren batean aditua denez, zer deituko genioke zuzen?

Po. – Kerefon, gizakien artean arte asko dira esperientzien bidez aurkitutakoak, eskarmentuak eragiten baitu gure bizitza artez pasatzea, eskarmentu ezak ordea ausaz pasatzea. Eta bakoitzak bere moduan arte horietako batean hartzen du parte, eta onenek arte onenetan hartzen dute parte; hauetako bat Gorgias hau da, eta arteen artean ederrenean hartzen du parte.

So. – Badirudi, Gorgias, Polo ondo prestatuta dagoela hitzaldietarako, baina ez da Kerefoni agindutakoa betetzen ari.

Go. – Zer bada, Sokrates?

So. – Ez zait iruditzen galdetutakoa erantzuten ari denik inola ere.

Go. – Zeuk galde iezaiozu bada, nahi baduzu.

So. – Ez, zeuk erantzun nahiko bazenu, askoz gusturago galdetu-ko nizuke zuri. Esan duenagatik argi baitaukat Polo erretorika deitutakoa ari dela gehiago elkarrizketan baino.

Po. – Zergatik, Sokrates?

So. – Kerefonek Gorgias zein artetan den aditua galdetu duenean, Polo, haren artea laudatzen duzulako, norbaitek arbuiatuko balu bezala, baina arte hori zein den ez duzu erantzun.

Po. – Ez al dut erantzun, bada, ederrena dela?

So. – Eta horixe dela. Baina inork ez du galdetzen nolakoa den Gorgiasen artea, zein den baizik, eta zer deitu behar zaion Gorgiasi. Kerefonek lehenagoko arteak proposatu dizkizun moduan eta zuk berari ederki eta labur erantzun diozun moduan, halaxe esan orain zein den artea eta zer deitu behar diogun Gorgiasi. Are hobeto, Gorgias, zuk zeuk esaiguzu zein artetan aditua izatearen ondorioz zer deitu behar zaizun.

Go. – Erretorikan, Sokrates.

So. – Beraz, erretorikoa deitu behar zaizu?

Go. – Eta ona, Sokrates, eta hori izateaz harro nago⁸, Homerok esan zuen bezala, deitu nahi badidazu behintzat.

So. – Nahi dut bada.

Go. – Dei iezaidazu bada.

SW. Oukouñ kai; a|lou~ se fwñen dunaton einai poiein...

GOR. Epagge|lomaige dh;tauta oujmonon ejqade a|la;kai; a|loqi.

SW. «Ar ouñ ejelhsai~ a|, w\Gorgia, w\$per nuñ dialegov meqa, diatelesai to;men ejwtwn, to;d apokrinomeno~, to;de;mhko~ twñ logwn touto, oi|on kai;Pwlo~ hfxato, ej auqi~ apoqesqai... a|l ofer upiscnh/ mh; yeush/ a|la; ejelhson kata; bracu; to; ejwtwmenon apokrinesqai.

GOR. Eijsi; mew, w\Swkrate~, e|iai twñ apokrisewn ajag-kai|ai dia;makrwñ tou; logou~ poieisqai: oujmhn a|la;peirasomaiv ge wJ dia;bracutatwn. kai;gar au\kai;touto ef ejstin w| fhmi, mhde|a a| ej bracuterovi~ ejmou`ta;au|a;eipein.

SW. Toutou mh dei, w\Gorgia: kai moi epideixin autou touv tou poiknai, th~ braculogix~, makrologix~ de;ej auqi~.

GOR. Alla;poihsu, kai;oujleno; fhsei~ braculogwterou ajkou|ai.

SW. Fere dhv r|torikh~ gar fh/ episthwn te|nh~ einai kai; poihsai a| kai;a|lon r|tora: hJ r|torikh;peri;tivtwñ o|twn tug-camei ou|sa...w\$per hJufantik;peri;thn twñ i|natiwn ejgasia~: h\ gav...

GOR. Naiv

SW. Oukouñ kai;hJmousikh;peri;thn twñ melwñ poiksin...

GOR. Naiv

SW. Nh;thn "Hran, w\Gorgia, agamaige ta; apokrisei~, ofi apokrinh wJ oi|on te dia;bracutatwn.

GOR. Panu gar oimai, w\Swkrate~, epieikw~ touto poiein.

SW. Eu|legei~. i|qi dh moi apokrinai outw~ kai;peri;th~ r|torikh~, peri;tivtwñ o|twn ejstin episthnh...

GOR. Peri;logou~.

SW. Poiou~ toutou~, w\Gorgia...aka oi}dhlou|si tou; kamnonta~, wJ a| diatwmenoi u|gaiwoien...

GOR. Ou|

SW. Ouk afa peri;panta~ ge tou; logou~ hJ r|torikhvejstin.

GOR. Oujdhta.

So. – Beraz, besteak ere erretoriko bihur ditzakezula esango dugu?

Go. – Horixe aldarrikatzen dut bada, ez hemen bakarrik baita beste edozein tokitan ere.

So. – Orduan nahiko al zenuke, Gorgias, orain solasean ari garen bezala jarraitzea, bata galdetuz eta bestea erantzunez, eta Polok hasitakoa bezalako hitzaldi luzeak beste noizbaiterako alde batera uztea? Baina amarrurik gabe bete ezazu hitza eta erantzun labur galdetutakoari.

Go. – Erantzun batzuk, Sokrates, hitzaldi luzeen bidez eman beharrekoak dira, hala ere saiaturko naiz ahal den laburren erantzuten. Hori ere aldarrikatzen dudan zerbait baita, alegia, inork ezingo lituzkeela gauza berak nik baino modu laburragoan esan.

So. – Horixe behar da, bada, Gorgias. Eta horixe bera frogatzea, laburtasuna, hitzaldi luzeak beste baterako utzita.

Go. – Egingo dut bada, eta baieztatuko duzu ez diozula beste inori laburrago aditu.

So. – Ea bada. Arte erretorikoan aditua zarela eta beste norbait hizlari bihur dezakezula diozunez, gauzen artean zeri buruz ari da erretorika? Ehungintza soinekoak egiteari buruz ari den bezala; ala ez?

Go. – Bai.

So. – Horrela, musika kantuen konposaketari buruz ari da?

Go. – Bai.

So. – Ala Hera, Gorgias, zoragarri deritzet zure erantzunei, ahal den laburren ari baitzara erantzuten.

Go. – Eta guztiz egoki egiten ari naizela uste dut, Sokrates.

So. – Ongi diozu. Ea bada, erantzun iezadazu horrela erretorikari buruz ere; gauzen artean zeri buruzko jakintza da?

Go. – Hitzaldiei buruzkoa.

So. – Nolakoei buruzkoa, Gorgias? Agian gaixoei zein bizimodurekin sendatuko liratekeen erakusten dietenei buruzkoa?

Go. – Ez.

So. – Orduan erretorika ez da hitzaldi guztiei buruz ari.

Go. – Horixe ezetz.

SW. Alla;mh legein ge poiei dunatouv.

GOR. Naiv

SW. Oukouñ peri;wpper legein, kai;fronein...

GOR. Pw~ gar ouf.

SW. «Ar ouñ, hñ nundh;elegenomen, hñjatrikh;peri;twñ kam
nowtwñ poiei dunatou; einai fronein kai;legein...

GOR. Anagh.

SW. Kai;hñjatrikh;afa, wJ eþiken, peri;logou~ ejstin.

GOR. Naiv

SW. Touvge peri;ta;noshmata...

GOR. Malista.

SW. Oukouñ kai;hñgumnastikh;peri;logou~ ejstin tou; peri;
eupxian te twñ swmatwn kai;kacexian...

GOR. Pawu ge.

SW. Kai;mhñ kai;ai.hñlai tecnai, wGorgia, oufw~ eþousin:
eñasth aufwñ peri;logou~ ejstin toutou~, oi}tugcanousin oñte-
peri;to;pragma ouñeñasth ejstin hñtevnh.

GOR. Fairtai.

SW. Tivouñ dhypote ta; a]la~ tecna~ oujrñtorika; kalei~,
oufa~ peri;logou~, eiper tauthñ rñtorikhñ kalei~, hñhñperi;lov
gou~...

GOR. "Oti, wSwkrate~, twñ men a]lwn tecnwñ peri;cei-
rourgia~ te kai;toiauta~ praxeis~ wJ epo~ eipein pasavejtin hñ
episthmh, th~ de;rñtorikh~ oujlen ejstin toiouton ceirourghma,
a]la;paša hñpraxi~ kai;hñkurwsi~ dia;logwn ejstin dia;taut ejw;
thñ rñtorikhñ tecnhñ axiw~einai peri;logou~, ojpw~ legwn, wJegwv
fhmi.

SW. «Ar ouñ manqaww oiñn aufhñ boulei kalein...taw de;
eiþomai safesteron. a]l apokrinai: ejsin hññ tecnai. h'gav...

GOR. Naiv

SW. Paswñ dh;oiñnai twñ tecnwñ twñ men ejgasia~ to;poluv
ejstin kai;logou bracev deontai, eþiai de;oujleno; a]la;to;th~
tevnh~ perainoito a] kai;dia;sigh~, oiñn grafikh;kai;ajdrianto-

So. – Baina hitz egiteko trebe bihurtzen gaitu?

Go. – Bai.

So. – Beraz, hitz egiten diren gauza horietaz zentzudun izateko ere bai?

Go. – Nola ez bada?

So. – Baina oraintxe aipatu dugun medikuntzak ez al ditu giza-kiak gaixoei buruzko gauzetan zentzudun izateko eta hitz egiteko trebe egiten?

Go. – Derrigor.

So. – Orduan badirudi medikuntza ere hitzaldiei buruz ari dela.

Go. – Bai.

So. – Gaixotasunen ingurukoei buruz?

Go. – Erabat.

So. – Beraz, gimnasia gorputzen egoera on eta txarraren inguruko hitzaldiei buruz ari da?

Go. – Guztiz.

So. – Eta beste arteak ere horrelaxe aritzen dira, Gorgias, beraue-tako bakoitza bere gaiaren inguruko hitzaldiei buruz ari da.

Go. – Hala dirudi.

So. – Orduan zergatik ez diezu beste arteei ere erretorika deitzen, hitzaldieei buruz izanik, hitzaldiei buruz den horri erretorika deitzen badiozu?

Go. – Beste arteen jakintza guztia eskulanari eta horrelako ekin-tzei buruz delako, esate baterako, Sokrates; baina erretorikan eskulanik ez dago, aitzitik, bere egite eta ekintza guztia hitzaldien bidez da. Horrega-tik uste dut arte erretorikoa hitzaldiei buruz ari dela, eta hori zuzen dio-dala aldarrikatzen dut.

So. – Agian ulertzen dut zein arteri deitu nahi diozun hori, baina beharbada garbiago jakingo dut. Erantzun bada: arteak dauzka-gu, ezta?

Go. – Bai.

So. – Nire ustez arte guztietatik batzuk ekintzak dira gehienbat eta hitzaldi laburra nahikoa dute, bakan batzuek bat ere ez, aitzitik beren lana

poiia kai; a[l lai polla ixta; toiauta~ moi dokei~ legein, peri; a} ouj fh; thn rhtorikhn einai: h[ou].

GOR. Panu men ouh kalw~ upolambanei-, w\Swkrate~.

SW. "Eterai de; geveiji twñ tecnwñ ai} dia; logou pañ peraiv nousi, kai; efgou wJ epo~ eipein h[ou]leno; prosdeontai h[brace] panu, oi}n hJaji qmhtikh; kai; logistikh; kai; gewmetrikh; kai; petteutikh; ge kai; a[l lai pollai; te; nai, wñ efi ai scedow ti i} sou- tou; logou~ e}cousi tai~ praxesin, ai} de; pollai; pleiou~, kai; to; parapan pa}a h[brace] praxi~ kai; to; ku}o~ autai~ dia; logwn e}stin. twñ to ioutwn tinaw moi dokei~ legein thn rhtorikhw.

GOR. Alhqh legei~.

SW. All oufoi toutwn ge ouj lenian oi}n aivse boulesqai rhtorikhn kalein, ouj ofi tw rhtwati outw~ eipe~, ofi hJia; logou to; ku}o~ e}cousa rhtorikhv e}stin, kai; upolaboi a} ti~, eijboulito dusceraiv ein ej} toi~ logoi~, At}hn ajiqmhtikhn afa rhtorikhw, w\ Gorgia, legei~. Aa]l ouk oi}n aivse oufe thn ajiqmhtikhn oufe thn gewmetrian rhtorikhn legein.

GOR. Orqw~ gar oi}fi, w\Swkrate~, kai; dikaiw~ upolambav nei~.

SW. "Iqi nun kai; su; thn apokrisin hñ h[rown] diapexanon. epei; gar rhtorikh; tugcanei men ou}a toutwn ti~ twñ tecnwñ twñ to; polu; logw/crwmenwn, tugcaneusin de; kai; a[l lai toiautai ou}ai, peirw eipein h[brace] peri; tivej} logoi~ to; ku}o~ e}cousa rhtorikhv e}stin. w}per a} ei} tiv me e}frito wñ nundh; e[} egon peri; h}stinosouñ twñ tecnwñ: A wSwkrate~, tive}stin hJaji qmhtikh; te; nh. Eeip}oim a} autw/w}per su; a} ti, ofi twñ dia; logou ti~ to; ku}o~ e}couswñ. kai; ei} me epanev}ito: At}wn peri; tiv Eeip}oim a} ofi twñ peri; to; a} tion te kai; peritton agnws}i~^o, o}a a} e}katera tugcaw h[ou]ta. eij d au} e}frito: At}hn de; logistikhn tiwa kalei~ te; nh. Eeip}oim a} ofi kai; aut} e}stin twñ logw/to; pañ kuroumenwn: kai; eij epanev}ito: At}h peri; tiv Eeip}oim a} w}per oi. E}j tw rhtw/suggrafomenoi, ofi ta; men a[l la kaqaper hJaji qmhtikh; hJ logistikh; e}fei: peri; to; au}to; gar e}stin, tote a} tion kai; to; peritton: diafevei de; to souton, ofi kai; pro; aut}a; kai; pro; a[l hla pw~ e}fei pl}hrou~ episkopei to; peritton kai; to; a} tion hJ logistikhv kai; ei} ti~ thn ajstron}ian ajnev}ito, ej}nou legonto~ ofi kai; aut} logw kuroutai ta; panta, AoiJ

isilik ere burutzen da, pintura, eskultura eta beste asko bezala. Erretorikak horrelakoekin zerikusirik ez duela diozu, nik uste. Ez al da hala?

Go. – Guztiz ondo ulertu duzu, Sokrates.

So. –Beste arteak dena hitzaldiaren bidez burutzen dutenak dira, eta ez dute batere ekintzarik behar, esate baterako, edo oso laburra, aritmetika, kalkulua, geometria, dama-jokoa eta beste arte asko bezala. Horietako batzuek ekintzak adina hitzaldiak dituzte gutxi gorabehera; gehienek, gehiago, eta beren ekintza eta eragin guztia hitzaldien bidez gertatzen da erabat. Erretorika hauetako bat dela diozu, nik uste.

Go. – Egia diozu.

So. – Ez dut uste behintzat horietako ezeini erretorika deitu nahiko diozunik, ez bada hitzez horrela esan duzula, alegia, erretorika bere eragina hitzaldiaren bidez duena dela, eta norbaitek hitzak zentzu estuan hartu nahi duela eta hau ulertzen duela: «Orduan, Gorgias, aritmetikari erretorika deitzen diozu?». Baina ez dut uste zuk ez aritmetikari ez geometriari erretorika deitzen diezunik.

Go. – Eta ongi uste duzu, Sokrates, eta zuzen ulertzen duzu.

So. – Ea, bada, eta galdetzen nuenaren erantzuna burutu ezazu zuk ere. Erretorika gehienbat hitzaldia erabiltzen duten arte horietako bat gertatzen denez –eta beste batzuk ere horrelakoak gertatzen dira– saia zaitez esaten erretorikaren eragina hitzaldietan zerekiko den. Norbaitek era berean oraintxe bertan aipatu ditudan arteetako edozeini buruz galdetuko balit: «Sokrates, zer da arte aritmetikoa?». Hitzaldiaren bidez eragina duten arteetako bat dela erantzungo nioke, zuk oraintxe bertan esan bezala. Eta berriro galdetuko balit «Zerekiko?». Bikoititaki eta bakoitiarekiko ezagutza dela esango nioke, bakoitza zenbatekoa den. Eta berriro galdetuko balu: «Eta zeri deitzen diozu kalkuluaren artea?». Hori ere dena hitzaldiaren bidez burutzen dutenetakoa dela esango nioke. Eta berriro galdetuko balu: «Zerekiko?». Herriko asanbladan iritziak biltzen dituztenek bezala, kalkulua gainerakoekiko aritmetika bezalakoa dela⁸ esango nioke –gaia bera baitauka, bikoitia eta bakoitia alegia– baina hainbestean bereizten dela, kalkuluak bikoitia eta bakoitia kopuruarekiko nola diren aztertzen duela, euren barruan eta elkarrekiko. Eta norbaitek astronomiari buruz galdetuko balu, eta nik arte horrek ere guztia hitzaldiaren bidez burutzen duela esan eta

de;logoi oi.Ih~ astronomia~,Æijfaiw,Æperi;tivēisin, w\Swkrate~.Æ
eipōim ah ofi peri;thn twñ astrwn foran kai;hJiou kai;selhnh~,
pw~ pro; aJl hla taxou~ efei.

GOR. Orqw~ ge legwn suyw\Swkrate~.

SW. "Iqi dh;kai;suyw\Gorgia. tugcawei men gar dh;hJrhto-
rikh;ousa twñ logw/ta;panta diaprattomewwn te kai;kuroumewwn:
h\gar...

GOR. "Esti tauta.

SW. Lege dh;twñ peri;tixatiēsti touto twñ oñtwn, peri;ou |
outoi oiJ logoi ejin oi~ hJrhtorikh;crhtai...

GOR. Ta;megista twñ ajqrwpeiwn pragmatwn, w\Swkrate~,
kai;afista.

SW. All , w\Gorgia, ajnfisbhthsimon kai;touto legei~ kai;
ouJew pw safev. oipmai gar se akhkoewai ejn toi~ sumposioi~
ajlontwn ajqrwpwn touto to; skoliov, ejn w\katariqmouñtai
aJlonte~ ofi ugiamein men afistow ejtin, to;de;deuteron kalon
genesqai, triton deywf fhsin oJpointh; tou'skolioy, to;ploutein
ajlolv~.

GOR. Akhkoa gar: ajla;pro; tivtouto legei~...

SW. "Oti ei[soi aujika parastaiēn oiJhmiourgoi;toutwn wñ
ephwesen oJto;skolion poihsa~, iatrov te kai;paidotrihv~ kai;
crhmatisthv, kai;eipoi prwton men oJiatro; ofi ÆW Swkrate~,
ejapata/se Gorgia~: oujgar ejtin hJoutou teonh peri;to;megiston
ajagon toi~ ajqrwpoi~, aJl hJhñÆ-eijoun auton ejw;ejoinhn: Su;
de;tivwñ tauta legei~...eipoi ah iSw~ ofi iatrov. Tivoun legei~...h\
to;th~ sh~ teonh~ efgon megistow ejtin ajagow..APw~ gar ou[Æfaiw
ah iSw~, Æw\Swkrate~, ugiēia...tivl ejtin meizon ajagon ajqrwpoi~
ugieia~.Æeijd au'meta;touton oJpaidotrihv~ eipoi ofi ÆQaumaxoi
mitah, w\Swkrate~, kai;aujo; ei[soi efoi Gorgia~ meizon ajagon
epideixai th~ autou teonh~ hJejw;th~ ejh~:Æeipōim ah au'kai;pro;
touton: Su;de;dh;tiv ei,w\ajqrwpe, kai;tivto;son efgon...ÆPai-
dotrihv~,Æfaiw ah, Æto;de;efgon mouvestin kalouv te kai;iJscrou;
poiein tou; ajqrwpou~ ta;swmata.Æmeta;de;ton paidotrihvñ eipoi
ah oJrhmastisthv, wJ ejw;kai pamy katafronwñ ajantwn: ÆSkopei
dhta, w\Swkrate~, ejw soi ploutou fanh/ti meizon ajagon oh h |
para;Gorgia/hpar aJlw/otwoun.Æfaimen ah oun pro; autov. Tiv

gero, esango balu: «Astronomiaren hitzaldiak zeri buruz dira, Sokrates?». Astroen, Eguzkiaren eta Ilargiaren mugimenduei buruz direla esango nuke, elkarrekiko abiadura nolakoa den.

Go. – Eta zuzen esango zenuke, Sokrates.

So. – Ea, bada, erantzun ezazu zuk ere, Gorgias. Beraz, erretorika hitzaldiaren bidez guztia egin eta burutzen dutenetakoa egokitzen da. Ez al da hala?

Go. – Hori da.

So. – Esan: zeri buruz? Erretorikak erabiltzen dituen hitzaldi horiek zeri buruz dira?

Go. – Gizakien arazorik handienak eta gorenak, Sokrates.

So. – Baina, Gorgias, diozun hori eztabaidagarria da, eta oraindik ez dago batere garbia. Uste dut entzungo zenuela jendeak oturuntzetan abesten duen kantu hori; kantu horretan errenkadan abesten duenean «onena osasuna da, bigarren eder izatea, eta hirugarren amarrurik gabe aberats izatea» kantuauren poetak dioenaren arabera.

Go. – Entzuna dut bai, baina zertarako diozu hori?

So. – Kantua konposatu duenak goraipatutako arte horien artisauek, medikua, gimnasiako irakaslea eta negozio-gizona, segituan zure ondoan jarriko balira, eta medikuak lehenengo esango balu: «Sokrates, Gorgiasak engainatzen zaitu, ez baita bere artea gizakientzako on handienari buruz ari dena, nirea baizik». Eta nik galdetuko banio: «Eta zu zein zara hori esateko?». Medikua dela esango luke. «Zer diozu beraz? Zure artearen emaitza on handiena al da?». «Nola ez da izango, bada -esango luke- Sokrates, osasuna? Zer da, bada, gizakientzat osasuna baino on handiagoa?». Eta horren ondoren gimnasiako irakasleak esango balu: «Ni neu ere harrituko nintzateke, Sokrates, Gorgiasak bere artearen on handiagorik erakutsi ahalko balizu nik nire-arena baino». Eta horri ere esango nioke: «Eta zu zein zara, gizona, eta zein da zure lana?». «Gimnasiako irakaslea -esango luke- eta nire lana gizakiak gorputzez eder eta indartsu egitea da». Gimnasiako irakaslearen ondoren negozio-gizonak esango luke, beste guztien ordeinu osoz nire ustez: «Ondo azter ezazu, Sokrates, Gorgiasen edo beste inoren ezer aberastasuna baino on handiagoa iruditzen ote zaizun zuri». Orduan esango nioke: «Zer, bada? Zu horren artisaua al zara?». Baietz

de;dhxh`su;toutou dhmiourgov..Fair aph. Tivwfh..ACrhmatisthv.ETiv ouh...krimei- su;megiston ajqrwpoi~ aqagon einai plouton...fhso- men. APw~ gar ouk.Æejei. Kai;nhn ajnfisbhteige Gorgia~ ofe thn par aufw/tevnhn meixono~ aqagou`aijiam einai h]thn shw, failen aj hufe~. dhl on ouh ofi to;meta;touto efoit aph. AKai;tivejtin touto to; aqagow...apokrinasqw Gorgia~.Æ iqi ouh nomisa~, w\Gorgia, ejwtašqai kai;up ekeiwn kai;up ejnou, apokrinai tivejtin touto ofh/su;megiston aqagon einai toi~ ajqrwpoi~ kai;se;dhmiourgon einai aufou.

GOR. "Oper ejtiw, w\Swkrate~, th`aj hqeiw/megiston aqagon kai;aijion afa men ej euqeria~ aufoi~ toi~ ajqrwpoi~, afa de;tou` al lwn afcein ej th`aufou` polvei efastw/

SW. Tivouh dh;touto legei~...

GOR. To;peiwein efgw oiow t einai toi~ logoi~ kai;ej dikasthriw/dikasta; kai; ej bouleuthriw/bouleuta; kai; ej ejklhsia/ekklhsiasta; kai; ej al l w/sullogw/pantiy ofti- aj politiko; sullogo~ gignhtai. kaitoi ej tauth/th`dunamewi doulon men efei- ton iatrow, doulon de;ton paidotribhn: oJle;crhmatisth; outo~ al l w/ajafanhsetai crhmatisoweno~ kai;ouj aufw/aj la;soi; tw`dunameww/legein kai;peiwein ta;pl hqh.

SW. Nuñ moi dokei~ dhlwšai, w\Gorgia, ejgutata thn rltorikhn htina tevnhn hgh/einai, kai;ei[ti ejw;sunikmi, legei~ ofi peiqou~ dhmiourgov ejtin hJrltorikhy;kai;hJpragmateia aufh~ apasa kai;to;kefalaiou ej touto teleuta/h]epei- ti legein epi; plewn thn rltorikhn dunasqai h]peiqw;toi~ akouwusin ej th`yuch/ poiein...

GOR. Oujlanw~, w\Swkrate~, al l awmoi dokei~ ilanw~ oJiv zesqai: ejtin gar touto to;kefalaiou aufh~.

SW. "Akouson dhyw\Gorgia. ejw;gar eu`i[sq ofi, wJejm auton peiqw, eiper ti- al lo~ al l w/dialegetai boulomeno~ ejlewai aufo; touto peri;ofou oJ logo~ ejtiw, kai;ejne;einai toutwn efa: ajiw`de; kai;sev

GOR. Tivouh dhyw\Swkrate~...

SW. Egw;ejw`nuñ. ejw;thn apo;th~ rltorikh~ peiqwyhfi- pot ejtin hn su;legei~ kai;peri;wtinwn pragmatwn ejtin peiqwy safw~ men eu`i[sq ofi ouk oida, oujmh aj l upopteuw ge hn oimaiv

esango luke. Zein zara, bada? «Negozio-gizona.» Eta zer? Gizakientzako on handiena aberastasuna dela uste al duzu? Esango dugu. «Nola ez, bada?» esango du. «Hala ere Gorgias hau ez dago ados, eta bere arteak zureak baino on handiago bat eragiten duela dio». esango genuke. Garbi dago horren ondoren hauxe galdetuko lukeela: «Eta zer da on hori? Erantzun dezala Gorgiasen». Ea, bada, Gorgias, bai beraiek eta baita nik ere galdetuko bagenizu bezala, erantzun ezazu zer den gizakientzako on handiena dela diozun hori eta zu horren artisaua zarela diozuna.

Go. – Benetan on handiena dena, Sokrates, eta gizakientzat bai askatasunaren iturri, bai norberaren hirian besteen gaineko agintearena.

So. – Zer da, bada, diozun hori?

Go. – Besteak hitzaldien bidez konbentzitzeko gai izatea, bai epaileak auzitegian, bai kontseilariak kontseiluan, bai herritarrak asanbladan, bai politikoa den beste edozein bileratan. Eta gaitasun horrekin bai mediku, bai gimnasiako irakaslea zerbitzari izango dituzu. Eta negozio-gizona bere buruarentzat aberasten ordez, beste batentzat aberasten agertuko da, zuretzat alegia, jendetzari hitz egiteko eta konbentzitzeko gai zaren horrentzat.

So. – Orain iruditzen zait, Gorgias, ari zarela zehatzen erakusten zure ustez erretorika zer arte den, eta ondo ulertzen badizut, erretorika konbentzitzearen artisaua dela diozu, eta beraren ekintza guztia eta nagusia horretan burutzen da. Ala esan al zenezake erretorikak entzuleen arimetan konbentzimendua sortu baino zerbait gehiago egin ahal duela?

Go. – Inola ere ez, Sokrates, aitzitik egoki definitu duzula iruditzen zait hori baita beraren ekintza nagusia.

So. – Entzun bada, Gorgias. Jakin ezazu, beste norbait baldin bada-go, hitzaldiaren gaia benetan ezagutu nahian beste norbaitekin hitz egiten ari dena, ni ere hori bezalakoa naizela nire uste osoan. Eta baita zu ere nire ustez.

Go. – Eta zer, Sokrates?

So. – Orain esango dizut. Ziur jakin ezazu nik ez dakidala erretorikaren konbentzitze hori zein ote den ezta zein gairen ingurukoa ere. Badaukat bai susmoren bat nire ustez zein konbentzitze diozun eta

se legein kai;peri;wñ: oujlen mentoi htton ejhsomai se tiwa pote;
 legei~ thn peiqw; thn apo; th~ rlltorikh~ kai; peri; tiwn aujhn
 einai. tou efeka dh;auto; upopteuwn se;ejhsomai, a]l ouk auto;
 legw...oujsou efeka a]la; tou logou, i]ta outw proi]w malist a]h
 hui]n katafane; poiou peri;o]u legetai. skopei gar ei]soi dokw`
 dikaiw~ ajerwta]n se: w]per a]h eije]ugcanow se ejrtwn tive]stin
 tw]n zwgrafwn Zeuxi~, ei]moi eipe~ ofi o]Ja; zw] grafwn, ak ouk a]h
 dikaiw~ se hjomhn o]Ja; poi]a tw]n zw]n grafwn kai;pou~..

GOR. Pawu ge.

SW. «Ara dia;touto, ofi kai;a]lloi ei]si;zwgrafoi grafonte~
 a]lla polla;zw]..

GOR. Naiv

SW. Eijde]ge nhdei; a]llo~ h]Zeuxi~ e]grafe, kalw~ a]h soi
 apekekrito...

GOR. Pw~ gar ou].

SW. "Iqi dh;kai;peri;th~ rlltorikh~ eipe]xpoterow soi dokei`
 peiqw; poiein h]rlltorikh; monh h]kai; a]l lai tecnai...legw de; to;
 toionde: ofti~ didaskei ofi]ou]n pra]gma, poteron o]didaskei peiqei
 h]jou].

GOR. Oujdhta, w]Sw]krate~, a]lla;pantwn malista peiqei.

SW. Palin dh;epi;tw]n au]tw]n tecnw]n legwmen w]per nundhw
 h.]ajriqmhtikh;oujdidaskei h]ta~ of]a ej]stin ta;tou`ajriqmou, kai;o]J
 ajriqmhtiko; a]h]qrwpo~...

GOR. Pawu ge.

SW. Oujkou]n kai;peiqei...

GOR. Naiv

SW. Peiqou~ a]fa dhmiourgove]stin kai;h.]ajriqmhtikhv.

GOR. Fai]netai.

SW. Oujkou]n ejaw ti~ ejwta]h]ta~ poia~ peiqou~ kai;peri;ti]v
 apokrinou]wqapou au]tw] ofi th~ didaskalikh~ th~ peri;to;a]ftiow
 te kai;to;peritton of]on ej]stin. kai;ta; a]lla~ a] nundh;ej egomen
 tecna~ a]p]asa~ e]xomen apodeixai peiqou~ dhmiourgou; ou]sa~ kai;
 h]stino~ kai;peri;ofi: h]jou].

GOR. Naiv

zeren ingurukoa, baina hala ere galdetuko dizut erretorikaren zein konbentzitze ote diozun eta zerengatik inguruan ote den. Nire susmoak esan gabe zergatik galdetuko dizudan? Ez zuregatik, hitzaldiarengatik baizik, horrela hitzaldiak aurre eginez ahalik eta argien adieraz dezan zertaz ari garen. Azter ezazu, bada, zure ustez arrazoiz galdetuko ote dizudan. Zeuksis⁹ zer margolari mota den galdetuko banizu, eta animaliak margotzen dituen esango bazenu, ez al nizuke arrazoiz galdetuko nolako animaliak eta non?

Go. – Zeharo.

So. – Eta hori honexegatik, badirelako beste margolariak beste animalia mota asko margotzen dituztenak?

Go. – Bai.

So. – Zeuksisek beste inork margotuko ez balitu, zure erantzuna zuzena izango zen.

Go. – Nola ez, bada?

So. – Ea, bada, eta erretorikari buruz ere esan ezazu: Erretorika konbentzitzen duen arte bakarra dela iruditzen al zaizu, edo beste arteak ere bai? Horrelako zerbait diot: edozer gauza irakasten duenak irakasten duen horretaz konbentzitzen du ala ez?

Go. – Noski, Sokrates, ezer baino lehen konbentzitu egiten du.

So. – Lehenagoko arte berei buruz hitz egin dezagun berriro. Aritmetikak ez al dizkigu zenbakiaren ingurukoak irakasten, eta gizon aritmetikoak ere bai?

Go. – Guztiz.

So. – Beraz, konbentzitu ere egiten du?

Go. – Bai.

So. – Orduan aritmetika ere konbentzitzearen artisaua da?

Go. – Badirudi.

So. – Beraz, norbaitek galdetzen badigu zer motatako konbentzitzea den eta zeri buruzkoa, bikoiti eta bakoitiaren kopuruaren inguruko irakastearena erantzungo diogu. Eta lehen aipatu ditugun arte guztiak konbentzitzearen artisauak direla ere erakuts genezake eta zein motatakoak eta zeri buruzkoak. Ala ez?

Go. – Bai.

SW. Ouj afa rltorikh; mowh peiqou` ejtin dhmiourgov.

GOR. Alhqh legei~.

SW. Epeidh; toiwun ouj mowh aþergazetai touto to; efgon, a]l a; kai; a]l ai, dikaiw~ w\$per peri; tou` zwgrafou meta; touto epaneroimeq a] ton legonta: Poiw dh; peiqou` kai; th` peri; tiv peiqou` h. rltorikh; ejtin te mowh... h] boujdokei` soi dikaion einai epaneresqai...

GOR. "Emige.

SW. Apokrinai dhy w\ Gorgiaw, epeidhve kai; soi; dokei` oufw~.

GOR. Tauth~ toiwun th` peiqou` legw, w\ Swkrate~, th` ej toi~ dikasthrioi~ kai; ej toi~ a]loi~ o`floi~, w\$per kai; afti e]legon, kai; peri; toutwn afe]sti dikaiaste kai; adika.

SW. Kai; ejwtoi upwpteuon tauthn se legein thn peiqw; kai; peri; toutwn, w\ Gorgiaw: a]l i]fa mh; qaumazh/ ejn kai; o]igon u]steron toioutw tivse ajerwmai, o]dokei` men dhlon einai, ejw; d epanerwtw` <oper gar legw, tou` exh~ efeka perainesqai ton logon ejwtw~, oujsou` efeka a]l i]fa mh; ejizwmeqa uponoounte~ proar pazein a]l h]wn ta; legomena, a]l a; su; ta; sautou` kata; thn upo]pwsin opw~ a] bouh perainh/.

GOR. Kai; o]qw~ gevni dokei~ poiein, w\ Swkrate~.

SW. "Iqi dh; kai; toud e]piskeywmeqa. kalei~ ti memaqhkewai...

GOR. Kal w`.

SW. Tivdexpepisteukewai...

GOR. "Egwge.

SW. Poteron ouh tau]on dokei` soi einai memaqh kewai kai; pepisteukewai, kai; mawhsi~ kai; pisti~, h] a]l lo ti...

GOR. Oi]mai men egwge, w\ Swkrate~, a]l lo.

SW. Kal w` gar oi]fi: gnwsh/ de; ejqende. eigav tivse efoto: Ar ejtin ti~, w\ Gorgiaw, pisti~ yeudh; kai; a] hqhvw. Efaiw~ a]i, w] ejw; oi]mai.

GOR. Naiv

SW. Tivdevapisthnh ejtin yeudh; kai; a] hqhvw..

GOR. Ouj lamw~.

So. – Orduan erretorika ez da konbentzitzearen artisau bakarra.

Go. – Egia diozu.

So. – Hortaz, emaitza hori berak bakarrik ekoizten ez duenez, baik eta beste batzuek ere bai, horren ondoren margolariari buruz bezala arrazoiz galdetuko genuke zein motatako eta zeri buruzko konbentzitzearen artea den erretorika. Ala ez al zaizu arrazoizkoa iruditzen hori galdetzea?

Go. – Niri bai behintzat.

So. – Erantzun, bada, Gorgias, iritzi berekoa zarenez.

Go. – Auzitegietako eta gainerako asanbladetakoa konbentzitzea dela diot, bada, lehentxeago nioen bezala, eta bidezko eta bidegabe direnei buruzkoa.

So. – Banuen susmoa konbentzitze mota hori eta gauza horiei buruzkoa esaten zenuela, Gorgias, baina ez zaitez harritu geroxeago ere horrelako zerbait galdetzen badizut, nabarmen dirudiena ere galdetzen badizut, alegia. Lehen esan dudana da, hitzaldia ordenan burutzearen alde galdetzen dut, ez zuregatik, besteak esango duenaren susmoa hartuta elkarri aurre hartzera ohitu ez gaitezen, eta zuk zure hitzaldia zure ideiaran arabera nahi duzun moduan burutu dezazun.

Go. – Eta zuzen ari zarela deritzot, Sokrates.

So. – Ea, bada, azter dezagun honako hau ere. Zerbaiti deitzen al diozu ikasi izana?

Go. – Bai.

So. – Eta sinetsi izana?

Go. – Ere bai.

So. – Zure ustez gauza bera al dira ikasi eta sinetsi izana eta ikasketak eta sinesmena ala desberdinak?

Go. – Desberdinak dira, Sokrates, nire ustez.

So. – Uste zuzena da zurea, eta honako honetatik ezagutuko duzu: norbaitek galdetuko balizu: «Gorgias, ba al dago sinesmen faltsurik eta egiazkorik?» baietz esango baitzenuke, nik uste.

Go. – Bai.

So. – Eta jakintza faltsu eta egiazkorik?

Go. – Inola ere ez.

SW. Dhl on af au\ofi oujtaufow ejstin.

GOR. Alhqh legei~.

SW. Alla;nhn oi{tege memaqhkote~ pepeismewoi eijsin kai; oi{pepisteukote~.

GOR. "Esti tauta.

SW. Boulei ouh duw ei{lh qwnen peiqou~, to;men pistin pare-comenon a{heu tou`eijlewai, to;d episthwnh...

GOR. Pawu ge.

SW. Poteran ouh hJ{Iitorikh;peiqw;poiei ej dikasthriw~ te kai;toi~ a{lloi- o{loi- peri;twñ dikaiwn te kai;a{likwn...ej h{ pisteuwin gignetai a{heu tou`eijlewai h{ej h{ to;eijlewai...

GOR. Dhl on dh{pou, w`Swkrate~, ofi ej h{ to;pisteuwin.

SW. Ū r{Iitorikh;a{fa, wJ e{piken, peiqou~ dhmiourgowe{stin pisteutikh~ a{j l oujdidaskalikh~ peri;to;dikaion te kai;a{likon.

GOR. Naiv

SW. Ouj a{fa didaskaliko; oJ{I{twr ejstin dikasthriwn te kai;twñ a{lwn o{lwn dikaiwn te peri kai;a{likwn, a{j la;pistiko; monon: oujgar dh{pou o{lon g a{ duwaito tosouton ej o{j igw/croww/didaxai ou{w me{gala pragmata.

GOR. Oujdhta.

SW. Fere dhyi{dwmn tivpote kai;legomen peri;th~ r{Ito-rikh~: ejw;men gar toi ouj au{ov pw duwamai katanoh{sai ofi legw. ofan peri; i{trwn ai{Jesew~ h{th/polei su{vlogo~ h{peri; nauphgwn h{peri;a{l lou tino; dhmiourgikou`eqnou~, a{l lo ti h{tote oJ{I{toriko; oujsumbouleusei...dhl on gar ofi ej el{asth/ai{Jesei ton teknikwtaton dei`ai{Jei{sqai. ouj ofan teicwn peri;o{ikodomh{v sew~ h{l imewwn kataskeuh~ h{newriwn, a{j l oi{h{citektone~: ouj au{o{fan strathgwñ ai{Jesew~ peri h{taxew{v tino~ pro; polemio~ h{cwriwn katalhyew~ sunboulh;h{a{j l oi{strathgikoi;tote sumbouleusousin, oiJ{I{torikoi;de; ou{ h{pw~ legei~, w`Gorgia, ta; toiauta...epeidh;gar au{ov te fh{ r{I{twr einai kai;a{l lou~ poiein r{I{torikou~, eu`e{ei ta;th~ sh~ te{mh~ para;sou{punqanesqai. kai; ejne;nuñ nomison kai;to;son speudein: i{sw~ gar kai;tugcawei ti twñ e{idon o{htwn maqhth{v sou boulomeno~ genesqai, wJ egwtina-scedon kai;sucnou; ai{sqanomai, oi{i{sw~ ai{scunoint a{ se aje

So. – Orduan nabarmen da ez direla gauza bera.

Go. – Egia diozu.

So. – Baina ikasi dutenak eta sinetsi dutenak biak daude konbentzituta.

Go. – Hala da.

So. – Nahi al duzu beraz bi konbentzitze mota daudela onartu, bata sinesmena ematen duena baina jakin gabe, bestea jakintza ematen duena?

Go. – Bai.

So. – Erretorikak bi konbentzitze horietako zein eragiten du auzitegietan eta gainerako asanbladetan bidezko eta bidegabe diren gauzei buruz? Sinestea ematen duena baina jakin gabe ala jakitea ematen duena?

Go. – Garbi dago, Sokrates, sinestea ematen duena dela.

So. – Orduan erretorika, dirudienez, *sinesmenaren konbentzitzea* -ren *artisaia* da eta ez bidezko eta bidegabeari buruz irakastearena.

Go. – Bai.

So. – Orduan hizlariak ere ez die auzitegi eta gainerako asanbladei bidezko eta bidegabeari buruz ezer irakasten, aitzitik sinestarazten die bakarrik. Egia esan, horrelako jendetzari ezingo lizkioke hain gauza handiak denbora laburrean irakatsi.

Go. – Noski ezetz.

So. – Jarrai dezagun, bada, ikus dezagun zer ote diogun erretorikari buruz, nik neuk ere oraindik ezin baitut atzeman zer esan behar dudana. Hiriak bilera ospatzen duenean medikuak, armadoreak edo beste edozein artisau talde aukeratzeko, hizlariak orduan ez die aholkurik emango, ezta? Nabarmen baita aukeraketa bakoitzean artisau onena aukeratu behar dela. Eta hizlariak ez die aholkurik emango harresien eraiketari edo portuen eta armategien atonketari buruz ere; arkitektoek aholkatuko dituzte, ordea. Ezta etsaien aurkako armada baterako buruzagien edo lurraldeak okupatzeko buruzagien aukeraketari buruzko kontseilua denean ere, aitzitik estrategek aholkatuko dituzte orduan, eta erretorikoek ez. Ala zer diozu halakoez, Gorgias? Zu zeu hizlaria zarela eta besteak erretorikoak bihurtzen dituzula diotenez, aproposa da zure artearenak zuregandik jakitea. Eta egizu kontu orain ni ere zure alde ari naizela, hemen barruan daudenetakoren batek agian zure ikasle nahi du izan, batzuk edo askok nik dakida-

resqai. up ejmou`ouh ajerwtwmeno~ nomison kai; up ekeinwn ajerwtašqai: *Ἀτιμῆν*, w\Gorgia, eštai, eja soi sunwnen...peri; timwn th/polei sunbouleuon oi/ote esomeqa...poteron peri;dika-iou monon kai; ajlikou h\kai; peri; w\ nundh; Swkrath~ elegen. *Ἄ* peirw`ouh aufoi~ apokrinesqai.

GOR. All ejwsoi peirasomai, w\Swkrate~, safw~ apoka luyai thn th~ rhtorikh~ duwamin apasan: aufo; gar kalw~ ufghsw. oisqa gar dh pou ofi ta; newria tauta kai; ta; teich ta; Aqhnaion kai; hJtwñ limewñ kataskeuh; ek th~ Qemistokleou~ sunboulh~ gegonen, ta; d ek th~ Perikleou~ ajl ouk ek twñ dhmiourgwn.

SW. Legetai tauta, w\Gorgia, peri; Qemistokleou~: Peri-kleou~ de; kai; aufo; hkouon ofe sunebouleuen hJin peri; tou dia; mesou teiwou~.

GOR. Kai; ofan gesti~ aifesi~ h\w\ nundh; su; elege~, w\Swv krate~, ofa? ofi oiJ rhtorev ejšin oiJ sunbouleuonte~ kai; oiJ nikwnte~ ta; gnwna~ peri; toutwn.

SW. Tauta kai; qaumazwn, w\Gorgia, palai ejwtw tiv pote hJ duwamivestin th~ rhtorikh~. daimonia gar ti~ ehoige katafaine-tai to; megeqo~ oufw skopounti.

GOR. Eijpanta ge eijleik~, w\Swkrate~, ofi wJ epo~ eipein apasa~ ta; dunamei~ sullabousa uf auth/epei. mega devsoi teknhrion ejw: pollaki~ gar hJh egwge meta; tou` ajlefou` kai; meta; twñ ajlwn iatrwñ ejjelqwn parastina twñ kannontwn ouci; ejjelonta h\ farmakon piein h\ temeìn h\ kausai parascein tw/ iatrw/ ouj dunamewou tou` iatrou` peisai, egw; epeisa, ouk ajlh/ teonh/hJth rhtorikh/fhmi; de; kai; eij polin ofh/boulei ejqonta rhtorikon andra kai; iatrow, eijdevi logw/diagnwizesqai ej ejklh-sia/hlej ajlw/tini; sull logw/poteron dei` aijeqhñai iatrow, ouja-mou` ah fanhñai ton iatrow, ajl aijeqhñai ah ton eipein dunatw, eijboulaito. kai; eijpro; ajlon ge dhmiourgon odtinaouñ ajwniv zoito, peiseien ah auñon ejesqai oJ rhtoriko; mallon hJajlo~ odtisouñ: oujar estin peri; ofou ouk ah piqanwteron eipoi oJ rhtoriko; hJajlo~ odtisouñ twñ dhmiourgwn ej plhqe. hJnen ouh duwami~ tosauth estin kai; toiauth th~ teonh~: dei mentoi, w\Swkrate~, th rhtorikh/crhšqai wšper th` ajlh/pash ajwnia/kai; gar th/

nez, eta agian lotsatu egiten dira zuri galdetzeaz. Beraz, egizu kontu nik galdetuta ere beraiek galdetzen dizutela: «Zer lortuko dugu, Gorgias, zurekin ikasiz gero? Zein arazori buruz aholkatu ahal izango dugu hiria? Bidezko eta bidegabeari buruz bakarrik ala Sokratesek oraintxe aipatzen zituen horiei buruz ere?». Saia zaitez beraiei erantzuten bada.

Go. – Saiatuko naiz, Sokrates, zuri erretorikaren indar guztia argi agerrarazten, ederki jarri bainauzu horretarako bidean. Badakizu, noski, armategi horiek eta atenastarren harresiak eta portuen atonketa Temistokles eta Periklesen aholkuek ekarri zituztela eta ez artisauek.

So. – Hala diote Temistoklesi buruz, Gorgias; Periklesena, ordea, nik neuk entzun nion erdiko harresiari buruz aholkatu gintueanean.

Go. – Eta oraintxe aipatu dituzun aukeraketetakoren bat denean, Sokrates, hizlariak ikusten dituzu aholkatzen eta horien inguruko bozketak irabazten.

So. – Eta horretaz guztiaz harrituta, Gorgias, galdetzen dut aspaldi zein ote den erretorikaren indarra. Neuri behintzat miragarri agertzen baitzait tamainari begiratuta.

Go. – Eta dena bazeneki, Sokrates, alegia, indar guztiak bilduta bere menpe dauzkala, esate baterako. Eta frog handia esango dizut: askotan anaiarekin ala beste medikuren batekin gaixo batengana joanda, gaixoak botika hartu nahi ez edo medikuari ebakuntza edo kauterioa egiten utzi nahi ez zionean eta medikuak ezin zuenean konbentzitu, nik konbentzitzen nuen erretorikaren arteaz besterik gabe. Eta hau ere badiot: gizon erretorikoa eta medikua, nahi duzun hiritara joanda ere, herritarren asanbladan ala beste edozein bileratan hitzaldiaren bidez lehiatu beharko balira, biotako zein aukeratu behar den mediku, inon ez lukete medikua aukeratuko, hizketan trebe dena baizik, berak nahiko balu. Eta beste edozein artisaurekin lehiatuko balitz ere, erretorikoak bera aukeratzeko konbentzituko litzuke beste edozeinek baino lehen. Jendetzaren aurrean artisauekako beste edozeinek baino konbentzigarriago hitz egingo bailuke erretorikoak edozertaz. Beraz, artearen indarra hainbestekoa eta horrelakoa da. Hala ere, Sokrates, erretorika beste edozein borroka bezala erabili behar da. Eta

a[lh/ajwnia/oujtoutou efeka dei`pro; apanta~ crhsqai ajqrwv pou~, ofi efagen pukteuwin te kai; pagkratiazein kai; ej oploi~ mavesqai, wste kreittwn einai kai; filwn kai; ejqrwn, oujtoutou efeka tou; filou~ dei`tuptein ouje; kentein te kai; apokteinuwei. oujege ma; Dia ejw ti~ ej palaistran foithsa~ eu`efwn to; swina kai; puktiko; genomeno~, epeita ton pateva tupth/kai; thn mhtera h[allon tina; twn oikeywn h[ltwn filwn, oujtoutou efeka dei`tou; paidotriba~ kai; tou; ej toi~ oploi~ didaskonta~ mavesqai misein te kai; ekballein ek twn polewn. ekeinoi men gar paredosan epi; tw/dikaiw~ crhsqai toutoi~ pro; tou; polemio~ kai; tou; ajlikounta~, ajunomenou~, mh; uparconta~: oiJde; metastreyante~ crwntai th/jscuikai; th/teonh/ouk ojqrw~. oukoun oiJdidaxante~ ponhroiyouje; hJteonh oufe aijia oufe ponhra; toutou efekavestin, ajl oiJh; crwmenoi oimai ojqrw~. oJufo; dh; logo~ kai; peri; th` rhtorikh~. dunato; men gar pro; apantavestin oJrltwr kai; peri; panto; legein, wste pikanwtero~ einai ej toi~ plhyesin efracu peri; ofou aj bouhantai: ajl ouje ti mallon toutou efeka dei` oufe tou; iatrou; thn doxan afaireisqai ofi duwaito aj touto poihsai: oufe tou; allou~ dhmiourgou, ajla; dikaiw~ kai; th/rhtorikh/crhsqai, wper kai; th/ajwnia/ ejan de; oimai rhtoriko; genomenov ti~ kaKa tauth/th/dunamai kai; th/teonh/ajlikh/oujton didaxanta dei`misein te kai; ekballein ek twn polewn. ekeino~ men gar epi; dikaiou creia/paredwken, oJl ejantiw~ crhtai. ton ouh ouk ojqrw~ crwmenon misein dikaion kai; ekballein kai; apokteinuwei ajl oujton didaxanta.

SW. Oimai, w`Gorgia, kai; se; efrpeiron einai pollwn logwn kai; kaqewrakewai ej aujoi~ to; toionde, ofi oujradiw~ duwantai peri; w` aj epiceirhswsin dialegesqai diorisamenoi pro; ajlhv lou~ kai; maqorte~ kai; didaxante~ eautouv, oufw dialuesqai ta; sunousia~, ajl ejan peritou ajfισbhthswsin kai; mh; fh`oJfero~ ton eferon ojqrw~ legein hJmh; safw~, calepawousite kai; kata; fqwon oiontai ton eautwn legein, filonikounta~ ajl ouj zhtounta~ to; prokeimenon ej tw`logw/kai; ephioige teleutwnte~ aiscista apallattontai, loidorhqente~ te kai; eiponte~ kai; akousante~ peri; sfwn aufwn toiauta oia kai; tou; paronta~ aqsesqai ufer sfwn aufwn, ofi toioutwn ajqrwpwn hxiwsan akroatai; genesqai. tou`dh; efeka legw tauta... ofi nun ejmi; dokei~

norbaitek ukabilka, borrokan eta armetan guda egiten ikasiko balu, bai lagunak bai etsaiak menderatzeraino ikasi ere, hori guztia ez da horregatik gizaki guztien aurka erabili behar, ezta lagunak jo, zauritu edo akabatzeke erabili behar ere. Baina, ala Zeus, norbaitek, gimnasioan ibili eta gero sasoiko gorputza edukita eta boxeolari bihurtuta, aita edo ama edo etxekeotako ala lagunetako bat joko balu, ez dira horregatik gimnasiako irakasleak eta armetan gudukatzen irakasten dutenak gorrotatu eta hirietatik bota behar. Horiek beren artea etsai eta gaiztoen aurka zuzen erabil zezan erakutsi baitzioten, defentsarako, ez borroka hasteko. Besteek, ordea, indarra eta artea, modu okerrean, gaizki erabiltzen badituzte, ez dira horregatik irakasleak gaiztoak eta artea erruduna edo gaiztoa, oker erabiltzen dutenak baizik. Arrazoiaketa bera da erretorikari buruz ere. Hizlaria edozeinen aurka eta edozeri buruz hitz egiteko gai da; labur esateko, jendetzaren aurrean nahi duen gaiak bestea baino konbentzigarriago izateraino. Baina horregatik ez die zertan medikuei ospe ona kendu –hori egiteko gai izanda ere– ezta gainerako artisauei ere, aitzitik erretorika zuzen erabili behar du, gimnasiarekin egin behar den bezala. Eta norbaitek erretoriko bihurtu eta gero indar eta arte horrekin okerrik egiten badu, ez da horregatik irakatsi diona gorrotatu eta hirietatik bota behar, nire ustez. Honek zuzentasunaren alde erakutsi baitzion, eta besteak erabiltzen du kontrako moduan. Artea modu okerrean erabiltzen duena gorrotatzea da zuzena, eta hirietatik bota eta akabatzea, ez artea irakatsi diona.

So. – Uste dut, Gorgias, zuk ere hitzaldi asko ezagutu dituzula eta bertan honako hau ikusi duzula: hitz egin behar dituzten gaiak jakin eta elkarri irakatsiz zehaztuta ere ezin dituztela elkarriketak erraz bukatu. Baina zerbaitetaz eztabaidan hasten direnean eta batak dioenean besteak ez duela zuzen edo garbi hitz egiten, elkarrekin haserretu egiten dira eta bestea inbidiagatik ari dela uste dute, irabazi nahian eta ez hitzaldian proposatutakoa aztertuz. Eta batzuk azkenean modu lotsagarrienean aldentzen dira, irainduta eta elkarri halako laidoak esan eta adituta, entzuleak ere atsekabetzeraino halako gizonen entzule izan nahi izan dutelako. Eta zergatik diot hau? Nire ustez orain ez zarelako lehen erretorikari buruz esan duzunaren ez kideko ez tankerakorik esaten ari. Horregatik zu ezeztatzeke beldur naiz, gaia argitzeko beharrean zure kontra lehian ari naizelako sus-

su;oujparu akolouqa legein ouje;sumfwna oi to;prwton elege-
peri;th~ rlltorikh~: fobounai ouh die legein se, mhve upolabh/
oujpro; to;pragma filoni- kounta legein tou katafane; genes-
qai, alla;pro; sevegw;ouh, eijmen kai;su;ei twñ ajqrwpwn wper
kai;egw;hdew~ afh se dierwtwn: eijde;mhvejwn afh. egw;de;tiwn
eijnixtwñ hdew~ men ah elegeqewtwñ ei[ti mh;aj]hqe; legw, hdew~
d ah elegxantwn ei[tiv ti mh;aj]hqe; legoi, ouk ajdesteron
mental elegeqewtwñ h]elegxantwn: meizon gar aujo; ajgaon
hgounai, ofwper meizon ajgaon ejstin aujon apallaghñai kakou`
tou megistou h]a]lon apallaxai. oujen gar oimhai tosouton
kakon einai ajqrwpw/oñon doxa yeudh; peri;wñ tugcawei nuñ
hñiñ o.l ogo~ wf. eijmen ouh kai;su;fh~ toiuoto~ einai, dial egwv
meqa: eijde;kai;dokei`crhñai ejñ, ejwmen hñh caivein kai;dia-
luwmen ton logon.

GOR. Alla;fhmi;men egwge, w\Swkrate~, kai;aujo; toiuoto~
einai oion su; ufgh/ iñw~ mentoi crhñ ejnoein kai; to; twñ
parotwn. palai gar toi, prin kai;uñ~ ej qein, egw;toi~ parousi
polla; epedeixamhñ, kai; nuñ iñw~ porrw apotenoumen, hñ dia-
legwmeqa. skopein ouh crh;kai;to;toutwn, mhxtina~ aujwñ katev
comen boulomenou~ ti kai;a]lo prattein.

CAI. Tou`men qorubou, w\Gorgia te kai;Swkrate~, aujoi;
ajkouete toutwn twñ ajdrwñ boulomenwn ajkouvai ejw ti leghte:
ejnoi;d ouh kai;aujw`mh;genoito tosauth ajcolia, wste toiuoutwn
logwn kai;outw legomenwn afemenw/proujgiaiteron ti genesqai
a]lo prattein.

KAL. Nh;tou; qeouv, w\Cairefwñ, kai;men dh;kai;aujo;
polloi~ hñh logoi~ paragenomeno~ ouk oid eijwpote hsqhn outw~
wper nuniwst ejnoige, kai;thñ hñeran oñhn ejjelhte dial egas
qai, carieisqe.

SW. Alla;mh, w\Kallikle~, tovg ejnon oujen kwlui,
eiper ejelwei Gorgia~.

GOR. Aijcron dh;to;loipw, w\Swkrate~, gignetai ejnege mh;
ejjelwein, aujon epaggeilamenon ejwtañ ofi ti~ bouletai. a]l eij
dokei toutoisidyalejou te kai;ejwta ofi boulei.

SW. "Akoue dh;w\Gorgia, ajqaumaxw ejw toi~ legomenoi~ upo;
sou: iñw~ gar toi sou oj qw~ legonto~ egw;ouk oj qw~ upolambaww.

morik har ez dezazun. Nik bada, zu ere nirea bezalako izaerakoa bazara, gustura galdetuko nizuke dena; hala ez bada, utzi egingo nuke. Eta zein izaerakoa naizen? Zerbait oker diodanean ezeztatua izatea gustura hartzen dutenetakoa, eta norbaitek ezer faltsurik esango balu gustura ezeztatzen dutenetakoa ere bai, hala ere ez zait desatseginago ezeztatua izatea ezeztatzea baino, lehenengoa on handiagotzat jotzen baitut, norbera gaitz handienetik aldentzea beste norbait aldentuaraztea baino on handiagoa den heinean. Gure oraingo hitzaldiaren gaiaren inguruko uste faltsua bezalako gaitzik ez baitago giza-kiarentzat, nik uste. Eta zu ere horrelakoa zarela badiozu, hitz egin dezagun; baina utzi behar dugula uste baduzu, utz dezagun jada eta eten dezagun hitzaldia.

Go. – Horixe diodala, Sokrates, ni ere zuk adierazi duzun izaera horretakoa naizela; hala ere agian entzuleak ere kontuan hartu beharko genituzke. Zuek etorri baino askoz lehenagotik gauza ugari erakutsi baitizkiet hemen daudenei, eta orain elkarriketan jarduten bagara, agian luzatu egingo gara. Hauena ere aztertu behar da beste zerbait egin nahi duen inor atxiki ez dezagun.

Ke. – Gizon hauen zalapartan aditzen duzue zeuek ere, Gorgias eta Sokrates, entzun nahian daudela zerbait esaten baduzue. Nik behintzat ez dezadala inoiz hain zeregin handia eduki halako hitzaldiak eta horrela esanda utzita beste zerbait egitea probetxugarriago gertatzeraino.

Ka. – Ala jainkoak, Kerefon, nik neuk jada hitzaldi asko entzun da ere benetan ez dakit inoiz orain bezala gozatu dudan, eta egun osoan elkarriketan jarduten bazarete ere, poza emango didazue.

So. – Bada, nire aldetik, Kalikles, ez dago oztoporik, Gorgiassek nahi badu.

Go. – Orain lotsagarri litzateke, Sokrates, nik nahi ez izatea, nahi duzuen guztia galdetzeko eskatu eta gero. Baina hauek ondo baderitzozte, hitz egin eta galdetu nahi duzuna.

So. – Entzun bada, Gorgias, zuk esandako zertaz harritzen naizen; agian zuk ondo esanda ere nik ez dizut ondo ulertu eta. Norbai-

rlitorikon fh/ poiein oiōvt eihai, ejw ti~ bouhantai para; sou man
qawein...

GOR. Naiv

SW. Oukoun peri; pantwn wst ej oclw/piqanon eihai, ouj
didaskonta ajla; peiqonta...

GOR. Panu men ouh.

SW. "Elegevtoi nundh; ofi kai; peri; tou ugleinou`tou`iatrou`
piqanwtero~ estai oJrltwr.

GOR. Kai; gar elegon, ej ge oclw/

SW. Oukoun to; ej oclw/toutovestin, ej toi~ mh; ejlosin...ouj
gar dhrou ej ge toi~ ejlosi tou`iatrou`piqanwtero~ estai.

GOR. Alhql'legei~.

SW. Oukoun eiper tou`iatrou`piqanwtero~ estai, tou`ejlov
to~ piquanwtero~ gignetai...

GOR. Panu ge.

SW. Ouk iatrov ge wh: h'gav...

GOR. Naiv

SW. @ de; mh; iatrov ge dhrou ajepisthwnn wh oJiatro;
episthwnn.

GOR. Dhl on ofi.

SW. @ ouk ejlw; afa tou`ejloto~ ej ouk ejlosi piquante-
ro~ estai, ofan oJrltwr tou`iatrou`piqanwtero~ hxtouto sumbaiv
nei hlaql lo ti...

GOR. Touto ejtauqage sumbaiwei.

SW. Oukoun kai; peri; ta; ajla~ ajasa~ tevna~ wJautw-
epei oJrltwr kai; hJrltorikhv auja; men ta; pragmata oujen dei`
aufhn ejlenai ofw~ epei, mhcanhn devtina peiqou~ huJhkewai wste
fainesqai toi~ ouk ejlosi mallon ejlenai twh ejlotwn.

GOR. Oukoun pollh; rstwnh, w\Swkrate~, gignetai, mh;
maqonta ta; ajla~ tevna~ ajla; mian tauthn, mhen ejattousqai
twh dhmiourgwn...

SW. Eijmen ejattoutai hJmh; ejattoutai oJrltwr twh ajllwn
dia; to; oufw~ ekein, aufika episkeyomeqa, ejw ti hJin pro; logou

tek zuregandik ikasi nahi izanez gero erretoriko bihur dezakezula diozu?

Go. – Bai.

So. – Jendetzaren aurrean edozeri buruz konbentzigarri izaten hortaz, ez irakasten, konbentzitzen baizik?

Go. – Erabat.

So. – Oraintxe esan duzu hizlaria osasunaz ere medikua baino konbentzigarriago izango dela.

Go. – Eta hala esan dut, baina jendetzaren aurrean.

So. – Hortaz hori da jendetzaren aurrean, ez dakitenen aurrean? Dakitenen aurrean ez baita noski medikua baino konbentzigarriago izango.

Go. – Egia diozu.

So. – Orduan medikua baino konbentzigarriago izango bada, dakiena baino konbentzigarriago bihurtzen da?

Go. – Guztiz.

So. – Medikua izan gabe, ezta?

Go. – Bai.

So. – Baina medikua ez denak ez dakizki medikuak dakizkienak.

Go. – Nabarmen da.

So. – Orduan, ez dakiena ez dakitenen aurrean dakiena baino konbentzigarriago izango da hizlaria medikua baino konbentzigarriago denean. Hau ondorioa da ala beste zerbait?

Go. – Hori da ondorioa kasu horretan.

So. – Hortaz, hizlariaren eta erretorikaren egoera bera da gainerako arte guztietan ere; ez dauka gai beraien izaeraz ezer jakin beharrik, konbentzitzeko moduren bat bilatzea nahikoa du ez dakitenei dakitenek baino gehiago dakiela iruditzeke.

Go. – Ez al da erraztasun handia, Sokrates, beste arteak ikasi gabe hori bakarrik ikasita ezertan ez izatea artisauak baino gutxiago?

So. – Bere egoera horren bidez hizlaria besteak baino gutxiago den ala ez segituan aztertuko dugu, hitzalditik hala egokitzen bazaigu.

hXnuñ de;to;de proteron skeywmeqa, aka tugcawei peri;to;dikaion kai;to;adikon kai;to;aijron kai;to;kalon kai;ajagon kai;kakon oufw~ efwon o.rhitoriko; wj peri;to;ugieinon kai;peri;ta;alla wh ai.hllai twnai, auja;men ouk eijlw, tivajagon hltikakow ejstin hltivkalon hltivaijron hldikaion hladikon, peiqw;de;peri;aufwn menhcanhmeno~ wste dokein eijlewai ouk eijlw; ej ouk eijlosin mallon tou`eijloto~...h]ajagkh eijlewai, kai;dei`proepistamenon tauta afikesqai para;se;ton melonta maqhsesqai thn rhtorikhw...eijde;mhysu;oJh~ rhtorikh~ didaskalo~ toutwn men oujen didaxei~ ton afiknoumenon <oujgar son efgon< poihsai~ d ej toi~ polloi~ dokein eijlewai aufon ta;toiauta ouk eijlota kai;dokein ajagon einai ouk ohta...h]to;parapan ouj oiow te efh/aufon didaxai thn rhtorikhw, ejn mh;proeidh/peri;toutwn thn ajhgeian...h] pw~ ta;toiauta epei, w`Gorgia...kai;pro; Dio; w`per afti eipe~, apokaluya~ th~ rhtorikh~ eipe;tivpoq hJlunamivejstin.

GOR. All ejw;men oimai, w`Swkrate~, ejn tuch/mh;eijlw, kai;tauta par ejnou maqhsetai.

SW. "Ece dhvkalw~ gar legei~. ejnper rhtorikon sustina poihsai, ajagkh aufon eijlewai ta;dikaia kai;ta;adika hfoi prov terow ge h]usteron maqonta para;sou`

GOR. Pawu ge.

SW. Tivouh...oJta;tektonika;memaqhkw; tektonikov, h]jouf.

GOR. Naiv

SW. Oujkouh kai;oJta;mousika;mousikov..

GOR. Naiv

SW. Kai;oJta;ipatrika;ipatrikov...kai;talla oufw kata;ton aufon logon, oJmemaqhkw; ekasta toioutovejstin oion hJepisthwh ekaston ajpergazetai...

GOR. Pawu ge.

SW. Oujkouh kata;touton ton logon kai; oJta;dikaia memaqhkw; dikaio~...

GOR. Pantw~ dhpu.

SW. @ de;dikaio~ dikaiapou prattei.

GOR. Naiv

Baina orain lehenengo honako hau azter dezagun: osasunari eta beste arteetako beste gaiei buruz bezala, bidezko eta bidegabe, lotsagarri eta itxurazko, on eta txarrari buruz ere egoera berdinean al dago erretorikoa, alegia on ala txar, itxurazko ala lotsagarri, bidezko ala bidegabe zer den jakin gabe, hala ere, konbentzitzeko moduren bat asmatuta, jakin gabe ere ez dakitenen aurrean dakiena baino gehiago dakiela iruditzea? Ala beharrezkoa al da jakitea eta erretorika ikasi nahi duenak hori guztia aurretik jakinda joan behar al du zuregana? Hala ez bada, zuk erretorika irakasle bezala zuregana datorrenari ez diozu horietako ezer irakatsiko –ez baita zure lana– eta jendetzaren aurrean jakin gabe ere horrelakoak badakizkiela iruditzea eragingo diozu eta ona izan gabe ona dela ere bai. Ala gai hauei buruz aurretik egia jakin gabe ezingo al diozu erretorika batere irakatsi? Ala nola dira horrelakoak, Gorgias? Eta Zeusen izenean, erakutsiezaguzu erretorikaren indarra zein den, oraintxe esaten zenuen moduan.

Go. – Bada, nire ustez, Sokrates, ez dakiela egokitzen bada ere, hori guztia niregandik ikasiko du.

So. – Egon zaitez; ongi diozu eta. Zuk norbait erretoriko bihurtzen baduzu, lehen ala berandu derrigor jakin beharko ditu bidezkoak eta bidegabeak zuregandik ikasita.

Go. – Guztiz.

So. – Zer, bada? Zurgintza ikasitakoa ez al da zurgina?

Go. – Bai.

So. – Hortaz, musika ikasitakoa ere musikaria da?

Go. – Bai.

So. – Eta medikuntza ikasitakoa ere medikua da, eta, arrazoiketa beraren arabera, gainerako gaietan ere berdin izango da: gai bakoitza ikasitakoa jakintza horrek bera bihurtzen duena izango da?

Go. – Erabat.

So. – Beraz, arrazoiketa horren arabera, bidezkoak diren gauzak ikasitakoa bidezkoa izango da ere?

Go. – Logika osoz.

So. – Eta bidezko denak bidezko gauzak egiten ditu?

Go. – Bai.

SW. Oukouñ ajagkh ton rltorikon dikaion einai, ton de;div
kaion boulesqai dikaia prattein...

GOR. Fairtai.

SW. Oujepote afa boulhsetai oge dikaio~ ajlikein.

GOR. Anagkh.

SW. Ton de;rltorikon ajagkh ek tou`logou dikaion einai.

GOR. Naiv

SW. Oujepote afa boulhsetai oJltoriko; ajlikein.

GOR. Oujfairtai.

SW. Memhsai ouh legwn oJ igw/proteron ofi oujdei`toi~
paidotribai~ eikalein ouj ekballein ek twh polewn, ean oJ
pukth~ th/puktikh/crhtaipte kai; ajlikw~ crhtai kai; ajlikh/
wsautw~ de;oufw~ kai;ean oJltwr th/rltorikh/ajlikw~ crhtai, mh;
tw/didaxanti eikalein mhd ejelauwein ek th~ polew~, aj la;tw/
ajlikounti kai;ouk ojrw~ crmw/th/rltorikh/ejrhqh tauta hjouf.

GOR. Errqh.

SW. Nuñ de;ge oJauto; outo~ fairtai, oJltoriko;, ouk af
pote ajlikhsa~. hjouf.

GOR. Fairtai.

SW. Kai;ej toi~ prwti~ ge, w\Gorgia, logoi~ ejegeto ofi hJ
rltorikh;peri;logou~ eih oujtou; tou`ajtiou kai;perittou, aj la;
tou; tou`dikaiou kai;ajlikou: h'gav...

GOR. Naiv

SW. Egw;toimun sou tote tauta legonto~ uJelabon wJ ouj
depot af eih hJltorikh;ajlikon pragma, oJg api;peri;dikaiousmh~
tou; logou~ poieitai: epeidh;de;oJigon ufteron elege~ ofi oJltwr
th/rltorikh/kai ajlikw~ crwto, oufw qaumasa~ kai;hghsameno~ ouj
sunawein ta;legomena ekeinou~ eipon tou; logou~, ofi eijmen ker-
do~ hgoio einai to;ejegcesqai w\per ejwvacion eih dial egesqai,
eijde;mhjean cairein. ufteron de;hwn episkopoumwon oJa`dh;
kai; auto; ofi au`omologeitai ton rltorikon ajlwaton einai
ajlikw~ crhsqai th/rltorikh/kai;ejleuin ajlikein. tauta ouh oph/
pote;epei, ma;ton kuwa, w\Gorgia, ouk oJigh~ sunousia~ ejtin
w\ste illanw~ diaskeyasqai.

So. – Hortaz, erretorikoa derrigor izango da bidezko eta bidezkoak bidezko gauzak egingo ditu?

Go. – Hala dirudi.

So. – Bidezkoak behintzat ez baitu inoiz bidegabe jokatu nahiko.

Go. – Derrigor.

So. – Arrazoiketaren ondorioz, erretorikoa derrigor izango da bidezko.

Go. – Bai.

So. – Orduan, ez du inoiz bidegabe jokatu nahiko.

Go. – Ez dirudi behintzat.

So. – Gogoan al duzu lehentxeago esan duzula ez zaiela gimnasia-irakasleei errua egotzi behar ezta hirietatik bota ere, eta boxeolariak boxeoa oker erabiltzen badu eta bidegabe jokatzeko badu, eta era berean hizlariak erretorika bidegabe erabiltzen badu ez zaiola irakasleari errua egotzi behar ezta hiritik bota ere, bidegabe jokatu duena eta erretorika oker erabili duena baizik? Hori esan zenuen ala ez?

Go. – Esan nuen.

So. – Baina horrexek berak, erretorikoak, badirudi ez lukeela inoiz bidegabe jokatu, ezta?

Go. – Badirudi.

So. – Orduan, hori esaten entzun nizunean suposatu nuen beti justiziarik buruzko hitzaldiak egiten dituen erretorikak ezin zuela inoiz ezer bidegaberik izan noski. Baina geroxeago hizlariak erretorika bidegabe erabil lezakeela esan duzunez, harritu egin naiz, eta esandakoek ezin zutela bat etorri uste nuenez, arrazoi hura esan nuen, alegia zuk ere nik bezala ezeztatua izatea irabazia zela uste bazenuen, merezi zuela elkarriketan jardutea, bestela ez.

Gero, ordea, biok elkarrekin aztertuta, zuk zeuk ere ikusten duzu adostu dugula erretorikoak ezin duela erretorika bidegabe erabili eta bidegabe jokatu nahi izan. Hortaz hori guztia nola ote den ondo aztertu behar badugu, ala txakurra!, elkarriketa laburra ez da nahikoa, Gorgias.

PWL. Tiðeyw\Swkrate~...oufw kai;su;peri;th~ rltorikh~ doxazei~ wšper nuñ legei~...hloiçi <ofi Gorgia~ hšcuwqh soi mh; prosomloghšai ton rltorikon ahdra mh;ouçi;kai;ta;dikaia ejlev nai kai;ta;kala;kai;ta;ağaqaykai;ejñ mh;elqh/tauta ejlw; par auŋon, auŋo; didaxein, epeita ek tauth~ išw~ th~ omologia~ ejantion ti sunebh ej toi~ logoi~ <touto ãdh;ağapa%, auŋo; ağagwn epi;toiauta ejwthmata <epi;tina oiçi aparnhsesqai mh;ouçi;kai; auŋon epistasqai ta;dikaia kai;a llou~ didaxein.< a ll ejj ta; toiauta agein pollh;ağroikia ejstin tou; logou~.

SW. «W kalliste Pwle, a llavtoi ejepithde~ ktwnmeqa efaivrou~ kai;uđi~, ifa epeidan auŋoi;presbuteroi genomenoi sfallwv meqa, paronte~ uđei~ oi.hewteroi ejpanorqwtē hūwñ ton bion kai; ej efgoi~ kai;ej logoi~. kai;nuñ ei[ti ejw;kai;Gorgia~ ej toi~ lovgoi~ sfallomeqa, su;parwn ejpanorqou <dikaio~ d eið kai;ejw; ejjelw twñ wñologhmenwn ei[tivsoi dokei`mh;kalw~ wñologhšqai, ajagesqai ofi a ll su;boulh/ejñ moi ej monon fulatth%.

PWL. Tivtouto legei~...

SW. Thñ makrologia, w\Pwle, hñ kaqerxh%, h/to;prwton epeceirhsa~ crhšqai.

PWL. Tivdexouk ejestai moi legein oposa a ll boulwmai...

SW. Deina;mentah pavoi~, wbelteste, ejj Aqhwaize afikome no~, ou[th~ Ellado~ pleisth ejstin ejousia tou legein, epeita su; ejtaufa toutou monw~ ajuchšai~. a ll a;ajtiqe~ toi: sou makra;lev gonto~ kai;mh;ejjelonto~ to;ejwtwmenon apokrinesqai, oujdeina; a ll au ejw;pavoi mi, ejmh;ejestai moi apienai kai;mh;akouein sou... a ll ei[ti khñh/tou logou tou ejhmenou kai; ejpanorqwsasqai auŋon boulei, wšper nundh;el egon, ajaqemenw~ ofi soi dokei, ej tw/merei ejwtwñ te kai;ejwtwmeno~, wšper ejwvte kai;Gorgia~, el egceve kai;el egcou. fh% gar dh pou kai;su; epistasqai a per Gorgia~: h lou[.

PWL. “Egwge.

SW. Oukouñ kai;su;keleuoi~ sauton ejwtañ ellastote ofi a ll ti~ boulhtai, wJ epistamenw~ apokrinesqai...

PWL. Pawu men ouh.

SW. Kai;nuñ dh;toutwn opoteron boulei poiwi, ejwta h ajpokrinou.

Po. – Zer da, Sokrates? Zuk ere erretorikari buruz orain diozuna uste al duzu? Ez al duzu uste Gorgias honako hau ere aitortzeaz lotsatu dela, alegia gizon erretorikoak ez duela ez bidezkoa, ez ederra eta ez ona ezagutzen, eta hauek guztiak ikasi gabe beregana dihoanari ezin dizkiola irakatsi berak ere? Gero adostasun horretatik sortu da agian kontrako zer-bait hitzaldietan –zuk maite duzuna hain zuzen ere, zuk zeuk horrelako galderetara eramanda–; norbaitek berak bidezkoa ezagutzen duela eta besteei irakatsiko diela ukatuko duela uste al duzu bada? Baina hitzaldiak halakoetara eramatea baldarkeria handia da.

So. – Polo ederrena, nahita lortzen ditugu lagunak eta semeak, gu jada zahartuak erortzen garenean, zuek gazteek gure bizitza bai ekintzetan eta bai hitzetan zuzendu dezazuen. Eta orain Gorgiasek eta nik hitzetan okerrik egin badugu, zuk zuzendu ezazu –zuri baitagokizu– eta adostutakoetako zerbaiti oker adostua baderitzozu, nik neuk ere zuk nahi duzuna aldatu nahi dut, gauza bat bakarrik zaintzen baduzu.

Po. – Zein diozu?

So. – Hasieran erabiltzen saiatu zinen hitzaldi luzeak alde batera uzten baldin badituzu, Polo.

Po. – Zer, bada? Nahi dudan luzeran ezingo dut hitz egin?

So. – Ikaragarria jasango zenuke, bikain hori, Atenasera etorrira, hitz egiteko aukera gehien dagoen tokia Grezia osoan, zuk bakarrik jasoko ez bazenu aukera hori hemen. Baina konpara ezazu: zuk luze hitz eginenez gero eta galdetutakoa erantzun nahi ez izanez gero, orduan ez al nuke nik ikaragarria jasango alde egiteko eta zuri ez entzuteko aukera izango ez banu? Baina esandako hitzaldiko zerbaitek arduratzen bazaitu eta zuzendu nahi baduzu, oraintxe nioen moduan zure iritzia azalduz, txandatan galdetu eta erantzunez, Gorgiasek eta nik bezala, ezeztatu ezazu eta ezeztatua izan zaitez. Gorgiasek dakizkien gauza berberak dakizkizula baitiozu noski; ala ez?

Po. – Horixe.

So. – Hortaz, zuk ere edozeinek nahi duena zuri galdetzeko eskatzen duzu, jakitun izanik erantzungo duzulakoan?

Po. – Erabat.

So. – Orduan orain bi horietako nahi duzuna egin ezazu, galdetu ala erantzun.

PWL. Alla;poihs w tauta. kai moi apokrinai, w Swkrate~: epeidh; Gorgias~ aporein soi dokei peri; th~ rhtorikh~, su; aut hn tina fh/ einai...

SW. «Ara ejwta/ htina te onhn fhmi; einai...

PWL. “Egwge.

SW. Oujlenia e moige dokei, w Pwle, w ge pro; se; ta j hqh` eijhsqai.

PWL. Alla; ti w soi dokei h. rhtorikh; einai...

SW. Pragma o fh/ su; poihsai te onhn ej tw/ suggrammati o egw; e lagco~ ajegwn.

PWL. Ti touto legei~...

SW. Enpeiriam egwgewina.

PWL. Enpeiria afa soi dokei h. rhtorikh; einai...

SW. “Emoige, eijhvti su; a llo legei~.

PWL. Ti w~ ejpeiria...

SW. Caritovtino~ kai; hdonh~ ajpergasia~.

PWL. Oujkou n kalw soi dokei h. rhtorikh; einai, carizesqai o iow te einai ajqrwpoi~...

SW. Tidxw w Pwle... h h pepusai par ejmou` o fi fhmi; aut hn einai, w ste to; meta; touto ejwta/ eijoujkal hmoi dokei einai...

PWL. Oujgar pepusmai o fi ejpeiriam tina; aut hn fh/ einai...

SW. Boulei ou n, epeidh; tima/ to; carizesqai, smikrow ti moi carisasqai...

PWL. “Egwge.

SW. Erou nu n me, ojyopoiia h fi~ moi dokei te onh einai.

PWL. Erwtw` dh; ti w te onh ojyopoiia...

SW. Oujlenia, w Pwle.

PWL. Alla; ti w faqi.

SW. Fhmi; dh; ejpeiria ti~.

PWL. Ti w... faqi.

SW. Fhmi; dh; carito~ kai; hdonh~ ajpergasia~, w Pwle.

PWL. Taujon af ejstin ojyopoiia kai; rhtorikh;.

Po. – Horixe egingo dut, bada. Erantzun iezadazu, bada, Sokrates. Gorgias erretorikari buruz zer esan jakin ezinik dagoela dirudienez, zure ustez, zer da erretorika?

So. – Nire ustez zein arte den galdetzen duzu agian?

Po. – Horixe.

So. – Egia esan behar badizut, Polo, niri ez zait inolako arterik iruditzen.

Po. – Zure iritziz zer da, bada, erretorika?

So. – Duela gutxi irakurri dudan idazkian diozunez, artea bihurtu duzun zerbait.

Po. – Zer da diozun hori?

So. – Eskarmenturen bat dela diot nik.

Po. – Orduan, erretorika eskarmentua dela iruditzen zaizu.

So. – Horixe, zuk besterik esaten ez baduzu.

Po. – Zeren eskarmentua?

So. – Xarma eta atseginen baten eragitearena.

Po. – Hortaz, erretorika eder dela iruditzen zaizu gizakiei atsegin eman diezaiekeenez?

So. – Zer, bada, Polo? Jada jakin duzu nigandik, nire ustez erretorika zer den, horren ondoren ez ote zaidan eder iruditzen galdetzeko?

Po. – Ez al dut jakin, bada, eskarmenturen bat dela diozula?

So. – Nahi al didazu, bada, atsegin ematea aintzakotzat hartzen duzunez, niri atsegin pixka bat eman?

Po. – Horixe.

So. – Galde iezadazu, bada, orain, nire ustez sukaldaritza zer arte den.

Po. – Galdetzen dizut, bada; zer arte da sukaldaritza?

So. – Ezein ez, Polo.

Po. – Zer, bestela? Esan.

So. – Badiot, bada, eskarmenturen bat.

Po. – Zein?

So. – Hauxe: xarma eta atseginaren eragitearena, Polo.

Po. – Orduan, sukaldaritza eta erretorika gauza bera dira?

SW. Oujlanw~ ge, a]la;th~ aujh~ men epithdeusew~ movion.

PWL. Tiwo~ legei~ tauth~...

SW. Mh;agroikoteron hto;a]hqe; eipein: oknw`gar Gorgiou efeka legein, mh;oihtai me diakwmwdein to;eautou`epithdeuma. egw;deveijmen toutovejtin h.rlltorikh;h Gorgia~ epithdeuwi, ouk oida <kai;gar afti ek tou`logou oujen hlin katafane; ejev neto tivote outo~ hgeitai< o]d egw;kal w`thn rlltorikhw, pragma tovtinovejti movion oujeno; twi kal wn.

GOR. Tiwo~, w`Swkrate~...eipev mhen ejre;aijcunqh%.

SW. Dokei toimun moi, w`Gorgia, einai ti epithdeuma tecnikon men ou[yuch~ de;stocastikh~ kai;ajdreia~ kai;fusei deinh~ prosonilein toi~ ajqrwpoi~: kal w`de; autou`egw; to;kefalaion kolakeia. tauth~ moi dokei`th~ epithdeusew~ polla;men kai; a]la movia einai, ej de;kai;h.bjyopoiikhvo]dokei men einai tecnh, w] de;oJemo; logo~, ouk ejtin tecnh a]l ejpeiria~ kai;tribh~ tauth~ movion kai;thn rlltorikhn egw;kal w`kai;thw ge kommwtikhn kai;thn sofistikhw, tettara tauta movia epi;tettarsin pragmasin. eijoun bouletai Pwlo~ punanesqai, punanesqw: oujgar pw pev pustai o]poiow fhmi egw;th~ kolakeia~ movion einai thn rlltorikhw, a]l auton lelhqa oupw apokekrimew~, oJde;epanerwta/eijouj kalon hgounai einai. egw;de; autw/ouk apokrinoumai proteron eife kalon eife aijscron hgounai einai thn rlltorikhn prin ah prwton apokrinwmai ofi ejtin. oujgar dikaion, w`Pwle: a]l eiper boulei pugesqai, ejwta o]poidon movion th~ kolakeia~ fhmi;einai thn rlltorikhw.

PWL. Erwtw`dhykai;apokrinai o]poidon movion.

SW. «Ar ouh aj mayoi~ apokrinamewou...ejtin gar h.rlltorikh;kata;ton ejmon logon politikh~ moriou eidwlon.

PWL. Tivoun...kalon h]aijscron legei~ auhn einai...

SW. Aijscron egwge<ta;gar kaka;aijscra;kal w`ejpeidh;dei soi apokrinasqai w] h]h ejloti a]egw;legw.

GOR. Ma;ton Dia, w`Swkrate~, a]l egw;ouje;auto; sunikmi ofi legei~.

SW. Eikotw~ ge, w`Gorgia: oujen gar pw safe; legw, Pwlo~ de;ode nevw ejti;kai;ojuv.

So. – Inola ere ez, baina biak dira jarduera beraren zatia.

Po. – Zein da diozun hori?

So. – Beldur naiz egia esatea ez ote den baldarregi izango. Gorgiasengatik nago bada esateko zalantzan, bere jardueraz trufatzen naitzela pentsa ez dezan. Nik ez dakit Gorgiasetik jarduten duen erretorika hori ote den –lehenagoko hitzalditik ez baitzaigu bere iritzia batere garbi gertatu– baina nik erretorika deitzen dudana ederra ez den gauza baten zatia da.

Go. – Zerena, Sokrates? Esan eta ez lotsatu nire aurrean.

So. – Nik, Gorgias, benetan artearekin zerikusirik ez daukan jarduera bat dagoela uste dut, arima asmatzaile, ausarta eta berez gizakiekin harremanetan sartzeko trebe baten propioa dena; mota horri orokorrean lausengua deitzen diot nik. Nire ustez jarduera horren beste zati asko ere badira, bat sukaldaritza esate baterako, artea dirudiena alde batetik, baina bestetik nire arrazoiketaren arabera ez da artea, eskarmentu eta praktika baizik. Horren zatia deitzen diot nik erretorikari ere, eta apainketari eta sofistikari ere bai, lau zati horiek lau gauza desberdinetarako. Eta Polok galdetu nahi badu, galde dezala; oraindik ez baitu jakin, nire ustez erretorika lausenguaren zein zati den, baina ez da konturatu oraindik ez dudala erantzun, eta nire ustez eder ote den galdetzen dit. Nik ez diot erantzungo, bada, nire ustez erretorika eder ala itsusi ote den aurretik zer den erantzun baino lehen. Ez baita egoki, Polo. Baina jakin nahi baduzu, galde iezadazu, nire ustez erretorika lausenguaren zein zati den.

Po. – Galdetzen dizut, bada, eta erantzun ezazu zein zati den.

So. – Erantzunda ere ulertuko al zenuke bada? Nire arrazoiketaren arabera erretorika politikaren zati baten itxura da.

Po. – Eta zer? Eder ala itsusi dela diozu?

So. – Itsusi bai –gauza txarrei itsusiak deitzen baitiet–, esaten dudana jada jakingo bazenu bezala erantzun behar zaizunez.

Go. – Ala Zeus, Sokrates, nik neuk ere ez dut ulertzen esaten ari zarena.

So. – Logikoa denez, Gorgias, oraindik ez dut-eta ezer garbi esan, baina Polo hau gazte da eta sutsu.

GOR. Alla;touton men eā, ej̄oi;d eipe;pw̄ legei~ politikh~ moriou eīdwlon einai thn r̄h̄torikh̄.

SW. All ej̄w;peirasomai frasai of̄gev̄m̄i fainetai einai hJ r̄h̄torikh̄veijde;mh;tugcawei oī̄ touto, Pwlo~ of̄de ej̄egxei. sw̄n̄av pou kalei~ ti kai;yuchw̄...

GOR. Pw̄ gar oūf̄.

SW. Oukoun̄ kai;toutwn oīf̄i tina;einai ēll̄aterou eūx̄ism̄...

GOR. "Egwge.

SW. Ti d̄ex̄dokousan men eūx̄ism̄, oūsan d̄ oūf̄oīon toiōnde legw: polloi;dokousin eūēchein ta;sw̄mata, oū} ouk̄ aī̄ r̄adiw~ aīs̄q̄oitoti~ of̄i ouk̄ eūēcousin, aī̄ l̄ h̄l̄īatrovte kai;tw̄n gumnas tikw̄n ti~.

GOR. Alh̄qh̄ legei~.

SW. To;toiouton legw kai;ej̄ sw̄mati einai kai;ej̄ yuch/o} poiei~men dokein eūēchein to;sw̄ma kai;thn yuchw̄, ēf̄ei de;oūlen mallon.

GOR. "Esti tauta.

SW. Fere dhvsoi, ej̄an duw̄wmai, safesteron epideixw o} legw. duoin of̄t̄oin toin pragmat̄oin duō legw teina~: thn men epi; th̄yuch/politikhn kalw; thn de;epi;sw̄mati n̄ism̄ men oūfw~ oj̄omav sai ouk̄ ēfw soi, mia~ de;oūsh~ th̄ tou sw̄mato~ qerapeia~ duō mov ria legw, thn men gymnastikh̄, thn de;īatrikh̄. th̄ de;politikh̄ aj̄ti;men th̄ gymnastikh̄ th̄ nom̄qetikh̄, aj̄tistron de;th̄ īatrikh̄/th̄ dikaiosun̄h̄. epikoinwnoūsi men dh;aī̄ l̄hl̄ai~, afe peri; to;aufo;ousai, ēll̄aterai toutwn, h̄f̄te īatrikh̄;th̄ gymnastikh̄/kai;hJ dikaiosun̄h̄ th̄/nom̄qetikh̄ of̄fw~ de; diaferousi~ ti aī̄ l̄hl̄wn. tettaw̄n dh;toutwn oūsw̄n, kai; aī̄i; pro; to;beltiston qerapeuousw̄n tw̄n men to;sw̄ma, tw̄n de;thn yuchw̄, h̄kolakeutikh̄;aīs̄q̄om̄mh̄: oūgnoūsa legw aī̄ l̄a;stocasamen̄h̄: tetraca ēauthn dianeimasa, up̄odūsa up̄o;ekaston tw̄n moriwn, prosipoieitai einai touto of̄er up̄edu, kai;tou men beltistou oūlen frontizei, tw̄de; aī̄i;h̄distw/qhreutai thn aī̄oian kai;ej̄apata/w̄f̄te dokei pleistou aj̄ia einai. up̄o;men oūn thn īatrikh̄n h̄Jyopoiikh̄;up̄odeduken, kai;prosipoieitai ta;beltista siti~ tw̄/sw̄mati ej̄ilew̄ai, w̄f̄t ej̄i deoi ej̄i paisi;diagwnizesqai oj̄yopoioiw te kai;īatron, h̄l̄ej̄ aj̄drav

Go. – Baina utzi hori eta esaidazu niri zein zentzutan diozun erretorika politikaren zati baten itxura dela.

So. – Saiatuko naiz, hala ere, nire ustez erretorika zer den azaltzen, eta ausaz hori ez bada, Polo honek ezeztatuko du. Zerbaiti deitzen al diozu zuk gorputza eta arima?

Go. – Nola ez, bada?

So. – Ez al duzu uste, hortaz, horietako bakoitzaren osasun egoera bat dagoela?

Go. – Horixe.

So. – Eta zer? Eta osasuna izan gabe osasuna dirudiena? Horrelako zerbait diot: askok gorputza osasuntsu daukatela dirudite, eta inor gutxi ikarriko lieke erraz ez daukatela osasuntsu, medikuak edo gimnasia irakasleren batek izan ezik.

Go. – Egia diozu.

So. – Horrelako zerbait bai gorputzean eta bai ariman gertatzen dela diot, gorputza eta arimari osasunaren itxura ematen diena, hala izan gabe.

Go. – Hala da.

So. – Ea diodana argiago azaltzen dizudan, ahal badut. Gauzak bi izanik, arteak ere bi direla diot. Arimari buruzkoari politika deitzen diot, gorputzari buruzkoari ezin diot izen bakar batez deitu, gorputzaren zainketa bat izanik bitan zatitzen dela baitiot: gimnasia eta medikuntza. Eta politikan gimnasiaren ordez legegintza dago, eta medikuntzaren ordez justizia. Bikoteka daukate zerbait komun elkarrekin, medikuntza gimnasiarekin eta justizia legegintzarekin, gauza berari buruz izanik; hala ere, zerbaitetan bereizten dira elkarrengandik. Hauek lau izanik eta bik gorputza zaintzen dutenez, beti ahal den ondoen egon dadin, eta beste biak arima modu berean, lausenguak horretaz konturatuta –jakin gabe, susmoz baizik, nire ustez– bere burua lautan zatitu du eta zati bakoitzaren itxura hartuta, zati horixe izatearen plantak egiten ditu, eta onena ez zaio batere ardura, beti atsegin handienaz ehizatzen du burugabekeria eta tronpatu, balio handienekoa dela iruditzeraino. Horrela sukaldaritzak medikuntzaren itxura hartu du eta gorputzarentzako jaki onenak jakitearen plantak egiten

sin ouf~ aijohto~ wšper oiJpaide~, potero~ epaiēi peri; twñ
 crhstwn sitiwn kai;ponhrwn, oJjatro; hJoJyopoioy, limw/ah apo-
 qanein ton ijtrow. kolakeia men ouh aufo;kalw; kai;aišcrow
 fhmi einai to;toiouton, wPwle <touto gar pro; se;legw< ofi tou`
 hdeu~ stocazetai afeiu tou`beltistou: tevnhn de;aufhn ou[fhmi
 einai aJl eipeiriam, ofi ouk efei logon oulewa w/prosferevei a)
 proferevei ofoi` afta thn fusin ejstiw, wšte thn aijiam ellastou mh;
 efein epein. egw;de;tevnhn oujkalw oJah hAlogon pragma: toutwn
 de;peri eijajmfisbhteiz, ejelw uposcein logon. Th/men ouh ija-
 trikh/wšper legw, hJoJyopoiikh;kolakeia upokeitai: th/de;gum-
 nastikh/kata;ton aufton tropon touton h.kommwtikh;kakourgovte
 kai;apathlh;kai;agennh; kai;ajeleuqero~, schwasin kai;crwma-
 sin kai;leiothti kai;ejshsin apatwsa, wšte poiein aJlotrion kav
 llo~ efelkomewou~ tou`oikeiou tou`dia;th~ gumnastikh~ ajmelein.
 ihi ouh mh;makrologw, ejelw soi epein wšper oiJgwnetrai<hJlh
 gar ah išw~ ajkolouhsai~ <ofi o}kommwtikh;pro; gumnastikhw,
 touto sofistikh;pro; nomoqetikhw, kai;ofi o}oyopoiikh;pro; ija-
 trikhw, touto rltorikh;pro; dikaiosunhn. ofer mewtoi legw,
 diesthke men oufw fusei, afe d eJgu; oJftwn fuvontai ej tw/aufw/
 kai;peri;taufja;sofistai;kai;rltore~, kai;ouk efousin ofi crhv
 sontai oufe aufoi;eautoi~ oufe oiJalloi ahqrwpoi toutoi~. kai;
 gar ah, eijmh;hJyuch;tw/swmati epestatei, aJl aufo;aufw/kai;mh;
 upo;tauth~ kateqewreito kai;diekrineto hte oyopoiikh;kai;hJja-
 trikhyaJl aufo;to;swma ekrine staqmwmenon tai~ carisi tai~
 pro; aufoyto;tou` Anaxagorou ah polu;hh, wfile Pwle <su;gar
 toutwn eipeir~< ouhou`ah panta crhwata efureto ej tw/aufw/
 ajkritwn oJftwn twñ te ijtatrikwn kai;ugieinwn kai;oyopoiikwn. o)
 men ouh egwfhmi thn rltorikhn einai, akhkoa~: ajtistrofon oyopoi-
 ias~ ej yuch/wJekeino ej swmati. išw~ men ouh afopon pepoik-
 ka, ofi se ouk ejvn makrou; logou~ legein aufo; sucnon logon
 apotetaka. aJion men ouh ejoi;suggnwun efein ejstiw: legonto~
 gar mou braceu ouk ejwqane~, ouje;crhšqai th/apokrisei hē soi
 apekrinawhn oulen oiJft t hšqa, aJl ejlewu dihgšew~. eJan men
 ouh kai;egw;sou`apokrinomewou mh;efw ofi crhswmai, apoteine
 kai;su;logon, eJan de;efw, eJ me crhšqai: dikaion gar. kai;nun
 tauth/th/apokrisei eilti efei~ crhšqai, crw~

PWL. Tioun fhz...kolakeia dokei`soi einai hJrltorikhv.

ditu; eta horren ondorioz sukaldariak eta medikuak umeen edo umeak bezalako gizon burugabeen aurrean lehiatu beharko balute, bietako zeinek dakien jaki on eta txarrei buruz, medikuak ala sukaldariak, medikua gosez hilko litzateke. Horri nik lausengua deitzen diot eta horrelako zerbait itsusi dela diot, Polo –zuri esaten baitzut hau–, atsegina bilatzen duelako onenaren orde; eta ez dela artea diot eskarmen-tua baizik, ez daukalako aplikatzen ditueni buruzko arrazoiketarik, izakeraz nolakoak diren, eta horrela bakoitzaren kausa ezin du esan. Eta arrazoiketarik gabeko gauza bati nik ez diot artea deitzen. Hauen inguruan eztabaidatu nahi baduzu, ordea, dena arrazoitu nahi dizut.

Diodan moduan sukaldaritzaren lausengua medikuntzaren itxura hartu du; eta era berean gimnasiarena apainketak, gaizkile eta engainatzaile, doilor eta zital, formen, koloreen, leuntasunaren eta jantzien bidez engainatzen, norbera, berea ez den edertasunak erakarrita, gimnasiaren bidezko bere propioaz axolagabetzea eragiteraino. Eta luzatu ez nadin, geometrek bezala esan nahi dizut –agian segituan ulertuko didazu-eta– : apainketa gimnasiarekiko dena, hori da sofistika legegitzarekiko, eta sukaldaritza medikuntzarekiko dena, hori da erretorika justiziariekiko. Diodan moduan, ordea, izaeraz bereizten dira, baina gauza berean eta gai beraien inguruan hurbil egonik nahasten dira sofistak eta hizlariak beraiek ere ez jakiteraino zertarako diren, ezta gainerako gizakiek ere. Izan ere, arimak gorputza gobernatuko ez balu, gorputzak bere burua baizik, eta arimak sukaldaritza eta medikuntza aztertu eta bereiziko ez balitu, aitzitik gorputzak berak erabakiko balu berarekiko atseginak kontuan hartuta, Anaxagorasena¹¹ ugari izango litzateke, Polo maitea –zu gauza horietan aditu baitzara–, gauza guztiak batean nahasiko lirateke, medikuntzarenak, osasuntsuak eta sukaldaritzakoak bereizi gabe. Nire ustez erretorika zer den, entzun duzu, bada. Sukaldaritzaren pareko ariman, hau gorputzean den moduan. Agian bitxikeria egin dut zuri hitzaldi luzeak esatea galarazi ondoren nik neuk hitzaldia asko luzatuta. Baina barkatzea merezi dut: labur hitz egin dudanean ez baitzenuen ulertzen eta nik emandako erantzuna ezin zenuen ezertarako erabili, aitzitik azalpena behar zenuen. Zuk erantzuterakoan nik ere ezin badut erantzuna ezertarako erabili, luzatu zuk ere hitzaldia, baina ahal badut, utzi erabiltzen, horrela baita egokia. Eta orain erantzun hori edonola erabil badezakezu, erabili.

Po. – Zer diozu, bada? Zuri erretorika lausengua dela iruditzen zaizu?

SW. Kolakeia~ men oun egwge eipon moxion. aJl oujmhme neuvi~ thlikouto~ wJ, w\Pwle...tiwava drasei~...

PWL. «Ar oun dokousivsoi wJ kolake~ ej tai~ polési fauloi nomizesqai oiJiaqoi;rhtore~...

SW. Erwthma tout ejwta~hJlogou tino~ ajrchn legei~...

PWL. Erwtw`egwge.

SW. Oujle;nomizesqai efnoige dokousin.

PWL. Pw~ oujnomizesqai...oujnegiston duwantai ej tai~ pov lesin...

SW. Ouk, ejto;duwasqai ge legei~ ajqaw ti einai tw`duna-meww/

PWL. Alla;mh legw ge.

SW. Elaxiston toimun moi dokousi twñ ej th`polvei duwas qai oiJrhtore~.

PWL. Tivdexouj, wšper oiJturannoi, apokteinuasin te oñ añ boulwntai, kai;afairountai crhwata kai;ekbaVlousin ek twñ polewn oñ añ dokh/aufoi~...

SW. Nh;ton kuwa, ajfignow`mentoi, w\Pwle, ef ellastou wñ legei~ poteron aufo~; tauta legei~ kai;gnwñh sautou`apofainh/hleje;ejwta~.

PWL. All egwge se;ejwtw`.

SW. Eian, w`file: epeita duw aña me ejwta~...

PWL. Pw~ duw...

SW. Ouk aJti outw pw~ elege~: ÆH ouji;apokteinuasin oiJ rhtore~ ouj añ boulwntai, wšper oiJturannoi, kai;crhwata afai-rountai kai;ejelauwousin ek twñ polewn oñ añ dokh/aufoi~.Æ

PWL. «Egwge.

SW. Legw toimun soi ofi duw taut eštin ta;ejwthwata, kai; apokrinoumai ge vsoi pro~ ajnfotera. fhmi;gar, w\Pwle, egw;kai; tou~ rhtora~ kai;tou~ turannou~ duwasqai men ej tai~ polésin smikrotaton, wšper nundh;eJlegon: oujen gar poiein wñ boulontai wJ epo~ eipein, poiein mentoi ofi añ aufoi~ doxh/beltiston einai.

PWL. Oukoun touto eštin to;mega duwasqai...

So. – Lausenguaren zatia dela esan dut nik. Ez al zara gogoratzen adin horrekin, Polo? Zer egingo duzu laster?

Po. – Hirietan hizlari onak lausengari maltzurtzat jotzen dituztela uste al duzu bada?

So. – Galdera hori egiten duzu ala hitzaldi baten hasiera da?

Po. – Galdetu egiten dut.

So. – Ez dut uste aintzakotzat hartzen dituztenik ere.

Po. – Nola ez dituztela aintzakotzat hartzen? Ez al daukate botere handiena hirietan?

So. – Ez, boterea boteretsuarentzat zerbait ona dela badiozu behintzat.

Po. – Halaxe diot, ordea.

So. – Orduan hiritarren artean hizlariak daukate botere gutxien, nik uste.

Po. – Zer, bada? Ez al dute, tiranoek bezala, nahi dutena hiltzen, eta, honela erabakiz gero, ez al dizkiote edozeini ondasunak kentzen eta hirietatik botatzen?

So. – Ala txakurra, ez dut garbi atzematen, Polo, esaten dituzun horietako bakoitzean, zuk zeuk esaten ote dituzun eta zeure iritzia erakusten, ala niri galdetzen didazun.

Po. – Nik galdetzen dizut zuri noski.

So. – Ea, bada, maitea. Orduan, bi galdera egiten dizkidazu batera?

Po. – Nola bi?

So. – Ez al zenuen oraintxe horrelako zerbait esaten: Hizlariak ez al dituzte, tiranoek bezala, nahi dituztenak hiltzen eta, honela erabakiz gero, ez al dizkiote edozeini ondasunak kentzen eta hirietatik botatzen?

Po. – Horixe nioen.

So. – Galderak bi horiek direla diot bada, eta bie buruz erantzungo dizut. Hizlariak eta tiranoek hirietan oso botere gutxi daukatela diot, Polo, oraintxe nioen bezala; nahi dutenetik ezer ez baitute egiten, argi eta garbi esanda, aitzitik onena iruditzen zaiena egiten dute.

Po. – Ez al da hori, bada, botere handia edukitzea?

SW. Ouç, wç gevfhsin Pwlo~.

PWL. Egw;ou[fhmi...fhmi;men ouh egwge.

SW. Ma;ton <oujsuve, epei;to;mega duwasqai efh~ a}gaqon
einhai tw\duaneww/

PWL. Fhmi;gar ouh.

SW. Agaqon ouh oiçi einhai, e}w ti~ poih\tauta a}a} dokh/
aufw\bel'tista einhai, nouh nh;eçwn...kai;touto kalei~ su;mega duv
nasqai...

PWL. Ouç egwge.

SW. Oukouh apodeixei~ touz; r}ltora~ nouh eçonta~ kai;
tevnhn thn r}ltorikhn a} la;nh;kolakeiam, ejne;ejel egxa~...eijdevne
e}sei~ ajelvegkton, oiJr}ltore~ oiJpoiounte~ ejn tai~ polvesin a}
dokei`au}oi~ kai;oiJturannoi ou}len a}gaqon touto kekth}ontai, hJ
de;duwaniveçtin, wJsu;fhç, a}gaqon, to;de;poiein a}heu nou`a}dokei`
kai;su;omologei~ kakon einhai: h}ouç.

PWL. "Egwge.

SW. Pw~ a} ouh oiJr}ltore~ mega duwainto h}oiJturannoi ejn
tai~ polvesin, ejn nh;Swkrath~ ejel egcqh}u}o;Pwlou ofi poiou}sin
a}boulontai...

PWL. Ouçto~ ajhv<

SW. Ou[fhmi poiein aufjouz; a}boulontai: a}lawn e}legce.

PWL. Ouç a}fti w}mologei~ poiein a}dokei`au}oi~ bel'tista
einhai, a}toutou prosqen°...

SW. Kai;gar nuh omologw`.

PWL. Ouç ouh poiou}sin a}boulontai...

SW. Ou[fhmi.

PWL. Poiounte~ a}dokei`au}oi~...

SW. Fhmiç

PWL. Sceti}iave legei~ kai;u}erfuh,`wSwkrate~.

SW. Mh;kakhgorei, w}lw}ste Pwle, i}ta proseipw se kata;
seva}l eijmen eçei~ ejne;ejwtañ, epideixon ofi yeu}domai, eijde;nhç
au}o; apokrinou.

PWL. All e}jelw apokrinesqai, i}ta kai;eijw ofi legei~.

So. – Ez, Polok dioen moduan.

Po. – Nik al diot ezetz? Nik baietz esaten dut bada.

So. – Bai horixe – ez al duzu zuk zeuk esan botere handia edukitzea ona dela boteretsuarentzat?

Po. – Halaxe esan dut, bada.

So. – Eta zure ustez ona al da zentzutasunik gabeko norbaitek onena iruditzen zaiona egiten badu? Eta horri deitzen diozu zuk botere handia edukitzea?

Po. – Nik, ez, behintzat.

So. – Ez al nauzu ezeztatu behar hizlariak zentzutasuna eta, lausengu ordeztu, erretorika daukatela erakutsiz? Ezeztatu gabe uzten banauzu ordeztu, hirietan beraiei iruditzen zaiona egiten duten hizlariak eta tiranoak horrekin ez dute ezer onik edukiko; zuk diozun bezala boterea ona da, baina zentzutasunik gabe iruditzen zaiguna egitea txarra da, zuk zeuk aitortzen duzun bezala, ala ez?

Po. – Bai horixe.

So. – Hizlariak eta tiranoak nola edukiko lukete, bada, botere handia hirietan Polok Sokrates ezeztazen ez badu nahi dutena egiten dutela erakutsiz?

Po. – Hau gizona!

So. – Ez dutela nahi dutena egiten diot nik; ezeztatu nazazu, bada.

Po. – Hori baino lehen ez al zinen oraintxe ados, onena iruditzen zaiona egiten dutela?

So. – Eta orain ere ados nago.

Po. – Ez al dute orduan nahi dutena egiten?

So. – Ezetz diot nik.

Po. – Iruditzen zaiona eginez?

So. – Horixe.

Po. – Bai gauza arraro eta harrigarriak esaten dituzula, Sokrates.

So. – Ez nazazu iraindu, Polo bikaina –zeuri zeure moduan deituz¹²–, galdetzekorik badaukazu ordeztu, galde diezazu eta erakutsi okerrak, bestela erantzun ezazu zeuk.

Po. – Erantzun nahi dut baina, diozuna uler dezadan.

SW. Poteron ouh soi dokousin oi Jhqrwpoi touto boulesqai oia prattwsin elastote, hlekeino ou efeka prattousin touq o prattousin...oion oia;farmaka pinonte~ para;twñ iatrwn poteron soi dokousin touto boulesqai ofer poiousin, pinein to;farmakon kai;agein, hlekeino, to;ugiaiwein, ou efeka pinousin...

PWL. Dhl on ofi to;ugiaiwein.

SW. Oukouh kai;oi pleontevte kai;ton alon crhmatismenoi oujtouto estin o boukontai, o poiousin elastote (tiv gar bouletai plein te kai;kinduneusin kai;pragmat eflein.) al ekeino oia ou efeka pleousin, ploutein: ploutou gar efeka pleousin.

PWL. Pawu ge.

SW. "Allo ti ouh oufw kai;peri;pantwn...ejw tiv ti prath/ efekavou, oujtouto bouletai o prattei, al ekeino ou efeka pravtei...

PWL. Naiv

SW. «Ar ouh estin ti twñ oitwn o ouci;hfoi aqagw g estin h kakon h metaxu;toutwn, oufe aqagon oufe kakw...

PWL. Pol h;ajagh, w Swkrate~.

SW. Oukouh legei~ einai aqagon men sofian te kai;uglian kai;plouton kai;talla ta;toiauta, kaka;de;tajantia toutwn...

PWL. "Egw ge.

SW. Ta;de;mhte aqaga;mhte kaka;aka toia de legei~, a)ejivte men metevei tou`aqagou, ejivte de;tou`kakou, ejivte de;ouj detevou, oion kaqhsqai kai;badizein kai;trevein kai;plein, kai;oion au liou~ kai;xulva kai;talla ta;toiauta...oujtauta legei~...h al afta kalei~ ta;mhte aqaga;mhte kakav.

PWL. Ouk, al la;tauta.

SW. Poteron ouh ta;metaxu;tauta efeka twñ aqagwn pravttousin ofan prattwsin, h)taqaga;twñ metaxux.

PWL. Ta;metaxu;dhpou twñ aqagwn.

SW. To;aqagon afa diwkonte~ kai;badizomen ofan badizwmen, oipwnoi beltion einai, kai; to; ejantion estamen ofan estwmen, tou`aufou efeka, tou`aqagou: h)ouf.

So. – Zure ustez gizakiek momentu bakoitzean egiten duten hori nahi dute ala egiten dutenaren helburu den hura? Medikuek emandako botikak edaten dituztenek bezala, zure ustez egiten duten horixe nahi dute, botika edan eta minez egon alegia, ala edatearen helburua den hura, sendatzea alegia?

Po. – Nabarmen da sendatu egin nahi dutela.

So. – Itsasoan eta bestelako negozioetan dabiltzanek ere nahi dute-na ez da memento bakoitzean egiten duten horixe –nork nahi du bada itsasoan eta arriskutan ibili eta arazoak eduki?–, itsasoan ibiltzearen helburu den hura baizik, nire ustez : aberastea; aberastasuna helburu dutela baita-biltza itsasoan.

Po. – Guztiz.

So. – Gauza guztiei buruz ez al da berdin? Norbaitek zerbait helburu batekin egiten badu, ez du egiten duen hori nahi, bere helburu den hura baizik.

Po. – Bai.

So. – Ba al dago zerbait ez dena ez ona ez txarra, bion arteko zerbait baizik, ez ona ezta txarra ere?

Po. – Derrigor oso, Sokrates.

So. – Orduan jakinduria, osasuna, aberastasuna eta horrelako gainerakoak onak direla diozu eta horien kontrakoak txarrak?

Po. – Horixe diot.

So. – Eta ez onak ez txarrak honako hauek direla al diozu: batzuetan onaren parte dutenak, besteetan txarrarena, eta besteetan ez bata ez bestea, eserita egotea, ibiltzea, korrika egitea eta itsasoan ibiltzea bezala, edota harriak, egurrak eta horrelako gainerakoak bezala? Ez dituzu horrelakoak esaten? Ala beste batzuei deitzen al diezu ez onak ez txarrak?

Po. – Ez, horiei baizik.

So. – Orduan tarteko horiek egiten dituztenean onengatik egiten dituzte, ala onak tartekoengatik?

Po. – Tartekoak onengatik noski.

So. – Gabiltzanean, orduan, onaren bila gabilta, hobea delakoan, eta kontrakoa ere, geldirik gaudenean, gauza beragatik gaude geldirik, onagatik; ala ez?

PWL. Naiv

SW. Oukouñ kai; apokteimumen, ei[tiñ apokteimumen, kai; ekbalomen kai; afairoumeqa crhwata, oipmenoí aheinon einai hññ tauta poiein hññ.

PWL. Panu ge.

SW. "Enek afa tou`agagou`apanta tauta poioušin oiJ poiounte~.

PWL. Fhñiv

SW. Oukouñ wñologhsamen, a}eñekavtou poiouñen, mh; ekeina boulesqai, aJl ekeino ou|eñeka tauta poiouñen...

PWL. Malista.

SW. Ouk afa sfattein boulomeqa ouJl ekballein ek twñ polewn ouJle; crhwata afaireisqai aJl w~ outw~, aJl eññ men wfev lina hñtauta, boulomeqa prattein autayblabera; de; oñta oujboulomeqa. ta; gar agaga; boulomeqa, wJ fh/ suyta; de; mh te agaga; mh te kaka; oujboulomeqa, ouJle; ta; kakam`gar... aJl hqh`soi dokw`l evgein, w`Pwle, hJou[ti. ti ouk apokrinh/.

PWL. Alhqh`

SW. Oukouñ eiper tauta onologoumen, ei[ti~ apokteime tina; hJekballei ek polew~ hJafaireitai crhwata, eife tuxanno~ wñ eife rñtwr, oipmeno~ aheinon einai autw/ tugcawei de; oñ kav kion, outo~ dh pou poiei`aJdokei`autw/ h`gar...

PWL. Naiv

SW. «Ar ouñ kai; a}bouletai, eiper tugcawei tauta kaka; oñta... ti ouk apokrinh/.

PWL. All ou[moi dokei`poiein a}bouletai.

SW. "Estin ouñ opw~ oJtoiouto~ mega duxatai ej th/polvei tauth/ eiper eñti; to; mega duxasqai agagow ti kata; thñ shñ onologian...

PWL. Ouk eñtin.

SW. Alhqh`afa ejw; eJegon, legwn oñi eñtin añqrwpon poiounta ej polvei a}dokei`autw/ mh; mega duxasqai mh de; poiein a}bouletai.

Po. – Bai.

So. – Hortaz, norbait hiltzen dugunean ere edo hiritik bota edo ondasunak kendu, hori egitea guretzat hobe delakoan egiten dugu, ala ez?

Po. – Guztiz.

So. – Orduan horiek guztiak egiten dituztenek onagatik egiten dituzte.

Po. – Bai.

So. – Ez al dugu adostu zerbaitengatik egiten ditugun gauzak ez ditugula nahi, beren helburu den hura baizik?

Po. – Erabat.

So. – Orduan, ez dugu horrela, besterik gabe, inor hil nahi ez hirietatik bota ezta ondasunak kendu ere, aitzitik gauza horiek onuragarri badira, egin nahi ditugu, baina kaltegarri badira, ez. Zuk diozun bezala onak nahi baititugu, eta ez onak ez txarrak ez ditugu nahi, ezta txarrak ere. Ez al da hala? Egia esaten ari naizela uste duzu, Polo, ala ez? Zergatik ez duzu erantzuten?

Po. – Egia.

So. – Horietan ados gaudenez, norbaitek, tirano ala hizlari izanik, norbait hil, hiritik bota edo ondasunak kentzen badizkio, bere buruarentzat hobe delakoan, baina txarragoa egokitzen baldin bada, horrek noski ondo deritzona egiten du; ez al da hala?

Po. – Bai.

So. – Baina nahi duena egiten al du horiek txarrak egokitzen badira? Zergatik ez duzu erantzuten?

Po. – Ez zait iruditzen nahi duena egiten duenik.

So. – Ba al liteke horrelakoak hiri horretan botere handia edukitzea, zeuk adostutakoaren arabera botere handia on bat baldin bada?

Po. – Ezin liteke.

So. – Orduan, egia nioen nik esaterakoan badaitekeela hirian ondo deritzona egiten duen gizakiak botere handirik ez edukitzea eta nahi duena ez egitea ere.

PWL. ~~Ō~~W~ dh; suyw\Swkrate~, ouk aḥ dexaio ejeinaivsoi poiein̄ ofi dokei`soi ej̄ th/polei mallon h̄lm̄h̄youjle; zhloi~ ofan iḥh/ tina; h̄l̄apokteiwanta oḥ eḥloxen auḥw̄h̄l̄afelomenon crhwata h̄ dhsanta.

SW. Dikaiw~ legei~ h̄l̄ajlikw~...

PWL. ~~Ō~~poter aḥ poih/ouk aj̄foterw~ zhltow ej̄stin...

SW. Eufh̄mei, w\Pwle.

PWL. Tivdh̄x.

SW. "Oti oujc̄rh; ouḥe tou; aj̄hlwtou~ zhloun̄ ouḥe tou; aj̄liou~, aj̄l ej̄eein̄.

PWL. Tivdex.ouḥw soi dokei`eḥein̄ peri; wḥ ej̄w; legw̄ tw̄n aj̄qrwpwn...

SW. Pw~ gar ouḥ.

PWL. "Osti~ ouh̄ apokteinus̄in oḥ aḥ doxh/auḥw/ dikaiw~ apokteinuḥ, aḥlio~ dokei`soi einai kai; ej̄einov̄...

SW. Ouk eḥm̄ige, oujle; m̄entoī zhltow.

PWL. Ouk aḥti aḥliōn eḥhsqa einai...

SW. Ton aj̄likw~ ge, w\eḥfaīre, apokteiwanta, kai; ej̄einow ge prov. ton de; dikaiw~ aj̄hlwtōn.

PWL. «H pou o{ge apoqn̄h̄skwn aj̄likw~ ej̄einov̄ te kai; aḥliovej̄stin.

SW. »H̄tton h̄loJapokteinuḥ, w\Pwle, kai; h̄tton h̄loJdikaiw~ apoqn̄h̄skwn.

PWL. Pw~ dh̄ta, w\Swkrate~...

SW. Ouḥw~, w\Jmegiston̄ tw̄n kakw̄n tugc̄amei oḥ to; aj̄likein̄.

PWL. «H gar touto megiston̄...oujto; aj̄likeis̄qai meizon̄...

SW. "Hkistage.

PWL. Su; aḥa bouloio aḥ aj̄likeis̄qai mallon h̄l̄ajlikein̄...

SW. Bouloim̄hn̄ men aḥ ej̄wge ouj̄letera: ej̄id̄ aj̄agkaiōn̄ eiḥ aj̄likein̄ h̄l̄ajlikeis̄qai, eJ̄oim̄hn̄ aḥ mallon aj̄likeis̄qai h̄l̄ajlikein̄.

PWL. Su; aḥa turannein̄ ouk aḥ dexaio...

SW. Ouk, ej̄ito; turannein̄ ge legei~ of̄er ej̄wv

Po. – Zuk zeuk, Sokrates, hirian ondo deritzozuna egiteko aukera nahiago izango ez bazenu bezala, edota norbait nahi duena hiltzen edo ondasunak kentzen edo kartzeleratzen ikusten duzunean inbidia ez baze-nio bezala.

So. – Era bidezko ala bidegabean al diozu?

Po. – Biotako edozein modutan eginda ere, ez al da inbidiagarri?

So. – Ondo hitz egin, Polo.

Po. – Zer, bada?

So. – Inbidia izateko ezer ez daukatenei ez zaielako inbidia izan behar ezta zorigaiztokoei ere, erruki izan baizik.

Po. – Zer, bada? Nik esan ditudan gizakien egoera horrelakoa dela uste al duzu?

So. – Nola ez, bada?

Po. – Ondo deritzona hiltzen duena, era bidezkoan hiltzen badu, zorigaiztoko eta errukigarri dela iruditzen zaizu?

So. – Niri ez behintzat, baina ezta inbidiagarri ere.

Po. – Ez al duzu oraintxe esan zorigaiztoko dela?

So. – Bidegabe hiltzen duena, lagun, eta gainera errukigarri dela diot. Era bidezkoan hiltzen duenak, ordea, ez daukala ezer inbidia izateko diot.

Po. – Bidegabe hiltzen dena, behintzat, bai dela errukigarri eta zorigaiztoko.

So. – Hiltzen duena baino gutxiago, Polo, eta era bidezkoan hiltzen dena baino gutxiago.

Po. – Nola, bada, Sokrates?

So. – Horrela, gaitz guztietatik handiena bidegabe jokatzeari delako.

Po. – Hori al da handiena? Bidegabekeria jasatea ez al da handiago?

So. – Ezta hurrik eman ere.

Po. – Orduan, zuk nahiago zenuke bidegabekeria jasan egin baino?

So. – Ez nuke nahi biotako ezein; baina beharrezko balitz bidegabekeria jasan ala egin, egitea baino lehen bidegabekeria jasatea aukeratu-ko nuke.

Po. – Zuk, orduan, ez zenuke onartuko tirano izatea?

PWL. All egwge touto legw ofer afti, ejkeinai ej th/pov lei, o}a} dokh/aujw/ poiein touto, kai; apokteinunt kai; ejkbav l lonti kai; panta Prattonti kata; thn aujou`doxan.

SW. «W makarie, ejnou dh; legonto~ tw/ logw e}pilabou. eijgar egw; ej ajora/plhqoush/labwn upo; malh~ ejceiridion legoimi pro; se; ofi A}W Pwle, ejmoi; duwami v ti~ kai; turanni; qaumasia afti prosgegonen: ejn gar afa ejmoi; doxh/tina; toutwni; twn ajqrwpwn w} su; o}a} aujika mala dein teqnawai, teqnuxei outo~ o} a} doxh/kaf tina doxh/mi th~ kefalh~ aujwn kataghnai dein, kateagw; e}stai aujika mala, kaf qoimasion diescismosqai, diescismos e}stai <oufw mega egw; duwamai ej thde th/polei, E ejjouh apistountivsoi deixaimi to; ejceiridion, isw~ a} eipoi~ idwn ofi A}W Swkrate~, oufw men pante~ a} mega duwainto, epei; kaf ejprhsqeiv oikia toutw/tw/tropw/h}tinavsoi dokoi, kai; tavgē

Aqhnaivwn newria kai; ai Irihvei~ kai; ta; ploia panta kai; ta; dhmōv sia kai; ta; idia: A} l ouk afa tout e}stin to; mega duwasqai, to; poiein a}dokei aujw/h}dokei soi...

PWL. Oujdhta oufw ge.

SW. "Ecei~ ouh eipein di ofi memfh/thn toiauthn duwamin...

PWL. "Egwge.

SW. Tivdhx lege.

PWL. "Oti ajagkaion ton oufw Prattonta zhmioušqai ejstin.

SW. To; de; zhmioušqai oujkakow...

PWL. Pawu ge.

SW. Oujkouh, w} qaumasie, a} to; mega duwasqai^o palin au`soi fairētai, ejn men Prattonti a}dokei e}ptai to; wfelimw~ prattein, ajagaw te einai, kai; touto, w} e}piken, e}stin to; mega duwasqai: eij de; mhkakon kai; smikron duwasqai. skeyw mega de; kai; to de: a} lo ti onologoumen ejjote men a}peiron einai tauta poiein a}nundh; ejegomen, apokteinuwai te kai; ejelaunein ajqrwpou~ kai; afai-reisqai crhwata, ejjote de; ouf.

PWL. Pawu ge.

SW. Touto men dhvwJ e}pike, kai; para; sou`kai; par ejnou` onologētai.

So. – Ez, nik deitzen diodan gauza berari deitzen badiozu zuk ere tirano izatea.

Po. – Oraintxe esan dudanari deitzen diot nik, bada, hirian ondo deritzona egiteko aukera izatea, hilez, hiritik botaz eta denetarik bere iritziaren arabera eginez.

So. – Hitz egiten dudan bitartean saia zaitez ulertzen, zorioneko! Jendez gainezka dagoen plazan sastakaia besapean hartuta esango banizu: «Polo, botere eta tirania harrigarri bat etorri zait oraintxe: ikusten dituzun gizaki hauetakoren batek segituan hil behar duela pentsatuko banu, horixe hilko da; eta hauetakoren batek burua hautsita eduki behar duela erabakiko banu, segituan edukiko du hautsita, edo jantzia urratuta eduki behar duela, urratuta egongo da. Halako botere handia daukat nik hiri honetan». Eta, zuk ez sinetsi ondoren, sastakaia erakutsiko banizu, ikusi orduko agian esango zenuke: «Sokrates, horrela denek edukiko lukete botere handia, modu horretan ondo deritzozun edozeinen etxea erre zenezake, eta atenastarren armategiak eta gerraontziak eta itsasontzi guztiak, publikoak eta partikularrak». Baina hori ez da botere handia edukitzea, norberari ondo deritzona egitea; ala baietz iruditzen al zaizu zuri?

Po. – Modu horretan ez behintzat.

So. – Esan al dezakezu zer kritikatzin duzun halako boterean?

Po. – Noski.

So. – Zer, bada? Esan.

Po. – Horrela aritzen dena derrigor zigortu behar delako.

So. – Eta zigortua izatea ez da txarra?

Po. – Zeharo.

So. – Hortaz, harrigarri hori, orain berriz botere handia edukitzea ondo deritzona egiteaz gainera modu onuragarrian egitea dela iruditzen zaizu, eta ona dela ere bai, eta hori da, dirudienez, botere handia edukitzea; bestela, txarra da eta botere txikia. Baina azter dezagun honako hau ere: ados al gaude batzuetan hobe dela oraintxe esaten genituenak egitea, alegia gizakiak hiltzea, hiritik botatzea eta ondasunak kentzea, eta beste-etan ez?

Po. – Guztiz.

So. – Horretan biok gaude ados, dirudienez.

PWL. Naiv

SW. Pote ouh su;fh/ aheinon einai tauta poiein...eipe;tiwa ofon oJizh/

PWL. Su;men ouh, w\Swkrate~, apokrinai ^ataufo^o touto.

SW. Egw;men toimun fhniyw\Pwle, ei|soi par ejnou^hqion ejstin akouein, ofan men dikaiw~ ti~ tauta poihs/ aheinon einai, ofan de;ajlikw~, kakion.

PWL. Calepon gevse ejegxai, w\Swkrate~: ajl ouci;kan pai~ se ejegxeien ofi ouk ajqh'legei~...

SW. Polihn afa ejw;tw/paidi;carin exw, ishn de;kai;soiy ejw me ejegxh/ kai;apallaxh/ fluaria~. ajla;mh;kanh/ filon ahdra euergetwn, ajl elegece.

PWL. Alla;mh, w\Swkrate~, oujlew gevse dei`palaioi~ pragmasin ejegcein: ta;gar ejqe; kai;prwton gegonota tauta illa-navse ejlegxai ejstin kai;apodeixai wJpolloi;ajlikounte~ aqqrw-poi euqlaimoneveisin.

SW. Ta;poià tauta...

PWL. Arceleaon dhypou touton ton Perdikkou oJa/afcon ta Makedonia~...

SW. Eijde;mhvajl akouw ge.

PWL. Euqlaimwn ouh soi dokei einai hjaqlion~...

SW. Ouk oida, w\Pwle: oujgar pw suggestona twajdriv

PWL. Tivdexsuggenomeno~ ah gnoik~, aJlw~ de;autouen ouj gignwskei~ ofi euqlaimonei~...

SW. Ma;Div oujdhta.

PWL. Dhlon dh,yw\Swkrate~, ofi ouje;ton megan basilex gignwskein fhsei~ euqlaimona ofta.

SW. Kai;ajqh'ge ejw: oujgar oida paideia~ ofw~ epei kai; dikaiosunh~.

PWL. Tivdexej toutw/h.pasa euqlaimonia ejstin~...

SW. "W~ ge ejw;legw, w\Pwle: ton men gar kalon kai;ajga-qon ahdra kai;gunaika euqlaimona einai fhmi, ton de;ajlikon kai; ponhron aqlion.

Po. – Bai.

So. – Noiz diozu zuk hobe dela gauza horiek egitea? Esan zein definizio ematen duzun.

Po. – Zeuk erantzun, bada, galdera horri, Sokrates.

So. – Nik benetan hauxe diot, Polo, nigandik entzutea atseginago bazaizu, norbaitek gauza horiek era bidezkoan egiten dituenean hobe da, era bidegabean okerrago.

Po. – Zaila da zu ezeztatzea, Sokrates; baina ume batek ere ez al lizuke frogatuko ez diozula egia?

So. – Orduan, asko eskertuko nioke umeari, baita zuri ere frogatzen badidazu eta txorakerietatik libratzen banauzu. Baina ez berandutu gizon maite bati mesede egiten, frogatu baizik.

Po. – Ez da batere beharrezkoa ordea, Sokrates, zu aspaldiko gertaeren bidez ezeztatzea; atzo eta herenegun gertatutakoak nahikoak dira zu ezeztatzeko eta frogatzeko bidegabe jokatzten duten gizaki asko zoriontsu direla.

So. – Zein gertaera?

Po. – Perdikasen seme Arkelao¹³ hori ikusten duzu, noski, Mazedoniaren agintean?

So. – Ikusi gabe ere entzun egiten dut behintzat.

Po. – Zoriontsu ala zoritxarreko dela deritzozu, bada?

So. – Ez dakit, Polo, oraindik ez naiz-eta berarekin egon.

Po. – Zer, bada? Berarekin egonda jakingo zenuke; bestela, ordea, hemendik ez duzu atzematen zoriontsu dela?

So. – Ala Zeus, noski ezetz.

Po. – Nabarmen da, Sokrates, errege handia zoriontsu ote den ez dakizula ere esango duzula.

So. – Eta egia esango dut, ez baitakit heziketaz eta justiziaz zein egoeratan dagoen.

Po. – Zer, bada? Horretan al datza zorion gutzia?

So. – Nik halaxe diot behintzat, Polo; gizon eta emakume jator eta onak zoriontsu direla baitiot, bidegabe eta gaiztoak, berriz, zori-gaiztoko.

PWL. "Aql io~ afa outov estin oJ ArceLao~ kata;ton son logon...

SW. Eifer ge, w\file, a\liko~.

PWL. Alla;men dh;pw~ ouk a\liko~...w/ge proshke men th~ ajch~ oulen h~ nuñ efei, oñti ek gunaiko; h~hñ doulh Alketou tou Perdik kou a\lel fou; kai;kata;men to;dikaion doul o~ hñ Alkev tou, kai;eije bouleto ta;dikaia poiein, ejloul euen a~ Alketh/kai; hñ eu\laimwn kata;ton son logon. nuñ de;qaumasw~ wJ aql io~ gev goneñ, epei;ta;megista h\likhken: of ge prwton men touton au\ton ton despothn kai;qeion metapenyameno~ wJ apodwswn thn ajchn h~ Perdikka~ au\ton afeileto, xenisa~ kai;katamequsa~ au\to te kai;ton u\dn au\to~ Alexandron, ajeyion au\to~, scedon hJikiwthn, ejbalwn ej a\taxan, nuktwr ekagagwn apesfaxew te kai;hfawisen ajnfotervou~. kai;tauta a\likhsa~ e\aqen e\auton ajliwtato~ genomeno~ kai;ouj metemelhsen au\to w/ a\l o\igon u\steron ton a\lel fou, ton gnhsion tou Perdik kou u\dw, paida wJ epteth, ou hJ ajch;ejigneto kata;to;dikaion, ouk eboul hñ eu\laimwn genesqai dikaiw~ ekqreya~ kai;apodou; thn ajchn ekeinw/a\l ej frear ejbalwn kai;apopnixa~ pro; thn mhtera au\to~ Kleopatran chñ a efh diwkonta ejpesein kai;apoqanein. toigartoi nuñ, afe megista h\likhkw; twñ ej Makedonia/ ajliwtatov estin partwn Makedown, a\l ouk eu\laimonestato~, kai;isw~ estin ofti~ Aqhnaïwn apo;sou ajxameno~ dexait a~ a\l lo~ o\stisouñ Makedownwn genesqai mallon hJ ArceLao~.

SW. Kai;kat ajca; twñ logwn, w\Pwle, egwgevse ephñesa ofi moi dokei~ eu'pro; thn r\ltorikhñ pepaideusqai, tou de;dialev gesqai hñel hkenai; kai;nuñ a\l lo ti outovestin o\logo~, w/me kai; a~ pai~ ejel egxeie, kai;ejw;u\to;sou nuñ, wJ su;oi ei, ejel h\egmai toutw/tw/logw/ faskwn ton a\likounta ouk eu\laimona einai...pov qen, w\gaqexkai;nñ oulen gevsoi toutwn o\nologw w\ su;fh~

PWL. Oujgar ejel ei~, epei;dokei gevsoi wJ egw;legw.

SW. «W makarie, r\ltorikw~ gar me epiceirei~ ej egcein, w\per oi ejn toi~ dikasthrioi~ hgoumenoi ej egcein. kai;gar ej ei oi e\teroi tou; ejterou~ dokousin ej egcein, epeidan twñ logwn w\ a~ legwsi martura~ pollou; parewntai kai;eu\lokimou~, o\de;taj nantia legwn efa tina;parewntai hñmhdena. outo~ de;o\l egco~ ouj

Po. – Orduan, zure arrazoiketaren arabera, Arkelao hori zoritxarreko da?

So. – Bidegabe baldin bada, lagun.

Po. – Nola ez da, bada, bidegabe izango? Orain daukan agintearen ezer ez zegokiona, Perdikasen anaia Alketasen esklabo zen emakume batengandik jaioa eta justiziaren arabera Alketasen esklabo zena, bidezko jokatu nahiko balu Alketasen esklabo izango litzateke eta zure arrazoiketaren arabera zoriontsu izango litzateke. Orain, ordea, harrigarri zoritxarreko bihurtu da bidegabekeria handienak egin eta gero. Lehenengo bere jabe eta osaba horixe beregana deituta, Perdikasek kendu zion agintea emango ziolakoan, gonbidatu eta bera eta bere seme Alexandro, Alketasen lehengusua eta ia adin berekoa, mozkortu ondoren gurdi batean sartu zituen eta gauez kanpora eramanda lepoa moztu eta desargetarazi zituen. Eta bidegabekeria horiek eginda ez zen konturatu zotitxarreana bihurtu zela, eta ez zitzaion damutu, aitzitik handik gutxira anaia, Perdikasen seme legitimoa, zazpi urteko umea, justiziaren arabera agintea zegokiona, justiziaz hazi eta agintea emanda zoriontsu izan beharrean, nahiago izan zuen putzura bota eta ito, eta gero Kleopatra¹⁴ bere amari antzarrari segika erori eta hil zela esan zion. Horrela orain, Mazedoniakoan artean bidegabekeria handienak eginda, mazedoniar guztien zoritxarreana da eta ez zoriontsuena, eta agian badago atenastarren bat, zugandik hasita, Arkelao baino mazedoniarretako beste edozein nahiago lukeena.

So. – Hitzaldien hasieratik laudatu zaitut, Polo, nire ustez erretorikarako ondo irakatsita zaudelako, elkarrizketan jarduteaz, ordea, ez zara arduratu. Eta orain hori al da arrazoiketa, ume batek ere ni ezeztatzeko modukoa, eta zure ustez arrazoiketa horrekin zuk ere ni ezeztatu nauzu, bidegabea ez dela zoriontsu esaten dudan horretan? Nola, adiskide? Ni behintzat ez nago-eta batere ados esaten dituzun horietako ezertan.

Po. – Ez duzulako nahi, nire iritzi berekoa izanda ere.

So. – Erretorikaren bidez saiatzen ari zara ni ezeztatzen, zorioneko, auzitegieta ezeztatzen dutela uste dutenen moduan. Eta haiek han elkar ezeztatzen dutela uste dute, esaten dituzten hitzaldien lekuko asko eta izen onekoak aurkeztu dituztenean, eta kontrako hitzaldiak esaten dituenak lekuko bat bakarra edo bat ere aurkezten ez duenean. Ezeztatze horrek, ordea, ez du ezer balio egia jakiteko. Batzuetan batek askoren eta zerbait direla diruditenen lekukotasun faltsua pairatuko

deno; aʒioveʒtin pro; thn aʒ hweian: ejiote gar aʒ kai;katayeudomarturheik ti~ ufo; pollwn kai;dokountwn einai ti. kai;nuñ peri;wñ su;legei~ oʒ igou soi pante~ sumfhsousin tauʒa; Aqhnaiòì kai;oi kewoi, eʒn bouth/kat eʒnou martura~ parascesqai wʒ ouk aʒ hqh legw: marturhsousivsoi, eʒn men bouth/Nikix~ o.Nikhrav tou kai;oi hʒel foi;met aujou, wñ oi Iripode~ oi efexh~ eʒtwevej sin eʒ tw/Dionusiw/eʒn de;bouth/ Aristokrath~ o.Skelliou, ou auʒstin eʒ Puqiw touto to; kalon aʒaʒhma, eʒn de;bouth/hJ Perikleu~ oʒ h oi kix hʒaʒlh suggeweia hʒtina aʒ bouth/twn eʒqade eklexasqai. aʒl eʒwsoi ei~ wñ ouʒ oʒologw: ougar me su; aʒagkazei~, aʒla;yeudomartura~ pollou; kat eʒnou parascome no~ epiceirei~ ekballein me ek th~ ouʒix~ kai;tou aʒ hqou~. eʒw; de;aʒ mh;se;auʒon eʒa oʒta martura parascwmai oʒologounta peri;wñ legw, ouʒen oimai aʒion logou moi peperasqai peri;wñ aʒ hʒin oʒ logo~ hʒoimai de;ouʒle;soiyeʒn mh;eʒwsoi marturw ei~ wñ mono~, tou; d aʒlou~ panta~ toutou~ cairein eʒa. eʒtin men ouh ouʒovti~ tropo~ eʒegcou, wʒ su te oiʒi kai;aʒloi polloiveʒtin de; kai;aʒlo~, oʒ eʒw; auʒoimai. parabalonte~ ouh par aʒlhvourkeywmeqa eiʒti dioisousin aʒlhwn. kai;gar kai;tugcawei peri; wñ aʒfisbhtoumen oupawu smikra;oʒta, aʒla;scedow ti tauta peri;wñ eiʒlewai te kavliston mh;eiʒlewai te aiʒciston: to;gar kefalaion auʒwn eʒtin hʒignwskein hʒagnoein oʒti~ te euʒlainwn eʒtin kai;oʒti~ mhvaʒjika prwton, peri;ou nuñ oʒ logo~ eʒtin, su; hʒh/oioʒ te einai makarion aʒdra aʒlikountaste kai;aʒlikon oʒta, eiʒer Arceʒaon aʒlikon men hʒh/eihai, euʒlainona devallo ti wʒ ouʒw sou nomizonto~ dianowmeqa...

PWL. Pawu ge.

SW. Egw;devfmi aʒlunaton. eʒ men touti;aʒfisbhtoumen. eièn: aʒlikwn de;dh;euʒlainwn eʒtai ak , aʒ tugcaw/dikh~ te kai;timwrix~...

PWL. "Hkistage, eʒei;ouʒw g aʒ aʒliwtato~ eiʒ.

SW. All eʒn aʒa mh;tugcaw/dikh~ oʒ aʒlikwn, kata;ton son logon euʒlainwn eʒtai...

PWL. Fhmiv

SW. Kata;dege thn eʒhn doxan, wʒPwle, oʒ aʒlikwn te kai;oʒ aʒliko~ pantw~ men aʒlio~, aʒliwtero~ mentoi eʒn mh;didw/dikhn

lukeelako. Eta orain esaten dituzun horien inguruan ia atenastar eta atzerritar guztiak egongo lirateke zurekin ados, nire aurkako lekuko bezala aurkeztu nahi badituzu, egia ez diodalakoan. Nahi baduzu zure aldeko lekukotasuna emango dute Nikeratoren seme Nikiasen eta bera-
ren anaiek, Dionisoren tenpluan ilaran dauden tripodeak emandakoek, nahi baduzu Skeliasen seme Aristokratesek¹⁵ ere bai, Pitoko Apoloren tenpluan eskaintza eder hori egindakoak, nahi baduzu Periklesen etxe osoak ere bai edo hemengoetatik aukeratu nahi duzun beste edozein sendik. Hala ere, ni, bat izanik, ez naiz zurekin ados egongo, ez bainauzu horretara behartzen, aitzitik nire aurkako lekuko faltsu asko aurkeztuta ni muin eta egiatik botatzen saiatzen zara. Nik, ordea, zu zeu, bat bakarrik izanik, diodanarekin ados egonik ez bazaitut lekuko aurkeztzen, ez dut uste hitzaldiaren gaien inguruan baliozko ezer lortu dudarik; ezta zuk ere nik, bat bakarra izanik, ez badut zure alde lekukotasunik ematen, eta beste horiek guztiak haizea hartzera bidaltzen ez badituzu. Ezeztatzeko modu bat baitago, zuk eta beste askok sinesten duzuen hori; baina badago beste bat ere, nik sinesten dudana. Elkarrekin konparatuta ikus dezagun bata bestearengandik zerbaitetan bereizten ote diren. Eztabaidatzen ari garen gauzak ez baitira txikikeriak batere, aitzitik beraiez jakitea ia gauzarik ederrena da, eta ez jakitea lotsagarriena, beren puntu nagusia zera baita: jakin ala ez jakin zein den zoriontsu eta zein ez. Eta hasteko, oraintxe hitzaldiaren gaia zena, zure ustez zorioneko izan daiteke bidegabe jokatu eta bidegabe den gizona, Arkelao bidegabe eta zoriontsu dela uste duzunez. Horrela pentsatzen duzula uste izan behar dugu ala bestela?

Po. – Guztiz horrela.

So. – Bada, nik ezinezkoa dela diot. Puntu horretantxe ez gaude ados. Ea, bada: bidegabe jokatzen duena zoriontsu izango al da zehapena eta zigorra jasotzen duenean?

Po. – Ezta hurrik eman ere, horrela zoritxarrekoen izango litzateke eta.

So. – Orduan, bidegabe jokatzen duena, zehapenik jasotzen ez badu, zoriontsu izango da zure arrazoiketaren arabera?

Po. – Halaxe diot.

So. – Bada, nire iritziaren arabera, Polo, bidegabe jokatzen duena eta bidegabe dena guztiz zoritxarrekoa da, baina are zoritxarrekoago

mhde;tugcawh/timwria~ ajlikwñ, hñton de;ajlio~ ejan didwðikhñ kai;
tugcawh/ðikh~ uplo;qewñ te kai;ajqrwpwn.

PWL. "Atopage, w\Swkrate~, epiceirei~ legein.

SW. Peirasomai dege kai;se;poihsai, w\efaire, tauja;ejmoi;
legein: filon gar se hgoumai. nuñ men ouh ajdiafe-romeqa taut
ejstin: skopei de;kai;suveipon ejwpou ej toi~ eñprosqen to;ajli-
kein tou ajlikeisqai kakion einai.

PWL. Pawu ge.

SW. Su;de;to;ajlikeisqai.

PWL. Naiv

SW. Kai;tou; ajlikounta~ ajliou~ efhn einai ejwvkai;ejh-
legcqhn uplo;sou~

PWL. Nai;ma;Dia.

SW. Ôw~ surge oiçi, w\Pwle.

PWL. Alhqh'ge oiçmeno~.

SW. "Isw~. su;dege eujlaimona~ au'tou; ajlikounta~, ejan mh;
didwsi dikhn.

PWL. Pawu men ouh.

SW. Egw;dege aufou; ajliwtatou~ fhmiytou; de;didonta~
dikhn hñton. boulei kai;touto ejegcein...

PWL. All efi tout ejkeinou calepwtew ejstin, w\Swkra
te~, ejelegxai.

SW. Oujdhta, w\Pwle, ajl ajluraton: to;gar ajhqe; oujev
pote ejegcetai.

PWL. Pw~ legei~...ejan ajlikwñ ajqrwpo~ lhfqh/turanniði
epiboul euwn, kai;lhfqei; streblwtai kai;ektemhñtai kai;tou; of-
qalmou; ejkaktai, kai;ajla~ polla; kai;mega/a~ kai;pantodapa;
lwba~ aufoj te lwbhqeis; kai;tou; aufoj`epidwn paidav te kai;
gunaika to;ešcaton ajastaurwqh/hkatapittwqh/oufo~ eujlaimo-
nesteron~ eštai hlejñ diafugwn turanno~ katasthkai;afcwñ ej th/
polei diabiw/poiwñ ofi aj bouhñtai, zhlwto; wñ kai;eujlaimonizov
meno~ uplo;twñ pol itwñ kai;twñ alwn xewwn...tauta legei~ ajlura-
ton einai ejelegcein...

bidegabe jokatuta ez badu ez zehapenik betetzen ez zigorrik jasotzen, ez hain zoritxarreko, ordea, jainko eta gizakiengandik zehapena eta zigorra jaso eta betetzen baditu.

Po. – Bitxikeriak esaten saiatzen zara, Sokrates.

So. – Saiatuko naiz, lagun, zuri horiexek ere esanarazten, lagun-tzat baitzaitut. Horiek dira, bada, ados ez gauden gauzak. Zuk ere azter ezazu. Aurrekoetan bidegabekeria egitea jasatea baino txarrago dela esan dut.

Po. – Horixe.

So. – Zuk, ordea, jasatea dela txarrago.

Po. – Bai.

So. – Eta nik bidegabe jokatzten dutenak zoritxarreko direla esan nuen, eta zuk ezeztatu egin ninduzun.

Po. – Bai, ala Zeus.

So. – Hala uste duzu behintzat, Polo.

Po. – Uste zuzenaz gainera.

So. – Agian. Zure ustez bidegabe jokatzten dutenak zoriontsu dira, zehapena betetzen ez badute ere.

Po. – Eta erabat.

So. – Nik, ordea, horiek zoritxarrekoenak direla diot, eta zehapena betetzen dutenak gutxiago. Hori ere ezeztatu nahi al duzu?

Po. – Baina hori beste hura baino oraindik zailago da ezeztatzeko, Sokrates.

So. – Ez horixe, Polo, ezinezkoa baizik; egia ezin baita inoiz ezeztatu.

Po. – Nola diozu? Gizon bidegabea tirania ezartzeko konspiratzten harrapatzen badute, eta gorputz-adarrak lokatu eta moztzen badizkiote eta begiak erre, eta era guztietako beste tratatu txar asko eta izugarri pairatzen baditu eta bere umeak eta emaztea ere pairatzen ikusten baditu, eta azkenean gurutzatu edo bikez igurztzen badute, hori zoriontsuago izango da, harrapatua izan gabe tirano ezartzten bada eta hirian agindu eta nahi duena eginez bizi bada baino, inbidiagarri izanik eta hiritar eta atzerritarrek zorionekotzat jotzen dutela? Hori ezeztazina dela diozu?

SW. Mormolutth/au, w\gennaiè Pwle, kai; ouk ejegcei:-
afti de; ejarturov. ofw~ de; upomhsow me smikrow. ean ajlikw~
epibouleuwn turannidi, eipe~...

PWL. "Egwge.

SW. Eujlaimonestero~ men toiwun oulepote estai oujletero~
aufwn, oufe o.kateirgasmewo~ thn turannida ajlikw~ oufe o.lidou~
dikhn <duoi~n gar ajlioi~n eujlaimonestero~ men ouk ah eih> ajj-
liwtero~ mentoi o.liafeugwn kai;turanneusa~. tivotouto, w\Pwle...
gela~...allo au'touto eido~ ejegcou estiw, epeidaw tiv ti eiph/
katagel an, ejegcein de;mh.

PWL. Ouk oi~fi ejelhlegcqi, w\Swkrate~, ofan toiauta
legh/ajoulei; ah fhseien ajqrwpwn...epei;ejrou tina toutwniv

SW. «W Pwle, ouk eijn;tw~ politikw~n, kai;pevusi boule-
uwin lacw~, epeidh;hJfulh;eprutawue kai;e~lei me epiyhfixein,
gelwta pareicon kai;ouk hpistawhn epiyhfixein. mh;ouh nhde;nuh
me keveue epiyhfixein tou; paronta~, ajl eijnh;e~ei~ toutwn
beltiw ejegcon, o~per nundh;ejw;eJegon, ejmoi;ej tw~mevri parav
do~, kai;peirasai tou`ejegcou oi~on ejw;oi~nai dei~n einai. ejw;gar
w~ ah legw efa men parascsqai martura epistamai, aufon pro~
oh ah moi o.llogo~ h\tou; de;pollou; ejw`cairein, kai;efa epiyhfixi-
zein epistamai, toi~ de; polloi~ ouje; dialegomai. ofa ouh eij
ejelhsei~ ej tw~mevri didomai ejegcon apokrinomeno~ ta;ejwtwv
mena. ejw;gar dh;oi~nai kai;ejne;kai;se;kai;tou; aJlou~ ajqrwpou~
to; ajlikei~n tou`ajlikei~sqai kakion hgei~sqai kai; to; mh; didomai
dikhn tou`didomai.

PWL. Egw;dege out ejne;out aJlon ajqrwpwn ouJewa. epei;
su;dexai ah mallon ajlikei~sqai hJajlikei~n...

SW. Kai;sug ah kai;oiJajloi pante~.

PWL. Pollou`ge dei;ajl out ejw;oufe su;out aJlo~ouj
deiv.

SW. Ou~koun apokrinh~.

PWL. Panu men ouh: kai; gar epiqumw`eijlenai ofi pot
ejei~.

SW. Lege dhvmoi, iq eijlh~, w~per ah eijej ajrch~ se hjwtwn:
poteron dokei`soi, w\Pwle, kakion einai, to; ajlikei~n h]to; ajli-
kei~sqai...

So. – Ni mamuekin izutu nahian zabiltza, Polo jatorra, baina ez nauzu ezeztatzen; eta oraintxe jaso duzu zure aldeko lekukotasuna. Hala ere, gogora iezadazu gauzatxo bat: bidegabeki tirania ezartzeko konspiratzen bazuen, esan duzu?

Po. – Horixe.

So. – Orduan, bi horietako inor ez da inoiz zoriontsuago izango, ez tirania bidegabeki lortu duena ezta zehapena bete duena ere –bi zoritxarrekoen artean ez baitago zoriontsuagorik–, hala ere, zoritxarrekoago harrapatua izan gabe tirano dena. Zer da hori, Polo? Barre egiten al duzu? Ezeztatzeko beste mota bat al da hori, norbaitek zerbait dioenean ezeztatu beharrean barre egitea?

Po. – Ez al duzu uste nahikoa ezeztatuta zaudela, Sokrates, giza-kietako beste inork esango ez lituzkeen modukoak esaten dituzunean? Galde iezaiozu, bada, hauetako edonori.

So. – Ez naiz politikoetako bat, Polo; iaz kontseiluan parte hartzea niri egokituta¹⁶, nire tribua buru zenean eta botazioa antolatu behar nuen, barregarri gelditu nintzen eta ez nekien botazioa nola antolatu¹⁷. Beraz, orain ez iezadazu agindu hemen daudenen botazioa antolatzeko, aitzitik, hori baino ezeztatze hoberik ez badaukazu, oraintxe nioena egin, niri txanda eman eta saiatu ezeztatzen, nire ustez egin behar den moduan. Nik esaten dudanaren lekuko bakarra dakit aurkezten, elkarriketan ari naizen pertsona bera, alegia, eta jendetza haizea hartzera bidaltzen dut; eta bat bakarraren botazioa dakit antolatzen, eta jendetzarekin ez dut hitz egin ere egiten. Begira ezazu beraz galdetutakoak erantzunez txandan ezeztatu nahiko ote duzun. Nik uste baitut bai nik bai zuk eta baita gainerako gizakiek ere bidegabekeria egitea jasatea baino txarragotzat jotzen dutela, eta zehapena ez betetzea betetzea baino txarragotzat.

Po. – Bada, nire ustez ez nik ezta gizakietako beste inork ere. Zuk zeuk nahiago al zenuke bidegabekeria jasan egin baino?

So. – Baita zuk eta gainerako guztiek ere.

Po. – Ezta hurrik eman ere, aitzitik ez nik ez zuk ezta beste inork ere.

So. – Erantzungo al duzu?

Po. – Erabat. Zer esango ote duzun jakiteko desiratzen bainago.

So. – Bada, jakin dezazun erantzun iezadazu, hasieratik galdetuko banizu bezala: zure ustez zer da okerrago, Polo, bidegabekeria egitea ala jasatea?

PWL. To;ajlikeiŝqai eŋoige.

SW. Tide;dhxaiŝcion poteron to;ajlikein h]to;ajlikeiŝqai...
apokrimou.

PWL. To;ajlikein.

SW. Oujkouñ kai;kakion, eiper aiŝcion.

PWL. "Hkistage.

SW. Manqaw: oujtaufon hgh/suywJ eŋika~, kalow te kai;
ajgaqon kai;kakon kai;aiŝcrow.

PWL. Oujdhta.

SW. Tide;toŋe...ta;kala;panta, oiŋon kai;swmata kai;crwv
mata kai;schmata kai;fwna~ kai;epithdeumata, eij oujen apo-
blepwn kalei~ ekastote kalaxoiŋon prwton ta;swmata ta;kala;
ouci;hfoi kata;thn creian legei~ kala;einai, pro; o]an ekaston
crhsimon h]pro; touto, h]kata;hdonhw tina, e]n e] twqewreiŝqai
cairein poihtou; qewrounta~...e]ei~ ti ekto; toutwn legein peri;
swmato~ kallou~...

PWL. Ouj efw.

SW. Oujkouñ kai;talla panta oufw kai;schmata kai;crwvma-
ta h]dia;hdonhw tina h]dia;wfeliam h]di ajnfotera kala;prosago
reuoi~...

PWL. "Egwge.

SW. Oujkai;ta; fwna~ kai;ta;kata;thn mousikhn panta
wsautw~...

PWL. Naiv

SW. Kai;mh]n tage kata;tou; nou~ kai;ta;epithdeumata ouj
dhpu ekto; toutwn ejtiw, ta;kalytou h]wfelima einai h]hdes h]
ajnfotera.

PWL. Ouj eŋoige dokei.

SW. Oujkouñ kai;to;twñ maqh- matwn kallou~ wsautw~...

PWL. Pawu ge: kai;kalw~ ge nuñ oujizh/w\Swkrate~, hdonh/
te kai;ajgaqow/jizomeno~ to;kalow.

SW. Oujkouñ to;aiŝcron tw/e]antiw/luph/te kai;kakw%.

PWL. Anagkh.

Po. – Jasatea noski.

So. – Eta zer? Zer lotsagarriago, bidegabekeria egitea ala jasatea? Erantzun ezazu.

Po. – Bidegabekeria egitea.

So. – Hortaz, okerrago ere bai, lotsagarriago bada.

Po. – Ezta hurrik eman ere.

So. – Ulertzen dut; dirudienez zure ustez ez dira gauza bera ederra eta ona, txarra eta lotsagarria.

Po. – Ez horixe.

So. – Eta hau zer? Gorputzei, koloreei, formei, soinuei eta jardueri, gauza eder guztiei alegia, ezeri begiratu gabe deitzen diezu eder? Hasteko, ez al diozu gorputz ederrak erabileragatik direla eder? Bakoitza erabilgarri den horretarako; edo atseginen batengatik, ikustean ikusten dituztenei poza eragiten badiete? Horietaz aparte, zerbait esan al dezakezu gorputzaren edertasunaz?

Po. – Ezin dut.

So. – Hortaz, gainerako guztiei ere, formei eta koloreei, atsegin ala erabilgarritasun batengatik ala birengatik batera deitzen diezu eder?

Po. – Horixe.

So. – Soinuei eta musikaren inguruko guztiei ere ez al diezu horren arabera deitzen?

Po. – Bai.

So. – Eta legeen ingurukoak eta jarduerak ere ez dira eder horiek gabe, erabilgarri edo atsegin edo biak batera izan gabe alegia.

Po. – Ez zait iruditzen.

So. – Eta zientzien edertasuna ez al da berdin, hortaz?

Po. – Zeharo; eta orain ederki definitu duzu, Sokrates, ederra atsegin eta onaren bidez definituz.

So. – Hortaz, itsusia kontrakoaren bidez definitu behar da, atseka-be eta txarraren bidez?

Po. – Derrigor.

SW. "Otan afa duoîn kal oîn qateron kal l ion h\h\ tw\erw/
toutoîn h\ajfoterói~ uperbál on kal l ion e stin, h\foi hdonh/h\
wfel is h\ajfoterói~.

PWL. Panu ge.

SW. Kai;ofan de;dh;duoîn ai scroîn to;eferon ai scion h\h\foi
luph/h\kakw\uperbál on ai scion e stai: h\ouk ajagkh...

PWL. Naiv

SW. Fere dhypw~ e\egeto nundh;peri;tou`ajlikeîn kai;ajli-
kei s qai...ouk e\ege~ to;men ajlikei s qai kakion einai, to;de;ajlikeîn
ai scion...

PWL. "Elegon.

SW. Oukouñ eiper ai scion to;ajlikeîn tou`ajlikei s qai, h\foi
luphroterow e stin kai;luph/uperbál on ai scion aj ei h\kakw\h\
ajfoterói~...oukai;touto ajagkh...

PWL. Pw~ gar ouf.

SW. Prwton men dh;skeywneqa, aka luph/uperbál lei to;
ajlikeîn tou`ajlikei s qai, kai;ajgou si mallon oi ajlikounte~ h\oi j
ajlikoumeno i...

PWL. Ouj lamw~, w\Swkrate~, touto ge.

SW. Ouk afa luph/ge uperewei.

PWL. Ouj dh ta.

SW. Oukouñ eijmh;luph/ajfoterói~ men ouk aj e fi uperbav
lloi.

PWL. Ouj fai netai.

SW. Oukouñ tw\erw\ei petai.

PWL. Naiv

SW. Tw\kakw/

PWL. "Eoiken.

SW. Oukouñ kakw\uperbál on to;ajlikeîn kakion aj ei h\ tou`
ajlikei s qai.

PWL. Dhl on dh;ofi.

SW. "Allo ti ouh upo;men twñ pollwñ ajqrwpwn kai;upo;
sou w\hologeito h\in ej tw\eprosqen croww\ai scion einai to;ajli-
kein tou`ajlikei s qai...

So. – Orduan, bi gauza ederretatik bata ederrago denean, bi horietako batean edo bietan, atseginetan edo erabilgarritasunean edo bietan gailentzen delako da ederrago.

Po. – Erabat.

So. – Eta bi gauza itsusietatik bata itsusiago denean, atsekabe ala txarrean gailentzen delako izango da itsusiago; ez al da beharrezkoa?

Po. – Bai.

So. – Ea, bada, nola esaten genuen oraintxe bertan bidegabekeria egitearen eta jasatearen inguruan? Ez al zenioen bidegabekeria jasatea okerrago dela, bidegabekeria egitea, ordea, itsusiago?

Po. – Hala nioen.

So. – Beraz, bidegabekeria egitea jasatea baino itsusiago bada, benetan atsekabegarriago da, eta atsekabea ala txarrean ala bietan gailenduz izango litzateke itsusiago? Hau ere ez al da beharrezkoa?

Po. – Nola ez, bada?

So. – Lehenengo azter dezagun, atsekabea gailentzen al zaio bidegabekeria egitea jasateari, eta bidegabekeria egiten dutenak jasaten dutenak baino gehiago atsekabetzen al dira?

Po. – Inola ere ez, Sokrates.

So. – Orduan, atsekabea ez da gehiago.

Po. – Ez, noski.

So. – Atsekabea ez bada, bietan ere ez da gailenduko.

Po. – Ez dirudi.

So. – Hortaz, bestean gailentzea gelditzen da.

Po. – Bai.

So. – Txarrean.

Po. – Badirudi.

So. – Orduan txarrean gailenduz izango litzateke bidegabekeria egitea jasatea baino okerrago.

Po. – Nabarmen da.

So. – Gizaki gehienek eta zuk zeuk lehentxeago ez al diguzue onartu bidegabekeria egitea jasatea baino itsusiago dela?

PWL. Nai^v

SW. Nuñ de^{ve}ge kakion efawh.

PWL. “Eoike.

SW. Dexaio a^h ouñ su;mall on to;kakion kai;to;aišcion ajiti; tou h^tton...mh;o^knei apokrin^{asqai}, w\Pwle: ouñen gar blabhsh/^ajl^a;gennaiw~ tw/logw/wšper i^atrw/parewn apokrinou, kai;hⁱ fa^{vi} h^{mh};a^ej^{wtw}.

PWL. All ou^k a^h dexaimhⁿ, w\Swkrate~.

SW. “Allo~ de^{ti}~ ajqrwpwn...

PWL. Ou[moi dokei`kata^{ve}ge touton ton logon.

SW. Alhqh`a^{fa} ejw;e^legon, ofi ou^t a^h ejw;ou^t a^h su;ou^t a^llo~ ou^elei; ajqrwpwn dexait a^h mallon ajlikeiñ h^aajlikei^{sqai}: kakion gar tugcaw^ei of^h.

PWL. Fainetai.

SW. Ora^z ouñ, w\Pwle, o^el^eegco~ para;ton e^legcon para-ballomeno~ ofi ouñen e^piken, aj^la;soi;men oi.jalloi pante~ o^uto-logousin plhn ejⁿou, ejⁿoi;de;su;ej^arkei~ ei^t w^h mow~ kai;o^uto-logwñ kai;m^arturwñ, kai;ejw;se;mowon epiyh^fizwñ touz a^llou~ej^wcaivein. kai;touto men h^uñ ou^tw~ ej^etw: meta;touto de;peri;ou^t to;deuteron h^jnfesbhthsamen skeyw^{meqa}, to;ajlikounta didowai dikhn aka megiston twñ kakwñ ejstin, w^j su;w^{fu}, h^jmeizon to;mh;didowai, w^j au^ejw;w^{fh}n.

Skopw^{meqa} de;th^e: to;didowai dikhn kai;to;kolaz^{esqai} dikaiw~ ajlikounta aka to;au^{to};kalei~...

PWL. “Egwge.

SW. “Ecei~ ouñ legein w^j ouⁱ;tave dikaia panta kal avesttin, kaq o^šon dikaia...kai;diaskeyameno~ eipev

PWL. All awⁿi dokei, w\Swkrate~.

SW. Skopei dh;kai;to^e: aka eⁱtiv^{ti} poiei, ajagkh ti einai kai;pascon upo;toutou tou poiounto~...

PWL. “Emige dokei.

SW. «Ara touto pascon o^to;poioun poiei, kai;toiouton oⁱon poiei to;poioun...legw de;to;toionde: ei^ti~ tuptei, ajagkh ti tuptesqai...

Po. – Bai.

So. – Eta orain okerrago agertu zaigu.

Po. – Hala dirudi.

So. – Eta zuk nahiago al zenuke okerragoa eta itsusiagoa hain txar eta itsusi ez dena baino? Ez ibili erantzuteko zalantzatan, Polo, ez baituzu kalterik hartuko. Erantzun ezazu, ordea, jator zeure burua arrazoiketa-
ren esku utziz medikuarenean bezala, eta baieztatu ala ez esaten dudana.

Po. – Bada, ez nuke nahiago, Sokrates.

So. – Eta gizakietako beste batek?

Po. – Ez zait iruditzen, arrazoiketa horren arabera behintzat.

So. – Nik egia nioen orduan, ez nik ez zuk ez gizakietako beste inork ez lukeela nahiago bidegabekeria egin jasan baino; okerrago baita.

Po. – Hala dirudi.

So. – Orain ikusten al duzu, Polo, ezeztatze bat beste ezeztatzea-
rekin alderatuta ez daukatela batere antzik? Beste guztiak ados daude zurekin ni izan ezik, eta zu nirekin ados egonez eta nire aldeko lekukota-
suna emanaz, bat bakarra izanda ere, nahikoa zara niretzat, eta nik zure boto bakarra bilduta, besteak haizea hartzera bidaltzen ditut. Eta hori guretzat horrela gera dadila. Horren ondoren eztabaidatzen genuen biga-
rren hori azter dezagun, bidegabe jokatzten duenak zehapena betetzea gaitz handiena ote den, zuk uste zenuen bezala, ala ez betetzea handiago ote den, nik uste nuen bezala.

Horrela azter dezagun: bidegabe jokatzten duenak zehapena bete-
tzeari eta era bidezkoan zigortua izateari berdina deitzen al diezu?

Po. – Nik bai.

So. – Eta esan dezakezu bidezko gauza guztiak, bidezko diren neurrian, ez direla eder? Aztertu ondoren esan.

Po. – Niri badirela iruditzen zait ordea, Sokrates.

So. – Honako hau ere kontsidera ezazu: norbaitek zerbait egiten duenean, zerbaitek jasan behar al du derrigor egiten duen horren eragina?

Po. – Hala deritzot nik.

So. – Egiten duenak egiten duen horixe jasanez eta egiten duenak egiten duen hori bezalakoa? Horrelako zerbait diot: norbaitek kolpeka-
tzen badu, zerbait kolpekatua da derrigor.

PWL. Anakh.

SW. Kai;eijsfoutra tuptei hltacu;oJuptwn, oufw kai;to;tup-
tomenon tuptesqai...

PWL. Naiv

SW. Toiouton afa pavo~ twJtuptomenwJestin oion ah to;tup-
ton poihs.

PWL. Pawu ge.

SW. Oukoun kai;eijkawi ti~, ajakh ti kawsqai...

PWL. Pw~ gar ouf.

SW. Kai;eijsfoutra ge kawi hJalgeinw~, oufw kawsqai to;
kaomenon wJah to;kaon kaw/.

PWL. Pawu ge.

SW. Oukoun kai;eijtemnei ti, oJufo~ logo~...temnetai gar ti.

PWL. Naiv

SW. Kai;eijmega ge hJbaqu;to;tnhna hJalgeinow, toiouton
tnhna temnetai to;temnomenenon oion to;temnon temnei...

PWL. Fainetai.

SW. Sullhbdhn dh;ofa eijomologeiz, oJaf ti eJegon, peri;
pantwn, oion ah poihs to;poioun, toiouton to;pascon pascein.

PWL. All omologw~

SW. Toutwn dh;omologoumenwn, to;dikhn didonai poteron
pascein tiwJestin hJpoiein...

PWL. Anakh, wJswkrate~, pascein.

SW. Oukoun upJotino~ poiounto~...

PWL. Pw~ gar ouf.upJoge tou kolazonto~.

SW. O de;oJqw~ kolazwn dikaiw~ kolazei...

PWL. Naiv

SW. Dikaia poiwn hJouf.

PWL. Dikaia.

SW. Oukoun o kolazomeno~ dikhn didou; dikaia pascei...

PWL. Fainetai.

Po. – Derrigor.

So. – Eta kolpekatzen duenak indartsu edo azkar kolpekatzen badu, kolpekatua dena horrelaxe izan behar da kolpekatua ere?

Po. – Bai.

So. – Orduan kolpekatuak jasaten duena kolpekatzen duenak egiten duen hori bezalakoa da?

Po. – Zeharo.

So. – Hortaz, norbaitek erretzen badu, zerbait errea da derrigor?

Po. – Nola ez, bada?

So. – Eta gogor eta modu mingarrian erretzen badu, errea dena erretzen duenak erretzen duen modu horretantxe izan behar du errea.

Po. – Erabat.

So. – Hortaz, zerbaitek ebakitzen badu, arrazoiketa bera? Zerbait ebakia baita.

Po. – Bai.

So. – Eta ebakia handia edo sakona edo mingarria bada, ebakia dena ebakitzen duenak ebakitzen duen bezalako ebakia al da ebakia?

Po. – Hala dirudi.

So. – Laburbilduta, begira ezazu gauza guztiei buruz oraintxe nio-enarekin ados ote zauden: egiten duenak egiten duen hori bezalakoa jasaten du derrigor jasaten duenak.

Po. – Ados nago.

So. – Hori guztia adostuta esan: zehapena betetzea zerbait jasatea da ala egitea?

Po. – Jasatea, Sokrates, derrigor.

So. – Orduan, egiten duen norbaiten eraginez?

Po. – Nola ez, bada? Zigortzen duenaren eraginez.

So. – Eta zuzen zigortzen duenak modu bidezkoan zigortzen du?

Po. – Bai.

So. – Bidezkoa eginez ala ez?

Po. – Bidezkoa.

So. – Hortaz, zigortua denak zehapena betetzerakoan bidezkoa jasaten du?

Po. – Badirudi.

SW. Ta;de;dikaia pou kala;wloghtai...

PWL. Pawu ge.

SW. Toutwn afa oJmen poiei`kalayode;pascei, oJkol azov meno~.

PWL. Naiv

SW. Oukoun eiper kalayaqavhlgar hde; h|wfelima.

PWL. Anagkh.

SW. Agaqa;afa pascei oJlikhn didouv..

PWL. "Eoiken.

SW. Wfeleitai afa...

PWL. Naiv

SW. «Ara huper egw;upolambaww thn wfeliam...beltiwn thn yuchn gignetai, eiper dikaiw~ kolazetai...

PWL. Eikoge.

SW. Kakia~ afa yuch~ apallattetai oJlikhn didouv..

PWL. Naiv

SW. «Ara ouh`megistou apallattetai kakou...wde de; skopei: ej crhmatwn kataskeuh/ajqrwpou kakiam a|llhn tina; ejpora~ h|peniam...

PWL. Ouk, alla;peniam.

SW. Tivd ej swmato~ kataskeuh/.kakiam a| fhσαι~ ajqev neian einai kai;noson kai;aisco~ kai;ta;toiauta...

PWL. "Egwge.

SW. Oukoun kai;ej yuch~ponhriam hgh/tina einai...

PWL. Pw~ gar ou[.

SW. Tauthn ouh ouk ajlikiam kalei~ kai;ajnaqiam kai;deiliam kai;ta;toiauta...

PWL. Pawu men ouh.

SW. Oukoun crhmatwn kai;swmato~ kai;yuch~, triwn ofitwn, tritta; eifhka~ ponhria~, peniam, noson, ajlikiam...

PWL. Naiv

So. – Eta bidezkoak ederrak direla adostu dugu nonbait?

Po. – Erabat.

So. – Biotatik, orduan, batak zerbait ederra egiten du eta besteak, zigortua denak, zerbait ederra jasaten du.

Po. – Bai.

So. – Beraz, eder bada, ona ere bai? Atsegin ala onuragarri baita.

Po. – Derrigor.

So. – Orduan zehapena betetzen duenak zerbait ona jasaten du?

Po. – Hala dirudi.

So. – Onura dakar orduan?

Po. – Bai.

So. – Nik susmatzen dudan onura agian? Arimaz hobe bihurtzen dela, modu bidezkoan zigortua bada?

Po. – Egiantzekoa da.

So. – Zehapena betetzen duena arimaren gaiztakeriatik libratzen da orduan?

Po. – Bai.

So. – Gaitz handienatik libratzen al da beraz? Horrela kontsidera ezazu: ondasunen antolaketa eskasia izan ezik beste gaitzik ikusten al duzu gizakiarentzat?

Po. – Ez, eskasia bakarrik.

So. – Eta gorputzaren antolaketa? Ahulezia, gaixotasuna, itsustasuna eta halakoak ez zenuke esango gaitzak direla?

Po. – Nik bai.

So. – Orduan, ariman ere gaiztakeriaren bat dagoela uste duzu?

Po. – Nola ez, bada?

So. – Horri ez al diozu bidegabekeria, ezjakintasuna, koldarkeria eta halakorik deitzen?

Po. – Horrelaxe justu.

So. – Horrela ondasunen, gorputzaren eta arimaren, hiru hauen hiru gaiztakeria esan dituzu: eskasia, gaixotasuna, bidegabekeria.

Po. – Bai.

SW. Tiv ouh toutwn twñ ponhriwñ aišcisth...ouj hJajlikia kai;sul l hñdhñ hJh~ yuch~ ponhria...

PWL. Poluge.

SW. Eijdh;aišcisth, kai;kakisth...

PWL. Pw~, w\Swkrate~, legei~...

SW. Ôdivaji;to;aišciston hfoi luphn megisthn parewon h] blabhñ hJajfotera aišcistow ejstin ek twñ wñologhmenwn ej tw/ ejprosqen.

PWL. Malista.

SW. Aišciston de;ajlikia kai;sumpasa yuch~ ponhria nundh; wñologhtai hññ...

PWL. Ômologhtai gav.

SW. Oukouñ h] ajiarotatow ejsti kai; ajia/ujperbalon aišciston toutwn ejstin h]blabhñ hJajfotera...

PWL. Anagkh.

SW. «Ar ouh ajgeinoterow ejstin tou`pewesqai kai;kamein to;adikon einai kai;akolaston kai;deilon kai;ajiaqh..

PWL. Ouk ejnoige dokei, w\Swkrate~, apo;toutwn ge.

SW. Ôperfuei`tini afa wJ megalh/blabh/kai;kakw/qaumasiw/ujperbalousa takla hJh~ yuch~ ponhria aišcistow ejsti pantwn, ejpeidh;ouk ajghdowi ge, wJ oJo; logo~.

PWL. Faiñetai.

SW. Alla;mh pou toge megisth/blabh/ujperbalon megiston aj kakon eij twñ oñtwn.

PWL. Naiv

SW. Ô ajlikia afa kai;hJakolasia kai;hJh]h yuch~ ponhria megiston twñ oñtwn kakow ejstin...

PWL. Faiñetai.

SW. Tivouh tewnh penia~ apallattei...oujcrhmatistikh.

PWL. Naiv

SW. Tivde;nosou...ouk iatrikh.

PWL. Anagkh.

So. – Gaiztakeria horietako zein da itsusiena? Ez al da bidegabekeria eta, laburbilduta, arimaren gaiztakeria?

Po. – Alde handiarekin.

So. – Eta itsusiena bada, txarrena ere bai?

Po. – Nola diozu, Sokrates?

So. – Horrela: lehenago adostutako guztiaren arabera, itsusiena atsekabe edo kalte handiena, edo biak batera, ekartzeagatik da beti itsusiena.

Po. – Guztiz.

So. – Baina oraintxe adostu dugu bidegabekeria eta arimaren gaiztakeria oro direla itsusiena?

Po. – Hala adostu dugu, bai.

So. – Orduan, horietako samingarrien eta itsusiena da, saminean ala kaltean ala bietan gailentzen zaielako?

Po. – Derrigor.

So. – Hortaz, bidegabe, neurrigabe, koldar eta ezjakin izatea eskasian ala gaixo egotea baino mingarriago da?

Po. – Arrazoiketa horietatik begiratuta ez zait iruditzen, Sokrates.

So. – Orduan, arimaren gaiztakeria guztietatik itsusiena da, kalte handia edo gaitz ikarragarria bezalako zerbait izugarri handiaz gailentzen zaielako besteei, minaz ez behintzat, zure arrazoiketaren arabera.

Po. – Badirudi.

So. – Baina kalte handienaz gailentzen dena direnetatik gaitz handiena litzateke nonbait.

Po. – Bai.

So. – Orduan, bidegabekeria, neurrigabekeria eta arimaren gaine-rako gaiztakeria direnetatik gaitz handienak dira?

Po. – Hala dirudi.

So. – Eta zein artek libratzen gaitu eskasiatik? Ez al da negozio-ena?

Po. – Bai.

So. – Eta zeinek gaixotasunetik? Ez al da medikuntza?

Po. – Derrigor.

SW. Ti v de; pon h ri a~ kai; a j li ki a~... ei j m h; ou f w~ eu p o re i~, w d e
s ko p e i: poi a g o m e n kai; pa ra; ti na~ tou; ka m m o n ta~ ta; sw m a ta...

PWL. Pa ra; tou; i j a t r o u v, w \ S w k r a t e~.

SW. Poi d e; tou; a j li k o u n ta~ kai; tou; a j o l a s t a i m o n ta~...

PWL. Pa ra; tou; di ka sta; le g e i~...

SW. O u j k o u n di k h n d w s o n ta~...

PWL. F h m i v

SW. «Ar ou n ou j di ka i o s u n h / t i n i; c r w m e n o i k o l a z o u s i n o i J
o j q w~ k o l a z o n t e~...

PWL. D h l o n d h v

SW. C r h m a t i s t i k h; m e n a f a p e n i a~ a p a l l a t t e i, i j a t r i k h; d e;
n o s o u, d i k h d e; a j k o l a s i a~ kai; a j li ki a~.

PWL. F a i n e t a i.

SW. T i v o u n t o u t w n k a l l i s t o w e j t i n a w l l e g e i~^o...

PWL. T i w n l e g e i~...

SW. C r h m a t i s t i k h~, i j a t r i k h~, d i k h~.

PWL. P o l u; d i a f e v e i, w \ S w k r a t e~, h j l i k h.

SW. O u j k o u n a u h f o i h d o n h n p l e i s t h n p o i e i h j w f e l i a n h j a i n-
f o t e r a, e i p e r k a l l i s t o w e j t i n...

PWL. N a i v

SW. «Ar ou n t o; i j a t r e u w s q a i h d u v e j t i n, kai; c a i v o u s i n o i J a
t r e u o m e n o i...

PWL. O u j e f n i g e d o k e i~

SW. A l l w f e l i m o w g e. h \ g a v...

PWL. N a i v

SW. M e g a l o u g a r k a k o u` a p a l l a t t e t a i, w s t e l u s i t e l e i`
u p o m e i n a i t h n a j g h d o w a kai; u g i h` e i n a i.

PWL. P w~ g a r o u l.

SW. «Ar ou n o u f w~ a h p e r i; s w m a e u j l a i m o n e s t a t o~ a h q r w
p o~ e i h, i j a t r e u o m e n o~, h j m h d e; k a m m w n a j c h w...

PWL. D h l o n o f i m h d e; k a m m w n.

SW. O u j g a r t o u t h n e u j l a i m o n i a, w J e f i k e, k a k o u` a p a l l a g h v
a j l a; t h n a j c h n m h d e; k t h s i~.

So. – Eta zeinek gaiztakeriatik eta bidegabekeriatic? Horrela ez badakizu zer esan, modu honetan kontsidera ezazu: gorputzez gaixo dau-denak nora eta norengana eramaten ditugu?

Po. – Medikungana, Sokrates.

So. – Eta nora bidegabe ala neurrigabe jokutzen dutenak?

Po. – Epaileengana al diozu?

So. – Zehapena betetzeko ez?

Po. – Horixe.

So. – Zuzen zigortzen dutenek ez al dute justiziaren batez zigortzen?

Po. – Nabarmen da.

So. – Negozioren arteak eskasiatik libratzen gaitu orduan, medikuntzak gaixotasunetik, eta justiziak neurrigabekeria eta bidegabekeriatic.

Po. – Hala dirudi.

So. – Diosun horietatik zein da, bada, ederrena?

Po. – Zeinetatik diozu?

So. – Negozioren artea, medikuntza eta justizia.

Po. – Justizia, Sokrates, alde handiarekin.

So. – Beraz, ederrena bada, atsegin ala onura gehien ematen du ala biak batera?

Po. – Bai.

So. – Hortaz, tratamendu medikua atsegina da eta tratamendua jasotzen dutenak pozten dira?

Po. – Niri behintzat ez zait iruditzen.

So. – Onuragarri da, ordea. Ala ez?

Po. – Bai.

So. – Gaitz handitik libratzen baitu, horregatik komeni da mina jasatea eta osasuntsu egotea.

Po. – Nola ez, bada?

So. – Gizakia honela izango al litzateke zoriontsuen gorputzarekiko: tratamendua jasoz ala hasieratik gaixorik ere egon gabe?

Po. – Nabarmen da gaixo ere egon gabe.

So. – Dirudienez hori ez baita zoriontasuna, gaitzetik libratzea, hasieratik ez harrapatzea baizik.

PWL. “Esti tauta.

SW. Tivdevajliwterō~ potero~ duoin ejōwtoin kakōn eiř ej swmati eiř ej yuch/ oJiātreuomeno~ kai; apallattomeno~ tou` kakou; hJōJh; iātreuomeno~, eřwn dex.

PWL. Fairētaiwmoi oJh; iātreuomeno~.

SW. Oujkouñ to; dikhn didōwai megistou kakou` apallagh; hh, ponhriā~...

PWL. «Hn gar.

SW. Swfronizei gar pou kai; dikaioterou~ poiei` kai; iā-trikh; gignetai ponhriā~ hJikh.

PWL. Naiv

SW. Eujlaimonestato~ men afa oJh; eřwn kakism ej yuch/ epeidh; touto megiston twñ kakwñ efanh.

PWL. Dhl on dhv

SW. Deutero~ deypou oJapallattomeno~.

PWL. “Eoiken.

SW. Outō~ d hñ oJhougetoumenovte kai; epiplhttomeno~ kai; dikhn didouv.

PWL. Naiv

SW. Kakista afa zhō. Eřwn aJlikism^o kai; nh; apallattomeno~.

PWL. Fairētai.

SW. Oujkouñ outō~ tugcanei wñ oJ aJ ta; megista aJlikwñ kai; crwmeno~ megisth/ aJlikia/ diapraxhtai wšte nhte nougeteisqai nhte kolazesqai nhte dikhn didōwai, wšper su; fh/ Arcelvaon pareskeuasqai kai; tou; aJlou~ turanmou~ kai; rēlitora~ kai; dunasta~...

PWL. “Eoike.

SW. Scedon gar pou outoi, wafiste, to; auto; diapragmev noi eiřin wšper aJ eilti~ toi~ megistoi~ noshwasin suniscomeno~ diapraxaito nh; didōwai dikhn twñ peri; to; swmā adiarthmatwn toi~ iātroi~ nhde; iātreusqai, foboumeno~ wšperanei; pai~ to; kaesqai kai; to; temesqai, ofi aJ geinw. hJoujdokei kai; soi; outw...

Po. – Hori da.

So. – Eta zer? Gorputzean zein ariman gaitza duten bitatik zein da zoritxarrekoago, tratamendua jasotzen duena eta gaitzetik libratua dena, ala tratamendua jasotzen ez duena gaitza edukita ere?

Po. – Nire ustez, tratamendua jasotzen ez duena.

So. – Eta zehapena betetzea gaitz handienetik libratzea zen, gaiztakeriatik alegia?

Po. – Hala zen.

So. – Justiziak zentzatu egiten baititu eta bidezkoago bihurtzen eta gaiztakeriaren sendatzaile gertatzen da.

Po. – Bai.

So. – Orduan, zoriontsuena ariman gaiztakeriarik ez daukana da, hori agertu baitzaigu gaitzik handiena.

Po. – Nabarmena da.

So. – Bigarren libratua dena.

Po. – Hala dirudi.

So. – Eta hori zen ohartarazi eta errieta egiten zaiona eta zehapena betetzen duena.

Po. – Bai.

So. – Orduan, bidegabekeria edukita libratua ez dena gaizkien bizi da.

Po. – Badirudi.

So. – Ez al da hori bidegabekeria handienak eginez eta bidegabekeria handiena erabiliz ez errieta ez zigorrik ez zehapenik ez jasotzea lortzen duena, Arkelao, gainerako tiranoak, hizlariak eta agintariak dau-den bezala, zuk diozunez?

Po. – Dirudienez.

So. – Horiek, bikaina, honako honek lortutako ia gauza bera lortu dute: gaixotasun handienek jotako norbaitek lortuko balu gorputzaren akatsentzako medikuen zehapena ez betetzea ezta tratamendua jasotzea ere, ume batek egingo lukeen bezala errea ala ebakia izateko beldurrez mingarri delako. Ala ez al zaizu zuri ere iruditzen?

PWL. “Emige.

SW. Agnowñ ge, wJ epiken, oiφw ejstin hJugivia kai; ajreth; swmato~. kinduneuosi gar ek twñ nuñ hññ wñologhmenwn toioutw ti poiein kai; oiJhn dikhn feugonte~, w\Pwle, to; ajgei-non autou kaqorañ, pro; de; to; wfevimon tuflw~ ekein kai; agnoein o\$w/ajliwterow ejsti nh; ugiou~ swmato~ nh; ugiei yuch/sunoikein, ajla; saqra/kai; ajlikw/kai; ajosiw/oqen kai; pañ poioušin wste dikhn nh; didowai mhd apallattesqai tou`negistou kakou` kai; crhwata paraskeuazomenoi kai; filou~ kai; oφw~ ah wsin wJ piquwtatoi legein: eijde; hñei~ aj hqh wñologhkamen, w\Pwle, ak aijqanh/ta; sunbainonta ek tou`logou...hjboulei sullogiswmeqa aufax.

PWL. Eijsoige dokei`

SW. «Ar ouh sunbainei megiston kakon hJilikia kai; to; ajli keiñ...

PWL. Fainetaige.

SW. Kai; nhñ apallaghe efanh toutou tou`kakou` to; dikhn didowai...

PWL. Kinduneusi.

SW. To; de; ge nh; didowai ejmnh; tou`kakou`..

PWL. Naiv

SW. Deuteron afa ejstin twñ kakwñ megeve to; ajlikeiñ: to; de; ajlikounta nh; didowai dikhn pantwn megistow te kai; prwton kakwñ pefuken.

PWL. “Eoiken.

SW. «Ar ouh oujperi; toutou, w\file, hñfesbhthsamen, su; men ton Arcel/aon eujlaimonizwn ton ta; megista ajlikounta dikhn oujlenism didonta, ejw; de; toujantion oipmeno~, eife Arcel/aio~ eif allo~ ajqrwpwn ostisouñ nh; diowsi dikhn ajlikwñ, toutw/proshv kein ajliw/eihai diaferontw~ twñ alwn ajqrwpwn, kai; aji; ton ajlikounta tou`ajlikoumenou ajliwteron eihai kai; ton nh; didonta dikhn tou`didonto~...oujtaut hn ta; up ejnou legomena...

PWL. Naiv

SW. Oujkouñ apodeiktai ofi aj hqh`ej eyeto...

Po. – Niri bai.

So. – Gorputzaren osasun eta bikaintasuna nolakoa den ez jakitea-gatik, dirudienez. Orain adostu ditugunetatik baliteke zehapenari ihes egiten diotenez ere horrelako zerbait egitea, Polo, mina ikustea eta onurare-kiko itsu izatea, eta ez jakitea arima osasuntsu batekin beharrean, ustel, bidegabe eta erlijiogabe batekin bizitzea, gorputz ez osasuntsu batekin baino zein zoritxarrekoago den. Horregatik edozer gauza egiten dute zehapenik ez betetzeko eta gaitz handienetik libratuak ez izateko; eta ondasunak eta lagunak biltzen dituzte eta hitz egiten ahalik eta konben-tzigarrien izaten saiatzen dira. Eta guk adostutakoak egia badira, Polo, konturatzen al zara arrazoiketaren ondorioez? Ala nahi al duzu biok elka-rrekin ateratzea ondorioak?

Po. – Hala iruditzen bazaizu.

So. – Bidegabekeria eta bidegabe jokatzeta gaitz handiena direla ondorioztatzen al da?

Po. – Hala dirudi.

So. – Eta zehapena betetzea gaitz horretatik libratzea zela agertu zaigu?

Po. – Segur aski.

So. – Eta ez betetzea gaitza gelditzea dela?

Po. – Bai.

So. – Orduan bidegabe jokatzeta gaitzetako bigarrena da tamainan, gaitz guztietan handiena eta lehena bidegabe jokatzeta duenak zehapenik ez betetzea da berez.

Po. – Hala dirudi.

So. – Ez al genuen bada, lagun, horren inguruan eztabaidatzen? Zuk Arkelao zorionekotzat joz, bidegabekeria handienak eginda ere ez duelako batere zehapenik betetzen, eta nik kontrakoa sinetsiz, Arkelaori zein bidegabe jokatzeta zehapenik betetzen ez duen gizakietako beste edo-zeini ere, horri dagokiola gizaki guztietatik zoritxarreko izatea alde han-diarekin, eta bidegabe jokatzeta duena beti dela bidegabekeria jasaten duena baino zoritxarrekoago, eta zehapenik betetzen ez duena betetzen duena baino zoritxarrekoago. Ez al dira horiek nik esandakoak?

Po. – Bai.

So. – Ez al dago frogatuta egia nioela?

PWL. Faiwetai.

SW. Eien: eijoun dh;tauta aj hqh, w'Pwle, tivhJegalh creiv
x ejstin th~ rltorikh~...dei men gar dh;ek twñ nuñ wñloghmewn
aufon eauton malista fulattein ofw~ mh; ajlikhsei, wJ ilkanon
kakon eonta. oujav...

PWL. Pawu ge.

SW. Ean devge ajlikhsh/h)auto; h)allo~ ti~ wñ aj khñtai,
aufon eonta ipai ekeise ofou wJ tavista dwsei dikhñ, para;ton
dikasthn w'sper para;ton iatrow, pseudonta ofw~ mh; ejcronicen
to;noshma th~ ajlikia~ upoul on thñ yuchñ poihsai kai;ajiaton: h)
pw~ legomen, w'Pwle, eiper ta;proteron newei hññ onloghwata...
ouk ajagkh tauta ekeivoi~ oufw men sumfwnein, al lw~ de;mhv.

PWL. Tivar dh;fwñen, w'Swkrate~...

SW. Epi;men afa to;apologeisqai uper th~ ajlikia~ th~ auJ
tou hlgonewn h)efairwn h)paidwn h)patrido~ ajlikoush~ oujcrhsi-
mo~ oujen hJltorikh;hññ, w'Pwle, eijnh;ei[ti~ uplo aboi epi;touj
nantion <kathgorein dein malista men eautou, epeita de;kai;twñ
oikeiwn kai;twñ al lwn o) aj aji;twñ filwn tugcamh/ajlikwn, kai;
mh;apokruptesqai ajl eij to;faneron agein to;ajlikhma, ifa dw/
dikhñ kai;ugih; gewñtai, ajagkazein te aufon kai;tou; al lou~ mh;
apodeiliañ al la;parevein musanta eu;kai;ajdreiw~ w'sper tem-
nein kai;kavin iatrw/to;ajgaon kai;kalon diwkonta, mh;upologi-
zomenon to;ajgeinow, ejan newge plhgwn a)ia h)likhkw; h)xtuptein
parevonta, ejan de;desmou, dein, ejan de;zhsia~, apotinwnta, ejan de;
fugh~, feugonta, ejan de;qanatou, apoqnhskonta, aufon prwton
ofita kathgoron kai;aufou'kai;twñ al lwn oikeiwn kai;epi;touto
crwmenon th~ltorikh/ofw~ aj katadh)wn twñ ajlikhmatwn gigno-
mewn apallattwntai tou megistou kakou, ajlikia~. fwñen oufw-
h)nh;fwñen, w'Pwle...

PWL. "Atopa new, w'Swkrate~, e)noige dokei, toi~ newtoi
e)prosken isw~ soi onlogeitai.

SW. Oukoun h)kakeina luteon h)ta)de ajagkh sunbainein...

PWL. Nai,toutoge oufw~ e)ei.

SW. Toujnantion devge au\metabalonta, eij afa dei`tina
kakw~ poiein, eif ejqron eife ontinoun, ejan monon mh; aufo;
ajlikhtai upo;tou ejqrou touto men gar eu) abhteon ejan de;al lon

Po. – Badirudi.

So. – Ea, bada. Horiek egia badira, Polo, zein da erretorikaren onura handia? Orain adostu ditugunen ondorioz norberak bere burua asko zaindu behar baitu bidegabe ez jokatzeko, orduan nahikoa gaitza edukiko luke eta. Ala ez?

Po. – Erabat.

So. – Eta berak edo axola zaion beste norbaitek bidegabe jokatzeko badu, borondatez joan behar duela zehapena ahalik eta azkarren beteko duen tokira, epaile zein medikuarengana, presaka, bidegabekeriaren gaixotasunak, iraunkor finkatuta, arima ustel eta sendaezina bihur ez dezan. Zer esango dugu bestela, Polo, guk lehen adostutakoak mantentzen badira? Ez al da beharrezkoa hauek haiekin horrela bat etortzea, eta ez bestela?

Po. – Zer esango dugu, bada, Sokrates?

So. – Orduan, erretorika ez zaigu batere baliagarri ez norberaren ez gurasoen, lagunen, seme-alaben edo aberriaren bidegabekeria defendatzeko, Polo, batek kontrakorako ulertzen ez badu: bere burua salatu behar duela batez ere, eta gero etxekoak eta gainerako lagunetatik bidegabe jokatzeko duen edozein, eta bere bidegabekeria ez dela ezkutatu behar agerian jarri baizik, zehapena bete dezan eta osasuntsu bihur dadin, eta bai bere burua bai besteak ez koldartzera behartu behar dituela, aitzitik begiak itxirik bere burua jator eta ausart eskaintzera, medikuari beza-la ebaki eta erretzeko, on eta ederraren bila, mina kontuan hartu gabe, eta kolpeak merezi dituzten bidegabekeriak egin baditu, kolpeeterako eskaini; kartzela merezi badu, kartzelan sartzeko orduan; isuna merezi badu, ordainduz; erbesteratzea merezi badu, erbestera joanez, heriotza-zigorra merezi badu, hilez, bera izanik bere lehenengo salatzailea, bai bere buruarena bai etxeko gainerakoena, eta horretarako erabiliz erretorika, bidegabekeriak nabarmen bihurtuta gaitz handienetik libra daitezen, bidegabekeriatik alegia. Horrela esango dugu ala ez, Polo?

Po. – Bitxiak iruditzen zaizkit niri, Sokrates, baina aurreragokoe-kin bat datoz agian.

So. – Orduan, haiek ezeztatu behar ditugu ala hauek ondorioztatu, derrigor?

Po. – Bai, hori halaxe da.

So. – Eta horren ordeztu, berriz, kontrakoa egin behar da norbaiti kalte egin behar bazaio, etsai edo beste edozeini, bakarrik norberak ez

ajlikh%o.jj:qrov, panti;tropw/paraskeuasteon, kai;prattonta kai;
legonta, ofw~ mh;dw/dikhn mhde;e[qh/para;ton dikasth~. ejan de;
e[qh/mhcanhteon ofw~ ah diafugh/kai;mh;dw/dikhn o.jj:qrov, ajl
ejante crusion ahjhupakw; poluymh;apodidw/touto ajl efnw aja
liskh/kai;eij eduton kai;eij tou; edutou ajlikw~ kai;ajjew~, ejw-
te auqanatou axia hjlikhk~; hXofw~ mh;apoqaneitai, malista men
mhdepote, ajl ajjawato~ estai ponhro; wh, eij de; mh; ofw~ wJ
pleiston crown biwsetai toiouto~ wh. epi; ta; toiauta efnoige
dokei, wPwle, hJlftorikh;crhsimo~ einai, epei;twge mh;mellon-
ti ajlikein oujmega[tivmoi dokei hJcreia afh~ einai, eijdh;kai;
estin ti~ creia, wJ eh ge toi~ prosqen oujlanh~efanh oua.

KAL. Eipevmoi, wCairefwñ, spoudazei tauta Swkrath~ hJ
paizei...

CAI. Emoi;men dokei, wKallikle~, uperfuw~ spoudazein:
oujen mwti oiwn to;auton ejwtañ.

KAL. Nh;tou; qeou; ajl epiqumw. eipevmoi, wSwkrate~,
poterow se qwnen nuni;spoudazonta hJpaizonta...eijmen gar spou-
dazei~ te kai;tugcanei tauta ajhqh`o[ta ajlegei~, ajlo ti hJhwn
oJio~ ajatetrannemo~ ah eih twñ ajqrwpwn kai;panta ta;ejan-
ti~ prattomen, wJ efiken, hJa}dei~.

SW. «W Kallikle~, eijmhvti hn toi~ ajqrwpoi~ pafo~, toi~
men ajlo ti, toi~ de;ajlo ti ah to;autojavlasti~ hwn i[liow ti
epascen pafo~ hJoi.hJloi, ouk ah hn radion ejdeixasqai tw`efw/
to;edutou`pawma. legw d ejnohsa~ ofi ejwte kai;su;nuñ tugcav
nomen taufo~ ti peponqote~, ejwte duw ofte duoin e[atero~, ejw;
men Alkibiadou te tou Kleiniou kai;filosofia~, su;de;duoin, tou`
te Aqhnaion dhrou kai;tou`Purilampou~. aijqanomai ouh sou
ekastote, kaiper ofto~ deinou, ofi ah fh`sou ta;paidika;kai;ofw~
ah fh`ecin, oujdunamewou ajtilegein, ajl ahw kai;katw metabal-
lomenou: eh te th`eklhsia/ew ti sou legonto~ oJlhmo~ oJ Aqh-
naion mh;fh`oufw~ ecin, metaballomeno~ legei~ ajekeino~ bou-
letai, kai; pro; ton Purilampou~ neaniam ton kalon touton
toiauta efepa peponqa~. toi~ gar twñ paidikwn boulemasia te
kai;logoi~ ouj oiwt ei`ejantiousqai, wste, ei[tiv sou legonto~
ekastote a]dia;toutou~ legei~ qaumazoi wJ a[opavestin, i[w-
eipoi~ ah autw/eijbouloio tajhqh`legein, ofi eijmhvti~ pausei ta;
sa;paidika;toutwn twñ logwn, ouje;su;paush/pote;tauta legwn.

badu etsaiarengandik bidegabekeriari jasaten –hori saihestu behar baita–, baina etsaiak beste norbaiti bidegabekeriari egiten badio, egitez eta hitzez, edonola antolatu behar da zehapenik bete ez dezan eta epailearengana hel ez dadin. Eta heltzen bada, etsaiak, zehapenari ihes eginda, bete ez dezan trikimailua asmatu behar da, eta diru asko harrapatu badu, ez dezala itzuli, berarentzat gorde, eta berarentzat eta bere ingurukoentzat gasta dezala modu bidegabe eta jainkogabean, eta heriotza-zigorra merezi duten bidegabekeriak egin baditu berriz, ez dadila hil, inoiz ez ahal bada, hilezkor izan dadila gaiztoa izanik, edo bestela ahal den luzeen bizi dadila horrelakoa izanik. Nire ustez, horrelakoentzat da baliagarri erretorika, Polo, bidegabe jokatu ez duenarentzat ez baitzait iruditzen bere onura handia denik, aurrekoetan inon baliagarri agertu ez zaigunez.

Ka. – Esaidazu, Kerefon, Sokratesek hori guztia serio esaten du ala jolasean?

Ke. – Niri ikaragarri serio esaten duela iruditzen zait, Kalikles, baina berari galdetzea bezalakorik ez dago.

Ka. –Horixe nahi dut, bada, ala jainkoak. Esaidazu, Sokrates, zu orain serio ala jolasean ari zarela pentsatu behar dugu? Serio ari bazara eta esaten dituzunak egia egokitzen badira, gu gizakion bizitza ez al legoke alderantziz, besterik ez, eta ez al dugu beti egin behar denaren kontrakoa egiten?

So. – Kalikles, gizakiok ez bagenu bizipen bera biziko, bakoitzak bere modura, gutako bakoitzak, ordea, berezko bizipena biziko balu, ez litzateke erraz izango besteari norberaren bizipena erakustea. Eta hau diot, nire ustez orain zu eta ni gauza bera bizitzen ari garelako, gu biotako bakoitzak bi gauza maite dituelako: nik Alzibiades, Kliniasen semea, eta filosofia; zuk, aldiz, atenastarren herria eta Pirilapesen semea¹⁸. Ikusten zaitut, bada, beti, trebe izanda ere, zure maiteak edozer gauza eta edozein zentzutan esanda ere, ezin diozula kontra egin, aitzitik, goitik behera aldatzen duzula iritzia. Eta batzarrean atenastarren herriak esaten baldin badu zerbait ez dela zuk diozun bezala, aldatuta hark nahi duena esaten duzu, eta Pirilapesen mutil eder horrekiko ere antzekoak jasaten dituzu. Ezin baitiezu zure maiteen erabaki eta hitzaldiei kontra egin, eta horrexegatik horrelakoetan bi horiengatik esaten dituzunak entzunda norbait harrituko balitz bitxiak direlako, agian esango zenioke, egia esan nahiko bazenu, norbaitek zure maiteak hitzaldi horiek esatetik geldiarazten ez baditu, zu ere ez zarela inoiz horiexek esatetik geldituko. Egizu

nowize toimun kai;par ejnou`crhñai efera toiauta ajkouin, kai;mh;
 qaumaze ofi ejw;tauta legw, ajla;thn filosofian, ta;ejna;paidi-
 kay,pauson tauta legousan. legei gar, w`file efaire, a)nuñ ejnou`
 ajkoui~, kaivmivestin twñ eferwn paidikwñ polu;htton eplhk-
 to~: oJmen gar Kleiniwio~ outo~ allote allwn e)sti;logwn, hJde;
 filosofia api;twñ aufwñ, legei de;a)su;nuñ qaumazei~, parh)sa
 de;kai; au)to; legomenoi~. hJouñ ekeinhn e)xelegxon, o)per afti
 eJegon, wJ oujto;ajlikeiñ e)stin kai;ajlikounta dikhn mh;didowai
 apantwn e)scaton kakwñ: hJeijtouto ejsei~ ajvelegkon, ma;ton
 kuwa ton Aiguptiwn qeow, ou[soi o)nologhsei Kallilikh~, w`Kalliv
 klei~, ajla;diafwnhsei ej apanti tw/biw/kaitoi egwge oinai, w`
 beltiste, kai;thn luvan moi kreitton einai ajarmostow te kai;
 diafweini, kai;coron w`corhgoim, kai;pleistou~ ajqrwpou~ mh;
 o)nologeiñ moi ajl ejantia legein mallon hJeta o)ta ejne;ejnautw/
 ajumfwnon einai kai;ejantia legein.

KAL. «W Swkrate~, dokei~ neanieuwsqai ej toi~ logoi~ wJ
 ajhqw~ dhnhgoro~ w)~ kai;nuñ tauta dhnhgorei~ tau)on paqowto~
 Pwlou paqo~ o)per Gorgiou kathgorei pro; se;pageiñ. e)fh gar
 pou Gorgian ejwtwmenon upo;sou, ejn afikhtai par au)on mh;
 epistaweno~ ta;dikaia oJthn r)torikhn boulomeno~ ma)eiñ, ej
 didaxoi au)on oJGorgia~, ai)scunqhñai au)on kai;fawai didaxein
 dia;to;eqo~ twñ ajqrwpwn, ofi ajanaktoièn aj ei)ti~ mh;faiw <dia;
 dh;tauthn thn o)nologian ajagkasqhñai ejantia au)on aufw/eij
 peiñ, se;de; au)to;touto ajapan< kaivsou katagelañ, w) gevmoi
 dokeiñ ojrw~, tote: nuñ de;palin au)to; tau)on touto epaqen. kai;
 egwge kat au)to;touto ouk agamai Pwlon, ofi soi sunecwrhsen to;
 ajlikeiñ ai)scion einai tou`ajlikei)sqai: ej tauth~ gar au)th~ o)no-
 logia~ au)to; upo;sou`sunpodisqei; ej toi~ logoi~ e)pestomisqh,
 ai)scunqei; a)ejowi eipeiñ. su;gar tw/o)ti, w`Swkrate~, ej
 toiauta agei~ fortika;kai;dhnhgorikayfaskwn thn ajh)ecian diwv
 kein, a)fusei men ouk e)stin kalaynomw/dexwJ ta;polla;de;tauta
 ejantiv ajlhloi~ e)sti~, h)te fusi~ kai;oJhomw~: ejn ouñ ti~ ai)scuv
 nhtai kai;mh;tolma)legein a)per noei, ajagkazetai ejantia) legein.
 o)dh;kai;su;touto to;sofon katanenohkw; kakour gei~ ej toi~ lov
 goi~, ejn newti~ kata;nomon leg)h/kata;fusin uperwtwñ, ejn de;ta;
 th~ fusew~, ta;tou`nomou. w)per au)ika ej toutoi~, tw/ajlikeiñ te
 kai;tw/ajlikei)sqai, Pwlou to;kata;nomon ai)scion legonto~, su;ton

kontu, hortaz, nigandik ere beste horrelakoak entzun behar direla, eta ez harritu nik horiek esaten ditudalako, filosofia, nire maitea, ordea, geldia-razi ezazu horiek esatetik. Orain entzuten dizkidazunak berak esaten baititu, lagun maitea, eta nire beste maitea baino askoz gutxiago aztoratuta dago; Kliniasen seme horrek hitzaldiak aldatzen baititu, filosofiak ordea beti berdinak esaten ditu, orain harritu zaituzten horiek esaten ditu, zu zeu hemen zinen-eta esan direnean. Beraz, edo ezeztatu ezazu berak oraintxe esandakoa, bidegabe jokatzeko eta bidegabe jokatzeko duenak zehapenik ez betetzea gaitz guztietatik handiena dela alegia, edo hori ezeztatu gabe uzten baduzu, ala txakurra egiptoarren jainkoa¹⁹, Kalikles ez da zurekin ados egongo, Kalikles, aitzitik, bizitza osoan ez da zurekin bat etorriko. Nik behintzat, lagun bikaina, nahiago nuke nire lira harmonizatu gabe egotea eta bat ez etortzea nik zuzentzen dudana koroarekin, eta gizaki gehienak nirekin ados ez egotea, kontrakoak esatea baizik, hau guztia nahiago nuke ni neu bakarra izanik, neure buruarekin bat ez etortzea eta kontrakoak esatea baino.

Ka. – Iruditzen zait, Sokrates, gazte-harropuzkerian ari zarela hitzaldietan benetan demagogoa izanik. Eta orain demagogian ari zara, Polok lehen Gorgiasen zure eraginez jasandakoa salatzen bazuen ere, orain berak gauza bera jasan baitu. Bidezkoak ezagutu gabe erretorika ikasi nahi duen norbait bereganatu joango balitz, Gorgiasen irakatsiko ote liokeen galdetu diozunean, Gorgias lotsatu egin dela esan baitu eta horregatik esan duela gizakien ohituragatik irakatsiko ziola, ezetz esanez gero haserretuko bailirateke, eta hori aitortzeagatik bere buruaren kontrakoak esatera behartuta egon dela, eta zuri horixe bera gustatu zai-zula. Baina burla egin dizu orduan, zuzen nire ustez; baina orain bera egoera berean dago. Eta nik horregatik ez dut Polo miresten, bidegabekeria egitea jasatea baino itsusiago dela onartu dizulako; eta zuk bera onarpen horretan harrapatuta, ahoa itxirik gelditu da bere hitzaldietan, pentsatzen zituenak esateko lotsaz. Zuk egia esan, Sokrates, egiaren bila zabiltzala esanez, hitzaldia gauza gogaikarri eta demagogikoetara eramaten duzu, naturaz eder izan gabe legearen direnei buruz. Eta horietako gehienetan elkarren aurkakoak dira natura eta legea. Eta norbait lotsatu eta pentsatzen duena esatera ausartzen ez bada, kontrakoak esatera dago behartuta. Eta zuk jakintza hori atzemanda maltzur jokatzeko duzu hitzaldietan, norbaitek legearen arabera hitz egiten badu, moztu egiten duzu naturaren arabera galdetuz, naturarenak esaten baditu, legearenak galdetzen dizkiozu. Horietan bezala, bidegabekeria egin ala jasatean,

loyon ejliwkaqe~ kata; fusin. fusei men gar pañ aišciow ejstin
 opeṛ kai; kakion, to; ajlikeisqai, nomw/de; to; ajlikein. ouje; gar aj-
 dro; toutovg ejstin to; pavhma, to; ajlikeisqai, ajl ajdrapou
 tino; w/kreittow ejstin teqanwai h|zhñ, ošti~ ajlikoumeno~ kai;
 prophlakizomeno~ mh; oi ovte ejstin aufo; aufo w/bohqein mhde; a|lw/
 ou|a| khwhtai. ajl oimai oi Jtiqemenoi tou; nomou~ oi Jajšqenei~
 ajqrwpoi eišin kai; oi poll oi xpro; aufo; ouh kai; to; aufoi~ sum-
 fevon tou v te nomou~ tiqentai kai; tou; epainou~ epainoušin kai;
 tou; yogou~ yegousin: ekfobounte~ tou; ejrwmenestevou~ twñ
 ajqrwpwn kai; dunatou; ohta~ pleon ekein, iha mh; au twñ pleon
 efwsin, legousin wJ aišcron kai; ajikon to; pleonektein, kai;
 touto ejstin to; ajlikein, to; pleon twñ ajlwn zhtein ekein: ajapwši
 gar oimai aufoi; a| to; išon efwsin faul oteroi ohte~. dia; tauta dh;
 nomw/men touto ajikon kai; aišcron legetai, to; pleon zhtein ekein
 twñ pollwn, kai; ajlikein aufo; kaloušin: h. llege oimai fusi~ auh;
 ajofaiwei aufo xofi dikaiow ejstin ton ajneiw tou ceivono~ pleon
 ekein kai; ton dunatwteron tou ajlunatwterou. dhloi de; tauta
 pollacou`ofi oufw~ epei, kai; ej toi~ ajloi~ zwšei~ kai; twñ
 ajqrwpwn ej oiai~ tai~ polesi kai; toi~ genesin, ofi oufw to; div-
 kaion kekritai, ton kreittw tou hftono~ afcein kai; pleon ekein.
 epei; poiw dikaiw/crwmeno~ Xerxh~ epi; thn Ellada ejstrateusen h|
 o. Jpathr aufo epi; Skuxa~... h|a|la murix a| ti~ efoi toiauta lev-
 gein. ajl oimai oufoi kata; fusin thn tou dikaiou tauta Prattou-
 sin, kai; nai; ma; Di x kata; nomon ge ton th~ fusew~, ouj mentoi išw-
 kata; touton o| hufei~ tiqemeqa: plattonte~ tou; beltistou~ kai;
 ejrwmenestatou~ hufwn au twñ, ek newn lambanonte~, wšper leon-
 ta~, katapanontev te kai; gohteunte~ katadouloumeqa legonte~
 wJ to; išon crh; ekein kai; touto ejstin to; kalon kai; to; dikaiou. ejn
 dege oimai fusin iłanhn genhtai efwñ ajhv, panta tauta ajposei-
 sameno~ kai; diarrhxa~ kai; diafugw, katapathsa~ ta; hufetera
 grammata kai; magganeumata kai; epwda~ kai; nomou~ tou; para; fuv-
 sin apanta~, epanasta; ajefan h despoth~ hufetero~ o. Jloulo~, kai;
 ejtaufa ejelamyen to; th~ fusew~ dikaiou. dokei dev mi kai; Piv-
 daro~ afeṛ ejw; legw ejdeiknusqai ej tw ašmati ej w/legei ofi

nomo~ o. Jpartwn basileu;

qnatwn te kai; ajjanatwn:

Polok legearen arabera itsusiagoa esan duenean, zuk naturaren arabera jarraitu duzu hitzaldia. Naturaren arabera okerrago den guztia baita itsusiago, bidegabekeria jasatea adibidez, legearen arabera, ordea, bidegabekeria egitea da itsusiago. Eta bizipen hori, bidegabekeria jasatea, ez da gizon batentzat egokia, esklabo batentzat baizik, bizi baino hobe duena hilik egotea, bidegabekeria edo iraina jasanda ere ezin diona lagundu bere buruari, ezta axola zaion beste inori ere. Baina nire ustez gizaki ahulak eta gehiengoak dira legeak ezartzen dituztenak. Horrela beren buruarentzat eta komeni zaienarentzat ezartzen dituzte legeak eta egiten dituzte gorespenak eta gaitzespenak; besteak baino gehiago izatea itsusi eta bidegabe dela diote, gizakien artean indartsuagoak eta gehiago izateko gai direnak beldurtuz, beraiek baino gehiago izan ez daitezen, eta hori da bidegabekeria egitea, besteak baino gehiago izatea bilatzea. Eskasagoak izanik besteak ere berdin egotea maite baitute, nire ustez. Horregatik gehiengoak baino gehiago izatea bilatzea legez bidegabe eta itsusi dela esaten da eta horri bidegabe jokatzeari deitzen diote. Baina, nik uste, naturak berak erakusten du bidezko dela hobe okerrago baino gehiago izatea, eta indartsuagoa ahulagoa baino. Eta nabarmena da hori toki askotan hala dela, gainerako animalietan eta gizakien hiri eta arraza guztietan, bidezkoa hala dagoela mugatuta: indartsuagoak ahulagoari agintzea eta gehiago izatea. Zein eskubide erabilia erasotu zion, bada, Jerjesek Greziari edo bere aitak eszitiarrei? Eta halako beste mila aipa litzake batek. Baina, nire ustez, horiek bidezkoaren izararen arabera egiten dituzte horrelakoak, baita naturaren legearen arabera ere, ala Zeus, ez ordea guk ezarritako legearen arabera. Gaztetandik hartuta gutako onenak eta indartsuenak lehoiak bezala hezten ditugu, abestiez xarmatuz eta sorginduz menpean hartzen ditugu besteen berdin izan behar dela esanez eta hori dela ederra eta bidezkoa. Baina, nire ustez, izaera handiko gizona sortzen bada, horiek guztiak eraitsi eta txikituta ihes egingo lieke, gure irakaskuntzak, sorginkeriak, xarmak eta naturaren aurkako legeak zanpatuta, eta zutik jarrita gure jauna bezala agertuko litzateke esklaboa eta orduan egingo luke distira naturaren bidezkoak. Eta uste dut Pindarok ere nik diodana azaltzen duela honako kantuan, esanez:

legea guztien errege,
hilkor eta hilezkorrena;

oufo~ de;dhvhsin,
agei dikaiwn to;biaiotaton
upertata/ceirivtekmaivomai
efgoisin OIraklew~, epei;apriata~:

legei oufw pws <to;gar asma ouk epistamai <legei d ofi
oufe priameno~ oufe donto~ tou`Ghruonou h\asato ta; bou~, wJ
toutou ofto~ tou`dikaiou fusei, kai;bou~ kai;tall a kthmata einai
panta tou`beltionov te kai;kreittono~ ta; twn ceirown te kai;
hutonwn.

To;men ouh ajhqe; oufw~ efei, gnwsh/deva h\ epi;ta;meizw
e\qh/ epasa~ h\h filosofia. filosofia gav toivestin, wSwkra-
te~, carion, a\ ti~ aujou`metriw~ a\htai e\ th/hJikia/ e\an de;
peraiterw tou`deonto~ ejdiatriyh/ diafqora;twn ajqrwpwn. e\an
gar kai;paw eufuh; h\kai;povrw th~ hJikia~ filosofh/ ajagkh
pantwn apeiron gegonewai estin w\ crh;e\peiron einai ton mev
llonta kal on kajagon kai;eujlokimon efesqai a\dra. kai;gar twn
nomwn apeiroi gignontai twn kata;thn polin, kai;twn logwn oi\ dei`
crwmenon ofilein e\ toi~ symbolaioi~ toi~ ajqrwpoi~ kai;iJia/kai;
dhmosia/kai;twn hdonwn te kai;epiqumiwn twn ajqrwpeiwn, kai;
sullhbdhn twn hjwn pantapasin apeiroi gignontai. epeidan ouh
e\qwsin ei\ tina iJiam h\politikhn praxin, katagelastoi gignon-
tai, w\per ge oimai oi`politikoi;epeidan au`eij ta; u\teva~ dia-
triba; e\qwsin kai;tou; logou~, katagelastoiveisin. sunbainei
gar to;tou`Eujripidou: lamprotevestin ekasto~ e\ toutw/kai;epi;
tout epeigetai,

newn to;pleiston h\eva~ toutw/mevo~,
i\ aujo; aujou`tugcawei beltisto~ w\:

ofou d a\ faulo~ h\ejteuqen feugei kai;loidorei touto, to;
d eferon epainei, eujoiw/th`autou, hgoumeno~ oufw~ aujo; edu
ton epainein. ajl oimai to;ojqotatow estin ajnfoterwn metascein.
filosofia~ men ofon paideia~ carin kal on metewein, kai;ouk aij-
cron meirakiw/ofiti filosofein: epeidan de;h\h presbutero~ w\

eta horrek, dio,
bortitzena gidatzen du bidezko bihurtuz
esku ahaltsuenaz; Heraklesen²⁰
lanetatik atzematen dut, erosi gabe...

horrelako zerbait dio –kantua ez baitakit buruz–, baina idiak erosi gabe eta Gerion-ek eman gabe eraman zituela esaten du²¹, naturaz bidezkoa hori izango balitz bezala, eta okerrago eta ahulagoen idiak eta gainerako ondasunak denak hobe eta indartsuagoarenak direla.

Egia, beraz, horrelakoa da, eta jakingo duzu filosofia utzita gauza handiagoetara heltzen bazara. Filosofia xarmagarri baita, Sokrates, gaztetan tamainan jardunez gero bertan; baina behar baino denbora gehiago emanez gero, gizakien hondamena da. Guztiz bikaina izanda ere, gaztarotik askoz aurrera filosofian aritzen bada, gizon prestu eta estimatua izateko asmoa daukana eskarmentua eduki behar duen gai guztietan eskarmentu gabea izango da derrigor. Hiriaren inguruko legetan ezjakin bihurtzen baitira, eta pribatuan eta publikoan hitzarmentetan gizakiekiko harremanetan erabili dehar diren hitzaldietan ere bai, eta giza atsegin eta desioetan, eta, laburbilduta, ohituretan guztiz ezjakin bihurtzen dira. Horrela, ekintza pribatu edo hiriko batean parte hartzen dutenean, barregarri gertatzen dira, politikoak ere, zuen solas eta hitzaldietan parte hartzen dutenean, barregarri gertatzen diren bezala nire ustez. Euripidesek²² dioena gertatzen baita: « Norbera distiratsu den horretan, horretarantz abiatzen da bizkor,

egunaren zati handiena horri ematen
norbera onena bilakatzeko asmoz;

Baina eskasa den horretan, hortik ihes egiten du eta hori gaitzesten du eta bestea goretsi, bere buruarekiko onberatasunaz, horrela bere burua goresten duelako ustean. Nire ustez, ordea, bietatik parte edukitzea da zuzenena. Heziketarako adinako filosofiaz parte edukitzea ederra da eta mutiko denarentzat ez da itsusia filosofian jardutea. Baina jada helduago den gizonak oraindik filosofian jardutea barre-

aḥqrwpo~ eḥi filosofh/katagelaston, w\Swkrate~, to;crhḥa gig-
 netai, kai; eḡwge oḡbiotaton pascw pro; tou; filosofounta~
 wšper pro; tou; yellizomenou~ kai;paizonta~. oḡan men gar paiv
 diwn idw, w/eḥi proshkei dialegesqai outw, yellizomenon kai;
 paizon, caira te kai;carion moi fairtai kai;eḡ euqerion kai;prev
 pon th/tou`paidiou hJikis/ oḡan de;safw~ dialegomenou paida-
 riou akousw, pikrownmoi dokei`crhḥa einai kai;ajia/mou ta;wta
 kaivmoi dokei`douloprepev ti einai: oḡan de;ajidro; akoush/ti~
 yellizomenou hJpaizonta oḡa/katagelaston fairtai kai;aḥan-
 dron kai;plhgwñ akion. tauḡon ouñ eḡwge touto pascw kai;pro;
 tou; filosofounta~. para;new/men gar meirakiw/oḡwn filosofian
 aḡamai, kai;prepein moi dokei; kai;hgoumai eḡ euqerw tina einai
 touton ton aḥqrwpon, ton de;mh; filosofounta ajieleuqeron kai;
 ouḡlepote ouḡleno; ajiwson ta eduton ouḡe kalou`ouḡe gennaiou
 pragmato~: oḡan de;dh;presbuteron idw eḥi filosofounta kai;mh;
 apallattomenon, plhgwñ moi dokei`hḡh deisqai, w\Swkrate~,
 outo~ o.hjhv. oḡgar nundh;eḡ egon, uparcei toutw/tw`ajqrwpw/kaḡ
 pawu eufuh; h\ajandrwn/genesqai feugonti ta;mesa th~ polew~
 kai;ta; ajorav, eḡ ai` eḡh oḡpoilh; tou; aḡdra~ ajiprepei~ gig-
 nesqai, katadedukoti de;ton loipon bion biwnai meta;meirakiwn
 eḡ gwnia/triwn hJtettarwn yiqurizonta, eḡ euqeron de;kai;mega
 kai;illanon mhdepote fqegxasqai. eḡw;devw\Swkrate~, pro; se;
 epieikw~ eḡw filikw~: kinduneuw ouñ peponqewai nuñ oḡer oJ
 Zhqo~ pro; ton Amfion aJEuḡripidou, ouper ejmhsqhn. kai;gar
 ejmoi;toiaut aḡta ejpercetai pro; se;legein, oiaḡper eḡkeino~ pro;
 ton ajel fow, ofi A Amelei~, w\Swkrate~, wḡ dei`se ejimeleisqai,
 kai; fusin yuch~ wḡe gennaian meirakiwdei tini; diatrepei~
 morfwmati, kai;ouḡ aḡ dikh~ bou- laisi prosqei` aḡ oḡqw~ logon,
 ouḡ eiko; aḡ kai;piqanon aḡ laboi~, ouḡ uper aḡlou neanikon
 bouleuma bouleusaio.Akaitoi, w\five Swkrates-kaivmoi mḡden
 ajqesqh~: euḡioia/gar ejw`th/sh/<ouk aijscron dokei`soi einai
 outw~ eḡein wḡeḡw;se;oimai eḡein kai;tou; aḡlou~ tou; porrw aj;
 filosofia~ eḡaumonta~...nuñ gar ei[ti- sou`labomeno~ hJ aḡlou
 oḡlououñ twñ toioutwn eij to;desmwthvion apagoi, faskwn ajlikein
 mḡden ajlikounta, oisq ofi ouk aḡ eḡoi~ ofi crhsaio sautw/aḡ l
 ij iggiw~ aḡ kai;casmw ouk eḡwn ofi eipoi~, kai;eij to;dikasthv
 rion ajabav, kathgorou tucwn pawu faulou kai;mocqhrou, apo-

garri gertatzen da, Sokrates, eta nik filosofatzen dutenekiko gaizki hitz egin eta jolasten dutenekiko gauza berbera sentitzen dut. Hala hitz egitea dagokion ume bat gaizki hitz egiten eta jolasten ikusten dudanean, poztu egiten naiz eta xarmanta iruditzen zait, gizaki aske batentzat eta ume baten adinerako egokia; garbi hitz egiten duen ume bati entzuten diodanean ordea gogorra iruditzen zait, belarrietan min egiten dit eta esklabo batentzat egokia iruditzen zait. Baina norbaitek gaizki hitz egiten duen gizon bati entzuten dionean edo jolasten ikusten duenean, gizon horrek barregarria dirudi, ez gizona, eta kolpeak merezi dituela ere badirudi. Horixe bera gertatzen zait filosofatzen dutenekiko. Mutiko bat filosofatzen ikustean poztu egiten naiz eta egoki iruditzen zait eta gizaki hori librea dela pentsatzen dut; filosofatzen ez duena, ordea, ez dela librea eta ez duela inoiz bere burua ekintza eder edo jator baterako duintzat joko, hori pentsatzen dut. Baina gizon heldu bat oraindik filosofatzen ikusten dudanean, eta filosofia alde batera uzten ez duela ikusten dudanean, gizon horrek horrezkero kolpeak behar dituela iruditzen zait, Sokrates. Oraintxe nioena gertatzen baitzaio gizon horri, guztiz bikaina izanda ere gizontasuna galtzen du hiri eta plaza erditik ihesi, gizonak ospetsu bihurtzen diren tokiak poetaren arabera²⁴, gainerako bizitza ezkatututa pasatzen du hiru edo lau mutikorekin zoko batean xuxurlatzen, inoiz ezer aske, handi eta baliotsurik esan gabe. Ni, Sokrates, zure laguna naiz oso; aipatu dudana Euripidesen Zetosek Amfionekekiko sentitu zuena sentitzen dut nik ere orain segur aski, hark anaiari esandakoak bezalakoxeak zuri esatea bururatzen baitzait: «Jardun beharko zenukeen gauzez ez zara batere arduratzen, eta zure arimaren izaera hain bikaina mutiko-itxuraz moztortzen duzu, eta justiziako eztabaidetan ez zenuke ezta hitzaldi bat ere zuzen aurkeztuko, ezta arrazoizko eta konbentzigarri dena onartuko ere, ezta beste norbaiten alde erabaki gartsurik hartuko ere». Eta hala ere, Sokrates –eta ez zaitez nirekin batere haserretu, zurekiko onginahiaz esango baitizut–, ez al zaizu itsusi iruditzen nire ustez zauden bezala egotea, zu eta filosofian etengabe aurrera jarraitzen duten besteak? Orain norbaitek zu edo horietako edozein hartuta kartzelara eramango bazintuzte, inongo bidegabekeriarik egin gabe ere, egin duzula esanez, badakizu ez zenukeela jakingo zer egin zeure buruaz, zorabiatuta eta aho zabalik zer esan ere jakin gabe, eta auzitegira igota, salatzaile zeharo eskas eta zitala edukita ere, hilko zinateke, berak heriotzara kondenatu nahi bazintu. Nola

qawoi~ aḥ, eijboultoito qanatou soi timašqai. kaitoi pw~ sofon toutovejtin, w\Swkrate~, hfi~ eufuh`labouša teomh fwta eḥke ceirona, mhte auḥon auḥw\ḏunamenon bohqein mhd ekswsai ek twñ megistwn kindurwn mhte eḏuton mhte aḥlon mhdewa, upo;de;twñ ejqrwn perisulašqai pašan thn oujsim, aḡecnw~ de;aḡimon zhñ ej th/polei...ton de;toiouton, ei[ti kai;aḡroikoteron eijhšqai, eḡes-tin epi;korrh~ tuptonta mh;didowai dikhn. aḥl wḡaqexejmoi;peiyou, paušai de;eḡegcwn, pragmatwn d eujmoušim aškei, kai;aškei opowen doxei~ fronein, aḥloi~ ta;komya;tauta afeiv, eife lhrhv mata crh;fawai eihai eife fluaria~, ek wḥ kenoisin ejkatoikhv sei~ domoi~: zhlwn ouk eḡegconta~ aḡdra~ ta;mikra;tauta, aḥl oi~ eštin kai;bio~ kai;doxa kai;aḥla polla;aḡaqav

SW. Eijcrushñ eḡwn ejugcanon thn yuchw, w\Kallikleĩ~, ouk aḥ oiḡi me ašmenon eufein toutwn tina;twñ liqwn h/basaniv zousin ton crusow, thn aḡisthn, pro; hḡtina eḡellon prosagagwn auḥw, ei[moi omologhseien eḡeinh kalw~ tegerapeušqai thn yuchw, eu'eišesqai oḡi iḡanw~ eḡw kai;ouḡlew me dei`aḥlh~ basav nou...

KAL. Pro; tivh;touto ejwtaž, w\Swkrate~...

SW. Egw\soi ejw~ nuñ oimai ejw;soi;ejtetuchkw; toioutw/ eḡmaiw/ejtetuchkewai.

KAL. Tivhw.

SW. Eu`oid oḡi, aḥ moi su;omologhsh~peri;wḥ hḡjh;yuch; doxazei, taut hḡh eštin auja;taḥ hqh~ ejnow`gar oḡi ton meḥlon-ta basaniein iḡanw~ yuch~ peri ojrw~ te zwsh~ kai;mh;tria afa dei`eḡein aḡsu;panta eḡei~, ejisthmhn te kai;euḡoian kai;parrh-sim. ejw;gar polloi~ ejtugcaww oiḡejne;ouḡ oiḡiteveišin basa-nizein dia;to;mh;sofoi;eihai wšper suveḡeroi de;sofoi;men eišin, ouk ejelousin devmoi legein thn aḥhḡeian dia;to;mh;khḡesqaiw mou wšper suwtw;de;xenw twde, Gorgia~ te kai;Pwlo~, sofw;men kai;filw ejton ejwvejdeesterw de;parrhsia~ kai;aḡscunthro-terw mallon tou deomto~: pw~ gar ouḡ.wḡge ej tosouton aḡs-cumh~ ejhlugaton, wšte dia; to; aḡscuwesqai tolma`eḡatero~ auḡwn auḡo; auḡw/eḡantia legein ejantion pollwn aḡqrwpwn, kai;tauta peri;twñ megistwn. su;de;tauta panta eḡei~ aḡoi.ḥḡloi ouk eḡousin: pepaideusaitē gar iḡanw~, wḡ polloi;aḥ fhšaien

izango da bada jakintsu, Sokrates, «gizaki bikaina hartuta okerrago bihurtzen duen artea», bere buruari ere lagundu ezinik eta ez bere burua ez beste inor arrisku handienetatik salbatu ezinik ere, etsaiek ondasun guztiak kentzen dizkiotela, eta hirian ohorerik gabe bizi dela? Eta esateko zakarxeago bada ere, halakoa masailean ere jo daiteke zehapenik bete gabe. Egidazu kasu ordea, lagun, «utzi argudioak, arteen ezagupenean jardun,» eta zentzuzkoaren itxura emango dizun horretan trebatu, «utzi besteei fintasun horiek», huskeriak direla esan behar bada edo txorakeriak, «etxe hutsetan biziaraziko zaituztenak». Ez imitatu txikieria horiek argudiatzen dituzten gizonak, bizitza, ospe eta beste gauza on asko dauzkatenak baizik.

So. – Ausaz urrezko arima edukiko banu, Kalikles, ez al duzu uste pozik aurkituko nukeela urrea probatzeko harri horietako bat, onena, nire arima hurreratzeko, eta, nire arima ondo zainduta dagoela aitortuko balit, argi eta garbi jakiteko ondo nagoela eta ez dudala beste probarik behar?

Ka. – Zeri begira galdetzen duzu hori, Sokrates?

So. – Esango dizut nik. Uste dut zu topatuta zorioneko aurkikuntza egin dudala.

Ka. – Zergatik, bada?

So. – Ondotxo baitakit nire arimak dauzkan iritzietan nirekin ados baldin bazaude, iritzi horiexek jada egia direla. Konturatzen bainaiz bere arima ondo eta zuzen bizi ote den ala ez probatu nahi duenak zuk dauzkazun hiru horiek eduki behar dituela: jakintza, onbertasuna eta egiazaletasuna. Nik asko topatzen baititut zu bezalako jakintsu ez izateagatik probatu ezin nautenak. Beste batzuk, ordea, jakintsuak dira, bai, baina ez didate egia esan nahi, ez direlako nitaz zu bezala arduratzen. Eta bi atzerritar hauek, Gorgias eta Polo, jakintsuak dira eta nire lagunak, baina egiazaletasun eskasekoak dira eta behar baino lotsatiago; nola ez, bada? Lotsaren hainbesteko mailataraino heldu dira, ezen biotako bakoitza lotsagatik jende askoren aurrean beren buruaren aurkakoak esatera ausartu baitira, eta hori gai handienen inguruan. Baina zuk besteez ez dauzkaten guztiak daukazazu. Ondo hezita zaude, atenastar gehienek baieztatuko luketen bezala, eta nirekiko onbera zara. Zer froga erabiltzen dudan? Esango dizut. Badaikit zuek, Kalikles, lau zaretela filosofian kide zaretenak, zu, Afidnako Tisandro, Androtionen seme Andron eta Kolargosko Nausikides.

Aqhnaïwn, kai;ejmï;ei'eufou~. tiwï teknhriw/crwïmai...ejgwsoi
ej~w. oïda uða~ ejgyw\Kallikleï~, tettara~ oïta~ koinwnou~
gegonota~ sofia~, septe kai; Teisandron ton Afidnaïon kai;
"Andrwna ton Androtiwno~ kai;Nausikudhn ton Colargea: kaiw
pote uðwñ ejw;ephkousa boul euomewwn mewri ofoi thn sofian
ajskhtewn eiñ, kai;oïda ofi ejika ej uðwñ toïade ti~ doxa, mh;pro-
qumeisqai eij thn akribeian filosofein, ajla; eujabeisqai
parekeleusqe ajlhloi~ ofw~ mh;pera tou`de onto~ sofwteroi
genomenoi lhsete diafqarente~. epeidh; ouh sou akouw tauja;
ejmï; sunbouleuonto~ aperi toi~ seautou`efairotatoi~, iñanow
moi teknhriow ejstin ofi wj ajhqw~ moi eufou~ ei~kai;mh ofi ge
oið~ parrhsiazesqai kai;mh;aijscuesqai, aujov te fhz kai;oj
logo~ ofi oji gon proteron elege~ oñmologei soi. efei dh;oufwsï;
dhlon ofi toutwn peri nunivejw ti su;ejï toi~ logoi~ oñmologhszh/
moi, bebasanismewon tout hñh ejtai iñanw~ up ejmou te kai;sou,
kai;ouketi aujo;dehsei ej ajlhn basanon ajaferein. oujgar aji
pote aujo; sunecwrhsa~ su; oufe sofia~ ejdeia/ouf aijscunh-
periousia/ouj au`apatwñ ejie;sugcwrhsai~ aji: filo~ gav moi ei,
wj kai;aujo~ fhz tw`ofti ouh h.bjh;kai;h.bh;oñmologia telo~ hñh
efei th~ ajhgeia~. pantwn de;kallisth ejstin h.bkeyi~, w\Kalliv
klei~, peri;toutwn wj su;dhmoi ejetiwhsa~, poïow tina crh;einhai
ton ajiðra kai;tivepithdeuwin kai;mewri tou, kai;presbuteron kai;
newteron oïta. ejw;gar ei[ti mh;ojqw~ prattw kata;ton bïon ton
ejnautou, eu`isqi touto ofi ouj eñwn ejamartaww ajl ajnaqia/th/
ejnhz/su;ouh, wšper hfzxw nouqetein me, mh;aposth~, ajl iñanw~
moi ejdeixai tiewstin touto ojeipithdeutewn moi, kai;tiwa tropon
kthsainhn aj aujojkai;ejw me labh~ nuñ mew soi oñmologhsanta,
ej de;tw`ufterw/croww/mh;tauja;prattonta aperi wñmologhsa,
pawu me hgou`laka einhai kai;mhketi potevne nouqethsh/ufter-
ron, wj mhdeno~ akion oïta. ej ajch~ dewmoi epanalabe pw~ fhz/
to;dikaion ekein kai;su;kai;Pindaro~ to;kata;fusin...agein bia/
ton kreittw ta;twñ hñtawn kai;afein ton beltiw twñ ceirownw
kai;pleon ekein ton ajneiw tou`fauloterou...mh ti ajl lo legei~ to;
dikaion einhai, hjojqw~ mewmhmai...

KAL. Alla;tauta elegeon kai;tote kai;nuñ legw.

SW. Poteron de;ton aujon beltiw kalei~ su;kai;kreittw...
ouje;gav toi tote oiðvt h`maqein sou tiwote legoi~. poteron tou;

Eta behin entzun zintuztedan filosofia noraino praktikatuko behar zen eztabaidatzen, eta badakit horrelako iritzi batek irabazi zuela zuen artean: ez dela azken muturreraino filosofatu behar, aitzitik elkarri kontuz ibiltzeko agintzen zenioten, behar baino jakintsuago bihurtze-agatik konturatu gabe zeuen buruak ez hondatzeko. Eta zure lagun minenei ematen dizkiezun aholku berberak niri ere ematen entzuten dizudanez, nahikoa frogatzen da niretzat nirekiko onbera zarela. Eta garbi hitz egiteko eta lotsarik ez edukitzeko benetan gai zarela, zuk zeuk diozu eta lehentxeago eman duzun hitzaldiak arrazoia ematen dizu. Horien inguruan garbi dago gauza horrela dagoela; hitzaldietan zu nirekin zerbaitetan ados bazaude, nire aldetik eta zure aldetik jada nahikoa frogatuta egon da hori, eta jada ez da beste proba batean jarri behar. Zuk ez baitzenidake inoiz ez jakinduria eskasiagatik ez lotsa gehiegiz ezentan arrazoia emango, ezta ni engainatuz ere; nire laguna baitzara, zuk zeuk diozunez. Horrela gure arteko adostasunak benetan egia borobila harrapatuko du. Zuk errieta egin didazun gai horien azterketa da guztietatik ederrena, Kalikles, gizonak, zaharrago ala gazteago izanda ere, nolakoa izan behar duen, zertan jardun eta zein puntutaraino. Nik nire bizitzan zehar zerbait modu okerrean egingen badut, ondo jakin ezazu oker hori ez dudala nahita egingen, nire ezjakintasunagatik baizik. Zuk, beraz, ez utzi niri kargu hartzeari, baizik eta, hasi zaren moduan, ondo erakutsi diezazu zer den nik jardun behar dudana hori eta nola lortuko nukeen, eta orain zurekin ados jarrita ere, ondorengo denboran adostutako horiek egin gabe harrapatzen banauzu, egizu kontu guztiz indargabe naizela eta ez eman aholkurik jada inoiz, batere merezi ez izateagatik. Errepika diezazu hasieratik zure eta Pindaroren ustez bidezkoa nolakoa den naturaren arabera: boteretsuagoak ahulagoen ondasunak indarrez eramatea, eta hobeak okerragoei agintzea eta kapazago denak eskasagoak baino gehiago edukitzea? Zure ustez besterik al da bidezkoa, ala zuzen gogoratzen al naiz?

Ka. – Horiexek esaten nituen bada, bai lehen eta baita orain ere.

So. – Zuk pertsona berari deitzen al diozu hobe eta boteretsuagoa? Lehen benetan ezin bainuen ulertu zer esaten ote zenuen. Indartsuagoei deitzen al diezu boteretsuagoak eta ahulagoak indartsuagoari kasu egin behar al diote? Nire ustez, lehen ere azaldu duzun bezala, hiri handiak txikien aurka doaz naturaz bidezkoaren arabera,

iʃcuroteʀou~ kreittou~ kalei~ kai;dei`akroaʃqai tou`iʃcuroteʀ
rou tou; aʃqenesteʀou~, oiʃw moi dokei~ kai;tote eʃdeiknusqai,
wʃ aiJmegaʀvai poʀei~ epi; ta; smikra; kata; to; fusei dikaion
eʃcontai, ofi kreittou~ eiʃin kai;iʃcuroterai, wʃ to;kreiton kai;
to; iʃcuroteron kai;belʃtion tauʃon ofi, hʃeʃti beltiw men einai,
hʃtw de;kai;aʃqenesteron, kai;kreittw men einai, mocqhroteron
devhʃo.ʃauʃo; ofo~ eʃtin tou`belʃtino~ kai;tou`kreittono~...toutov
moi auʃo;safw~ diorison, tauʃon hʃeʃterow eʃtin to;kreiton kai;to;
belʃtion kai;to;iʃcuroteron...

KAL. All eʃwʃsoi safw~ legw, ofi tauʃow eʃtin.

SW. Ouʃkouñ oi.ʃolloi;tou`eʃto; kreittou~ eiʃin kata;fusin...
oiʃdh; kai;tou; nomou~ tiʃntai epi; tw`eʃtiwʃʃper kai; su; aʃti
eʃlege~.

KAL. Pw~ gar ouʃ.

SW. Ta;twñ pollwñ aʃa nomima ta;twñ kreittowwñ eʃtin.

KAL. Paʃu ge.

SW. Ouʃkouñ ta;twñ belʃtiowwñ...oi.ʃgar kreittou~ belʃtiou~
polu;kata;ton son logon.

KAL. Naiv

SW. Ouʃkouñ ta;toutwn nomima kata;fusin kal aykreittowwñ
ge ofiʃtwñ...

KAL. Fhmiv

SW. «Ar ouñ oi.ʃpolloi;nomixousin ouʃw~, wʃ aʃti au`su;
eʃlege~, dikaion einai to;iʃon eʃein kai;aiʃcion to;ajlikeiñ tou`
ajlikeiʃqai...eʃtin tauta hʃlouʃ.kai;opw~ mh;ajwʃh/ejtauʃa su;au`
aiʃcunomeno~. nomixousin, hʃouʃoi.ʃpolloi;to;iʃon eʃein ajʃ ouʃto;
pleon dikaion einai, kai;aiʃcion to;ajlikeiñ tou`ajlikeiʃqai...mh;
fqowei moi apokrinasqai touto, Kallikleĩ~, iʃ , eʃw moi ouʃ
loghsh/, bebaiwswmai hʃh para; sou, aʃe iʃkanou` ajdro;
diagwnai wʃdologhkoto~.

KAL. All oiʃge polloi;nomixousin ouʃw~.

SW. Oujnomw/aʃa monon eʃtin aiʃcion to;ajlikeiñ tou`ajli-
keiʃqai, ouʃle;dikaion to;iʃon eʃein, ajʃ la;kai;fusei: wʃte kindu-
neui~ ouk ajhʃh`legein ej toi~ prosqen ouʃle;orq~ ejmu`kath-
goreiñ legw ofi ejantion eʃtin o.homo~ kai;h.Fusi~, ajdh;kai;eʃw;

boteretsuago eta indartsuago direlako, boteretsuagoa, indartsuagoa eta hobeia gauza bera balira bezala. Ala izan al daiteke hobeia baina eska-sago eta ahulagoa, eta boteretsuagoa baina gaiztoagoa? Ala definizio bera al da hobearena eta boteretsuagoarena? Muga iezadazu garbi horixe bera: boteretsuagoa eta hobeia eta indartsuagoa gauza bera da ala desberdina?

Ka. – Garbi esango dizut, bada, gauza bera dela.

So. – Beraz, gehiengo bat bakarra baino boteretsuagoa da naturaren arabera? Berak ezartzen baitizkio legeak batari, oraintxe zenioen bezala.

Ka. – Nola ez, bada?

So. – Gehiengoaren arauak boteretsuagoenak dira orduan.

Ka. – Guztiz.

So. – Hortaz, hoberenak? Zure arrazoiketaren arabera boteretsuagoak hobeak baitira askoz.

Ka. – Bai.

So. – Orduan, horien arauak eder dira naturaren arabera, boteretsuagoenak izanik?

Ka. – Hala diot nik.

So. – Baina gehiengoak ez al du uste, zuk oraintxe zenioen bezala, berdintasuna dela bidezkoa, eta bidegabekeria egitea jasatea baino itsusiago dela? Hala da ala ez? Eta ez zaitzagula zu ere orain lotsatzen harrapatu. Gehiengoak uste du edo ez berdintasuna dela bidezkoa eta ez gehiago izatea, eta bidegabekeria egitea jasatea baino itsusiago dela? Ez iezadazu, Kalikles, horren erantzuna ukatu, nirekin bat baldin bazatoz baieztatu nazazun, ezagutzen gizon gaitua izanda nirekin ados baldin bazaude.

Ka. – Hala uste du, bai, gehiengoak.

So. – Orduan, bidegabekeria egitea ez da legez bakarrik jasatea baino itsusiago, ezta berdintasuna bidezkoa ere, naturaz baizik; beraz, baliteke zuk lehen egiarik ez esatea, ni oker kritikatu nauzunean legea eta natura aurrakakoak direla esanez, eta nik, hori jakinda ere, hitzaldietan gaiz-

gnou; kakourgw`ej toi~ logoi~, ejan mew ti~ kata;fusin legh/epi;
ton nomon agwn, ejan de ti~ kata;nomon, epi;thn fusin.

KAL. Oufosi;ajhr oujpau setai fluarwn. eipe moi, w`Swv
krate~, ouk aijscunh/thlikouto~ w`h ojomata qhreuw, kai;ejw ti~
rhmati aiaarth/efmaion touto poioumeno~...eje;gar oi ei allo ti
legein to;kreittou~ einai h]to;bel tiou~...oujpalvai soi legw ofi
taufow fhmi einai to;bel tion kai;to;kreitton...h]oi ei me legein, ejan
surfeto; sullegh/doulwn kai; pantodapwn ajqrwpwn mhdeno;
ajiw n plhn i sw~ tw`swmati ijscurisasqai, kai;outoi fwsin, auja;
tauta einai nomina...

SW. Eian, w`sofw tate Kallikle i~: outw legei~...

KAL. Panu men ouh.

SW. All egw; mew, w`daimonie, kai; aufo; palvai topazw
toiouto w ti se legein to;kreitton, kai;ajerwtw`glicomeno~ safw~
eijlenai ofi legei~. oujgar dh pou su ge tou; duw bel tiou~ hgh`tou`
edov, ouje; tou; sou; doulou~ bel tiou~ sou, ofi ijscurotero i ei sin
h]suva]la; palin ej ajch~ eipe; tiv pote legei~ tou; bel tiou~,
epeidh;oujtou; ijscuroterou~...kai;w`qau masie praoterow me pro
diaskeske, i fa mh;apofoi thsw para;sou.`

KAL. Eijwneuk/w`Swvkrate~.

SW. Ma;ton Zhqon, w`Kallikle i~, w`su;crwmeno~ polla;
nundh;eijwneuw prov me: ajl iqi eipextina~ legei~ tou; bel tiou~
einai...

KAL. Tou; ajneiwou~ egw ge.

SW. Ora~ afa ofi su;aufo; ojomata legei~, dhloi~ de;ouj
den...ouk ejei~, tou; bel tiou~ kai;kreittou~ poteron tou; fro
nimwterou~ legei~ h]a]lou~ tinav..

KAL. Alla;nai;ma;Disa toutou~ legw, kai;sfotra ge.

SW. Pollaki~ afa ei~ fronwn muriwn mh; fronountwn
kreittwn estin kata;ton son logon, kai;touton afcein dei; tou; d
afcesqai, kai;plew ekein ton afconta tw` ajcomenwn: touto gar
moi dokei~ boulesqai legein <kai;oujrhmati qhreuw> eijo. Ei~ tw`n
muriwn kreittwn.

KAL. Alla;taut estin a]legw. touto gar oimai egw;to;div
kaion einai fusei, to;bel tiw ofta kai;fronimwteron kai;afcein
kai;plew ekein tw`n fauloterwn.

to jokutzen dudala norbaitek naturaren arabera hitz egiten duenean, legera eramanez, eta legearen arabera hitz egiten duenean, naturara eramanez.

Ka. – Gizon hau ez da geldituko txorakeriak esaten! Esaidazu, Sokrates, ez al zara lotsatzen adin horretan hitzen ehizan ibiltzeaz eta, norbaitek hitz bat oker erabiltzen badu, hori aukera ona bihurtzeaz? Nik boteretsuagoak eta hobeak zerbaitek desberdina direla diodala uste al duzu bada? Ez al dizut aspalditik esaten niretzat hobeak eta boteretsuagoa gauza bera direla? Esklabo eta mota guztietako gizakien jendaila, gorputzez indartsu egotea baino beste baliorik gabe, bilduko balitz eta bere iritzia emango balu, horiexek direla legeak esango nukeela uste al duzu bada?

So. – Ederki bada, Kalikles guztiz jakintsua; hori al diozu?

Ka. – Erabat.

So. – Baina ni neu aspaldi nenbilen zuk, gizon bitxia, «boteretsuago» horrelako zerbaitei deitzen zeniola ustetan, eta diozuna argi jakiteko irrikitan nagoelako galdetzen dizut. Zure ustez ez baitira, noski, bi bat baino hobeak, ezta zure esklaboak zu baino hobeak ere zu baino indartsuagoak direlako. Baina berriro esaidazu hasieratik zeri deitzen diozun «hobeak», indartsuagoei ez bada. Eta gozoago irakatsiezadazu, harrigarri hori, zugandik alde egin ez dezadan.

Ka. – Burlatan ari zara, Sokrates.

So. – Ez, Kalikles, ala Zetos, zeinen izenaz burla asko egin dida-zun oraintxe bertan; baina, ea, bada, esan, zeintzuk diozu direla hobeak?

Ka. – Gehiago ahal dutenak.

So. – Ikusten al duzu, bada, zuk zeuk izenak esaten dituzula ezer adierazi gabe? Ez al duzu esango hobeak eta boteretsuagoak zuretzat zentzuzkoagoak ote diren ala beste batzuk?

Ka. – Horiexek, bada, ala Zeus, eta zehazki gainera.

So. – Orduan, zure arrazoiketaren arabera zentzudun bat askotan hamar mila zentzugabe baino hobeak da, eta horrek agindu behar du, eta besteak agintepean egon, eta agintzen duenak gehiago eduki behar du agintepean daudenek baino. Hori iruditzen zait esan nahi duzula –eta ez nabil hitzaren ehizan– bata hamar mila baino hobeak baldin bada.

Ka. – Horiek dira, bada, nik esaten ditudanak. Nire ustez hori baita bidezkoa naturaz, hobeak eta zentzudunagoa denak agintzea eta eskasagoek baino gehiago edukitzea.

SW. «Ece dh;aufou: tivpote au\`nuñ legei~...ejan ej tw/auw/ wñen, wšper nuñ, polloi;adrowi, kai;hññ h`ej koinw/polla;sitiã kai;pota;wñen de;pantodapoiyoi.hen iścuroi;voi.ñ ašqenei~, ei+ de;hñwñ h`fronimwtero~ peri;tauta, iãtro; wñ, h`deyoiñ ejkow, twñ men iścurotero~, twñ de;ašqenestero~, ałlo ti h`outo~, fro- nimwtero~ hñwñ wñ, bel tiwn kai;kreittwn eštai ej tauta...

KAL. Panu ge.

SW. «H ouñ toutwn twñ sitiwn pleon hñwñ ełteon auw/oñi bel tiwn eštiw, hłtw/men ašcein panta ekeiñon dei nemein, ej tw/de; ajaliskein te auja;kai;katacrhšqai ej to;eđtou swña oujple- onekthteon, ejmh;mell ei zhmioušqai, ałla;twñ men pleon, twñ d ełatton ełteon: ejn de;tuch/pantwn ašqenestato~ wñ, pantwn ej aviston tw/bel tistw/wKallikleĩ~...ouj outw~, wgaqex.

KAL. Peri;sitiã, legei~, kai;pota;kai;iãtrou; kai;flua- riã~: egw;de;oujtauta legw.

SW. Poteron oujton fronimwteron bel tiw legei~...faqi hññv

KAL. «Egwge.

SW. All oujton bel tiw pleon deiñ ekein...

KAL. Oujsitiwn ge ouje;potwñ.

SW. Manqaw, ałl išw~ iñatiwn, kai;dei`ton uřantikwta ton megiston iñation ekein kai;pleišta kai;kalista ajpecome- non perieniwai...

KAL. Poiwn iñatiwn...

SW. All ej upodhwata dhl on oñi dei pleonekteiñ ton fro- nimwtaton ej tauta kai;bel tiston. ton skutotomon išw~ megista dei upodhwata kai;pleišta upodedemewon peripateiñ.

KAL. Poià upodhwata...fluarei~ ečwn.

SW. All ejmh;ta;toiauta legei~, išw~ ta;toiade: oiñ gewrgikon ałdra peri;ghñ fromimw te kai;kalon kai;aqaw, touton dh;išw~ dei pleonekteiñ twñ spermatwn kai;wJ pleistw/ spermati crhšqai ej thñ auđou ghñ.

KAL. Ū~ aqi;tauja;legei~, wSwkrate~.

SW. Oujmonon ge, wKallikleĩ~, ałla;kai;peri;twñ auwñ.

So. – Eutsi horri bada. Zer esango ote duzu orain? Asko toki berean bilduta baldin bagaude, orain bezala, eta jaki eta edari komun asko badauzkagu, baina mota guztietakoak bagara, batzuk indartsuak, besteak ahulak, gutako bat ordea, medikua izanik, gauza horiei buruz zentzudunagoa baldin bada eta, egiantzekoa denez, batzuk baino indartsuago eta beste batzuk baino ahulago, gizon hori, gu baino zentzudunago izanik, ez al da hobe eta gehiago izango gauza horiekiko?

Ka. – Erabat.

So. – Orduan jaki horietatik guk baino gehiago eduki behar al du hobe delako, ala agintzeagatik denak berak banatu behar al ditu? Baina kontsumitu eta bere gorputzerako erabiltzerakoan ez du gehiago eduki behar, ez baldin badu kalterik jasotzeko asmorik, aitzitik batzuek baino gehiago, beste batzuek baino gutxiago eduki behar du; eta guztietatik ahulena egokitzen bada, guztiek baino gutxiago, onena izanda ere, Kalikles. Ez al da hala, bikain hori?

Ka. – Jakiez ari zara eta edariez, medikuez eta txorakeriez. Nik ez ditut, ordea, horiek esaten.

So. – Zentzudunagoari esaten al diozu hobe? Esan bai ala ez.

Ka. – Nik bai.

So. – Eta hobeak ez al du gehiago eduki behar?

Ka. – Ez jaki eta edarietan, ordea.

So. – Ulertzen dut; baina agian jantzietan bai, eta ehule onenak jantzi handiena eduki behar du eta jantzi gehien eta ederrenak ibili behar ditu soinean?

Ka. – Nolako jantziak?

So. – Baina oinetakoetan argi dago gauza horiekiko zentzudunen eta onenak gehiago eduki behar duela. Horrela zapatariak oinetako handien eta gehienak jantzita ibili behar du pasieran.

Ka. – Zer zapata? Txorakerietan jarraitzen duzu.

So. – Baina ez baduzu zentzu horretan esaten, agian honako honetan bai: gizon nekazaria bezalakoa, lurrari buruz zentzudun, bikain eta ona, agian horrek hazi gehiago eduki behar du eta ahal den hazi gehien erabili bere lurrerako.

Ka. – Beti berberak esaten dituzu, Sokrates.

So. – Ez berberak bakarrik, Kalikles, baizik gauza beraiei buruz ere bai.

KAL. Nh;tou; qeouv, afeenw~ ge aji;skutea~ te kai;knaf-
ea~ kai;mageivrou~ legwn kai;iatrou; oujen paulw/wJ peri;toutwn
hmiñ oita ton logon.

SW. Oukoun su; ejrei~ peri;tiwn oJkreittwn te kai;fro-
nimwtero~ pleon eewn dikaiw~ pleonektei...h|oufe ejmou`upobav
llonto~ ajexh/ouf aufo; ejrei~...

KAL. All egwge kai;palai legw. prwton men tou; kreiv-
ttou~ oifeisin oujskutotomou~ legw ouje;mageivrou~, ajl oi}aj ej-
ta;th~ polew~ pragmata fromimoi wsin, oitina aj tropon eu}oij
koito, kai;mh;mon fromimoi, ajla;kai;ajdreidoi, illanoi;oite~ a}
aj nohswsin epitelein, kai;mh; apokamwsi dia;malakiam th~
yuch~.

SW. Ora~, wbel tiste Kallikleis, wJ oujtaufa;sux ejmou`
kathgorei~ kai;ejw;sou..su;men gar ejne;fh/ aji;taufa;legein, kai;
menfh/moi: ejw;de;sou toujantion, ofi oujepote taufa;legei~ peri;
twñ aufwñ, ajla;tote;men tou; beltivou~ te kai;kreittou~ tou; is-
curoterou~ wJixou, auqi~ de;tou; fronimwterou~, nuñ d au`eferow
ti hkei~ eewn: ajdreioteroitine~ upo;sou legontai oiJkreittou~
kai;oiJbeltivou~. ajl , wgaqeyeiwn apallaghi tiw~ pote;legei~
tou; beltivou~ te kai;kreittou~ kai;ej ofi.

KAL. All eifhkage egwge tou; fronimou~ ej ta;th~ pov-
lew~ pragmata kai;ajdreivou~. toutou~ gar proshkei twñ polewn
afein, kai;to;dikaion tout estin, pleon ekein toutou~ twñ alwn,
tou; afconta~ twñ ajcomewn.

SW. Tivdevaufwñ, w`efaire, tih`ti afconta~ h}ajcomewou~...

KAL. Pw~ legei~...

SW. "Ena ekaston legw aufon eautou`afconta: h}touto men
oujen dei; aufon eautou`afein, twñ de;alwn...

KAL. Pw~ eautou`afconta legei~...

SW. Oujen poikilon ajl w`per oiJpolloi;swfrona oita
kai;ejkrath`aufon eautou, twñ hdonwñ kai;epiqumiwñ afconta
twñ ej eutw/

KAL. W~ hdu; ei`tou; h}iqivou~ legei~ tou; swfrona~.

SW. Pw~ gar aouf...oulei; ofti~ ouk aj gnoik ofi oujtouto
legw.

Ka. – Bai, ala jainkoak, ez zara gelditzen beti zapatari, kardari, sukaldari eta medikuez hitz egiten besterik gabe, gure hitzaldia horiei buruz balitz bezala.

So. – Ez al didazu zuk esango zertan hobe eta zentzudunagoak eduki dezakeen gehiago modu bidezkoan? Ez duzu jasango nik iradokitzea, eta zuk zeuk ere ez duzu esango?

Ka. – Aspaldi ari naiz, ordea, ni neu esaten. Hasteko, niretzat hobeak ez dira ez zapatariak ez sukaldariak, hiriaren arazoetan adituak direnak baizik, zein modutan kudeatuko den ondo, eta ez adituak baka-rrik, ausartak ere bai, pentsatzen dutena burutzeko gai direnak eta arima-ren ahuleziagatik akitzen ez direnak.

So. – Ikusten al duzu, Kalikles bikaina, nola ez didazun niri egoz-ten nik zuri egozten dizudan bera? Zuk nik beti berberak esaten ditudala baitiozu; nik zutaz, ordea, kontrakoa, ez dituzula inoiz gauza berak gauza beraiei buruz esaten; aitzitik, behin indartsuagoak jotzen dituzu hobe eta boteretsuagozat, gero berriz zentzudunagoak, eta orain, aldiz, beste defi-nizio bat daukazu: ausartago batzuk hobeak eta boteretsuagoak direla diozu. Esan behingoz, ordea, lagun, nortzuk diozun hobeak eta botere-tsuagoak direla eta zerekiko.

Ka. – Esan dut, bada, nik: hiriaren arazoetan adituak eta ausartak direnak. Horiei baitagokie hirietan agintzea, eta hau da bidezkoa: horiek besteek baino gehiago edukitzea, agintzen dutenek agintepean daudenek baino.

So. – Eta zer? Beren buruarengan zer, lagun? Nolabait agintzen edo agintepean egoten?

Ka. – Nola diozu?

So. – Bakoitzak bere buruarengan agintzen duela diot. Ala hori ez al da batere beharrezkoa, norberak bere buruarengan agintzea, besteen-gan bai, ordea?

Ka. – Nola diozu bere buruarengan agintzea?

So. – Ezer nahasirik ez, gehiengoak dioena baizik, neurrizkoa iza-tea eta bere buruaren jabe, bere baitako atsegin eta desioetan aginduz.

Ka. – Zein gozoa zaren; ergelei deitzen diezu neurrizko.

So. – Nola bada? Ez dago inor nik hori esaten ez dudala ulertzen ez duenik.

KAL. Pawu ge sfodra, w\Swkrate~. epei;pw~ a} eujlaimwn genwito a}qrwpo~ douleuwn o}wou~...a}la;tout e}stin to;kata;fuw sin kalon kai;dikaion, o}egw~soi nu~n parrhsiazomeno~ legw, o}i dei~ton o}qw~ biwsomenon ta; men epikumi~ ta; e}douto`e}n w} megista~ einai kai;mh;kolazein, tautai~ de;w} megistai~ ou}fai~ illanon einai uphretei~n di ajdreia~n kai;fromhsin, kai;apopim plawai w} a} a}i;hJepikumi~ gignhtai. a}la;tout oimai toi~ polloi~ oujdunator: o}fen yegousin tou; toioutou~ di ai}scunh, apokruptomenoi thn au}w~n ajlunamian, kai;ai}scron dh}fasin einai thn ajkolasia~n, o}fer e}j toi~ prosqen egw;e}legon, douloumenoi tou; beltio~ thn fusin ajqrwpou~, kai;au}toi;oujdunawenoi ekporizesqai tai~ hdonai~ plh}wsin epainousin thn swfrosunh~n kai; thn dikaiosunh~n dia;thn au}w~n ajandria~n. epei;o}soi~ e}j ajch~ uph}ren h}basilewn u}sin einai h}aujou; th/fusei illanou; ekporisasqai ajch~ tina h}turannida h}duna~ steia~n, a}tiva}a} th/a} h-qeia~/ai}scion kai;kakion ei} swfrosunh~n kai;dikaiousunh~n toutoi~ toi~ ajqrwpoi~, oi~ e}kon ajolau}sin tw~n a}qaw~n kai;mhdeno; ejn podwn o}to~, au}toi;e}doutoi~ despothn epagagointo ton tw~n pollw~n ajqrwpwn nonon te kai;logon kai;yogon...h}pw~ ou}k a} a}lloi gegonote~ ei}en upo;tou kalou tou th~ dikaiosunh~n kai;th~ swfrosunh~n, mhden pleon newonte~ toi~ filoi~ toi~ au}w~n h}toi~ e}qroi~, kai;tauta a}conte~ e}j th/e}dutw~n polei...a}la;th/a} h-qeia~/w}Swv krate~, h} fh} su;diwkein, w} e}fei: trufh; kai;ajkolasia~n kai;e}jeueria~, e}n epikouria~n e}ch/tout e}stin ajreth~e kai;eujlaimonia~, ta;de;a}la taut e}stin ta;kallw}pismata, ta;para;fusin sunqh}mata ajqrwpwn, fluaria~n kai;ou}leno; a}xia.

SW. Ouk ajennw~ ge, w\Kallikle~, epexerch/tw/logw/ parrhsiazomeno~: safw~ gar su; nu~n legei~ a} oi}a}lloi dianouuntai men, legein de;ou}k ejelousin. deomai ouh egw~sou mhdeni;tropw/ajeinai, i}ta tw/o}ti katachlon gewhtai pw~ biwteon. kai}moi lege: ta; men epikumi~ fh} ou}kolasteon, eijme}lei ti~ oion dei~ einai, ejnta de;au}ta; w} megista~ plh}wsin au}tai~ au}to}en gepoqen e}foimazein, kai;touto einai thn ajrethw~n.

KAL. Fhmi;tauta egwv

SW. Ouk a}fa o}qw~ legontai oi}mhdeno; deowenoi eujlaimone~ einai.

Ka. – Horixe baietz, Sokrates. Nola izango litzateke, bada, zoriontsu zerbaiten esklabo den gizakia? Baina hori da naturaren araberako ederra eta bidezkoa, orain jator esango dizudana: ondo biziko denak bere desioei ahalik eta handien izaten utzi behar die eta ez eutsi, eta ahal den handien direnean ausardiaz eta adimenez zerbitzatzeko gai izan behar du eta desioa sortzen den bakoitzean bete. Baina nire ustez hori gehienentzat ezinezkoa da, eta horregatik kritikatzeko dituzte horrelakoak lotsagatik, beren ezina ezkutatzuz, eta neurrigabekeria lotsagarri dela diote, nik aurrekoetan nioen bezala, naturaz hobe diren gizakiak menpean hartuta, eta beraiek beren atseginak asebate ezinik, neurritasuna eta justizia goستن dituzte beren koldarkeriagatik. Hasieratik erregeen seme izatea edo beraiek naturaz gai izanik botereren bat, tirania edo aginteren bat, lortzea egokitu zaienentzat, zer izango litzateke benetan neurritasuna eta justizia baino lotsagarriago eta okerrago gizaki horientzat? Horrela, gauza onez gozatzeko aukera edukita eta inork galarazi gabe, gizaki gehienek lege, hitz eta kritika beren gaineko jauntzat hartuko lukete beraiek. Justizia eta neurritasunaren edertasunak nola ez lituzke bada zoritxarreko bihurtuko, beren hirian aginduta ere beren lagunei etsaiei baino gehiago banatu gabe? Zuk bila zabiltzala diozun egia horrelakoa da, Sokrates. Utzikeria, neurrigabekeria eta askatasuna, laguntza badute, hori da bertutea eta zoriontasuna, eta beste horiek apaindurak dira, gizakien konbentzioak naturaren aurkakoak, txorakeriak eta baliogabeak.

So. – Jator eta egiati azaldu duzu zure arrazoiketa, Kalikles; garbi baitiozu orain besteei, pentsatuta ere, esan nahi ez dutena. Beraz edonola ere horrelaxe jarraitzeko eskatzen dizut, nola bizi behar den benetan agerian gera dadin. Eta esaidazu: desioei ez zaiela eutsi behar diozu, norbait izan behar duen bezala izango bada, eta ahalik eta handien izaten utzita edozein tokitatik asebetetzea lortu behar dela, eta hori dela bertutea?

Ka. – Hori diot nik.

So. – Orduan ez da zuzena ezer behar ez dutenak zoriontsu direla.

KAL. Oi Ii voi gar a h ou{w ge kai;oi hekroi;eu;laimonesta-
toi eien.

SW. Alla;men dh;kai;w{ ge su;legei~ deino; o bio~. oujgar
toi qaumazom a h eij Eupripi dh~ a j hqh`ej toi sde legei, legwn

tivd oiden, eijto;zhn mew ejsti katqanein,

to;katqanein de;zhn...

kai; h h ei~ tw/ofti i sw~ te qnamen: h h h gar tou e g w ge kai;
h kousa tw n sofwn w j nu n h h ei~ te qnamen kai;to;men sw n avejtin
h h i n sh n a, th~ de; yuch~ touto ej w/epiqu m i x i ei s i; tugcanei o h
o i o n a j a p e i q e s q a i k a i; m e t a p i p t e i n a f w k a t w, k a i; t o u t o a f a t i -
m u q o l o g w n k o m y o; a j h r, i s w~ S i k e l o v t i~ h j I t a l i k o v, p a r a g w n t w/
o j o m a t i d i a; t o; p i q a n o w t e k a i; p e i s t i k o n w j o m a s e p i q o n, t o u; d e;
a j o h t o u~ a j u h t o u~, t w n d a j o h t w n t o u t o t h~ y u c h~ o u | a i E p i q u
m i x i e i s i; t o; a k o l a s t o n a u t o u k a i; o u j s t e g a n o w, w j t e t r h m e w o~ e i h
p i q o~, d i a; t h n a p l h s t i a n a p e i k a s a~. t o u j a n t i o n d h; o u t o~ s o i; w\
K a l l i k l e i~, e j d e i k n u t a i w j t w n e j "A i d o u< t o; a j d e; d h;
l e g w n< o u t o i a j l i w t a t o i a h e i e n, o i h j u k t o i, k a i; f o r o i e n e i j t o n
t e t r h m e w o n p i q o n u d w r e f e r w / t o i o u t w / t e t r h m e w w / k o s k i n w / t o; d e;
k o s k i n o n a f a l e g e i, w j e f h o p r o; e j e; l e g w n, t h n y u c h n e i h a i: t h n
d e; y u c h n k o s k i n w / a p h k a s e n t h n t w n a j o h t w n w j t e t r h m e w h n, a f e
o u j d u n a m e w h n s t e g e i n d i a p i s t i a n t e k a i; l h q h n. t a u t e p i e i k w~
m e w e j t i n u p o v t i a f o p a, d h l o i n h n o e g w; b o u l o m a i v s o i e j d e i x a m e -
n o~, e j w p w~ o i f v t e w\ p e i s a i m e t a q e s q a i, a j t i; t o u a p l h s t w~ k a i;
a k o l a s t w~ e f o n t o~ b i o u t o n k o s m i w~ k a i; t o i~ a j i; p a r o u s i n
i l l a n w~ k a i; e j a r k o u n t w~ e f o n t a b i o n e l e s q a i. a j l a; p o t e r o n
p e i q w t i s e k a i; m e t a t i q e s q a i e u j l a i m o n e s t e r o u~ e i h a i t o u; k o s m -
i o u~ t w n a k o l a s t w n, h j o u j l a h a j l l a p o l l a; t o i a u t a m u q o l o g w; o u j
d e w t i m a l l o n m e t a q h s h/.

KAL. Tout a j h q e s t e r o n e i f h k a~, w S w k r a t e~.

SW. Fere dhya l l h n s o i e j k o w a l e g w e j t o u`a u t o u`g u m n a -
s i o u t h`n u n. s k o p e i g a r e i j t o i o n d e l e g e i~ p e r i; t o u b i o u e l k a t e r o u,
t o u`t e s w f r o n o~ k a i; t o u`a k o l a s t o u, o i o n e i j d u o i n a j d r o i n e l l a -
t e r w / p i q o i p o l l o i; e i e n k a i; t w`m e n e f e r w / u g i e i~ k a i; p l h r e i~, o h n
o i f h o u, o h e; m e l i t o~, o h e; g a l a k t o~, k a i; a j l o i p o l l o i; p o l l w n, n a v
m a t a d e; s p a r i a k a i; c a l e p a; e l l a s t o u t o u t w n e i h k a i; m e t a; p o l l w n
p o w n k a i; c a l e p w n e j p o r i z o m e n a: o h n o u n e f e r o~ p l h r w s a m e -

Ka. – Noski, horrela harriak eta hilotzak bailirateke zoriontsuenak.

So. – Baina zuk diozunaren arabera bizitza beldurgarria da, eta ez nintzateke harrituko Euripidesek gai hauetan egia badio dioenean:

eta nork daki bizitzea hiltzea ez ote den,

eta hiltzea bizitzea?²⁵

eta gu agian egiatan hilik gaude. Nik neuk ere jakintsuetako bati entzuna diot orain hilik gaudela eta gorputza gure hilobia dela, baina desioak dauden arimaren zati hori konbentzitua izateko eta goitik behera aldatzeko gai da, eta alegietan fina zen gizon batek, agian Italia edo Siziliakoa, zati horri treska jarri zion izena, izena aldatuta konbentzitzen erraza eta sinesbera izateagatik, eta zentzugabeei iniziatugabeak; eta desioak dauden zentzugabeen arimaren zati hori, neurrigabe eta iragazkorra, zulatutako treska zela zioen, asegaiztasunagatik eginez konparaketa. Horrek zure kontrakoa adierazten du, Kalikles, Hades-en –«ikustezina» esanez²⁶– daudenen artean horiek direla zoritxarrekoenak, iniziatu gabeak, eta zulatutako treskara berdin zulatutako beste galbahe batekin eramaten dute ura. Niri kontatu didanak dio galbahea arima dela, eta ergelen arima galbahearekin konparatu zuen zulatuta egoteagatik, mesfidantza eta ahanzturagatik ezeri eutsi ezinik. Horiek guztiak nahikoa bitxiak dira zentzu batean, hala ere erakusten dute nik zuri azaldu nahi dizudana, ahal badut zu aldatzera konbentzitzeko, bizimodu aseegin eta neurrigabearen ordeztu neurrizko bizimodu eta dagoenarekin nahikoa duen eta gustura dagoena aukeratzeko. Baina konbentzitzen al zaitut zerbait aldatzeko, neurrizkoak neurrigabeak baino zoriontsuago direla pentsatzeko alegia, ala horrelako beste alegi asko kontatuta ere ez zara batere aldatuko?

Ka. – Azken hau da egiazkoago, Sokrates.

So. – Ea, bada, beste konparaketa bat esango dizut aurrekoaren gimnasio berekoa. Azter ezazu bi bizimodu horiei buruz, zentzudun eta neurrigabeari buruz, halako zerbait ote diozun: bi gizonetatik bakoitzak treska asko dauzka, eta bataren treskak osorik daude eta beterik, bata ardoz, bestea eztiz, bestea esnez, eta beste asko gauza ugariz, eta horietako bakoitzaren likidoak urri eta zailak dira, eta neke asko eta gogorrekin lortuak. Hortaz, biotatik bata, behin treskak beteta, ez du likido gehiago ekarri behar ezta ezertaz arduratu ere, aitzitik horien ga-

no~mhv epoceteuwi mhte ti frontixoi, ajl ekeka toutwn h3uciam
e4oi: tw/d eferw/ta;men nawata, w4per kai;ekeiw/dunata;men
porizesqai, calepa;deyta;d a4geia tetrhmwa kai;sagrayajag
kazoito d a4i;kai;nukta kai;h4evan pimlawai aufayh4ta; e4cav
ta~lupoito lupa~: aka toiotou e4aterou o4to~ tou bion, legei~
ton tou`akolastou eujlaimonesteron einai h4ton tou`kosmion...
pei4w tivse tauta legwn sugcwrh4sai ton kosmion bion tou`ako-
lastou ajeiw einai, h4oujpei4w...

KAL. Oujpei4ei~, w4Swkrate~. tw/men gar plhrwsamenw/
ekeiw/ouketv e4stin hdonh;oujlenix, ajl la;tout e4stin, o4mundh;e4w;
e4legon, to;w4per li4on zh4n, epeidan plhrwsh/mhte caivonta e4i
mhte lupoumenon. ajl e4i toutw/e4stin to;hdew~zh4n, e4i tw/w4
pleiston e4irrein.

SW. Oukoun ajagkh g , ah polu;e4irrek/pol u;kai;to;apion
einai, kai;megalv afta ta;trhwata einai tai~ekroi~...

KAL. Panu men ouh.

SW. Caradriou`tina au`su;bion legei~, ajl oujnekroutou4le;
li4ou. kai4mi lege: to;toionde legei~o4on peinh4n kai;peinwnta
e4qivon...

KAL. "Egwge.

SW. Kai;diyhn ge kai;diywnta pinein...

KAL. Legw, kai;ta; a4la~e4ipiquimix~apasa~e4onta kai;
dunamenon plhrounta caivonta eujlaimonw~zh4n.

SW. Euge, w4bel4tiste: diatele4i gar w4per h4xw, kai;o4w~
mh;apaiscunh4/dei`dexw4e4pike, mhd e4ie;apaiscunqh4nai. kai;
prwton men eipe;eijkai;ywrwnta kai;knhsiwn4ta, afqonw~e4onta
tou knhsqai, knwmenon diatelounta ton bion eujlaimonw~e4ti zh4n.

KAL. Ōw~a4opo~ei,w4Swkrate~, kai;a4ecnw~dhmhgoro~.

SW. Toigartoi, w4Kallikle4i~, Pwlon men kai;Gorgiam kai;
e4epl4xa kai;ai4scunesqai e4poik4sa, su;de;oujmh;ekpl4agh4ou4le;mh;
ai4scunqh4;ajdreio~gar ei\ajl apokrinou monon.

KAL. Fhmi;toimun kai;ton knwmenon hdew~ah biwnai.

SW. Oukoun eifer hdew~, kai;eujlaimonw~...

KAL. Panu ge.

tik lasai dago. Besteak, ordea, likidoak lor ditzake, kostata bada ere, besteak bezala, baina ontziak zulatuta eta hondatuta egonik, gau eta egun beti betetzen ibili behar du, bestela sufrimendu handienak pairatuko lituzke. Bi bizimodu hauek horrelakoak izanik, neurrigabearena neurrizkoarena baino zoriontsuago dela diozu? Horiek esanez konbentzitzen al zaitut bizimodu neurrizkoa neurrigabea baino hobea dela onartzeko, ala ez?

Ka. – Ez nauzu konbentzitzen, Sokrates. Treskak beteta dauzkan harentzat jada ez dago inolako atseginek, aitzitik, nik oraintxe nioena da, harri bezala bizitzea, behin treskak beteta jada ez poztu ez atsekabetu gabe. Horretan datza, ordea, atseginez bizitzea, ahal den gehien isurtzean.

So. – Asko isurtzen bada, ez al da asko atera behar ere, eta isurketen zuloek ere handiak izan behar dute?

Ka. – Logika osoz.

So. – Txirri tripaundiaren²⁷ bizimodua diozu zuk berriz, ez ordea hilotz ala harriarena. Esaidazu: goseak egon eta goseak egonik jatea bezalako zerbait esaten ari zara?

Ka. – Horixe.

So. – Eta egarriak egon eta egarriak egonik edatea?

Ka. – Horixe diot, eta gainerako desio guztiak edukirik eta asebe-te ahal izanik, pozik egonez zoriontsu bizitzea.

So. – Ederki, bikain hori. Jarraitu hasi zaren moduan eta ez zaitez lotsatu. Badirudi nik ere ez dudala lotsatu behar. Aurretik esan ezazu hazteria eta azkura izatea, erruz hazkatzeko aukera edukitzea eta bizitza haztatzen pasatzea zoriontsu bizitzea ote den.

Ka. – Zein bitxia zaren, Sokrates, eta demagogoa besterik gabe.

So. – Orduan, Kalikles, Polo eta Gorgias aztoratu eta lotsatu badi-tut, zu ez zaitez ez aztoratu ezta lotsatu ere; ausarta baitzara. Erantzun bakarrik, bada.

Ka. – Hazkatzen dena gustura bizi dela diot, bada.

So. – Gustura bizi bada, zoriontsu ere bai, ezta?

Ka. – Erabat.

SW. Poteron eij thn kefalhn mon knhsiwzh] efi tivse ejwtw..ofa, w\Kallikleĩ-, tivapokrinh/ ejwtivse ta; ejomena touv toi~ efexh~ apanta ejwta/kai; toutwn toioutwn ohtwn kefalaiou, oJtwñ kinaiwn bio~, outo~ oujdeino; kai; aišcro; kai; aqlio~...h] toutou~ tolnhsei~ legein eujlaimona~ einai, ejan afqoww~ efcwsin wñ deontai...

KAL. Ouk aišcunh/eij toiauta agwn, w\Swkrate~, tou; lov gou~...

SW. «H gar ejw; agw ejtauqa, w\gennaiè, h]ejeino~ oJ ah fh/ ajedhn oufw tou; caivonta~, opw~ ah caivwsin, eujlaimona~ einai, kai;nh;diorizhtai twñ hdonwn oJoiài agaqai;kai;kakaiva]l efi kai;nuñ lege poteron fh; einai to;auto;hdu;kai;agqow, h]einhaivti twñ hdown oJouk eštin agqow...

KAL. "Ina dhvmoi nh;ajomologoumeno~ h\Jlogo~, ejan eferon fhsw einai, to;autovfmi einai.

SW. Diafeivei~, w\Kallikleĩ-, tou; prwtou~ logou~, kai; ouk ah efi met ejnou i]lanw~ ta; oJta ejetazoi~, eifer para; ta; dokounta sautw;ejei~.

KAL. Kai;gar suxw\Swkrate~.

SW. Oujtoimun ofqw~ poiw`ouf ejwveiper poiw`touto, oufe suva]l l , w\nakarie, a]rei nh;oujtouto h\to;agqow, to;pantw~ caiv rein: tautate gar ta;nundh;aijicqenta polla;kai;aišcra;faiwetai sunbainonta, ejtouto oufw~ efei, kai;a]la pollav

KAL. Ōw~ suge oiēi, w\Swkrate~.

SW. Su;de;tw`oJti, w\Kallikleĩ-, tauta i]scurizh/.

KAL. "Egwge.

SW. Epiceirwñen afa tw`logw/wJ sou`spoudazonto~...

KAL. Panu ge sfoua.

SW. "Iqi dhvmoi, epeidh;oufw dokei,`dielou`tade: episthmn pou kalei~ ti...

KAL. "Egwge.

SW. Ouj kai; ajdreian nundh; e]legev tina einai meta; episthmn~...

KAL. "Elegon gar.

So. – Buruan bakarrik badu azkura ala beste nonbait ere bai? Galdetzen dizut. Begira ezazu, Kalikles, zer erantzungo duzun, norbaitek horien ondorengo guztiak jarraian galdetzen badizkizu. Eta horiek azken finean horrela baldin badira, perbertituen bizimodua, hori ere ez da ikaragarri, lotsagarri eta zoritxarreko? Ala ausartuko al zara horiek zorioneko direla esatera, behar dutena erruz badaukate?

Ka. – Ez al dizu lotsarik ematen, Sokrates, hitzaldiak gai horietara eramateak?

So. – Nik eramaten al ditut horretara, jator hori, ala edozein modutan gozatzen dutenak besterik gabe zoriontsu direla dioen hark, atseginen artean zein diren onak eta zein txarrak bereizi gabe? Baina esan ezazu hau ere orain, zuretzat atsegina eta ona gauza bera al dira, ala ba al dago ona ez den atseginen bat?

Ka. – Nire arrazoiketa kontraesankorra gerta ez dadin, desberdinak direla esaten badut, gauza bera direla diot.

So. – Aurreko arrazoiketak hondatzen dituzu, Kalikles, eta jada ez dituzu gauzak nirekin egoki aztertuko, zeuri iruditzen zaizunaren kontra esan behar baduzu.

Ka. – Zuk hala egiten duzu, bada, Sokrates.

So. – Orduan, ez dut nik zuzen egiten, hori egiten badut, ezta zuk ere. Baina begira ezazu, zorioneko hori, ona benetan hori ote den, edonola gozatzea. Oraintxe aipatutako ondorio lotsagarri ugari horiek ere gertatzen baitira, hori horrela bada, eta beste asko ere bai.

Ka. – Zure ustez bai behintzat, Sokrates.

So. – Eta zu, Kalikles, benetan horrela dela tematzen zara?

Ka. – Ni bai.

So. – Ekingo al diogu arrazoiketari, serio esango bazenu bezala?

Ka. – Guztiz serio, gainera.

So. – Ea, bada, horrela pentsatzen duzunez, zehatz ieza dazazu hau: zerbaiti deitzen al diozu zientzia?

Ka. – Bai.

So. – Ez al duzu oraintxe esan zientziarekin batera doan ausardia bat dagoela?

Ka. – Esan dut, bai.

SW. «Allo ti ouh wJ eferon thn ajdreia th` episthnh~ duw tauta elege~...

KAL. Sfowra ge.

SW. Tivexhdonhn kai; episthnhn taujon hJ eferon...

KAL. "Eteron dh pou, w\sofw Tate suv

SW. «H kai; ajdreia eferan hdonh~...

KAL. Pw~ gar ouf.

SW. Fere dh; ofw~ memhsomeqa tauta, ofi Kalliklh~ efh Acarneu; hdu; men kai; aqagon taujon einai, episthnhn de; kai; ajdreia kai; ajlhlwn kai; tou` aqagou` eferon.

KAL. Swkrath~ devge huih oJ Alwpekhqen ouj omologeih tauta. hJ omologeih...

SW. Ouj omologeih oimai devge ouje; Kalliklh~, ofan aufo; aujon qeashtai ofqw~. eipe; gar mi, tou; eu\prattonta~ toi~ kakw~ prattousin oujtoujantion hgh\paw~ peponqewai...

KAL. "Egw ge.

SW. «Ar ouh, eiper ejantia estin tauta ajlhlloi~, ajagkh peri; aujwn ekein w\per peri; ugieia~ efei kai; nosou... ouj gar afa dh pou ugiamei te kai; nosei` oJ ajqrwpo~, ouje; afa apallattetai ugieia~ te kai; nosou.

KAL. Pw~ legei~...

SW. Oion peri; ofou boulei tou` swmato~ apolabwn skopei. nosei` pou ajqrwpo~ ofqal mou, w\ofhoma ofqalmia...

KAL. Pw~ gar ouf.

SW. Ouj dh pou kai; ugiamei ge afa tou; aujouv...

KAL. Ouj ofwstion.

SW. Tide; ofan th` ofqalmia~ apallattetai... aka tote kai; th` ugieia~ apallattetai twh ofqalmw kai; te leutw afa ajfo-terwn aphlaktai...

KAL. "Hkistage.

SW. Qaumasion gar oimai kai; alogon gignetai; h\ gar...

KAL. Sfowra ge.

So. – Eta bi gauza horiek ez al dituzu esaten ausardia eta zientzia desberdinak direlako?

Ka. – Erabat.

So. – Zer bada? Plazera eta zientzia gauza bera ala desberdinak dira?

Ka. – Desberdinak, noski, guztiz jakintsu hori.

So. – Eta ausardia ere plazeraren desberdina?

Ka. – Nola ez, bada?

So. – Ea bada, gogoan har dezagun hori, Akarnesko Kaliklesek atsegina eta ona gauza bera direla esan du, zientzia eta ausardia, ordean, elkarrekiko eta onarekiko desberdinak.

Ka. – Eta Alopekeko Sokrates²⁸ ez dago horietan gurekin ados. Ala bai?

So. – Ez dago. Nire ustez, ezta Kalikles ere, berak bere burua zuzen aztertzen duenean. Esaidazu, bada, ez al duzu uste ondo daudenek gaizki daudenek kontrakoa sentitzen dutela?

Ka. – Nik bai.

So. – Beraz, horiek elkarren kontrakoak baldin badira, beraien inguruan osasun eta gaixotasunaren inguruan bezala gertatuko da derrigor? Gizaki berak ezin baitu, noski, aldi berean osasuntsu eta gaixo egon, ezta aldi berean osasunetik eta gaixotasunetik libratu ere?

Ka. – Nola diozu?

So. – Adibidez, nahi duzun gorputzaren zatia hartuta azter ezazu. Gizakia begietan gaixo egoten al da, oftalmia deitzen dena?

Ka. – Nola ez, bada?

So. – Eta aldi berean ez dago osasuntsu begietan?

Ka. – Inola ere ez.

So. – Eta zer oftalmiatik libratzen denean? Orduan, begien osasunetik ere libratzen al da eta azkenean bietatik libre dago?

Ka. – Batere ez.

So. – Nik uste harrigarri eta absurdo delako. Ez al da hala?

Ka. – Zeharo.

SW. All eji mevei oimai eKateron kai;lambavei kai;apo
lluoi...

KAL. Fhmiv

SW. Oukoun kai;iScun kai;aScqewian wJautw~...

KAL. Naiv

SW. Kai;tawo~ kai;braduthta...

KAL. Panu ge.

SW. «H kai;tajaqa; kai; thn euJlaimonism kai;tajantia
toutwn, kakaste kai;ajliothta, eji mevei lambavei kai;eji mevei
apallattetai eKaterou...

KAL. Partw~ dhpu.

SW. Ean eufwmen afa afta wJ afa te apallattetai aqrw
po~ kai;afta epei, dhlon ofi tautage ouk a eih tote ajaqon kai;
to;kakw. omologoumen tauta...kai;eu\mala skeyameno~ apokriv
nou.

KAL. All uperfuw~ wJomologw`

SW. "Iqi dh; epi; ta; eJprosqen wJomologhmenw. to; peinhn
eIlege~ poteron hdu;hJajiaron einai...aufo;legw to;peinhn.

KAL. Aniaron egwge: to; mentoi peinwnta eJqiw hdu;
legw.

SW. Manqaww: ajl ouh toge peinhn aufo;ajiarow. hJoujiv.

KAL. Fhmiv

SW. Oukoun kai;to;diyhn...

KAL. Sfowra ge.

SW. Poteron ouh efi pleiw ejwtw, hJomologeiv~ apasan
eJdeian kai;epiqumism ajiaron einai...

KAL. Omologw, ajla;mh;ejwta.

SW. Eian: diywnta de;dh;piwein aJlo ti hJhdu;fh/ einai...

KAL. "Egwge.

SW. Oukoun toutou ouJlegeiv~ to;men diywnta lupoumenon
dhpu eJtiw...

KAL. Naiv

So. – Aitzitik txandaka hartu eta uzten ditu biak, nik uste.

Ka. – Nik, ere.

So. – Eta indarra eta ahulezia berdin ez?

Ka. – Bai.

So. – Eta azkartasuna eta mantsotasuna?

Ka. – Erabat.

So. – Baita gauza onak eta zoriontasuna eta beren kontrakoak ere, gauza txarrak eta zoritxarra, txandan bietatik bat hartu eta bestetik libratzen da?

Ka. – Guztiz, benetan.

So. – Gizakia beraietatik libratu eta aldi berean dauzkan gauzak bilatuko bagenitu, garbi dago gauza horiek ez liratekeela onak eta txarrak. Ados al gaude horretan? Oso ondo aztertu ondoren erantzun ezazu.

Ka. – Erabat ados nago.

So. – Goazen, bada, lehenago adostutakoetara. Goseak egotea atsegin ala desatsegin zela zenioen? Goseak egote bera diot.

Ka. – Desatsegina, noski. Baina goseak dagoenak jatea atsegin dela diot.

So. – Ulertzen dut. Baina goseak egote bera desatsegina beraz. Ala ez?

Ka. – Bai.

So. – Eta egarriak egotea ere ez al da?

Ka. – Guztiz.

So. – Oraindik gehiago galdetuko dut ala ados zaude gabezia eta desio guztia desatsegin dela?

Ka. – Ados nago, ez galdetu.

So. – Ederki. Egariak dagoenak edatea atsegin dela diozu, eta ez besterik?

Ka. – Horixe.

So. – Eta zuk diozun egoera horretan, egariak dagoena ez al dago bada atsekabeen?

Ka. – Bai.

SW. To;de;piwein plhwsivte th` ejdei~ kai;hdonh.

KAL. Naiv

SW. Oukou~ kata;to;piwein caivein legei~...

KAL. Malista.

SW. Diywntage.

KAL. Fhmiv

SW. Lupoumenon...

KAL. Naiv

SW. Aijqan/bun to;sumbainon, ofi lupoumenon caivein lev
gei~ afa, ofan diywnta piwein legh/...h]ouj afa touto gignetai
kata;ton aujton topon kai;cronon eife yuch~ eife swmato~ boulei...
oujen gar oimai diaferai. e`sti tauta h]ouf.

KAL. "Estin.

SW. Alla;mh eu`ge prattonta kakw~ prattein afa ajlwa
ton fh/ einai.

KAL. Fhmi;gar.

SW. Aniwmnon devge caivein dunaton w`tologhka~.

KAL. Fainetai.

SW. Ouk afa to;caivein e`stin eu`prattein ouje;to;ajiasqai
kakw~, w`ste eferon gignetai to;hdu;tou`ajaqou`.

KAL. Ouk oid afa sofizh/w`Swkrate~.

SW. Oisqa, ajla;akkiwh/w`Kallikleis: kai;proiqige efi
eij to;eprosqen, ^aofi e`wn lhrei~^o iha eijh/ w`sofo; wh me nou-
qetei~. ouj afa diywnt te ekasto~ hwn pepautai kai;afa hdome-
no~ dia;tou`piwein...

KAL. Ouk oida ofi legei~.

GOR. Mhdamw~, w`Kallikleis, ajl apokriwou kai;hwn
e`teka, iha peranqwsin oi.l ogoi.

KAL. All api;toioutove`stin Swkrath~, w`Gorgias: smikra;
kai;oj igou afa ajerwta/kai;exelegeci.

GOR. Alla;tiwsoi;diaferai...partw~ oujsh;auth h]timh/w`
Kallikleis: ajl uposce~ Swkratei exelegetai opw~ aj bouhantai.

So. – Baina edatea gabezia baten betetzea eta plazera da?

Ka. – Bai.

So. – Eta ez al diozu edatearen bidez gozatzen dela?

Ka. – Guztiz.

So. – Egarriak egonik.

Ka. – Horixe.

So. – Atsekabeen egonik?

Ka. – Bai.

So. – Konturatzen al zara ondorioztatzen dena, atsekabeen dagoenak aldi berean gozatzen duela diozula, egarriak dagoenak edaten duela diozunean? Ez al da hori aldi berean toki eta memento berean gertatzen, ariman ala gorputzean, nahi duzunean? Nire ustez ez baitago alderik. Hala da ala ez?

Ka. – Hala da.

So. – Baina ondo egonik aldi berean gaizki egotea ezinezkoa dela diozu.

Ka. – Hori diot, bai.

So. – Atsekabeen egonik ere goza daitekeela onartu duzu, ordea.

Ka. – Hala dirudi.

So. – Orduan, gozatzea ez da ondo egotea ezta atsekabeen egotea gaizki egotea ere, eta horrela atsegina eta ona desberdinak dira.

Ka. – Ez dakit zer trikimailu sofistikoak darabiltzazun, Sokrates.

So. – Badakizu, Kalikles, baina disimuluan ari zara. Jarraitu aurreaxeago, txorakerietan ari baitzara etengabe, jakin dezazun zein jakintsu izanda ohartarazten naizun. Gutako bakoitzak ez al dio egarriak egoteari eta gozatzeari aldi berean uzten edatearen bidez?

Ka. – Ez dakit zer diozun.

Go. – Inola ere ez, Kalikles, erantzun ordea gure alde ere, arrazoiak burutu daitezten.

Ka. – Baina Sokrates beti horrelakoa da, Gorgias; txikikeriak eta balio gutxiak galdetzen ditu eta ezeztatzen zaitu.

Go. – Eta zuri zer axola zaizu? Zure ohorea ez datza horretan inola ere, Kalikles. Utzi ordea Sokratesi nahi duen moduan agudiatzen.

KAL. Erwta dh;su;ta;smikrave kai;stena;tauta, epeiper Gorgiãdokei oufw~.

SW. Eujlainwn ei\w\Kallikleĩ, oti ta;megała memikrsai prin ta;smikravegw;d ouk wfhñ qemiton einai. oqen ouh apelipe~ apokrinou, eijouj; afa pauetai diywn ekasto~ hñwn kai;hdoneno~.

KAL. Fhmiv

SW. Oukouñ kai; peiwñ kai; twñ ałlwn epiquimiwn kai; hdonwn afa pauetai...

KAL. "Esti tauta.

SW. Oukouñ kai;twñ lupwñ kai;twñ hdonwn afa pauetai...

KAL. Naiv

SW. Alla;nñ twñ aqagwñ ge kai;kakwñ ouj; afa pauetai, wJ su;wñologei~: nuñ de;ouj; onologei~...

KAL. "Egwge: tivouñ dhx.

SW. "Oti oujta;auja;gignetai, w\file, taqaga;toi~ hdesin ouje;ta;kaka;toi~ ajiaroi~. twñ men gar afa pauetai, twñ de;oul wJ ederwn oñtwñ: pw~ ouh tauja;añ eiñ ta;hdes toĩ aqagoi~ hñta; ajiaara;toi~ kakoi~...ejan de;boulh/kai;thde episkeyai (oimai gar soi ouje; tauth/onologeisqai: aqrei de\ tou; aqagou; ouji; aqagwñ parousia/agaqou; kalei~, wšper tou; kalou; oi\ añ kav llo~ parh%.

KAL. "Egwge.

SW. Tivdevagaqou; añdra~ kalei~ afrona~ kai;deilouv..ouj gar añti ge, aj la;tou; ajdreivou~ kai;fronimou~ ełege~: hñoujtouv tou~ agaqou; kalei~...

KAL. Paru men ouh.

SW. Tivexpaida ajokton caivonta hñh eide~...

KAL. "Egwge.

SW. "Andra de;oupw eide~ ajokton caivonta...

KAL. Oimai egwge: aj la;tivouto...

SW. Oujew: aj l apokrinou.

KAL. Eidon.

SW. Tivexnouñ eñonta lupoumenon kai;caivonta...

Ka. – Egin itzazu, bada, galdera txiki eta baliogabe horiek, Gorgiasek horrela nahi duenez.

So. – Zorioneko zara, Kalikles, misterio handietan²⁹ baitzaude inizatuta txikietan baino lehen; nik, ordea, ez nuen uste hori zilegi zenik. Utzi zenuen tokitik has zaitez, gutako bakoitzak ez ote dion egarriak ego-teari eta gozatzeari aldi berean uzten.

Ka. – Bai.

So. – Eta gosea eta beste desio eta plazerak ez al dira aldi berean uzten?

Ka. – Hala da.

So. – Eta atsekabeak eta plazerak ez al dira, bada, aldi berean uzten?

Ka. – Bai.

So. – Baina gauza onak eta txarrak ez dira aldi berean uzten, zuk onartzen zenuen moduan. Ala orain ez al zaude ados?

Ka. – Horixe baietz. Eta, orduan, zer?

So. – Ez direla gauza bera, maitea, onak eta atseginak, ezta txarrak eta desatseginak ere. Batzuk aldi berean uzten dira, besteak ez, desberdinak direnez. Nola izango lirateke, bada, gauza bera gauza atseginak eta onak, edo gauza desatseginak eta txarrak? Nahi baduzu, azter ezazu honako modu honetan –beste horretan ez baitzaude ezta zure buruarekin ere ados, nire ustez– : onei ez al diezu onak deitzen gauza onak edukitzeagatik, ederrei edertasuna edukitzeagatik bezala?

Ka. – Nik, bai.

So. – Eta zer? Zentzugabe eta koldarrei gizon onak deitzen al diezu? Lehentxeago ez behintzat, aitzitik, ausart eta zentzudunei deitzen zenien. Ala horiei ez al diezu onak deitzen?

Ka. – Logika osoz.

So. – Eta zer? Ikusi al duzu behin ere ume zentzugabea gozatzen?

Ka. – Nik bai.

So. – Eta gizon zentzugabea gozatzen ez duzu oraindik ikusi?

Ka. – Baietz uste dut. Baina zergatik galdera hori?

So. – Ezergatik ez, erantzun baina.

Ka. – Ikusi dut.

So. – Eta zer? Zentzuduna atsekabetuta eta pozik?

KAL. Fhmiv

SW. Poteroi de;mallon caivousi kai;lupountai, oiJfrowi-moi hloiJafrone~...

KAL. Oimai efwge oujpoluti diafevein.

SW. All ajkei`kai;touto. ej polemw/de;hllh eide~ ahdra deilow...

KAL. Pw~ gar ouf.

SW. Tivoun...apiowntwn twñ polemion poteroivsoi ejlokoun mallon caivein, oiJleiloi;hloiJajdreidi...

KAL. Amfoteroi ejnige amallon°: ejde;mhyparaphsiw~ge.

SW. Oujlen diafevei. caivousin d ouñ kai;oiJleiloi.

KAL. Sfodra ge.

SW. Kai;oiJafrone~, wJ ephken.

KAL. Naiv

SW. Prosiowntwn de;oiJleiloi;monon lupountai hlkai;oiJajdreidi...

KAL. Amfoteroi.

SW. «Ara oimoiw~...

KAL. Mallon isw~ oiJleiloi

SW. Apiontwn d oujmallon caivousin...

KAL. Isw~.

SW. Oukoun lupountai men kai;caivousin kai;oiJafrone~ kai;oiJfrowimi kai;oiJleiloi;kai;oiJajdreidi paraphsiw~, wJ su; fhx, mallon de;oiJleiloi;twñ ajdreion...

KAL. Fhmiv

SW. Alla;mh oiJge frowimi kai;oiJajdreidi aqaoivoiJle; deiloi;kai;afrone~ kakoiv.

KAL. Naiv

SW. Paraphsiw~ afa caivousin kai;lupountai oiJaqoi;kai;oiJkakoiv.

KAL. Fhmiv

Ka. – Bai.

So. – Nortzuk poztu eta atsekabetzen dira gehiago, zentzudunak ala zentzugabeak?

Ka. – Ez dut uste alde handirik dagoenik.

So. – Nahikoa da hori. Ikusi al duzu behin ere gizon koldarrik gerran?

Ka. – Nola ez, bada?

So. – Zer, bada? Etsaiek alde egitean nortzuk iruditzen zitzaizkizun gehiago pozten zirela, koldarrak ala ausartak?

Ka. – Biak asko, nire ustez. Eta hala ez bada, berdintsu behintzat.

So. – Ez dio axola. Beraz, koldarrak ere pozten dira?

Ka. – Eta asko.

So. – Eta zentzugabeak, dirudienez.

Ka. – Bai.

So. – Hurbiltzen direnean, ordea, koldarrak bakarrik atsekabetzen dira ala ausartak ere bai?

Ka. – Biak.

So. – Berdin?

Ka. – Koldarrak gehiago agian.

So. – Eta alde egiten dutenean ez al dira gehiago pozten?

Ka. – Agian.

So. – Orduan zentzugabeak eta zentzudunak, koldarrak eta ausartak ez al dira berdintsu atsekabetzen eta pozten, zuk diozun bezala, baina koldarrak ausartak baino gehiago?

Ka. – Bai.

So. – Baina zentzudunak eta ausartak onak dira, koldarrak eta zentzugabeak, berriz, txarrak.

Ka. – Bai.

So. – Orduan berdintsu poztu eta atsekabetzen dira onak eta txarrak?

Ka. – Horixe.

SW. «Ar ouh paraplhsiw~ eijsin aḡaqoi; kai; kakoi; oi Jḡa
qoivte kai; oi Jkakoi xh] kai; efi mallon aḡaqoi; *oi Jḡaqoi; kai; oi J
kakoi veijsin oi kakoi x.

KAL. Alla; ma; Div ouk oid ofi legei~.

SW. Ouk oisq ofi touz aḡaqou; aḡaqwn fhz parousia eihai
aḡaqou; kai; kakou; de; kakwn... ta; de; aḡaqa; eihai ta; hdonav,
kaka; de; ta; ajiia~...

KAL. "Egwge.

SW. Oukouh toi~ caivousin pavestin taḡaqay ai Jhdonai x
eiper caivousin...

KAL. Pw~ gar ou].

SW. Oukouh aḡaqwn parontwn aḡaqoiveijsin oi caivonte~...

KAL. Naiv

SW. Tivextoi~ ajiwmenoi~ oujpavestin ta; kakayai J lupai...

KAL. Pavestin.

SW. Kakwn devge parousia / fhz su; eihai kakou; tou;
kakou x. h]ouketi fhx...

KAL. "Egwge.

SW. Aḡaqoi; afa oi] ah caivwsi, kakoi; de; oi] ah ajiwn tai...

KAL. Pame ge.

SW. Oi] mew ge mallon mallon, oi] d h]ton h]ton, oi] de;
paraplhsiw~ paraplhsiw~...

KAL. Naiv

SW. Oukouh fhz paraplhsiw~ caivein kai; lupei sqai tou;
fronimou~ kai; tou; afrona~ kai; tou; deilou; kai; tou; ajdreivou~,
h] kai; mallon efi tou; deilou x...

KAL. "Egwge.

SW. Sullogisai dh; koinh] met ejnou tiv h]n sunbainei ek twh
w]tologhmenwn: kai; di; gar toi kai; triv fasin kalon eihai ta; kala;
legein te kai; episkopei sqai. aḡaqon men eihai ton frowimon kai;
ajdreion fanen. h] gar...

KAL. Naiv

SW. Kapon de; ton afrona kai; deilow...

So. – Hortaz, onak eta txarrak berdintsu dira onak eta txarrak? Ala txarrak are hobeak al dira?

Ka. – Ala Zeus, ez dakit zer esaten ari zaren.

So. – Ez al dakizu hau diozula: onak gauza onak edukitzeagatik direla onak, eta txarrak gauza txarrak edukitzeagatik? Eta gauza onak plazerak direla, eta txarrak atsekabeak?

Ka. – Hala diot.

So. – Eta pozten direnek ez al dauzkate gauza onak, pozten badi-ra?

Ka. – Nola ez, bada?

So. – Eta pozten direnak ez al dira onak gauza onak edukitzeagatik?

Ka. – Bai.

So. – Eta zer? Atsekabeen daudenek ez al dauzkate gauza txarrak, atsekabeak?

Ka. – Badauzkate.

So. – Eta txarrak gauza txarrak edukitzeagatik direla txarrak diozu; ala jada ez?

Ka. – Nik baietz diot.

So. – Orduan, pozten direnak onak dira, eta atsekabetzen direnak txarrak?

Ka. – Erabat.

So. – Gehiago poztu ala atsekabetzen direnak gehiago, gutxiago egiten dutenak gutxiago, eta berdintsu egiten dutenak berdintsu?

Ka. – Bai.

So. – Ez al diozu zentzudunak eta zentzugabeak, koldarrak eta ausartak berdintsu poztu eta atsekabetzen direla, edo are gehiago koldarrak?

Ka. – Nik bai.

So. – Hausnartu nirekin batera zer ateratzen zaigun adostutakoe-tatik; gauza ederrak bitan eta hirutan esan eta aztertzea eder dela baitio-te. Zentzuduna eta ausarta onak direla diogu. Ez al da hala?

Ka. – Bai.

So. – Eta zentzugabea eta koldarra txarrak direla?

KAL. Pau ge.

SW. Agaqon de;au\ton caironta...

KAL. Naiv

SW. Kakaqon de;ton ajiwnenon...

KAL. Anaqkh.

SW. Aniasqai de;kai;cairein ton aqaqon kai;kakaqon ouoiw~, isw~ de;kai;mallon ton kakaw...

KAL. Naiv

SW. Oujkoun ouoiw~ gigmetai kako~ kai;aqaqo~ tw/aqaqw/h kai;mallon aqaqo~ oukakow...oujtauta sumbairei kai;ta;protera ekeina, ejti~ tauqa; fh/hdew te kai; aqaqa; eina... oujtauta ajagkh, w/Kalliklei~...

KAL. Palvai toisou akrownai, w/Swkrate~, kaqomologwn, ejqumoumeno~ ofi, kai paizwn tivsoi ejdw/oufioun, toutou asmeno~ efh/wsper ta;meirakia. wJ dh;su;oifi ejre;h|kai;allon oustinoun ajqrwpwn ouf hgeisqai ta; men beltiou~ hdonav, ta; de;ceirou~.

SW. Iou iu, w/Kalliklei~, wJ panourgo~ ei kaiuoi wsper paidi;crh/tote;men ta;auqa;faskwn oufw~ efein, tote;de;eferw~; ejapatwn me. kaitoi ouk wfhn ge kat ajca; upo;sou ellonto~ eina i ejapathqhsesqai, wJ outo~ filou: nun de;ejyeusqhn, kai;wJ efiken ajagkh moi kata;ton palaion logon to;paron eu poiein kai; touto deusesqai to;didomenon para;sou. estin de;dh;wJ efiken, of nun legei~, ofi hdonaitinev eisin aiumen aqaqaiyaille;kakaivh\ gav...

KAL. Naiv

SW. «Ar ouh aqaqai;men aiuJfelimi, kakai;de;aiubl aberaix.

KAL. Pau ge.

SW. Wfelimi devge aiuJagaw ti poiousai, kakai;de;aiuJ kakow ti...

KAL. Fhmiv

SW. «Ar ouh ta; toiasde legei~, oiun kata;to;swuma aj nundh;ejegomen ej tw/ejqivin kai;piuein hdonav, h/afa toutwn aiuJ men ugievian poiousai ej tw/swumati, hliscun h|allhn tina;ajethn tou swumato~, aufai men aqaqaiyaille;tajantix toutwn kakaix.

Ka. – Zeharo.

So. – Pozten dena, berriz, on dela?

Ka. – Bai.

So. – Eta txar atsekabea dagoena?

Ka. – Derrigor.

So. – Baina ona eta txarra berdin atsekabetu eta pozten direla, agian txarra gehiago?

Ka. – Bai.

So. – Orduan, ez al da txarra ona bezain txar eta on, edo hobe ere? Ez al dira horiek ondorioztatzen eta aurreko haiek, batek atseginak eta onak berberak direla badio? Ez al da ezinbestekoa, Kalikles?

Ka. – Luze ari naiz zuri entzuten, Sokrates, arrazoia ematen, pentsatuz norbaitek jolasean edozer onartzen badizu, pozik eusten diozula horri umeez bezala. Zuk pentsatuko bazenu bezala, nik edo beste edozein gizonek ez dituela plazer batzuk hobetzat eta beste batzuk okerragotzat jotzen.

So. – Ai, ai, Kalikles! Zer maltzurra zaren eta nola narabilzun ume bat bezala, gauza berak batean hala direla esanez, bestean bestela, ni engainatuz. Hasieran ez nuen uste ordea nahita engainatuko ninduzula, laguna zinela; baina oker nengoen, eta dirudienez, esaera zaharraren arabera, dagoena ona bihurtu beharko dut eta ematen didazuna onartu beharko dut. Itxuraz orain diozuna da plazer batzuk onak, beste batzuk txarrak direla. Ez al da hala?

Ka. – Bai.

So. – Beraz, onak onuragarriak dira, txarrak kaltegarriak?

Ka. – Guztiz.

So. – Eta onuragarriak zerbait ona egiten dutenak, txarrak berriz zerbait txarra egiten dutenak?

Ka. – Halaxe da.

So. – Oraintxe aipatzen genituen jatearen eta edatearen gorputze-ko plazerak bezalakoak esaten al dituzu, eta horietatik gorputzean osasuna, indarra edo gorputzaren beste dohainen bat sortzen dutenak onak dira, horien kontrakoak, berriz, txarrak?

KAL. Pau ge.

SW. Oukouñ kai;lupai w3autw~ aiJmen crhstaivei3sin, aiJle;
ponhraix.

KAL. Pw~ gar ou3.

SW. Oukouñ ta; men crhsta; kai;hdona; kai;lupa~ kai;aiJ
reteun e3stin kai;prakteun...

KAL. Pau ge.

SW. Ta; de;ponhra; ou3.

KAL. Dhl on dhv

SW. "Eneka gar pou twun a3aqwun a3anta huin e3louxen prak-
teun eiuhai, eiJmhmoneuui~, eiJmuite kai;Pwuw/aka kai;soi;sundo-
keiuou3w, telo~ eiuhai a3aswun twun praxewun to;a3aqow, kai;e3keiuou
e3teka deiun pauta talla prattesqai aJl ouk e3keiuno twun aJluwn...
sumuyhfo~ huin ei kai;su;e3k tritwun...

KAL. "Egwge.

SW. Twun a3aqwun a3a e3teka dei kai;talla kai;ta;hdew prav-
ttein, aJl ouJta3aq;a;twun hdewn.

KAL. Pau ge.

SW. «Ar ouun panto; aJdroue3stin e3kleuasqai poiua a3aq;a;
twun hdewn e3stin kai;ou3poiua kakayhJteknikou dei e3ij e3kaston...

KAL. Teknikou.

SW. Anamhsqwunen dh;wu au3e3u;pro; Pwulon kai;Gorgiuan
e3u3gcanon legwun. e3legon gar au3eijmhmoneuui~, ofi eiun paras-
keuai;aiJmen meuri hdonh~, au3to;touto monon paraskeuazousai,
a3noousai de;to;belution kai;to;ceiuron, aiJle;gignwskousai ofi te
a3aqon kai;ofi kakow kai;eJiuqhn twun men peri;ta; hdona; thn
mageirikhn eJpeirism aJla;ouJteunhn, twun de;peri;to;a3aqon thn
iuatrikhn teunhn. kai;pro; Filiuu, wKallikleui~, mute au3to; oiufu
deiun pro; eJpeirism muh ofi aJ tuch~ para;ta;dokounta apokriv-
nou, mute au3ta;par eiJou3ou3w~ apodeuou wJ paizonto~ o3a3 gar
ofi peri;toutou huin ei3sin oiJlogoi, ou3tivaJ mallon spoudaseiev
ti~ kai;smikron nouun e3wn a3qrwpo~, hJtouto, o3tina crh;tropon
zhun, poteron epi;oh su;parakalei~ eJneuta;tou aJdro; dh;tauta
prattonta, legontavte eJi tw/dhmw/kai;ruitorikhun a3skounta kai;
politeuomenon touton ton tropon oh u3fei~ nuun politeuusqe, hJ

Ka. – Erabat.

So. – Eta atsekabeak ez al dira era berean batzuk erabilgarri, besteak gaizto?

Ka. – Nola ez, bada?

So. – Ez al dira plazer eta atsekabe erabilgarriak aukeratu behar eta beraietan jardun?

Ka. – Guztiz.

So. – Eta gaiztoak, ez?

Ka. – Garbi dago.

So. – Polok eta nik uste genuen gauza guztiak gauza onengatik egin behar zirela, gogoan baduzu. Zu ere uste berekoa al zara, ekintza guztien helburua ona dela eta beragatik egin behar direla beste guztiak, eta ez bera besteengatik? Iritzi berekoa al zara zu ere, gurekin hirugarren?

Ka. – Ni, bai.

So. – Orduan gauza onengatik egin behar dira besteak, eta atseginak ere bai, eta ez onak atseginengatik?

Ka. – Erabat.

So. – Eta edozein gizonek aukera dezake atseginetatik zein diren onak eta zein txarrak, ala bakoitzerako aditu bat behar al da?

Ka. – Aditua behar da.

So. – Gogora ekar ditzagun berriro nik Polo eta Gorgiasi esaten nizkienak. Gogoratzen bazara, alde batetik plazererako jarduerak daudela nioen, horixe bakarrik ematen dutenak, hobe eta okerragoaren ezjakintasunean; beste aldetik zer den on eta zer den txar ezagutzen dutenak. Eta plazeren inguruko artean sukaldaritza jarri nuen, eskarmentua eta ez artea, eta onaren inguruko artean medikuntza. Eta, Zeus lagunkoiaren izenean, Kalikles, ez pentsa nirekin jolastu behar duzunik, ezta zeure iritziaren aurka bururatzen zaizun edozer erantzun ere, ezta jolasean ari-tuko banintz bezala nik esandakoak onartu ere. Ikusten baituzu gure hizketak honako honen ingurukoak direla, gizaki batek, adimen gutxikoa izanda ere, beste ezer baino serioago hartuko lukeena, nola bizi behar den alegia, zuk bizitzera bultzatzen nauzun moduan, gizon bati dagozkionak eginez: herriaren aurrean hitz egin, erretorika praktikatu eta zuek orain politikan jarduten duzuen moduan jardun, edo filosofiaren bizimodu

^aeji°, tonde ton biwn ton ej filosofia/kai;ti;pot ejstin outo~ ekeiv nou diaferwn. i;sw~ ouh beltistow ejstin, wJ afti ejw;epeceirhsa, diaireisqai, dielomenou~ de; kai; omologhsanta~ ajlhvoi~, eij ejstin toutw dittw;tw;biw, skeyasqai tite diafereton ajlhvoin kai;poteron biwteon aufoin. i;sw~ ouh oupw oisqa titegw.

KAL. Oujdhta.

SW. All ejw;soi safesteron ejw~ epeidh;w;omologhkamen ejw;te kai;su;einhai mew ti ajagow, einai devti hdu;eferon de;to; hdu; tou` ajagou, ekatevou de; aufoin melethn tina; einai kai; paraskuehn th~ kthsew~, thn men tou hde~ qhran, thn de;tou` ajagou~aufo;devmoi touto prwton hJsumfaqi hJmhvsumfh/...

KAL. Outw~ fhmi;

SW. "Iqi dh;va}kai;pro; tousde ejw;eJegon, diomologhsaiv moi, eijafta soi edoxa tote ajhqh`legein. eJegon depou ofi hJmen ojyopoiikh;ou[moi dokei`tevn einai ajl ejpeirix, hJl i;atrikh; legwn ofi hJmen toutou ouqerapeu; kai;thn fusin e;skptai kai; thn aijian w; prattei, kai;logon e;ei toutwn ekastou dounai, hJ i;atrikh;hJl e;era th~ hdonh~, pro; h; hJqerapeia; aujh/ejstin apasa, komidh/ajewnw~ ej aujh; efcetai, oufe ti thn fusin ske yamen; th~ hdonh~ oufe thn aijian, ajogw~ te pantapasin wJ epo~eipein ouJen diariqh;samen;, tribh/kai;ejpeirix/mnhhn monon swzomen; tou`eijvqoto~ gignesqai, w;dh;kai;porizetai ta; hdonav. taut ouh prwton skopei eijdokei`soi ilanw~ legesqai, kai;einaiv tine~ kai;peri;yuchn toiautai ajlai pragmateia;, aiJmen tecnikai;promh;eia; tina efousai tou beltistou peri;thn yuch;, aiJle; toutou men ojigwrou;ai, e;skennem;ai d au; w;per ekei, thn hdonhn monon th~ yuch~, tina aj aujh/tropon gignoit, hfi~ de;hJ beltion hJceirwn tw; hdonw;, oufe skopoumenai oufe melon auj tai~ ajlo hJcarixesqai monon, eife beltion eife ceiron. ejmoi;men gav, wKalliklei~, dokousiw te einai, kai;egw;gefhmi to;toiouton kolakeim einai kai;peri;swna kai;peri;yuchn kai;peri;ajlo ofou ah ti~ thn hdonhn qerapeu;/a;skptw~ e;wn tou`ajneiwonovte kai;tou`ceirono~: su; de;dh; poteron sugkatatikesai hJin peri; toutwn thn aujh; doxan hJajitih/...

KAL. Ouj egw;ge, ajla;sugcwrw, ifa soi kai;peranh/oJ logo~ kai;Gorgia/twde cariswmai.

honetan, hau bestetik zertan bereizten den jakinez. Hortaz, agian biak definitzea litzateke onena, lehen ni saiatu naizen moduan, eta definitu eta bi bizimodu horiek ba ote diren elkarrekin ados jarri ondoren, aztertu elkarrengandik zertan bereizten diren eta bietatik zeinetan bizi behar den. Agian oraindik ez dakizu zer esaten ari naizen.

Ka. – Ez, horixe.

So. – Argiago esango dizut bada. Zuk eta nik zerbait ona bade-la adostu dugunez eta zerbait atsegina, eta atsegina onaren desberdina dela, eta biotako bakoitzaren praktika bat badela eta lortzeko prozedura bat, alegia, atseginaren bilaketa alde batetik, onarena bestetik... Baina esaidazu lehenengo horretan bertan nirekin ados zauden ala ez. Ados al zaude?

Ka. – Ados nago.

So. – Aurrera, bada, hauei esaten nizkienetan ere ados zaudela esaidazu, orduan egia esan nuela baderitzozu. Sukaldaritza ez zaidala artea iruditzen nioen nonbait, eskarmentua baizik, medikuntza, ordea, badela artea, medikuntzak sendatzen duenaren izaera eta egiten dituen kausa aztertu dituela esanez, eta horietako bakoitzaren arrazioia eman dezakeela; bestea, ordea, bere zainketa guztia plazerari emanez, erabat bere bila doa besterik gabe, ez plazeraren izaera ezta kausa ere batere aztertu gabe, guztiz irrazionalki, konturik atera gabe esate baterako, ohitura eta eskarmentuz gordez bakarrik gertatu ohi denaren oroitzapena, eta horren bidez ematen ditu plazerak. Beraz, hauek azter itzazu aurretik egoki esanak baderitzezun, eta arimaren inguruan antzeko beste jarduera batzuk badiren, batzuk sistematikoak, arimaren inguruko onenaren ardura dutenak, besteak axolagabe horretaz, ariman plazera nola sortu aztertuta bakarrik, gorputzean bezala, eta plazeretatik hobe edo okerrago zein ote den aztertu gabe eta atsegin emateaz bakarrik arduratuz, besterik ez, hobe edo okerrago izanda ere. Nik uste, Kalikles, badirela horrelakoak, eta hori lausengua dela diot bai gorputzaren inguruan, bai arimaren inguruan, eta baita norbaitek bere plazera zaintzen duen beste ezeren inguruan ere, hobe eta okerragoa kontuan hartu gabe. Eta zu horien inguruan gure iritzi berekoa zara ala kontrakoa diozu?

Ka. – Nik ez diot kontrakorik, onartzen dut baizik, zure hitzaldia burutu dadin eta Gorgias honi atsegin eman diezaiodan.

SW. Poteron de;peri;men miæn yuchn eſtin touto, peri;de; duw kai;polla; ouk eſtin...

KAL. Ouk, aj la;kai;peri;duw kai;peri;pollav.

SW. Oukouñ kai;adrowi~ afa carizesqai eſti, mhden skopoumenon to;beltiston...

KAL. Oimai egwge.

SW. "Ecei~ ouh eipein aiſinev eiſin aiJepithdeusei~ aiJ touto poiouſai...mallon deveijboulei, ejnou`ejwtwno~, h)men afi soi dokh toutwn einai, faqi, h)d afi mhymh;faqi. prwton de;skeywv meqa thn aujhtikhw. oujdokei`soi toiauth ti~ einai, wKallikle~i~, thn hdonhn hJwn monon diwkein, a[llo d oujen frontizein...

KAL. "Emige dokei`

SW. Oukouñ kai;aiJoiaide aſasai, oion h.kiqaristikh;hJh toi~ ajwſin...

KAL. Naiv

SW. Tide;hJwn corwn didaskalia kai;hJwn di qurambwn poiksi~...oujtoiauth tiv soi katafaiwetai...h)hgh/ti frontizein Kinhsian ton Melhto~, opw~ ejrei`ti toiouton ofen afi oiJkouon- te~ beltio~ gignointo, h)ofi mellei carieisqai tw/oqlw/twn qeatwn...

KAL. Dhlon dh;toutoge, w\Swkrate~, Kinhsiou ge peri.

SW. Tide;oJpathr aujou Melh~.h)pro; to;beltiston blepwn ejlokei soi kiarwdein...hJekeino~ men ouje;pro; to;hdiston...hJia gar afwn tou; qeataw. aj la;dh; skopei: oupi; h{te kiarwdikh; dokei`soi paſa kai;hJwn diqurambwn poiksi~ hdonh~ carin huJhshqai...

KAL. "Emige.

SW. Tide;dh;hJsemh;auth kai;qaumasthyhJh~ tragwdia~ poiksi~, ef wJspoudaken..poterow eſtin auth~ to;epiceivhma kai; hJspoudhywJ soi;dokei, carizesqai toi~ qeatai~ monon, h)kai;diamauesqai, ejw ti aufoi~ hdu;men h)kai;kecarismewon, ponhron dey opw~ touto men mh;ejrei, ejjdevti tugcawei ajde; kai;wfelimon, touto de;kai;l exeikai;aſetai, ejante cairwsin ejante mhxpoterw~ soi dokei`pareskeuasqai hJwn tragwdiwn poiksi~...

So. – Eta hori arima bati buruz da, eta ez bi edo askori buruz?

Ka. – Ez; bi eta askori buruz ere bai baizik.

So. – Ezin al zaie bilduta daudenei batera atsegin eman, onena batere aztertu gabe?

Ka. – Hala uste dut nik.

So. – Esan al dezakezu, bada, hori egiten duten jarduerak zein diren? Are hobeto, nahi baduzu, nik galdetuta esan ezazu, zure iritziz, zein den jarduera horietako bat, eta ez dena esan ez dela. Lehenengo azter dezagun flautaren artea. Ez al deritzozu gure plazera bakarrik bilatzen duten horietako bat dela, Kalikles, beste ezertaz arduratu gabe?

Ka. – Hala deritzot nik.

So. – Eta ez horrelako guztiak, lehiaketetako zitara jotzea bezala?

Ka. – Bai.

So. – Eta zer koruen entrenatzea eta ditiranboen konposizioa? Ez al zaizu horrelakoa iruditzen? Melesen seme Kinesiasi³⁰ entzuleak hobekak bihurtzeko moduko zerbait esatea ardura zaiola uste al duzu bada, ala ikusleen jendetzari atsegin emango diena baizik?

Ka. – Hori behintzat nabarmen da, Sokrates, Kinesiasi buruz.

So. – Eta zer bere aita Meles? Zure ustez onenari begira abesten al zuen zitararen laguntzaz? Ala hark ez zion ezta atseginenari ere begiratzten? Ikusleak atsekabetzen baitzituen abestean. Azter ezazu bada; zure ustez zitararen laguntzaz abeste guztia eta ditiranboen konposizioa ez al dira plazerarako asmatu?

Ka. – Hala uste dut.

So. – Eta ohoragarri eta harrigarri horrek, esan ezazu, tragediaren konposizioak zer bilatzen du? Bere helburu eta ahalegin guztia, zuk uste duzun bezala, ikusleei atsegin ematea bakarrik al da, ala baita, zerbait beraientzat atsegin eta gustagarri izanda ere oker bada, ez esaten saiatzea ere, eta aitzitik zerbait desatsegin baina onuragarri egokitzen bada, hori esan eta abestea, ikusleei gustatu ala ez? Biotatik zertarako dago egokitu-ta tragedien konposizioa?

KAL. Dhlon dh;toutoge, w\Swkrate~, ofi pro; thn hdonhn mallon wfntai kai;to;carizesqai toi~ qeatai~.

SW. Oukoun to;toiouton, wKallikle~, efamen nundh;kol a-keian einai...

KAL. Panu ge.

SW. Fere dhyei[ti~ perieloi th~ poihsew~ pash~ tote melo~ kai;ton rldmon kai;to;metron, al lo ti hlogoi gignontai to;leipov menon...

KAL. Anagh.

SW. Oukoun pro; polun oflon kai;dhmon outoi legontai oiJ logoi...

KAL. Fhmiv

SW. Dhmgoria~ afa tivestin hpoihtikhv

KAL. Fainetai.

SW. Oukoun rltorikh;dhmgoria~ ah eif: hJoujrltoreuwin dokousivsoi oi.poihtai;ej~ toi~ qeatroi~...

KAL. "Emige.

SW. Nuñ afa hfei~ huJhkanen rltorikhw tina pro; dhmon toiouton oion paidwn te outou`kai; gunaikwn kai; ajdrwn, kai; doukwn kai; ejeuqerwn, hh ouj panu agameqa: kolakikh gar authw famen einai.

KAL. Panu ge.

SW. Eien: tivde;hJpro; ton Aqhnaïwn dhmon rltorikh;kai; tou; al lou~ tou; ej~ tai~ polesin dhmou~ tou; twñ ej euqerwn ajdrwn, tivpote hfin aut h ejtin...poterow soi dokousin pro; to; beltiston api;legein oiJrtore~, toutou stocazomenoi, ofw~ oiJ politai wJ beltistoi efontai dia;tou; autwn logou~, hJkai;outoi pro; to;carizesqai toi~ politai~ wJhmenoi, kai;efeka tou`igliou tou`autwn oj igwrounte~ tou`koinou, wJper paisi;prosomilousi toi~ dhmoi~, carizesqai autoi~ peirwmenoi monon, ejdevege beltiv ou~ efontai hJceivou~ dia;tauta, ouJlen frontizousin...

KAL. Ouj aploun efi touto ejwta~: eisi;men gar oiJkh dov menoi twñ politwn legousin al legousin, eisin de;kai;oiou~ su;lev gei~.

Ka. – Nabarmen da hori, Sokrates, plazerera eta ikusleei atsegin ematera jotzen duela gehiago.

So. – Eta horrelakoa ez al genuen oraintxe esaten, Kalikles, lausengua dela?

Ka. – Erabat.

So. – Segi, bada, norbaitek poesia guztia doinu, erritmo eta neurriaz biluzten badu, hitzak baino besterik ezer gelditzen al da?

Ka. – Ez, noski.

So. – Hitz horiek ez al dira jendetza handi eta herriaren aurrean esaten?

Ka. – Halaxe da.

So. – Orduan, poesia herri aurreko hitzaldi bat da.

Ka. – Hala dirudi.

So. – Hortaz, herri aurreko erretorika litzateke. Ala ez al zaizu iruditzen poetek teatroetan erretorika darabiltela?

Ka. – Niri, bai.

So. – Orduan, bilatu dugu orain herriarentzako erretorika bat, umeak, emakumeak eta gizonak batera, esklaboak eta libreak, eta batere gure gustukoa ez dena; lausengua dela baitiogu.

Ka. – Zeharo.

So. – Ea, bada; gure ustez zer ote da atenastarren herriari eta hirietako gizon libreen gainerako herriei zuzendutako erretorika hori? Zure ustez hizlariak beti onenari begira hitz egiten dute, beren hitzaldien bidez hiritarrak ahalik eta onenak bihurtzeko helburu daukatela, ala horiek ere hiritarrei atsegin ematera jotzen dute eta beren interesagatik interes komunaz arduratu gabe, herriekin umeekin bezala hitz egiten dute, bakarrik atsegin ematen saiatuz, axolarik gabe modu horretan hobeak ala okerragoak izango diren?

Ka. – Orain ere ez duzu ezer bakunik galdetzen, hiritarrez ardurata esaten dituzten hitzaldiak ematen dituztenak bai baitaude, baina zuk diozunak bezalakoak ere bai.

SW. Exarkei` eijgar kai;toutovejsti diploun, to;men eferon pou toutou kolakeia ai eihi kai;aijsca;dhmhgoria, to;d eferon kalon, to;paraskeuazein opw~ wJ beltistai efontai twñ politwñ aiJyucaiykai;diamavesqai legonta ta;beltista, eife hdiw eife ajdestera estai toi~ akouousin. ajl oujpwpote su;tauthn eide-thn rhtorikhw~ hlei[tina epei~ twñ rhtorwn toiouton eipein, tiv ouji;kai;ejmoi;auton efrasa~ tivejstin...

KAL. Alla;ma;Dia ouk efw egwgewsoi eipein twñ ge nuñ rhtorwn oujlewa.

SW. Tivdextwñ palaiwñ epei~ tina;eipein di ojtina aijian eousin Aqhnaioi beltio~ gegonewai, epeidh; ekeino~ hfxato dhmhgorein, ej tw~prosqen crown/ceirou~ ohte~...egw;men gar ouk oida tivejstin outo~.

KAL. TivdexQemistoklex ouk akouei~ ahdra ajgaqon gegonota kai;Kinwna kai;Miltiadh kai;Periklex toutoni;ton news-ti;teteleuthkota, ou|kai;su;ajhko~a~...

SW. Eijejstin ge, w`Kallikleis, hh proteron su;elege~ ajethw, ajhqhw, to;ta; epikunias~ ajopimplawai kai;ta; autou kai; ta; twñ alwn: eijde;mh;touto, ajl ojer ej tw~ustew/ogw/hjag kasqhmen hufei~ omologein<ofi ai~men twñ epikuniwñ plhroumenai beltio~ poioussi ton ajqrwpon, tauta~ men ajotelein, ai~de;ceirw, mh;touto de;tevw ti~ eihi<toiouton ahdra toutwn tina;`gegonewai` ouk efw egwge pw~ eipw.

KAL. All ejn zhth~ kal w~, eujhsei~.

SW. "Idwmen dh;outwsi;ajrewa skopoumenoi ei[ti~ toutwn toiouto~ gegonen: fere gar, oJagao; ajhr kai;epi;to;beltiston legwn, ajah legh/allo ti ouk eikh~ejrei; ajl ajoblepwñ provti... wJper kai;oiJaloi pawte~ dhmiourgoi;`bleponte~`pro; to;autwñ efgon ekasto~ ouk eikh~eklegomeno~ proferei `pro; to;efgon to; autwñ,` ajl opw~ ah eidovti autw~sch/touto ojeJgazetai. oion ej boulei ijlein tou; zwgrafou~, tou; oikodomou~, tou; nauphgou~, tou; allou~ pawta~ dhmiourgou~, ojtina boulei autwñ, wJ eij tav xin tina;ekasto~ ekaston tihsin oJah tiqh/kai;prosanagkazei to; eferon tw~eferw/prepon te einai kai;ajmottein, efw~ ah to;apan susthshtai tetagnemon te kai;kekosmhemon pragma; kai;oihte dh; alloi dhmiourgoi;kai;ou~ nundh;ejlegomen, oiJperi;to;swna, pai-

So. – Nahikoa. Hortaz, hori ere bikoitza bada, bi horietako bata lausengua litzateke eta herriarentzako erretorika itsusia, eta bestea ederra, hiritarren arimak ahalik eta onenak izatea lortzea eta gauza onenak esaten saiatzea, entzuleentzat atseginago edo desatseginago izanda ere. Zuk ez duzu inoiz, ordea, erretorika hori ikusi. Ala horrelako hizlari-rik aipatzea badaukazu, zergatik ez didazu esan zein den?

Ka. – Ala Zeus, ezin dizut aipatu hizlarietako inor, oraingoan artean ez behintzat.

So. – Eta zer? Antzinakoetako bat aipa al dezakezu, hura herri aurrean hitz egiten hasi zenetik, bere eraginez atenastarrek hobeak bihurtzeko motiboa izan dutenik, lehenago okerragoak izanda? Nik ez baitakit zein den hori.

Ka. – Zer, bada? Ez al duzu entzuten Temistokles gizon ona izan zela, eta Zimon, Miltiades eta hil berri den Perikles hori, zuk ere entzun diozuna?

So. – Lehenago aipatu duzun bertutea benetakoa baldin bada, Kalikles, alegia norberaren eta besteen desioak asebetetzea. Baina hori ez baldin bada, hurrengo hitzaldian adostera behartuta egon garena baizik –desioetako batzuek, asebetetzen direnean, gizakia hobe bihurtzen dutela, eta hauek burutzea dela arte bat, okerrago bihurtzen dutenak burutzea ordea ez–, ezingo nuke esan gizon horietako inor horrelakoa izan denik.

Ka. – Ondo bilatzen baduzu, ordea, aurkituko duzu.

So. – Ikus dezagun horrela pixkanaka aztertuz, horietako inor horrelakoa izan ote den. Ea, bada, onenaren bila hitz egiten duen gizon onak esaten dituenak, ausaz esan beharrean zerbaiti begira esango ditu ezta? Beste artisau guztiek bezala, bakoitza bere lanari begira, ez dio ausaz aukeratutako ezer eranstean, baizik eta bere lanak itxuraren bat eduki dezan asmoarekin. Horrela eskultoreak, arkitektoak, itsasontzi egi-leak edo gainerako artisau guztietatik nahi duzuna ikusi nahi baduzu, bakoitzak jartzen duen gauza bakoitza ordena batean jartzen duela ikusiko duzu, eta dena elkarrekiko egoki izan eta bat etortzera behartzen du, lan osoa ordenatuta eta antolatuta muntatu arte. Eta beste artisauek eta oraintxe aipatzen genituenek, gorputzaren inguruko gimnasia-irakasleek

dotri~~v~~ai te kai; i~~j~~troi~~y~~kosmou~~s~~i pou to; sw~~n~~a kai; suntat~~t~~ousin.
o~~m~~ologou~~n~~en ou~~f~~w tout e~~f~~ein h~~j~~lou~~f~~.

KAL. "Estw touto ou~~f~~w.

SW. Taxew~ a~~f~~a kai; kos~~m~~ou tucou~~s~~a oi~~k~~i~~a~~ crhsth; a~~h~~ ei~~h~~,
a~~j~~axi~~a~~~ de; mocqhrav.

KAL. Fhmiv

SW. Oujkou~~n~~ kai; ploio~~n~~ w~~s~~ autw~...

KAL. Naiv

SW. Kai; mh~~n~~ kai; ta; sw~~m~~ata v~~f~~amen ta; h~~u~~de~~t~~era...

KAL. Panu ge.

SW. Tiv~~d~~ h~~j~~yuchv~~a~~ a~~j~~axi~~a~~~ tucou~~s~~a e~~s~~tai crhsth~~y~~h~~j~~ taxewv
te kai; kos~~m~~ou tinov...

KAL. Anag~~k~~h e~~k~~ tw~~n~~ pros~~q~~en kai; touto sunom~~o~~logei~~n~~.

SW. Tivou~~n~~ o~~m~~ave~~s~~tin e~~j~~i tw~~/~~sw~~m~~ati tw~~/~~e~~k~~ th~~~~~ taxewv te
kai; tou kos~~m~~ou gignome~~n~~w~~/~~.

KAL. Ūgi~~v~~ian kai; i~~s~~cun i~~s~~w~ legei~.

SW. "Egwge. tivde; au~~t~~w~~/~~e~~j~~i th~~~~~yuch~~/~~e~~j~~gignome~~n~~w~~/~~e~~k~~ th~~~~~ tav
xew~ kai; tou~~^~~ kos~~m~~ou... peirw~~^~~ eu~~f~~ein kai; ei~~p~~ein w~~s~~per e~~k~~ei~~^~~ to;
o~~m~~oma.

KAL. Tivde; ou~~k~~ au~~t~~o~~;~~ legei~, w~~s~~ Sw~~k~~rate~...

SW. All ei~~|~~soi h~~d~~iow e~~s~~tin, e~~j~~w; e~~j~~w~~^~~ su; de~~v~~al~~h~~ me~~w~~ soi
dokw~~^~~ e~~j~~w; kal w~~~~~ legein, fa~~v~~i, ei~~j~~de; mh~~v~~e~~|~~ egce kai; mh; e~~p~~itrepe.
e~~j~~noi; gar dokei~~^~~ tai~~~~~ me~~n~~ tou~~^~~ sw~~m~~ato~ taxesin o~~m~~oma einai u~~g~~iei-
now, e~~j~~ ou~~|~~e~~j~~i au~~t~~w~~/~~h~~j~~u~~j~~ia gignetai kai; h~~a~~l~~h~~ ajreth; tou~~^~~ sw~~m~~a-
to~. e~~s~~tin tauta h~~j~~ou~~k~~ e~~s~~tin...

KAL. "Estin.

SW. Tai~~~~~ de~~v~~e th~~~~~ yuch~~~~~ taxesi kai; kos~~m~~h~~s~~esin nowi~~m~~ow te
kai; nowo~, o~~q~~en kai; nowi~~m~~oi gignontai kai; kos~~m~~ioi; tauta d e~~s~~tin
dikaiousu~~h~~ te kai; sw~~f~~rosu~~h~~. fh~~^~~ h~~j~~ou~~f~~.

KAL. "Estw.

SW. Oujkou~~n~~ pro~~;~~ tauta ble~~p~~wn o~~f~~h~~t~~wr e~~k~~ei~~n~~o~, o~~f~~ecnikov
te kai; a~~j~~aqov, kai; tou~~;~~ logou~ prosoi~~s~~ei tai~~~~~ yuca~~i~~~ ou~~;~~ a~~h~~ leg~~h~~/
kai; ta; praxe~~i~~~ a~~j~~asa~, kai; dw~~r~~on e~~j~~av ti didw~~/~~ dw~~s~~ei, kai; e~~j~~av ti

eta medikuek, gorputza antolatu eta ordenatzen dute. Ados gaude hori horrela dela ala ez?

Ka. – Hala izan dadila.

So. – Ordena eta antolaketa daukan etxea ona litzateke, desordenarekin txarra?

Ka. – Horixe.

So. – Eta itsasontzia ez al da berdin?

Ka. – Bai.

So. – Eta gure gorputzak ere, baietz diogu noski?

Ka. – Erabat.

So. – Eta arima, zer? Desordenarekin ona izango da, ala ordena eta antolaketa batekin?

Ka. – Aurrekoetatik derrigorrezkoa da hori ere onartzea.

So. – Zer izen dauka, bada, gorputzean ordena eta antolaketatik sortzen denak?

Ka. – Agian osasuna eta indarra diozu.

So. – Horiexek diot. Zer izen dauka, berriz, ordena eta antolaketatik ariman sortzen denak? Han bezala saia zaitez izena aurkitu eta esaten.

Ka. – Zergatik ez duzu zeuk esaten, Sokrates?

So. – Esango dut, bada, zuri atseginago bazaizu. Eta zuk, ederki diodala uste daduzu, baieztatu, bestela, ezeztatu eta ez iezadazu utzi. Nire ustez gorputzaren ordenen izena ‘osasuntsu’ da, eta hortik sortzen dira bertan osasuna eta gorputzaren gainerako bertuteak. Hala da ala ez?

Ka. – Halaxe da, bai.

So. – Arimaren ordenen eta antolaketan izena, orde, araua eta legea da, eta hortik bihurtzen dira zilegi eta zintzoak. Horiek dira justizia eta zentzutasuna. Baietz diozu ala ez?

Ka. – Hala bedi.

So. – Beraz, profesionala eta ona den hizlari hark, gauza horiei begira, esango dituen hitzaldiak arimek aplikatuko dizkie, eta bere ekintza guztiak, eta opariren bat emango badu, hala emango du ere bai, eta zer-

afairhtai, afairhsetai, pro; touto aji; ton noun efnw, ofw~ ah
 aujou toi~ politai~ dikaiousw men ej tai~ yuca~ gignhtai, aji-
 kix de; apallathtai, kai; swfroswn men egi gignhtai, akolasia de;
 apallathtai, kai; hJal h ajeth; egi gignhtai, kakia de; apin/
 sugcwrei~ hJouf.

KAL. Sugcwrw.

SW. Tivar ofelo~, w\Kallikle~, swmati ge kamonti kai;
 mocqhrw~ diakeimew/sitia pol la; didowai kai; ta; hJista hJpota; hJ
 al l ofiouñ, oñh; oñhsei aujo; eJq ofi pleon hJtoujantion kata ge
 ton dikaion logon kai; eJ atton...eJti tauta...

KAL. "Estw.

SW. Oujgar oimai lusitelei meta; mocqhria~ swmato~ zhñ
 ajqrw w/ ajagkh gar outw kai; zhñ mocqhrw~. hJouj outw~...

KAL. Naiv

SW. Oukoun kai; ta; epiqumia~ apopinplawai, oion
 peinwnta fagein ofon bouletai hJdiywnta piein, ugiawnta men
 ejwsin oiJatroi; wJta; poll aykamonta de; wJ epo~ eipein ouJlepot
 ejwsin ejpinplasqai wñ epiqumei..sugcwrei~ toutoge kai; sux.

KAL. "Egwge.

SW. Peri; de; yuchw, w\afiste, ouj oJaujo; tropo~...efw~ men
 ah ponhra; hJajoktovte ou sa kai; akolasto~ kai; adiko~ kai; ajov
 sio~, eifgein aujhn dei twñ epiqumiwñ kai; mh; epitrepain al l afta
 poiein hJaf wñ beltwn eJtai: fh; hJouf.

KAL. Fhmiv

SW. Outw gar pou aujh/afneinon th/yuch%.

KAL. Panu ge.

SW. Oukoun to; eifgein eJtin af wñ epiqumei kolazein...

KAL. Naiv

SW. To; kolazesqai afa th/yuch/afneinow eJtin hJhJkol a-
 sia, wJper su; nundh; wJ u.

KAL. Ouk oid afta legei~, w\Swkrate~, ajl al lon tina;
 ejwta.

SW. Outo~ ajhr ouj upomenei wfeloumeno~ kai; aujo; touto
 paswn peri; ouJlogo~ eJti; kolazomeno~.

bait kenduko badu, hala kenduko du ere bai, beti horri adi egonik, bere hirikideen arimetan justizia sor dadin asmoarekin, injustiziak, berriz, alde egin dezan, eta zentzutasuna sor dadin, neurrigabekeriak, ordea, alde egin dezan, eta gainerako bertutea sor dadin, gaiztakeria, berriz, irten dadin. Ados zaude ala ez?

Ka. – Ados nago.

So. – Zer onura dakarkio, bada, Kalikles, gorputz gaixo eta gaizki dagoenari jaki asko eta atseginenak, nola edariak ala beste edozer emateak, ez emateak baino gehiago inola ere lagunduko ez diona, ala gutxia ere arrazoi zuzenaren arabera? Hala al da?

Ka. – Hala izan dadila.

So. – Ez dut uste, bada, gizakiari gorputz txarrarekin bizitzea komeni zaionik. Horrela gaizki bizi behar baita derrigor. Ala ez al da hala?

Ka. – Bai.

So. – Eta medikuek ez al diote orokorrean gizaki osasuntsuari bere desioak betetzen uzten, adibidez goseak dagoenean nahi duen guztia jaten edo egarriak dagoenean edaten, gaixo dagoenari, ordea, ez diote esate baterako inoiz uzten nahi duenaz asebetetzen? Zu ere ados al zaude horretan?

Ka. – Ni, bai.

So. – Eta arimari buruz, bikain hori, ez al da berdin jokatu behar? Gaiztoa den bitartean, zentzugabe, neurrigabe, bidegabe eta erlijiogabe delako, desioetatik apartatu egin behar da, eta arima bera hobe bihurtzen duten gauzak baino besterik ez zaio egiten utzi behar. Baieztatzen duzu ala ez?

Ka. – Bai.

So. – Horrela arimarentzat berarentzat hobe delako?

Ka. – Erabat.

So. – Nahi duenetik apartatzea ez al da errieta egitea?

Ka. – Bai.

So. – Orduan arimarentzat errieta jasotzea neurrigabekeria baino hobe da, zuk oraintxe kontrakoa uste bazenuen ere.

Ka. – Ez dakit zer esaten ari zaren, Sokrates, beste norbaiti galde iezaiozu.

So. – Gizon honek ez du jasaten laguntza jasotzea ezta, elkarriketaren gaia den hori berari gertatzen bazaio ere, errieta jasotzea ere.

KAL. Oujle ge moi me lei oulen w^h su; legei~, kai; tautav soi
Gorgiou carin apekrinawhn.

SW. Eien: tivouh dh; poihsomen...metaxu; ton logon katalu-
men...

KAL. Aufo; gnwsh/

SW. All ouje; tou; muyou~ fasi; metaxu; qemi~ einai kata
leipein, all epiqenta~ kefalhn, ita mh; aheu kefalh~ periik/ apov
krinai ouh kai; ta; loipav ita huiⁿ o. llo go~ kefalhn labh/

KAL. Ōw~ bixio~ ei, w\Swkrate~. ean de; ejmoi; peiqh/ ejasei-
cairein touton ton logon, hlkai; allw/tw/dialexh/

SW. Tiv ouh allo~ ejelwei...mh; gar toi afelh'ge ton logon
katalipomen.

KAL. Aufo; de; ouk ah duraio dielqein ton logon, hlegwn
kata; sauton hlapokrinomeno~ sautw%.

SW. "Ina moi to; tou` Epicarmou genhtai, a)pro; tou` duw
ahdre~ e)legon, Eei+ w^h ilano; genwmai. a)ar kinduneuwi ajag-
kaiotaton einai oufw~. eijmentoi poihsomen, oimai egwge crhñai
panta~ huiⁿ filonikw~ e)cein pro; to; ejlenai to; ajhqe; tivestin
peri; w^h legomen kai; tiyeudo~: koinon gar a)gaqon apasi faneron
genesqai aufoxdicimi men ouh tw/ logw/ egw; wJ ah moi dokh'e)cein:
ejan dextw/ ufwⁿ mh; ta; o)ita dokw' o)tologein ejnautw/ crh; ajtilam-
banesqai kai; ejegcein. ouje; gar toi egwge ejfw; legw a)legw,
ajla; zhtw` koinh/ meq ufwⁿ, wste, ah ti; faimhtai legwn o)Jan
fisbhtwⁿ ejmoyegw; prwto~ sugcwrhsomai. legw mentoi tauta, ejj
dokei` crhñai diaperanqhñai ton logon: ejjde; mh; boulesqe, ejmen
h)h cairein kai; apiwmen.

GOR. All ejmoi; men oujdokei, w\Swkrate~, crhñai pw apiev
nai, ajla; diexelqein se ton logon: faimetai de woi kai; toi~ a)loi~
dokein. boulomai gar egwge kai; aufo; akousaisvou autou` diow-
to~ ta; epiloipa.

SW. Alla; men dhw\Gorgia, kai; aufo; hdew~ men ah Kalli
klei` toutw/ e)fi dielegomhn, ew~ aufw/thn tou` Amfiono~ apedwka
r)l)sin ajti; th~ tou` Zhyou: epeidh; de; suyw\Kalliklei~, ouk ejjev
lei~ sundiaperanai ton logon, ajl ouh ejmou'ge akouwⁿ epilam-
banou, ejan tivsoi dokw` mh; kalw~ legein. kai me ejan ejelagch/,

Ka. – Esaten dituzunetatik ez zait ezer ere axola, eta Gorgiasen-gatik erantzun dizkizut galdera horiek.

So. – Ederki. Zer egingo dugu bada? Elkarrizketa erdian moztuko dugu?

Ka. – Zeuk jakingo duzu.

So. – Baina diotenez, ez da zilegi erdian uztea ezta ipuinak ere, burutu behar dira, buru gabe ibil ez daitezen hor zehar. Falta diren galde-rak ere erantzun itzazu, bada, gure hitzaldiak burua har dezan.

Ka. – Zein bortitza zaren, Sokrates. Kasu egin nahi badidazu, hitzaldi hori pikutara bidaliko duzu edo beste norbaitekin hitz egin ezazu.

So. – Beste nork nahiko du bada? Ez dezagun hitzaldia burutu gabe utzi.

Ka. – Zuk zeuk ezingo zenuke hitzaldia bukatu zeure kasa hitz eginez edo zeure buruari erantzunez?

So. – Epikarmorena³¹ niri ere gerta dakidan, «lehen bi gizonek esaten zituztenak» esateko nahikoa izatea bat izanda ere. Hala ere, balite-ke hori guztiz beharrezkoa izatea. Baina egin behar badugu, nire ustez denok lehiatu behar dugu esaten ditugunen artean zer den egia eta zer gezurra jakiteko, hori argi gelditzea denontzat ona baita. Nire iritzia- ren arabera jarraituko dut hitzaldiarekin; baina zuetako norbaitek ez direnak onartzen ditudala uste badu, kontra egin eta ezeztatu behar nau. Nik neuk ere ez baitut jakinaren gainean hitz egiten, aitzitik, zuekin batera bila ari naiz; horregatik nirekin ados ez dagoenak zerbait esaten duela badirudi, nik neronek emango dut amore lehenengo. Hala ere, hau diot hitzaldia burutu behar dela uste baldin baduzue; eta ez baduzue nahi, bidali deza- gun jada pikutara eta goazen.

Go. – Niri, ordea, ez zait iruditzen oraindik alde egin behar dugu- nik, Sokrates, hitzaldia burutu behar duzula baizik. Eta uste dut besteak ere iritzi berekoak direla. Nik neuk zuri entzun nahi dizut falta dena haus- nartzen.

So. – Baina nik, Gorgias, gustura hitz egingo nuke oraindik Kalikles honekin, Zetoren pasartearen truke Anfionena eman arte; baina zuk, Kalikles, hitzaldia nirekin batera burutu nahi ez duzunez, entzuten didazun bitartean zerbait ederki ez diodala baderitzozu, moztu iezadazu; eta ezeztatzen banauzu, ez naiz zurekin haserretuko,

ouk ajqesqhsomaivsoi wšper su;ejniavajlla;megisto~ eujrgeth-
par ejnoi;ajagegrayh/

KAL. Lege, wjaqevaufo; kai;peraine.

SW. "Akoue dh;ej ajch~ ejnou`ajal abonto~ ton logon. «Ara to; hdu; kai; to; ajqon to; aufovestin... < Oujtaufon, wJ egw; kai; Kalliklh~ wiloghsamen. < Pteron de;to;hdu;efeka tou`ajqou`prakteon, hto;ajqon efeka tou`hdev... < To;hdu;efeka tou`ajqou` < Ūdu;devestin touto ou|paragenomenou hdowna, ajqon de; ou|paronto~ ajqoivešmen... < Pawu ge. < Alla;mh ajqoiwegešmen kai;hlei~ kai;takla panta oš ajqaveštin, ajeth~ tino~ para genomenh... < "Emoige dokei` ajagkaiōn einai, w\Kalliklei-. < Alla;men dh;hge ajeth;elastou, kai;skeuou~ kai;swmato~ kai; yuch~ au\kai; zwou pantou, oujtw/eikh/kal lista paragignetai, ajlla; taxei kai; ojgothti kai; teonh/ hfi~ elastw/apodewotai aufwñ; aka eštin tauta... < Egw;men gar fhmi. < Taxei aka tetag menon kai; kekosmhmenon eštin hJajeth; elastou... < Failm ah egwge. < Kosmo~ ti- afa eggenomeno~ ej elastw/oJelastou oij keio~ ajqon parevei ekaston twñ oitwn... < "Emoige dokei. < Kai; yuch; afa kosmon efousa ton eauth~ ajeiwn th~ ajkosmtou... < Anagkh. < Alla;mh hge kosmon efousa kosmia... < Pw~ gar ouj mellei... < Ū devege kosmia swfrwn... < Pollh; ajagkh. < Ū afa swfrwn yuch;ajaghegw;men ouk efw para;tauta ajlla fawai, w\ file Kalliklei-: surd eijepei-, didaske.

KAL. Leg , wjaqev

SW. Legw dh;oñ, eijh swfrwn ajaghevestin, hJoujantion th/ swfroni peponquia kakhvestin: hh de;auth hJafwrn te kai;ajkov lasto~. < Pawu ge. < Kai;mh ošge swfrwn ta;proshkonta prattoi ah kai;peri;qeou; kai;peri;ajqrwpou~: oujgar ah swfronoi ta;mh;proshkonta prattwn... < Anagkh taut einai oufw. < Kai;mh peri;men ajqrwpou~ ta;proshkonta prattwn dikai ah prattoi, peri;de;qeou; ošia: ton de;ta;dikaia kai;ošia prattonta ajagkh dikaion kai;ošion einai. < "Esti tauta. < Kai;men dh;kai;ajdreio~ ge ajagkh: oujgar dh;swfrono~ ajdrovestin oufe diwkein oufe feuvgein ahmh;proshkei, ajl a}dei kai;pragmata kai;ajqrwpou~ kai;hdona; kai;lupa~ feugein kai;diwkein, kai;upomewonta karterein opou dei: wšte pollh;ajagkh, w\Kalliklei-, ton swfrona, wšper

zu nirekin bezala, aitzitik, nire ongile handiena bezala inskribatuko zaitut.

Ka. – Hitz egin ezazu zuk, adiskide, eta burutu.

So. – Entzuidazu, bada, hitzaldia hasieratik errepikatzen. Atseгина eta ona gauza bera al dira? – Bera ez, Kaliklesek eta nik adostu dugunez. – Atseгина onagatik egin behar da ala ona atseginagatik? – Atseгина, onagatik. – Baina atseгина, daukagunean gozatzea eragiten digun hori da, eta ona, daukagunean onak izatea eragiten diguna. – Erabat. – Baina bertuteren bat edukita gara onak gu eta onak diren gainerako guztiak ere bai? – Niri beharrezkoa iruditzen zait, Kalikles. – Baina gauza bakoitzaren bertutea, tresna, gorputz, arima edo edozein animaliarena ere, ez dago beregan ausaz modu ederrenean, ordena, zuzentasun eta teknika batez baizik, horietako bakoitzari eman zaiona. Hala al da? – Nik hala diot. – Bakoitzaren bertutea ordenak ordenatuta eta antolatuta al dago? – Hala esango nuke nik. – Orduan, gauza bakoitzaren barruan sortutako eta bakoitzaren berezko antolaketa batek bihurtzen du on gauzetako bakoitzatza? – Hala uste dut nik. – Eta, orduan, bere antolaketa daukan arima antolatu gabea baino hobea izango da? – Derrigor. – Baina antolaketa daukana antolatua da? – Nola ez da izango bada? – Eta antolatua, zentzuduna? – Oso beharrezko. – Orduan arima zentzuduna ona da. Nik ezin dut horien aurka bestelakorik esan, Kalikles maitea; zuk esan badezakezu, azaldu ezazu.

Ka. – Jarraitu hitz egiten, adiskide.

So. – Bada, nik diot arima zentzuduna ona bada, zentzudunaren kontrakoa daukana txarra dela; hori zentzugabe eta neurrigabea zen. – Guztiz. – Eta gizaki zentzudunak gauza egokiak egiten ditu jainko eta gizakiekiko; ez bailitzateke zentzudun izango gauza desagokiak eginez? – Horrek hala izan behar du. – Eta, noski, gizakiekiko egokiak eginez bidezkoak egingo lituzke, jainkoekiko erlijioak agindutakoak. Eta bidezkoak eta erlijiozkoak egiten dituen derrigor bidezko eta erlijiozko izatea. – Hala da. – Eta benetan ausarta ere bai derrigor; gizon zentzudunak ez baitu ezer desagokirik ez jazarri ezta ihes egiten ere, aitzitik ihes egin edo jazarri behar diren gauzak, gizakiak, plazerak eta atsekabeak bakarrik, eta behar den tokian eusten dio jasanez. Horregatik guztiz derrigorrezkoa da, Kalikles, zentzuduna bidezkoa, ausarta eta erlijiozkoa izanda, gizon ona ere izatea erabat, azaldu dugun bezala, eta gizon onak ondo eta ederki egitea egiten dituenak, eta ondo

dihlqomen, dikaion ofta kai; ajdreion kai; ofion aqagon andra einai telew~, ton de; aqagon eu'te kai; kalw~ pratein a)h prath/ ton d eu'prattonta makariow te kai; euqlaimona einai, ton de; ponh ron kai; kakw~ prattonta aqlion: oufo~ d a)h ei)h o)ejantiw~ efwwn tw/swfroni, o)h kolvasto~, o)h su; ephwei~.

Egw; men ouh tauta oufw tiqenai kai vfhmi tauta a)hqh~ einai: eijde; e)stin a)hqh~, ton boulomenon, wJ e)phen, euqlaimona einai swfrosunhn men diwkteon kai; a)skhteon, a)kolasion de; feukteon wJ e)pei podwn e)kasto~ h)w~, kai; paraskeuasteon mav lista men mhden dei)sqai tou kolazesqai, e)an de; dehqh/h)aufo; h) a)llo~ ti~ twn oi)keiwn, h)ijliw~ h)poli~, epiqeteon dikhn kai; kolasteon, eij me)lei euqlaimwn einai. oufo~ e)noige dokei~ oJ skopo; einai pro; o)h bleponta dei'zhn, kai; panta eij touto ta; auJ tou sunteiwonta kai; ta; th~ polw~, o)fw~ dikaiosunh parestai kai; swfrosunh tw)makariw me)lonti e)sesqai, oufw pratein, ouk epiqumia~ ejvnta a)kolastou~ einai kai; tauta~ epiceirounta plhroun, a)h)wuton kakw, lhstou~ bion zwnta. oufe gar a)h a)lw/ a)jqrwv/prosfilh; a)h ei)h o)toiouto~ oufe qew~ koinwnei)n gar a)lwato~, o)w/de; mh; e)h koinwnia, filia ouk a)h ei)h. fasi; d oi)J sofoi;w/Kallikleio~, kai; ou)ranon kai; gh) kai; qeou; kai; a)jqrwv pou~ thn koinwnian sunewein kai; filian kai; kosmiothta kai; swfrosunhn kai; dikaiothta, kai; to; o)lon touto dia; tauta kosmon kalousin, w)edaire, ouk a)kosmian ouje; a)kolasion. su; devmoi dokei~ oujprosewein ton nou) toutoi~, kai; tauta sofo; w)h, a)lla; lelhqew se ofi h)jsoth~ h)gewmetrikh; kai; e)h qeoio~ kai; e)h a)jqrwv poi~ mega duwatai, su; de; pleonexia oi)ei dei) a)skei)h: gewmetria~ gar a)melei~. e)en: h)jelegkteo~ dh; oufo~ o)llogo~ h)h) e)stin, wJ oujdikaiosunh~ kai; swfrosunh~ kthsei euqlaimone~ oi)J eujdaimone~, kakia~ de; oi)J a)qlioi, h)ejjoufo~ a)hqhve)stin, skepteon tita; sunbaironta. ta; prosqen e)keina, w)Kallikleio~, sunbairai panta, ef oi) su)me hfou ei)spoudazwn legoimi, legonta ofi kath gorhteon ei)h kai; au)ou kai; u)fo~ kai; edairou, e)w ti a)likh/kai; th/ r)ltorikh/epi; touto crhsteon: kai; a)Pwlon ai)scunh/w)u sugwrein, a)hqh`afa hn, to; einai to; a)likei)h tou a)likeisqai o)w)per ai)scion tosoutw kakion: kai; ton me)lonta o)q~w~ r)ltorikon e)sesqai dikaion a)fa dei' einai kai; episthmona twn dikaiwn, o)au Gorgian e)h Pwlo~ di ai)scunhn o)ologhsai.

jokatzen duena zorioneko eta zoriontsu izatea, gaiztoa eta gaizki jokatzen duena, berriz, zoritxarreko; hori litzateke zentzudunaren kontra egoeran dagoena, neurrigabea, zuk goresten zenuena.

Nik, beraz, horiek hola ezartzen ditut eta horiek egia direla diot; eta egia badira, dirudienez zoriontsu izan nahi duenak zentzutasuna bilatu eta praktikatu behar du, neurrigabekeriari, ordea, ihes egin behar dio ahal duen azkarren gutako bakoitzak, eta batez ere zigorraren inolako beharrik ez edukitzeko prestatu behar du, eta berak edo etxeko beste norbaitek, norbanakoak edo hiriak behar izango balu, zehapena ezarri behar zaio eta zigortu, zoriontsu izateko asmorik badu. Nire ustez, hori da berari begira bizi behar den helburua, eta norberaren eta hiriaren indar guztiak horretara zuzenduta, zorioneko izan nahi duenak justizia eta zentzutasuna eduki dezan, horrela jokatu, desioei neurrigabe izaten utzi gabe eta asebetetzen saiatzeagatik, amaigabeko gaitza dena, lapurraren bizimodua egin gabe. Horrelakoa ez bailitzateke lagunkoi ez beste gizaki batentzat ezta jainko batentzat ere, elkarrekin aritzeko ez delako gai, eta bizikidetzarako gaitasunik ez duenak, laguntasunerako ere ez du. Eta jankintsuek diote bizikidetzak, laguntasunak, antolaketak, zentzutasunak eta justiziak gobernatzen dituztela zerua, lurra, jainkoak eta gizakiak, eta horregatik osotasun horri kosmos (antolaketa) deitzen diote, lagun, ez anabasa ezta neurrigabekeria ere. Nire ustez, zuk ez diezu gauza hauei arretarik jartzen, eta hori jakintsu izanda, aitzitik ez zara konturatu berdintasun geometrikoak ahalmen handia daukala jainko eta gizakiengan, zuk ordea handinahia praktikatut behar dela uste duzu, geometriaz arduratzen ez zarelako. Ederki, bada; edo arrazoiketa hori ezeztatu behar dugu, alegia zoriontsuak justizia eta zentzutasuna lortzeagatik direla zoriontsu, eta zoritxarrekoak gaiztakeria lortzeagatik, edo, hori egia bada, ondorioak zein diren aztertu behar da. Aurreko haiek guztiak ondorioztatzen dira, Kalikles, beraiei buruz serio ari ote nintzen galdetzen zenidala, bidegabe jokatuz gero norbera, semea eta laguna salatu behar direla nioenean eta erretorika horretarako erabili behar dela. Eta Polok, zure ustez, lotsagatik onartzen zituenak egia ziren, orduan, alegia, bidegabekeria egitea jasatea baino lotsagarriago den heinean okerrago dela ere bai; eta erretorikoa zuzentasunez izan nahi duenak bidezkoa izan behar duela, eta bidezko gauzak ezagutu behar dituela; Polok, bere aldetik, Gorgiassek lotsagatik onartu zuela zioena.

Toutwn de; oufw~ ejontwn skeywneqa tivpot ejstin a)su; ejnoi;ojheidizei~, aka kalw~ legetai hJoul wJ afa ejw;ouj oiout ejni;bohqhšai oufe ejnautw/oufe twñ filwn ouyleni;ouje;twñ oij keiwn, oujl ejkswsai ej twñ megistwn kindunwn, ejni;de;epi;tw/ boulomenw/wšper oi.štimoi tou ejjelvonto~, ajte tuptein boulhtai, to;neanikon dh;touto to;tou sou logou, epi;kovrh~, ejnte crhmat afaireiškai, ejnte ejkballein ej th~ polwew~, ejnte, to;ešcaton, ajpokeinai: kai;oufw diakeiškai pantwn dh;aišciston ejstin, wJ oJso; logo~. oJde;dh;ejno; ošti~, pollaki~ men hllh eifhtai, ouylen de;kwlui kai;efi legesqai: Oufhmi, wKallikleĩ~, to;tuptesqai epi;kovrh~ ajlikw~ aišciston einai, ouylege to;temesqai oufe to;swna to;ejno oufe to;ballantion, ajla;to;tuptein kai;ejne; kai;ta;ejna;ajlikw~ kai;temein kai;aišcion kai;kakion, kai;kluptein ge afa kai;ajdrapodizesqai kai;toicwrucein kai;sulhbdhn ofiouñ ajlikein kai;ejne;kai;ta;ejna;tw/ajlikouñti kai;kakion kai; aišcion einai hlejnoi;tw/ajlikoumenw/tauta hmiñ ašw ejkei ej toi~ prosqen logoi~ oufw fanenta, wJ ejw;legw, katevetai kai;deutetai, kai;eijagroikoterow ti eipein ejstin, sidhroi~ kai;ajlamantiv noi~ logoi~, wJ gouñ aj doxeien outwsivou; su;eijnh;lusei~ hJsou ti~ neanikwtero~, ouj oiout te allw~ legonta hJwJ ejw;nuñ legw kalw~ legein: epei;ejnoige o.šuto; logo~ ejstin ajivofi ejw;tauta ouk oida ofw~ efei, ofi mentoi wJ ejw;ejtetuchka, wšper nuñ, ouj dei; oiout ejstin allw~ legwn mh;oujkatagelasto~ einai. ejw;men ouñ autiçhmi tauta outw~ ekein: eijde;oufw~ efei kai;megiston twñ kakwn ejstin hJajlikia tw/ajlikouñti kai;efi toutou meizon megistou ofto~, eijoiout te, to;ajlikouñta mh;didwai dikhn, tiwa aj bohqeian mh;dunameno~ ajqrwpo~ bohqein eautwkatagelasto~ aj th/ajhqeia/eiñ...aka oujtauthn, hfi~ ajotreyei thn megisthn hJtwñ blabhn...ajla;pollh;ajagkh tauthn einai thn aišcisthn bohqeian mh;dunasqai bohqein mh te autw/mhte toi~ autou filoi~ te kai;oij keiwi~, deuteran de;thn tou deuteroi kakou~kai;tritwn thn tou tritou kai;talla outw~: wJellastou kakou megeqo~ pefuken, outw kai;kallo~ tou dunaton einai ef ekasta bohqein kai;aišcun th mhvaka allw~ hJoutw~ efei, wKallikleĩ~...

KAL. Ouk allw~.

SW. Duoñ ouñ oftoin, tou ajlikein te kai; ajlikeiškai, meizon mew famen kakon to;ajlikein, e[atton de;to;ajlikeiškai. tiv

Hori guztia horrela izanda, azter dezagun gaitzesten didazuna zer ote den, ondo esanda dagoen ala ez, nik ezin diodala ez neure buruari ez nire lagunetako edo etxekoetako inori lagundu ezta arrisku handienetatik libratu ere, aitzitik nahi duenaren eskuetan nagoela, eskubide gabekoak bezala, masailean jo nahi banau –zure hitzaldikoa da esaera ausart hori–, edo ondasunak kendu, edo hiritik bota edo akabatu, eta hori azkena da. Eta zure hitzaldiaren arabera, egoera horretan egotea guztietatik lotsagarriena da. Nire iritzia zein den askotan esan da jada, baina ez dago oztoporik berriro esateko. Masailean bidegabe kolpea jasotzea ez dela lotsagarriena diot, Kalikles, ezta nire gorputzak edo poltsak ebakirik jasatea ere; aitzitik, ni eta nire gauzak bidegabe jo edo ebakitzea lotsagarriago eta okerrago dela bidegabekeria egiten duenarentzat niretzat baino, bidegabekeria jasaten dudanarentzat; eta baita niri lapurtzea eta esklabo bihurtzea, etxean lapurreta egitea eta, labur esanda, niri edo nire gauzei edozein bidegabekeria egitea. Hauek guztiak, nik diodan bezalaxe, han gora-gorago aurreko arrazoiketetan agertu zaizkigunak, burdina eta altzairuzko arrazoiketez lotu eta kateatuta daude, esateko pixka bat zakarra bada ere, hala dirudite behintzat, eta zuk edo zu baino oldarkorrago batek askatzen ez baditu, ezin du bestela ondo hitz egin, nik orain hitz egiten dudan bezala ez bada; nik beti arrazoiketa bera baitaukat, alegia nik ez dakidala gauza horiek nola diren, baina topatu ditudanetatik inork ezin duela bestela hitz egin barregarri gelditu gabe, orain zuek bezala. Nik, beraz, horiek horrela direla ezartzen dut berriro. Eta horrela badira eta bidegabe jokutzen duenarentzat bidegabekeria gaitz handiena bada eta handiena izanda ere hori baino are handiago, ahal bada, bidegabe jokutzen duenak zehapenik ez ematea bada, zein litzateke laguntza hori, gizon batek laguntza hori bere buruari ezin badio eman, gizon hori benetan barregarri geldituko litzatekeela? Ez al da hori, gure kalte handiena apartatuko duena? Beraz, guztiz beharrezkoa da laguntza hori ez norberari ez norberaren lagun edo etxekoei ezin eramatea izatea lotsagarriena, bigarren lotsagarrien bigarren gaitzaren aurkakoa, eta hirugarren hirugarren gaitzaren aurkakoa eta horrela gainerakoak ere; gaitz bakoitzaren tamainaren adinakoa da bere aurka lagundu ahal izatearen edertasuna ere, eta ezin izatearen lotsa. Bestela ala horrela al da, bada, Kalikles?

Ka. – Ez da bestela.

So. – Bi izanik, bidegabekeria egitea eta jasatea, egitea gaitz handiagoa dela diogu, txikiagoa jasatea. Hortaz, zer baliabide lortuta lagun-

ouh aḥ paraskeuasaweno~ aḥqrwpo~ bohqhseien auḥw/wḥte ajn-
fotera~ ta; wfelixa~ tauta~ eḥein, thw te apo; tou mh; ajlikein kai;
thn apo; tou mh; ajlikeisqai... potera duwamin hḥboulhsin... wḥe de;
legw: poteron eḥan mh; boulhtai ajlikeisqai, ouk ajlikhsetai, hḥeḥan
duwamin paraskeuashtai tou mh; ajlikeisqai, ouk ajlikhsetai...

KAL. Dhlon dh;toutoge, ofi eḥan duwamin.

SW. Tivde;dh;tou ajlikein... poteron eḥan mh; boulhtai ajlikein,
iḥanon tout eḥstin <oujgar ajlikhsei< hḥkai; epi;touto dei duwamin
tina kai; teonhn paraskeuasasqai, wḥ, eḥan mh; maqh/auḥa; kai;
ajkhsh/ajlikhsei... tivouk auḥtogevmoi touto apekrinw, wḥKalliv
klei~, poteron soi dokoumen oj qw~ ajagkasqhnai omologein eḥi
toi~ eḥprosqen logoi~ eḥgwte kai; Pwl o~ hḥlou hḥlika wḥologhsa-
men mhdeḥa boulomenon ajlikein, ajl akonta~ tou; ajlikounta~
panta~ ajlikein...

KAL. "Estw soi touto, wḥSwkrate~, ouḥw~, iḥa diaperanḥ/
ton logon.

SW. Kai; epi;touto aḥa, wḥ eḥpiken, paraskeuasteon eḥsti;
duwamin tina kai; teonhn, ofw~ mh; ajlikhsomen.

KAL. Pawu ge.

SW. Tivouh pot eḥstin teonh th~ paraskeuh~ tou mhden ajli-
keisqai hḥwḥ oj igista...skeyai eijsoi; dokei hḥper ejnivejmoi; men
gar dokei hḥde; hḥaution aḥcein dein eḥi thḥpolei hḥkai; turannein, hḥ
th~ uparcoush~ politeia~ eḥfairon einai.

KAL. Ora~, wḥSwkrate~, wḥ eḥgw; eḥtoimoveijni epainein, aḥ
ti kalw~ legḥ... toutovmoi dokei~ pawu kalw~ eijhkenai.

SW. Skopei dh;kai; tode eḥan soi dokw`eu legein. filo~ moi
dokei eḥkasto~ eḥlastw einai wḥ oiḥw te malista, ofper oi pal aioiv
te kai; sofoi; legousin, o bḥtio~ tw oḥtiw/oujkai; soix.

KAL. "Emige.

SW. Oujkouh ofou turannov eḥstin aḥcwn agrio~ kai; apaiv
deuto~, eifiti~ toutou eḥi thḥpolei polu; bel tiwn eif, foboito dhḥpou
aḥ aution o turanno~ kai; toutw eḥj apanto~ tou nou ouk aḥ pote duv
naito filo~ genesqai...

KAL. "Esti tauta.

duko lioke gizakiak bere buruari bi laguntza hauek edukitzen, bidegabekeriarik ez egitetik libratzen duena eta ez jasatetik libratzen duena? Boterea ala nahia? Zentzu honetan diot: bidegabekeriarik ez badu jasan nahi, ez du jasango, edo bidegabekeriarik ez jasateko boterea lortzen badu, ez du jasango?

Ka. – Nabarmen da hori, noski, boterea lortzen badu.

So. – Eta bidegabekeria egitea zer? Bidegabekeriarik ez badu egin nahi, hori nahikoa izango al da –ez baitu bidegabekeriarik egingo– ala horretarako ere botere eta arteren bat lortu behar al da, botere eta arte horiek ikasi eta praktikatzen ez baldin baditu, bidegabekeria egingo duenarik? Zergatik ez didazu horixe bera erantzuten, Kalikles? Zure ustez, aurreko arrazoiketetan Polo eta ni honako hau zuzen adostera behartuta egon gara edo ez, hots, inork ez duela nahita bidegabekeriarik egiten adostu dugunean, baizik eta bidegabekeriarik egiten duten guztiek nahi gabe egiten dutela?

Ka. – Hori ere onartzen dizut, Sokrates, arrazoiketa burutu dezazun.

So. – Orduan, dirudienez, horretarako ere botere eta arteren bat lortu behar da, bidegabekeriarik egin ez dezagun.

Ka. – Erabat.

So. – Hortaz, bat ere ez edo ahalik eta bidegabekeria gutxien jasatea lortzeko artea zein da? Azter ezazu niri iruditzen zaidan bera ote den. Honako hau iruditzen baitzait niri: edo norberak agindu behar hirian edo tiranoa izan edo dagoen gobernuaren lagun izatea.

Ka. – Ikusten duzu, Sokrates, laudatzeko prest nagoela zerbait ondo esaten baduzu? Hori oso ondo esan duzu nire ustez.

So. – Azter ezazu, bada, zure ustez honako hau ere ondo esaten ote dudan. Nire ustez bakoitza bere antzekoa denaren ahalik eta lagun handiena da, antzinakoek eta jakintsuek zioten bezala. Zure ustez ez?

Ka. –Nire ustez ere bai.

So. – Beraz, tirano basati eta hezigabeak agintzen duen hirian norbait bera baino askoz hobea balitz, tiranoa noski bere beldur litzateke eta ezingo luke inoiz arima osoz bere laguna izan?

Ka. – Hala da.

SW. Oujlevge ei[ti~ polu; faulotero~ eiñ, ouñ añ oufo~: katafronoi'gar añ aujou'ou'uvanno~ kai;ouk añ pote wJ pro; fiv lon spoudaseien.

KAL. Kai;taut ajhqh.

SW. Leipetai dh; ekeinò~ monò~ aqio~ logou filo~ tw/ toiouw/oj añ ouhgh~ wñ, tauja; yegwn kai; epainwñ, ejjelh/ aqcesqai kai;upokeisqai tw/aqconti. oufo~ mega ej tauth/th'pov lei dunhsetai, touton oulei; caivwn ajlikhsei. ouj oufw~ epei...

KAL. Naiv

SW. Eijafa ti~ ejnohseien ej tauth/th'povei twñ newn, Etiv na añ tropou ejw;mega dunainhn kai;mhdeiv me ajlikoi.Eaufh, wJ epiken, aufw'odovestin, euju; ej neu ejizein auon toi~ auoi~ caivein kai;aqcesqai tw/despoth/ kai;paraskeuazein ofw~ ofi mavista ofnio~ eñtai ekeinw/ouj oufw~...

KAL. Naiv

SW. Oukouñ toutw/to;men mh;ajlikeisqai kai;mega dunasqai, wJ oJutero~ logo~, ej th'povei diapepraxetai.

KAL. Panu ge.

SW. «Ar ouñ kai;to;mh;ajlikein...h'pol lou`dei, eiper ofnio~ eñtai tw/aqconti ofti ajlikw/kai;para;toutw/mega dunhsetai..aj l oimai egwge, pañ toujantion outwsi;h'paraskeuh;eñtai aufw'epi; to;oiw/te einai wJ pleista ajlikein kai;ajlikounta mh;didomai dikhn. h'gar...

KAL. Fainetai.

SW. Oukouñ to;megiston aufw'kakou uparxei mocqhrw'ofiti thñ yuchñ kai;lwbhmenw/dia;thñ minhsin tou'despotou kai;duv namin.

KAL. Ouk oid ofh/strefei~ elastote tou; logou~ añw kai; katw, w'Swkrate~: h'ouk oisqa ofi oufo~ oJnimoumeno~ ton mh; mimoumenon ekeinon apoktenei, ejan bouhñtai, kai;afairhsetai ta; ofta.

SW. Oida, wgaqe;Kallikleis~, ejmh;kwfov g ejniykai;sou` ajkounw kai;Pwlou afti pollaki~ kai;twñ alwn ojigou pantwn twñ ej th'povei: aj la;kai;su;ejnou`akoue, ofi apoktenei`mew, añ bouhñtai, aj la;ponhro; wñ kal on kajaqon ofta.

So. – Ezta norbait askoz eskasagoa balitz ere. Tiranoak arbuiatuko bailuke eta ez litzateke inoiz beraz lagunaz bezala arduratuko.

Ka. – Hori ere egia da.

So. – Horrelakoarentzat aipatzeko moduko lagun bakar hura gelditzen da beraz, izaera berekoa dena, gauza berak gaitzetsi eta laudatzen dituen, agintzen duenaren agintepean eta menpean egoteko prest dagoe-na. Horrek botere handia edukiko du hiri horretan, inork ez dio zigorgabe bidegabekeriari egingo. Ez al da hala?

Ka. – Bai.

So. – Orduan hiri horretan gazteetako batek pentsatuko balu: «Nola edukiko nuke botere handia eta inork ez lidake bidegabekeriari egingo?», dirudienez hori litzateke bere bidea, gatzetatik zuzenean jauna poztu eta atsekabetzen den gauza berekin poztzen eta atsekabetzen ohituz bera ere, eta haren antzekoen izateko prestatuz bere burua. Ez al da hala?

Ka. – Bai.

So. – Orduan, zuen arrazoiketaren arabera, horrek lortua izango du hirian bidegabekeriari ez jasatea eta botere handia edukitzea.

Ka. – Zeharo.

So. – Eta bidegabekeriari ez egitea ere? Ala ezta hurrik eman ere, bidegabe den agintariaren antzekoa baldin bada hain zuzen ere, eta bere ondoan botere handia baldin badauka? Nire ustez, guztiz alderantziz, horrela prestatetak ahalik eta bidegabekeria gehien egiteko eta eginda ere batere zehapenik ez betetzeko aukera emango baitio. Ala ez?

Ka. – Hala dirudi.

So. – Beraz, horri gaitz handiena gertatuko zaio, arimaz gaiztoa izanda eta jaunaren imitazioak eta botereak usteldua.

Ka. – Ez dakit hitzaldiei nola ematen diezun buelta goitik behera beti, Sokrates; ala ez al dakizu imitatzen duen horrek, nahi badu, imitatzen ez duen hura hilko duela eta ondasunak kenduko?

So. – Badakit, Kalikles ona, gorra ez banaiz behintzat, zuri eta lehentxeago maiz Polori eta hiriko gainerako ia guztiei entzunda. Baina zuk ere entzun iezadazu niri, hilko duela nahi badu, bai, baina gaizto denak jator eta on dena.

KAL. Oukoun̄ touto dh;kai;to;ajanakthtōw...

SW. Oujnoūn ge eḗonti, wJ oJlogo~ shmaíwei. hJoiḗi deĩn̄ touto paraskeuazesqai aḡqrwpon, wJ pleiston cronon zh̄n, kai; meletan̄ ta; teḡna~ tauta~ aiJh̄fa~ aḡi;ek tw̄n kinduwn̄ swxousin, w\$per kai;h̄n su;keleuwi~ ejne;meletan̄ th̄n r̄ltorikh̄n th̄n ej̄i toi~ dikasthriwi~ diaswxousan...

KAL. Nai;ma;Diā ojqw~ gevsoi sunbouleuwn.

SW. Tiv̄eyw̄beltiste...h̄kai;h̄Joū neĩn̄ episth̄mh̄ semnh̄tiv̄ soi dokei~eĩnai...

KAL. Ma;Div̄ ouk̄ eḡoige.

SW. Kai;mh̄n swzei ge kai;auḡh̄ ek̄ qanatoū tou; aḡqrwpou~, oḡan̄ eiḡ ti toiouton̄ ejpeswsin̄ oū|dei~tauth~ th~ episth̄mh~. eij̄d̄ auḡh̄ soi dokei~smikra; eĩnai, ejgw̄vsoi meixw̄ tauth~ ejw̄, th̄n kubernhtikh̄w, h̄Joujmon̄ ta; yuca; swzei aJl̄a;kai;ta;swmata kai;ta;crh̄mata ek̄ tw̄n ejscatwn̄ kinduwn̄, w\$per h̄Jltorikh̄wkai; auḡh̄ men̄ prosestal̄mh̄ ejstin̄ kai; kosm̄ia, kai; ouj̄semm̄wet̄ai ej̄schmatism̄mh̄ wJ up̄erh̄fanow̄ ti diaprattom̄mh̄, aJl̄a;taufa;diapraxam̄mh̄ th̄dikanikh̄/eḡan̄ men̄ ej̄ Aiginh̄~ deūro swsh̄/oĩmaī duv̄ oḡolou; epraxato, eḡan̄ de;ej̄ Aiguptoū h̄lek̄ toū Pontou, eḡan̄ pampolu, tauth~ th~ megalh̄~ eūrgesia~, swsasā ahundh̄;eJ̄legon, kai; auḡon̄ kai;paida~ kai;crh̄mata kai;gunaika~, apobibasas̄ eij̄ ton̄ lin̄wā duv̄ dracma; epraxato, kai;auḡo; oJef̄wn̄ th̄n teḡnh̄n kai; tauta diapraxam̄eno~ ej̄ba; para;th̄n qalattan̄ kai;th̄n naūn̄ peripatei~ej̄ metriw̄/schmati: logizesqai gar̄ oĩmaī epistataī ofī aḡhl̄ow̄ ejstin̄ oūstin̄av̄ te wfel̄h̄ken̄ tw̄n sumpleontwn̄ ouk̄ ej̄sa~ katapontwqh̄naī kai;oūstina~ eḡlayen, eij̄lw̄; ofī oūden̄ auḡou; belt̄iou~ ej̄ebibas̄en̄ h̄Joiḗi ej̄ebhsan̄, ouḡe ta;swmata ouḡe ta; yuca;v̄. logizetaī ouh̄ ofī ouk̄, eij̄m̄ew̄ ti~ megaloi~ kai;aj̄iatoi~ nosh̄masin̄ kata; to; sw̄mā sunecom̄eno~ mh̄; aḡepnigh̄, ouḡo~ men̄ aḡliovēstin̄ ofī ouk̄ aḡep̄an̄en̄, kai;oūden̄ up̄̄ auḡoū wfel̄htai: eij̄ desti~ aḡā ej̄i tw̄/toū sw̄mato~ timiwt̄erw̄/th̄/yuch̄/poll̄a;nosh̄mata eḡeī kai;aj̄iata, toutw̄/de;biwteon̄ ejstin̄ kai;touton̄ oḡh̄sei, aḡtē ek̄ qalatth~ aḡtē ek̄ dikasthrioū eḡantē aJl̄loqen̄ oḡloqenoūn swsh̄/aJl̄ oiden̄ ofī ouk̄ aḡeinow̄ ejstin̄ zh̄n̄ tw̄/mocqhrw̄/aḡqrwpw̄/kakw̄ gar̄ aḡagkh̄ ejstin̄ zh̄n̄.

Dia;tautā oujnom̄~ ej̄ti;semm̄wesqaī ton̄ kubernht̄hn̄, kaiv̄ per sw̄zontā h̄J̄a~, oūJ̄lege, w̄q̄aumasie, ton̄ mh̄canopoiōw, oḡ ouḡe

Ka. – Eta ez al da hori, bada, haserretzekoa?

So. – Ez adimena duen batentzat, hitzaldiak adierazten duenez. Ala zure ustez gizakia horretarako prestatu behar al da, ahal den luzeen bizitzeko eta gu beti arriskuetatik libratzen gaituzten arte horiek praktikatzeko, zuk praktikatzera bultzatzen nauzun erretorika bezala, auzitegie-tan salbatzen duena?

Ka. – Bai ala Zeus, eta zuzen aholkatuta izan ere.

So. – Zergatik, bada, bikain hori? Igeri egitearen artea ere ohoragarria dela al deritzozu?

Ka. – Nik ez behintzat, ala Zeus.

So. – Bada, horrek ere gizakiak benetan salbatzen ditu heriotzatik, jakintza hori behar den egoera batean egokitzen direnean. Baina hori txikia dela iruditzen bazaizu, hori baino handiagoa aipatuko dizut, itsasontziak gobernatzeko artea, ez arimak bakarrik, gorputzak eta ondasunak ere arrisku handienetatik salbatzen dituen, erretorikak bezala. Egoki eta apal da hori ere, eta ez da itxurakerietan harrotzen zerbait aparta burutzen duelakoan, aitzitik auzitegiko erretorikak burutzen dituen berak burututa ere, Eginatik hona salbatzen bagaitu, bi obolo kobratzen ditu, uste dudanez, Egipto edo Pontotik gehienez bi drakma kobratzen ditu, zerbitzu handi horregatik, oraintxe nioena salbatuta, norbera, umeak, ondasunak eta emazteak, eta portuan lehorreratuta, eta arte hori daukan eta hori guztia burutu duen bera lehorreratuta, itsas bazterretik eta itsasontziaren inguruan dabil itxura apalean. Nire ustez ondorioztatzen badakielako ezin dela jakin bidaiarietako nortzuei egin dien mesede uretara erortzen ez utziz eta nortzuei kalte, bai baitaki ez dituela ontziratzerakoan zirena baino hobeak lehorreratu, ez gorputzez ez arimaz. Hortaz, ondorioztatzen du gorputzean sendaezinezko gaixotasun larriek estututako norbait ito ez bazen, hori zoritxarreko dela hil ez zelako, eta berak ez diola mesederik egin; baina norbaitek gorputza baino baliotsuago den ariman sendaezinezko gaixotasun asko badauzka, bizi behar du eta mesede egingo dio itsasotik, auzitegitik edo beste edozein tokitatik salbatzen badu, baina bada-ki gizaki gaiztoarentzat ez dela hobe bizitzea; nahitaezkoa baita gaizki bizitzea.

Horregatik ez da ohitura patroia harrotzea, salbatu bagaitu ere, ezta, harrigarri hori, gerra makinen egilea ere, batzuetan patroï batek

strathgou, mh;ofi kubernhtou, oufe a l lou oufeno; ej attw ejiv-
 te duwatai swzein: polvei- gar estin ofe ofa- swzei. mhsoi dokei
 kata;ton dikanikon einai...kaitoi eijboulvoito legein, w Kalliv
 klei~, afer udei~, semnunwn to;pragma, katacwseien ah ufa~
 toi~ logoi~, legwn kai;parakalwn epi;to;dein gignesqai mhcano-
 poiouv, wJ oufien taklavestin: ilkano; gar aufw/ol logo~. aj la;su;
 oufien htton aufou katafronei~ kai;th~ tecnh~ th~ ekeiwou, kai;
 wJ ej ojeidei apokal esai~ ah mhcanopoiow, kai;tw/ufi aufou ouf
 ah dounai qugatera ejelvoi~, ouf ah aufo; labein thn ekeiwou.
 kaitoi ej w ta;sautou epainei~, tiw dikaiw/ogw/tou mhcano-
 poiou katafronei~ kai;twñ a l lwn wñ nundh;el egon...oid ofi faik~
 ah beltwn einai kai;ek beltionwn. to;de;beltion eijmh;estin of
 egw;legw, aj l aufo;tout estin ajethyto;swzein aufon kai;ta;
 eautou ofta ofoiotati efucen, katagelastovsoi oJyogo~ gigne-
 tai kai;mhcanopoiou kai;ijtrow kai;twñ a l lwn tecnwñ ofai tou
 swzein efeka pepoimtai. aj l , w makarie, ofa mh;aj lo ti to;gen-
 nai on kai;to;agapon hhtto;swzein te kai;swzesqai. mh;gar touto
 mew, to;zhn ofosondh;crowon, tow ge wJ aj hqw~ ahdra ejateon
 estin kai;oujfiloyuchteon, aj la;epitreyanta peri;toutwn tw/
 qew/kai;pisteusanta tai~ gunaixin ofi thn eimarmewn ouj ah ei-
 ekfugoi, to;epi;toutw/skeptew tiw ah tropon touton oh melloi
 crowon biwnai wJ afista bioik, aka ejomoiwn aufon th/politeia/
 tauth/ej h/ah oikh/kai;nuñ de;afa dei se;wJ ofoiotaton gignes-
 qai tw/dhww/tw/Aqhnaion, eijmel lei~ toutw/prosil h; einai kai;
 mega duwasqai ej th/polvei: touq ofa eijsoi;lusitelei kai;ejmoi-
 opw~ mh;w/daimonie, peisomeqa ofer fasi;ta; thn selhwn
 kaqairousa~, ta; Qettalida~: sun toi~ filatoi~ h.hifesi~ hfiñ
 estai tauth~ th~ dunamew~ th~ ej th/polvei. eijdesoi oi ei outinouñ
 ajqrwpwn paradwsein tecnhn tina;toiauthn, hfi~ se poihsai
 mega duwasqai ej th/polvei thde ajomoi on ofta th/politeia/eif
 epi;to;beltion eif epi;to;ceiron, wJ ejmoi;dokei, ouk ofqw~ bou-
 leuk/ w Kallikleis: ouj gar minhthn dei einai aj l aufofuw~
 ofoi on toutoi~, eijmel lei~ ti gnhsion ajergazesqai ej filian tw/
 Aqhnaion dhww/kai;nai;ma;Dia tw/Puril ampou~ ge prov. ofti-
 ouñ se toutoi~ ofoiotaton ajergasetai, ofovse poihsai, wJ
 epiqumei~ politiko; einai, politikon kai;rhtorikow: tw/auñwn
 gar hfei legomewwn twñ logwn ekastoi cairousi, tw/de;aj lotriw/

bezalakoak bakarrik ez, general batek edo beste edozeinek bezalakoak salbatu ditzakeena, hiri osoak salbatzen baititu zenbaitetan. Ez al zaizu iruditzen auzitegiko hizlariaren mailan dagoela? Baina zuek bezala nahi izango balu hitz egin, Kalikles, bere jarduera goretsiz, hitzaldiez estaliko zintuzkete, hitz eginez eta gerra makinaren egile izatera bultzatuz, gainerakoak ezer ez direlakoan; nahikoa argudio aurkituko bailuke. Baina zuk ez dituzu bera eta bere artea batere gutxiago arbuiazen, eta irain moduan deituko zenioke gerra makinaren egile, eta ez zenioke haren semeari zure alaba eman nahiko ezta zeuk haren alaba hartu ere. Hala ere, zurea goraiatzeko darabiltzazun arrazoiak ikusita, zein arrazoi zuzenarekin arbuiazen dituzu gerra makinaren egilea eta oraintxe aipatzen nituen besteak? Badakit hobeia eta arbaso hobeetakoa zarela esango zenukeela. Baina hobeia nik diodana ez bada, aitzitik bertutea horixe bera baldin bada, norberak, edonolakoa izanda ere, bere burua eta bere ondasunak salbatzea, gerra makinaren egile, mediku eta salbatzeko sortu diren gainerako arteekiko zure kritika barregarri gertatzen da. Baina, zorioneko hori, begira ezazu zintzoa eta ona dena salbatzea eta salbatua izatea baino beste zerbait ez ote den. Benetako gizonak denbora gutxi edo asko bizitzeko kontu hori utzi behar du eta bizitza ez maitatu, aitzitik kontu horiek jainkoaren eskuetan utzita eta inork ez diola patuari ihes egiten emakumeei sinetsita, horren ondoren aztertu behar du biziko den denbora horretan nola biziko litzatekeen ahalik eta ondoen, agian bera bizi den gobernu mota horretara bere burua egokitzuz, eta orduan zuk orain atenastarren herriaren ahalik eta antzekoen bihurtu behar duzu eta bere maitea izan, hirian botere handia edukitze-ko asmorik badaukazu; begira ezazu hori guri bioi komeni ote zaigun, jeinuzko hori, ilargia jaisten duten emakume tesaliatarrei³² gertatzen omen zaiena gerta ez dakigun: hiriko botere horren harrapaketa gure gauza maiteen galerarekin batera izatea. Gizakietakoren batek horrelako arteren bat transmitituko dizula uste baduzu, zeinak hiri honetan botere handia edukitzea eragingo dizun, zu gobernu mota ez bezalakoa izanda ere, hoberako edo okerragorako, oker zaude, Kalikles, nire ustez. Ez baita beren imitatzaille izan behar, izaeraz berdina baizik, zerbait benetakoa burutzeko asmorik badaukazu atenastarren herriaren laguntasuna lortzeko eta baita, ala Zeus, Pirilapesen semearen laguntasuna lortzeko ere gainera. Horien berdina bihurtuko zaituena, horrek politiko eta hizlari bihurtuko zaitu, zuk politikoa izan nahi duzunez, denak pozten baitira norberaren izaeraren arabera esandako hitzaldie-

ačqontai, eijm̃ti su; ałlo legei~, w\filh kefal h\legom̃ti pro; tauta, w\Kallikleĩ~...

KAL. Ouk oid̃ oñtinaṽmoi tropon dokeĩ~ eu\legein, w\Swv krate~, peponqa de; to; twñ pollwñ paqo~: oujpawu soi peiqomai.

SW. ① dhmw̃ gar efw~, w\Kallikleĩ~, ejwñ ej th/yuch/th/sh/ajtistateĩ~moi: ałl ejñ pollaki~^aifw~ kai; beltion tauja; tauta diaskopw̃w̃eqa, peisqhs̃h/ajamhs̃qhti d̃ ouñ ofi duv efameñ eihai ta;~ paraskeua; epi; to; ekaston qerapeuwin, kai; sw̃ma kai; yuchw̃, m̃an men pro; hdonhñ oñilein, thñ ef̃eran de; pro; to; beltiston, mh̃; katacarizomenon ałla; diamacomenon. oujtauta hñ a} tote w̃jizomeqa...

KAL. Pawu ge.

SW. Oukouñ h̃Jnen ef̃era, h̃Jpro; hdonhw̃, aj̃ennh; kai; oujleñ ałlo h̃Jkolakeiã tugcanei ouša: h̃gar...

KAL. "Estw, eijboulei, soi; oufw~.

SW. ② H̃ de;ve ef̃era, opw~ wJ beltiston eřtai touto, eife sw̃ma tugcanei oñ eife yuchvo}qerapeuomen...

KAL. Pawu ge.

SW. «Ar̃ ouñ oufw~ epiceirhteoñ h̃Jñ ej̃tin th/polei kai; toi~ politai~ qerapeuwin, wJ beltistou~ aujou; tou; polita~ poiounta~...aheũ gar dh̃;toutou, wJ ej̃ toi~ epprosqeñ huřiskomen, oujleñ ofelo~ ałlhñ euřgesiañ oujleniañ prosferein, ejñ mh̃; kalh; kajaqh; h̃Jdiawoia h̃Jtwñ mellontwñ h̃Jcrhw̃ata polla; lambaṽnein h̃Jajrchw̃ tinwñ h̃Jal̃lhñ duwamiñ h̃Jtinouñ. fw̃nen oufw~ eřein...

KAL. Pawu ge, ei[soi h̃Jñon.

SW. Eijouñ parekalouñeñ ałlhlou~, w\Kallikleĩ~, dhmo-sia/praxonte~ twñ politikwñ pragmatwñ epi; ta; oijkodomikayh̃J teicwñ h̃Jnewriwñ h̃Jidrwñ epi; ta; megista oijkodomhw̃ata, poteron ed̃ei ałl h̃Jta~ skeyasqai h̃Jta~ aujou; kai; eřetasai prwtoñ meñ eij epistameqa thñ teonhñ h̃Jouk̃ epistameqa, thñ oijkodomikhw̃, kai; para; tou ej̃nawomen...ed̃ei ałl h̃Jouf̃.

KAL. Pawu ge.

SW. Oukouñ deuterōñ au\to de, ei[ti pwpote oijkodomh̃ma w̃Jkodomh̃kameñ ijl̃ia h̃Jtwñ filwñ tini; h̃Jh̃Jeteroñ aufwñ, kai; touto to; oijkodomh̃ma kal̃oñ h̃Jaijcrow̃ ej̃tin: kai; ej̃meñ huřiskomeñ sko-

kin, bestelakoekin, ordea, haserretu egiten dira, zuk besterik esaten ez baduzu, lagun maitea. Zerbait esango al dugu horietaz?

Ka. – Ez dakit nola iruditzen zaidan zuzen ari zarela, Sokrates, hala ere gehienak bezala nago ni ere: ez nauzu erabat konbentzitzen.

So. – Zure ariman dagoen herriaren maitasunak egiten dit aurre, Kalikles; baina gai hauexek askotan eta hobeto aztertzen baditugu, konbentzituko zaitut. Gogoratu, bada, genioena, bi prestaketa daudela biotako bakoitza zaintzeko, gorputza eta arima, bata plazererako aritzea, bestea onenerako, amore eman gabe, gogor borrokatuz baizik. Ez al dira hauek, orduan, bereizi ditugunak?

Ka. – Guztiz.

So. – Hortaz, biotako bata, plazererako dena, doilorra eta lausengua besterik ez da. Ala ez?

Ka. – Hala izan dadila, nahi baduzu.

So. – Besteak, ordea, zaintzen dugun hori, gorputza edo arima izanda ere, ahalik eta onen izatea bilatzen du.

Ka. – Erabat.

So. – Hortaz, guk ere horrela saiatu behar al dugu hiria eta hiritarrak zaintzen, hiritar beraiek ahalik eta onenak bihurtuz? Hori gabe beste edozein mesede egitea ez baita inolako onurarik, ondasun handiak edo batzuen gaineko agintea edo bestelako edozein botere lortu nahi dutenen asmoa eder eta ona ez baldin bada, aurrekoetan aurkitu dugun bezala. Hala dela esango al dugu?

Ka. – Zeharo, zuretzat hala atseginago bada.

So. – Horrela, Kalikles, administrazioan zeregin politikoen artean eraikuntzan aritzeko elkar bultzatuko bagenu, harresi, armategi edo tenplu handienak eraikitzeko, geure burua aztertu beharko al genuke eta proba egin aurretik, eraikuntzaren artea ezagutzen dugun ala ez eta noren-gandik ikasi dugun? Beharko genuke ala ez?

Ka. – Zeharo.

So. – Orduan bigarrenik hau aztertu beharko genuke berriz, inoiz lagunetako batentzat edo geuretzat eraikuntza pribaturik eraiki badugu, eraikuntza hori eder ala itsusi ote den. Eta aztertuz aurkituko

pouwenoi didaskalou~ te hūwñ aḡaqou; kai; ej logiwou~ gegonota~ kai; oikodomhata polla; men kai; kala; meta; twñ didaskalwn wḡkodomhēwa hūiñ, polla; de; kai; idia hūwñ epeidh; twñ didaskalwn aphllagmen, oufω men dia keimēwn, nouñ ejoutwn hñ aḡ ipwai epi;ta; dhmosia efga; eijde; mhte didaskalon eifomen hūwñ aufwñ epideixai oikodomhata tate h|mhden h|polla; kai; mhdeno; aḡia, oufω dh; ajokton hñ dhpou epiceireiñ toi~ dhmosioi~ efgoi~ kai; parakaleiñ ajlhvou~ ej aufavfwnen tauta ojpw~ legesqai h|ouf.

KAL. Panu ge.

SW. Oukouñ oufω panta, tate alla kai eijepiceirhsante dhmsieuwñ parekaloumen ajlhvou~ wJ ilanoi; iḡtroi; oḡte~, epekeyameqa dhpou aḡ ejwte se; kai; su; ejre; Fere pro; qewñ, aufo; de; oJSwkrath~ pw~ efēi to; swña pro; ugīwian...h|hḡh ti~ aḡlo~ dia; Swkrathñ aphllagh nosou, h|doulō~ h|ej euqero~...kai ejw; oiñai peri; sou`efera toiauta ejkopoun: kai; eijnh; huJisko~ men di hūa~ mhēwa beltiw gegonota to; swña, mhte twñ xēwn mhte twñ aḡtwñ, mhte aḡdra mhte gunaika, pro; Dio; wKallikleĩ~, ouj katagelaston aḡ hñ th/aḡheia/ eij toouton ajioia~ ejqeiñ ajqrwpou~, wšte, prin iḡliwteuonta~ polla; men ofw~ ejucomen poihsai, polla; de; katorqwsai kai; gumwasqai ilanw~ thn teonhn, to; legomenon dh; touto ej tw/piaw/thn kerameiwn epiceireiñ manqawein, kai; aufouwte dhmsieuwñ epiceireiñ kai; aḡlou~ tooutou~ parakaleiñ...ouk ajokton soi dokei aḡ einai oufω pravttein...

KAL. "Emige.

SW. Nuñ deyw beltiste ajdrwñ, epeidh; su; men aufo; afti aḡch/prattein ta; th~ polēw~ pragmata, ejre; de; parakalei~ kai; ojheidizei~ ofi oujprattw, ouk episkeyomeqa ajlhvou~, Fere, Kalliklh~ hḡh tina; beltiw pepoikken twñ politwñ...eḡtin oḡti~ proteron ponhro; wḡ, aḡikov te kai; aḡkolasto~ kai; afrwn, dia; Kalliklew kalowte kaḡaqo; gegonen, h|xēwo~ h|aḡstov, h|doulō~ h| ej euqero~...lege moi, ejw tivse tauta ejetaxh/ wKallikleĩ~, tiv ejrei~...tina fhsei~ beltiw pepoikhewai aḡqrwpon th/sunousia/th/sh%ojnei~ apokriwasqai, eiper eḡtin ti efgon son efi iḡliwteuonta~, prin dhmsieuwñ epiceireiñ...

bagenu gure irakasleak on eta ospetsuak direla, eta eraikuntza asko eta ederrak eraiki ditugula guk beraiekin batera, baina irakasleengandik apartatu ondoren ere geure eraikin ugariak eraiki ditugula; baldintza horietan, zentzu ona edukiz, ekin geniezaieke lan publikoei. Baina ezingo bagenu geure irakaslerik aurkeztu ezta eraikuntzarik ere, edo asko baina baliogabekoak, horrela noski zentzugabe litzateke lan publikoei ekitea eta horietara elkar bultzatzea. Hauek zuzen esanak direla esango dugu ala ez?

Ka. – Zeharo.

So. – Eta beste guztia ere horrela da. Mediku gaituak garelakotan, publikoki jarduten saiatzera elkar bultzatuko bagenu, elkar aztertuko genuke noski, nik zu eta zuk ni: «Ea, bada, jainkoen izenean, Sokrates bera nola dago gorputzean osasunez? Edo beste norbait, esklabo edo libre, libratu al da gaixotasunetik Sokatesen bidez? Eta nik ere antzeko beste gauzak aztertuko nituzke zutaz, nik uste. Eta gure bidez inor, ez atzerritar ez hiritar, ez gizon ez emakume, ez dela gorputzean hobetu aurkituko bagenu, Zeusen izenean, Kalikles, ez al litzateke benetan barregarri, gizakiak horrenbesteko zentzugabekeriaren mailaraino heltzea, eta pribatuan egokitzen zen moduan asko jardun, asko zuzendu eta artea nahikoa praktikatu baino lehen –esaten den hori: bustingintza treskan ikasten saiatzea–, geu publikoan jarduten saiatzea eta antzeko besteak bultzatzea? Ez al zaizu iruditzen zentzugabea litzatekeela horrela jokatzeta?

Ka. – Niri, bai.

So. – Bada, orain, gizon bikainena, zu zeu hiriaren arazoetan jarduten oraintxe hasi zarenez, eta ni bultzatu eta horretan jarduten ez dudalako gaitzesten nauzunez, ez al dugu elkar aztertuko? «Ea, bada, Kaliklesek jada hiritarretako bat bihurtu al du hobe? Ba al da norbait, atzerritar edo hiritar, esklabo edo libre, aurretik gaizto, bidegabe, neurrigabe eta zentzugabe izanda, Kaliklesen bidez jator eta on bihurtu dena?». Esaidazu, Kalikles, norbaitek hau galdetuko balizu, zer esango zenuke? Zein gizaki esango duzu zurekiko harremanaz hobe bihurtu duzula? Erantzuteko zalantzan zaude, zure jarduera pribatutik jada lanen bat baldin badaukazu benetan, publikoan jarduten saiatu baino lehen?

KAL. Filoniko~ ei,\w\Swkrate~.

SW. All oujfilonikia/ge ejrtw, a]l w]ajhqw~ boulo~
no~ eijl~wai oftinapote tropon oi~fi dein politeusqai ej hui~n. h]
a]lou tou a]fa epimelhs~h/hui~n ejqwn epi;ta;th~ polew~ pragmata
h]lopw~ ofi beltistoi oi politai w~en...h]oujpollaki~ h]lh w]ologhv
kamen touto dein prattein ton politikon a]dra...w]ologhkamen h]
ouf. apokrinou. w]ologhkamen: ejw; uper sou`apokrinoumai. ej
toimun touto dei`ton a]gaqon a]dra paraskeuazein th`e]doutou`pov
lei, nu~n moi ajianhsqei; eipe;peri;ekeinwn tw~n ajdrw~n w] o] igw/
proteron e]lege~, eijefi soi dokousin a]gaqoi;politai gegonewai,
Periklh~ kai;Kinwn kai;Miltiadh~ kai;Qemistoklh~.

KAL. "Emige.

SW. Oujkou~n eiper a]gaqoiydhlon ofi ekasto~ autw~n bel-
tiou~ epoiwi tou; polita~ ajti;ceirowwn. epoiwi h]louf.

KAL. Naiv

SW. Oujkou~n ofe Periklh~ hfeto legein ej tw`dhw~/ceiv
rou~ h]san oiJ Aqhnaioi h]ofe ta;teleutaia e]legen...

KAL. "Isw~.

SW. Ouj i]sw~ dhyw beltiste, a]l ajagkh ej tw~n w]ologh
me~wn, eiper a]gaqovg hh ekeinò~ polith~.

KAL. Tivou~ dhv.

SW. Oujl~w: a]la;tode moi eipe;epi;toutw/eijlegontai Aqh
naioi dia;Periklex beltio~ gegonewai, h]pa~n toujantion diaf-
qarh~nai up ekeinou. tauti;gar ejwge akouw, Periklex pepoih
kewai Aqhnaioi~ ajgou; kai;deilou; kai;lalou~ kai;filarguv
rou~, ej misqoforiam prwton katasth~anta.

KAL. Tw~n ta;w]ta kateagotwn akouei~ tauta, w\Swkrate~.

SW. Alla;tade ouketi akouw, a]l oida safw~ kai;ejw;kai;
suyofi to;men prwton hujlokim~ei Periklh~ kai;oujlemiam a]jcran
dikhn kateyhfisanto autou` Aqhnaioi, h]lika ceivrou~ h]san:
epeidh;de;kaloi;kajagqoi;ejgegonesan up autou, epi;teleuth`tou`
biou tou Perikleu~, kloph~n autou kateyhfisanto, o] igou de;kai;
qanatou ejimhsan, dhlon ofi w] pnhrou`ofito~.

KAL. Tivou~...toutou efeka kako; hh Periklh~...

Ka. – Lehiazalea zara, Sokrates.

So. – Ez dizut, bada, lehiagatik galdetzen, zure ustez politikan nola aritu behar den benetan jakin nahian baizik. Ala hiritarrok ahalik eta onenak izan gaitezen baino beste zerbaitez arduratu behar al duzu, bada, hiriko agintera helduta? Ez al dugu jada askotan adostu hori egin behar duela gizon politikoak? Adostu dugu ala ez? Erantzun. «Adostu dugu» erantzuten dut nik zure ordeaz. Hori eman behar baldin badio, beraz, gizon onak bere hiriari, orain gogora ekarrita esaidazu lehentxeago aipatu dituzun gizon haiei buruz, Perikles, Zimon, Miltiades eta Temistoklesi buruz, hiritar onak izan direla iruditzen ote zaizun oraindik.

Ka. – Niri, bai.

So. – Hortaz, onak baziren, nabarmen da horietako bakoitzak hiritarrak txarragoak beharrean hobeak bihurtzen zituela. Bihurtzen zituen ala ez?

Ka. – Bai.

So. – Orduan, atenastarrak okerragoak ziren Perikles herriaren aurrean hitz egiten hasi zenean, azkenekoak esan zituenean baino.

Ka. – Baliteke.

So. – «Baliteke» ez, bikain hori, derrigor baizik adostutakoen arabera, hura benetan hiritar ona baldin bazen.

Ka. – Zer, bada?

So. – Ezer ez. Baina horretaz gainera esaidazu hau, atenastarrak Periklesen bidez hobeak bihurtu direla edo, zeharo kontrakoa, hondatu direla esaten ote den. Horiexek entzuten baititut nik, Periklesek atenastarrak alferrak, koldarrak, berritsuak eta diruzaleak bihurtu dituela, zerbitzu publikoentzako soldata ezarrita.

Ka. – Belarrietan urratutakoei³³ entzuten dizkiezu horiek, Sokrates.

So. – Honako hauek, ordea, ez ditut entzuten; aitzitik ondotxo dakit nik, eta baita zuk ere, hasieran Periklesek ospe ona zeukala eta atenastarrek, okerragoak ziren bitartean, ez zutela inongo zehapen lotsagarriara kondenatu, baina bere eraginez jator eta onak bihurtu zirenetik, Periklesen bizitzaren bukaeran, lapurretatik kondenatu zuten eta ia heriotzara kondenatu zuten, gaiztoa zelakoan, nabarmen denez.

Ka. – Eta zer? Horregatik gaiztoa zen Perikles?

SW. "Onwn gouñ aḥ epimel hth; kai; iḥpwn kai; bowñ toiouto~ wḥ kako; aḥ eḥlokei einai, eijparalabwn mh; laktizonta~ eḥuton mhde; kurittonta~ mhde; daknonta~ apeḥeixe tauta aḥanta poiounta~ di aḥriothta. hḥoujdokei`soi kako; einai epimel hth; oḥtistouñ oḥfououñ zwḥu, oḥ aḥ paralabwn hḥerwtera apodeixh/ aḥriwtera hḥparelabe...dokei hḥlouf.

KAL. Pw ge, iḥa soi cariswmai.

SW. Kai; toude toiwun moi carisai apokrinameno~: poteron kai; o. hḥqrwpo~ eḥ twñ zwḥn eḥstin hḥlouf.

KAL. Pw~ gar ouf.

SW. Oukouñ aḥqrwḥwn Periklh~ epemelveto...

KAL. Naiv

SW. Tivouñ...ouk eḥlei aufou~, wḥ aḥti wḥologoumen, dikaio-terou~ gegonewai aḥti; aḥlikwterwn up̄ eḥkeinou, eiper eḥkeino~ epemelveto aufwñ aḥaqo; wḥ ta; politikav.

KAL. Pw ge.

SW. Oukouñ oiḥge dikaioi hḥeroi, wḥ eḥfḥ "Omro~: su; de; tiv fhx~. ouj oufw~...

KAL. Naiv

SW. Alla; mhñ aḥriwterou~ ge aufou; apeḥnhen hḥoiou~ parelaben, kai; taut eij aufou, oḥ hḥkist aḥ eboulveto.

KAL. Boulei soi oḥnologhsw...

SW. Eijdokw`ge soi aḥhqh`legein.

KAL. "Estw dh; tauta.

SW. Oukouñ eiper aḥriwterou~, aḥlikwterou~ te kai; ceiv rou~...

KAL. "Estw.

SW. Ouk aḥ aḥaqo; ta; politika; Periklh~ hn ek toutou tou` logou.

KAL. Ouj su ge fhx.

SW. Ma; Div oujege su; eḥ wḥologei~. palin de; lege moi peri; Kimno~: ouk eḥwstrakisan aufon outoi ouj eḥgerapeuen, iḥa aufou`deka eḥwñ mh; akouseian th~ fwnh~...kai; Qemistoklew

So. – Asto, zaldi eta idien arduradun bat behintzat horrelakoa izanda txarra irudituko litzaiguke, ostikatu, adarkatu edo hozka egiten ez ziotela hartu ondoren, horiek guztiak basakeriagatik egiten erakutsiko balie. Ala ez al zaizu edozein animaliarene edozein arduradun txarra iruditzen animalia otzanagoak hartuta, hartutakoan baino basatiagoak bihurtzen baditu? Iruditzen zaizu ala ez?

Ka. – Erabat, atsegin eman diezazudan.

So. – Hau erantzunez ere atsegin emaidazu bada: gizakia animalietako bat da ala ez?

Ka. – Nola ez, bada?

So. – Perikles ez al zen gizakiez arduratzen?

Ka. – Bai.

So. – Orduan, zer? Oraintxe adostu dugun bezala, ez al zuten haren eraginez bidegabeago beharrean bidezkoago bihurtu behar, hura, politika kontuetan ona izanda, haietaz arduratzen bazen?

Ka. – Erabat.

So. – Eta Homerok zioenez bidezkoak otzanak dira. Zer diozu zuk? Ez al da hala?

Ka. – Bai.

So. – Baina hartutakoan baino basatiago bihurtu zituen, eta hori bere buruaren aurka, gutxien nahiko zukeenaren aurka.

Ka. – Ni zurekin ados egotea nahi al duzu?

So. – Egia diodala iruditzen bazaizu.

Ka. – Hala izan dadila.

So. – Eta basatiagoak bihurtu bazituen, bidegabeago eta okerragoak ere bai, ezta?

Ka. – Hala bedi.

So. – Orduan, arrazoiketa horren arabera, Perikles ez zen ona politika kontuetan.

Ka. – Zuk, behintzat, ezetz diozu.

So. – Baita zuk ere, ala Zeus, adostu dituzunen arabera. Orain, berriz, Zimoni³⁴ buruz esaidazu: berak zaintzen zituenek ez al zuten erbusteratu, bere ahotsa hamar urtez ez entzuteko? Eta Temistoklesi ez

tauja;tauta epoihsan kai;fugh/prosezhmiwsan..Mil tiadh de;ton
Maraqwni eij to;bavaqron ejbalein ejhfisanto, kai;eijmh;dia;
ton prutanin, ejepesen ah...kaitoi outoi, eijhsan ahdre~ ajajoiw
wJ su;fhx; ouk ah pote tauta ebascon. oukoun oi ge ajajoi;hdiw-
coi kat ajca; men ouk ekpiptousin ek twñ zeugwn, epeidan de;
qerapeuswsin tou; ippou~ kai;aufoi;ajneiwou~ genwntai hdiwcoi,
tot ekpiptousin: ouk esth taut out ej hdiocia/out ej aJlw/
efgw/oulenivhJdokei soi...

KAL. Ouk efnige.

SW. Alhqeiz afa, wJ epiken, oiJeprosqen logoi hsan, ofi
ouJewa hJei~ ismen ahdra ajaqon gegonota ta;politika;ej thde th/
polei. su;de;wJoloyei~ twñ ge nuñ ouJewa, twñ mentoi eJprosqen,
kai;proeilou toutou~ tou; ahdra~: outoi de;ajefamhsan ej isou
toi~ nuñ ohte~, wste, ejoutoi rhtore~ hsan, oufe th/aJhqinh/rh-
torikh/ejrwnto <oujgar ah ejepeson> oufe th/kolakikh/

KAL. Alla;mentoi pollou ge dei, wSwkrate~, mh potexti-
twñ nuñ efga toiauta ejgashtai oia toutwn ohti~ boulei eifgas-
tai.

SW. «W daimowie, ouJl egw;yegw toutou~ w ge diakonou-
einhai polew~, aJlawmoi dokousi twñ ge nuñ diakonikwteroi gego-
newai kai;mallon oiote ekporizein th/polei wJ epequwei. aJla;
gar metabibazein ta; epikumia~ kai;mh;epitrepein, peiqonte~ kai;
biazomenoi epi;touto oten eJellon ajneiwou~ efesqai oi politai,
wJ epo~ eipein ouJen toutwn dieferon ekeinoi: ojer monon efgon
estin ajaqou politou. nau~ de; kai;teich kai;newria kai;aJla
polla;toiauta kai;egwsoi oJologw`deinotewou~ einhai ekeinou~
toutwn ekporizein. pragma ouh geloion poioumen egwte kai;su;ej
toi~ logoi~: ej panti;gar twxronw/bJ dialegomeqa ouJen pauome-
qa eij to;aufo;aji;periferomenoi kai;agnoounte~ aJlhwn ofi lev
gomen. egw;gouñ se pollaki~ oinhai wJologhkenai kai;egnwkewai
wJ afa ditth;aufh ti~ hJpragmateia estin kai;peri;to;swna kai;
peri;thn yuchw, kai;hJen efewa diakonikhvestin, hJdunaton einhai
ekporizein, ejan men peinh/ta;swmata hJwn, sitia, ejan de;diyh/
potaxejan de;rJgw/iJatvia, strwmata, uJodhwata, aJl wJ efcetai
swmata eij epikumiam: kai;ekepithdevsoi dia;twñ aufwn eikown
legw, iJa radon katamavh/. toutwn gar poristikon einhai hJkaph-
lon ohta hJeporon hJdhmiourgou tou aufwn toutwn, sitopoion hJ

al zioten gauza bera egin eta gainera betiko erbesteratu? Eta Maratongo Miltiades ez al zuten amildegira botatzea bozkatu eta amilduko zatekeen, pritaneagatik³⁵ izan ez balitz? Baina horiek, gizon onak izan balira, zuk diozun bezala, ez zuketan inoiz halakorik jasango. Ez baita gertatzen gurdizain onak hasieran gurditik ez erortzea, eta zaldiez arduratu eta beraiek gurdizain hobeak bihurtu ondoren, orduan erortzea. Ez dago horrelakorik ez gurdi gidaritzan ezta beste edozein lane-tan ere. Ala, zure ustez, bai?

Ka. – Nire ustez, ez.

So. – Orduan, dirudienez, aurreko arrazoiketak egia ziren, guk ez dugula hiri honetan politikan ona izan den gizonik ezagutzen. Zu ados zeunden oraingo inor ez dela, baina ez aurrekoez, eta gizon horiek aukuratu zenituen, baina oraingoen berdinak agertu dira, eta horiek hizlariak baziren, ez zuten ez benetako erretorika erabiltzen –ez baitziratekeen erriko– ezta lausengaria ere.

Ka. – Baina oraingoetako batek, Sokrates, ez lituzke inoiz horietako nahi duzun edozeinek egin dituenak bezalako ekintzak burutuko, ezta hurrik eman ere.

So. – Eta nik ez ditut horiek kritikatzten, jeinuzko hori, hiria-
ren zerbitzari izateagatik; aitzitik, nire ustez, oraingoak baino zer-
bitzari hobeak izan dira eta gaituagoak hiriari nahi zuena emateko.
Baina desioak aldatu eta ez ematean, konbentzituz eta hiritarrak
hobeak bihurtuko dituen horretara indarrez eramanez, haiek ez
zituzten hauek ezertan gaingiditzen, esate baterako. Eta horixe da
hiritar on baten egiteko bakarra. Ni ere ados nago zurekin itsason-
tziak, harresiak, armategiak eta antzeko beste asko hornitzen haiek
hauek baino gaituagoak zirela. Edozein modutan zu eta biok zerbait
barregarri egiten ari gara hitzaldiotan. Elkarrizketan ari garen den-
bora guztian beti gauza beraren inguruan gabiltza gelditu gabe eta
besteak esaten duena jakin gabe. Nire ustez, behintzat, zuk askotan
onartu eta ezagutu duzu bi motatakoa dela bai gorputzaren, bai ari-
maren inguruko jarduera hori, bata zerbitzuzkoa, zeinaren bidez
jakiak lor daitezkeen gure gorputzak goseak egonez gero, edariak
egarriak egonez gero, jantziak, tapakiak, oinetakoak hotzak egonez
gero, eta gorputzek desiratzen dituzten besteak. Eta nahita esaten
dizut irudi berez, errazago uler dezazun. Horiek horni ditzaketenak
dendaria edo merkataria dira, edo gauza horiexetako baten artisaua,

oȳopoion h]uſanhn h]skutotomon h]skutodeyow, ouȳen qaumas-
 tow eſtin oſta toiouton doxai kai; auſw/kai; toi~ a]loi- qera-
 peuthn einai swmato~, panti;tw/nh;ei]loti ofi eſtin ti~ para;tauw
 ta~ a]ſa~ teonh gumnastikh̄te kai;ijatrikh̄h̄dh;tw/ſti ge eſtin
 swmato~ qerapeia, h̄per kai;prosh̄kei toutwn aſcein paſwn tw̄n
 tecwn̄ kai;crh̄ſqai toi~ toutwn eſgoi~ dia;to;ei]lewai ofi crh̄ſton
 kai;ponhron tw̄n sitiwn h]potwn eſtin ei] ajethn swmato~, ta; d
 a]la~ paſa~ tauta~ ajnoein: dio;dh;kai;tauta~ men doul oprepei~
 te kai;diakonika; kai;ajeleuegevou~ einai peri;swmato~ pragma-
 teian, ta; a]la~ teona~, thn de;gumnastikh̄n kai;ijatrikh̄n kata;to;
 dikaion despoiwa~ einai toutwn. tauja;ouh̄ tauta ofi eſtin kai;
 peri;yuchw, tote;new moi dokei~ manqawein ofi legw, kai;om̄lo-
 gei~ w] ei]lw; ofi egw;legw: h̄kei~ de;ojigon uſteron legwn ofi
 ajqrwpoi kal oi;kajaqoi;gegowasin politai ej th̄polei, kai;epe-
 dan egw; ejrtw~ oi]fine~, dokei~ moi om̄iotatou~ proteiweſqai
 ajqrwpou~ peri;ta;politikawſper aj ei]peri;ta;gumnastika;ejnou`
 ejrtwn̄to~ oi]fine~ ajaqoi;gegowasin h̄ei]ſin swmatwn qerapeutaiy
 e]legevmoi pawu spoudazwn, Qeariwn o]jrtokopo~ kai;Miqaiko~
 o]Jthn oȳopoiian ſuggegrafw; thn Sikelikhn kai;Savambo~ o]J
 kaphlo~, ofi outoi qaumasioi gegowasin swmatwn qerapeutaiyo]J
 men a]touw qaumastou; paraſkeuazwn, o]de;ojon, o]de;oihon.
 iſw~ aj ouh̄ h̄janaktei~, ei]ſoi e]legon egw;ofi “Anqrwpe, epaiēi-
 ouȳen peri;gumnastikh̄: diakomou~ moi legei~ kai;epiqumiwn̄
 paraſkeuasta; ajqrwpou~, ouk epaiēnta~ kal on kajaqon ouȳen
 peri;a]u]wn̄, oi] aj ou]w tuwſin, ejplh̄ſante~ kai;pacuwante~ ta;
 swmata tw̄n ajqrwpwn̄, epainoumenoi up̄ a]u]wn̄, proſapolouſin
 a]u]wn̄ kai;ta; ajcaia~ ſarka~: oi]d̄ au]di apeirian ou]tou; e]ſ
 tiwn̄ta~ a]jiaſontai tw̄n noſwn a]jiou~ einai kai;th̄ apobolh̄ tw̄n
 ajcaiw̄n ſarkwn̄, a]l̄ oi]aj au]toi~ tuwſi tote parowte~ kai;ſum-
 bouleuontevti, ofan dh;au]toi~ h̄kh̄h̄tote plh̄ſmonh;noſon fexou-
 ſa ſucnw/uſteron cronw/a]te a]peu tou`uȳieinou`gegonuiā, touv
 tou~ a]jiaſontai kai;yexouſin kai;kakow ti poihsouſin, aj oi]fi-
 wſi, tou; de;proteuou~ e]keinou~ kai;a]jiou~ tw̄n kakwn̄ ejkwn̄ia-
 ſouſin. kai;ſu;nuh̄, w\Kallikleĩ-, om̄iotaton toutw/e]jgaxh/
 ejkwn̄iazei~ ajqrwpou~, oi}toutou~ ei]ſtiakasin eu]vcounte~ w]p̄
 epequoun. kai;faſi megalyhn thn polin pepoihkewai au]tou; ofi
 de;oi]lei;kai;upouloveſtin di e]keinou~ tou; palaiou; ouk a]iſ

okina, sukaldaria, ehulea, zapataria edo larru-ontzailea. Eta horrelakoa izanda, ez da batere harritzekoa norberari eta besteei gorputzaren zaintzailea dela iruditzea, ez ordea, horietaz guztiez aparte, gimnasia eta medikuntzaren arte bat dagoela dakien guztiari, benetan gorputzaren zainketa dena, zeina arte horietan guztietan agintzea komeni den eta horien lanak erabiltzea, jaki edo edarietako zein den ona ala txarra gorputzaren ongizaterako jakiteagatik, eta beste horiek guztiek berriz ez dakite. Horregatik beste arte horiek esklaboak, zerbitzariak eta arruntak dira gorputzaren inguruko jardueran; gimnasia eta medikuntza, ordea, zuzentasunez dira horien jaunak. Arimaren inguruan ere horixe bera gertatzen dela diodala lehen ulertzen zenuela uste nuen, eta ados zeunden, nioena jakingo bazenu bezala. Pixka bat geroxeago, ordea, hirian hiritar jator eta onak izan direla esanez zatoz, eta zeintzuk galdetzen dizudanean, nire ustez gizaki guztiz berdinak proposatzen dizkidazu politikari buruz, nik gimnasiari buruz zeintzuk ziren edo diren gorputzen zaintzaile onak galdetuta, guztiz serio esango bazenit Tearion okina³⁶, Miteko, Siziliako sukaldaritzaz idatzi duena, eta Saranbo tabernaria gorputzen zaintzaile harrigarriak izan direla, bata ogi zoragarriak hornituz, bestea janaria, bestea ardoa. Agian haserretuko zinateke esango banizu: Gizona, gimnasiari buruz ez dakizu ezer. Desioen zerbitzari eta hornitzaileak esaten dizkidazu, gai horiei buruz ezer eder eta onik ez dakitenak, hala egokituz gero gizakien gorputzak bete eta gizendu ondoren, beraien laudorioa jasoz, gainera beren lehengo haragiak galaraziko dizkietenak. Eta besteek jaten ematen dietenei ez diete egotziko gaixotasunen eta lehengo haragiaren galeraren errudun izatea; aitzitik, denbora luze bat geroago, orduko betekada gaixotasuna ekarriz datorkienean, osasun gabeziagatik sortua delako, orduan beren ondoan egokitu eta zerbait aholkatzen dieten horiei egotziko diete, eta kritikatu eta okerren bat egingo diete, ahal badute, eta aurreko haiek, gaitzen errudunak, goraipatuko dituzte. Eta orain zu, Kalikles, guztiz antzeko zerbait ari zara egiten. Horiei desiratzen zuten oparotasuna zerbitzatu zieten gizakiak goresten dituzu. Eta haiek hiria handi egin zutela diote; antzinako haien eraginez hiria puztuta eta ustelduta dagoela, ordea, horretaz ez dira konturatzen. Zentzutasun eta justiziarik gabe bete baitute hiria portuz, armategiz, harresiz, zergez eta antzeko txorakeriez. Eta gaixotasunaren hasiera hori datorrenean,

qawontai. afeu gar swfrosunh~ kai; dikaiousunh~ linewwn kai;
newriwn kai; teicwn kai; forwn kai; toioutwn fluariwn ejpeplhv
kasi thn polin: ofan ouh elqh/hkatabolh; auh th~ ajqeneia~,
tou; tote paronta~ aijiasontai sunboulou~, Qemistoklea de; kai;
Kimwna kai; Periklea ejkwniasousin, tou; aijiou~ tw~ kakw~:
sou`de; i;sw~ ejpilhyontai, ejan nh; eu; abh/ kai; tou` ejrou` efaivrou
Alkibiadou, ofan kai; ta; ajcaia prosapolluusi pro; oi` ekthv
santo, ouk aijiw~ ofhtwn tw~ kakw~ ajl i;sw~ sunaitiwn. kaitoi
egwge ajokton pragma kai; nu~n ouw` gignomenon kai; akouw tw~
palaiwn ajdrw~n peri. aijqanoma gar, ofan h. poli- tina; tw~ poli-
tikw~n ajdrw~n metaceiriztai wJ ajlikounta, ajanaktountwn kai;
scetliazontwn wJ deina; pascousi: polla; kai; ajaqa; thn polin
pepoihtote~ afa ajlikw~ up~ auh~ apoluntai, wJ oJoutwn logo~.
to; de; oJ on yeudovestin: prostath~ gar polew~ ouj ah ei pote
ajlikw~ apoloito up~ auh~ th~ polew~ h~ prostatei. kinduneuoi
gar taujon einai, ofoi te politikoi; prospoiountai einai kai; ofoi
sofistai; kai; gar oiJ sofistai; talla sofoi; ofte~, touto afopon
ejgazontai pragma: faskonte~ gar ajeth~ didaskaloi einai
pollaki~ kathgorousin tw~ mahtw~n wJ ajlikouci sfa~ "autou",
toute misqou; aposterounte~ kai; alhn carin ouk ajodidonte~,
eu`paqonte~ up~ aufw~n. kai; toutou tou logou tiva ajogwteron eih
pragma, ajqrwpou~ ajaqou; kai; dikaiou~ genomewou~, ejaireqen-
ta~ men ajlikiam upo; tou` didaskalou, sconta~ de; dikaiousunh~,
ajlikein toutw w/ouk efousin... oujdokei` soi touto afopon einai, w/
efaire... wJ aj hqw~ dhmhgorein me hjagkasa~, w/Kallikleia~, ouk
ejelwn ajokrinesqai.

KAL. Su; d ouk ah oiout ei~ legein, eijmhtiv soi ajokriv
noito...

SW. "Eoikage: nu~n gou~n sucnou; teiw tw~ logwn, ejeidhv
moi ouk ejelvi~ ajokrinesqai. ajl , wjaqevei; pro; Filiou, ouj
dokei` soi aJogon einai ajaqon faskonta pepoihkewai tina; men-
fesqai toutw/ofi uf edutou` ajaqo; gegonwv te kai; w/ epeita
ponhrovestin...

KAL. "Emige dokei`

SW. Oukoun akouei~ toiauta legontwn tw~ faskontwn pai-
deuwin ajqrwpou~ eij ajethw...

orduan beren kontseilariak izango direnei egotziko diete errua; Temistokles, Zimon eta Perikles, ordea, gaitzen errudunak, goresiko dituzte. Zuri ere helduko dizute agian, kontuz ez bazabiltza, eta nire lagun Altzibiadesi ere bai, lortu dituzten gauzez gain antzina-koak ere galtzen dituztenean, nahiz eta gaitzen errudunak ez izan, gaizkideak agian bai ordea. Hala ere, gaur egun zerbait zentzugabea gertatzen dela ikusten dut eta antzinako gizonei buruz entzun egiten dut. Konturatzen bainaiz hiriak gizon politikoetako bat gaizkiletzat tratatzen duenean, politikoak haserretu eta kexatzen direla izugarrikeriak jasaten ari direlakoan. Horien esanaren arabera, hiriari gauza asko eta on egin ondoren, gero hiri horrexek hondatzen ditu bidegabe. Dena gezurra da ordea. Hiri baten buruzagi bat ez litzateke inoiz berak zuzentzen duen hiri horren esku bidegabe hilko. Baliteke gauza bera izatea, politikoak izatearen itxura egiten dutenak eta sofistak. Sofistek, bestela jakitsuak izanda, gauza bitxi hau egiten dute: bertutearen irakasleak direla esanda ere, askotan irakasleak salatzen dituzte beraiekin bidegabe jokatzan dutelakoan, ez soldatarik ez inolako eskerrik eman gabe, beraingandik onura jasota ere. Eta zer litzateke arrazoiketa hori baino ilogikoago, irakasleak bidegabekeria kenduta, eta justizia edukita, gizaki on eta bidezko bihurtutakoek ez daukaten hori erabilia bidegabe jokatzea? Ez al deritzozu bitxia horri, lagun? Benetan herri aurrean bezala hitz egitera behartu nauzu, Kalikles, erantzun nahi ez izate-agatik.

Ka. – Eta zuk ezingo al zenuke esan, inork erantzungo ez balizu?

So. – Badirudi. Orain behintzat hitzaldiak asko luzatzen ari naiz, zuk erantzun nahi ez didazunez. Baina, on hori, esan ezazu, Zeus lagun-koiaren izenean, ez al zaizu ilogikoa iruditzen, norbait ona bihurtu duela esan ondoren, hori kritikatzeara, bere eraginez ona bihurtu eta ona izanda ere, gero gaiztoa delako?

Ka. – Niri hala iruditzen zait.

So. – Ez al dizkiezu horrelakoak entzuten gizakiak bertuterako hezten dituztela esaten dutenei?

KAL. "Egwge: a]la; tiva] legoi~ ajqrwpwn peri ou]leno; aj]wn...

SW. Tiv a] peri; e]keinwn legoi~, oi]faskonte~ proestawai th~ polew~ kai; epimeleisqai opw~ w]bel tisth e]stai, palin auth~ kathgorousin, o]tan tuowsin, w] ponhrotath~... oi]ti ti diaferein toutou~ e]keinwn... tau]on, w]makari, e]stin sofisth~ kai; r]litwr, h] e]gguvti kai; para- plhsion, w]sper e]gw; e]legon pro; Pwlon: su; de; di agnoian to; men pagkalon ti oi]ti einai, thn r]ltorikh~, tou`de; katafronei~. th/de; a] h]qeia/kallion e]stin sofistikh; r]ltorikh~ o]swper nomotikh; dikastikh~ kai; gumastikh; i]atrikh~: monoi~ d e]gwge kai; w]thn toi~ dhmhgoroi~ te kai; sofistai~ ou]k e]gcwrein menfesai toutw/tw/ pragmati o]autoi; paideuousin, w] ponhron e]stin eij sfa~, h]tw/aujw/ logw/ toutw/ a]ta kai; e]dutwn kathgorein o]ti ou]len w]felhkasin ou] fasin w]felein. ou] ou]w~ e]fei...

KAL. Panu ge.

SW. Kai; proesqai ge dh]pou thn eu]rgesia]n a]neu misqou, w] to; e]ikov, monoi~ toutoi~ e]jecwrei, e]per a] h]qh e]legon. a]llhn men gar eu]rgesia]n ti~ eu]rgethqeiv, oi]on tacu; genomeno~ dia; paidotribhn, i]sw~ a] aposterhseie thn carin, eijprooito au]tw/ o]pai- dotribh~ kai; mh; sunqemeno~ au]tw/ misqon o]ti malista a]ta metadi- dou; tou`tauou~ lambanoi to; ajguron: ou]gar dh; th/braduthti oimai ajlikousin oi. ajqrwpoi, a]l ajlikia/h'gav...

KAL. Naiv

SW. Oujkou ei]ti~ au]to; touto a]fairei, thn ajlikia]n, ou]len deinon au]tw/ h]pote ajlikhqh/a]la; monw/ a]sfale; tauthn thn eu]r- gesia]n proesqai, e]per tw/o]ti du]waitoti~ agagou; poiein. ou] ou]w...

KAL. Fhmiv

SW. Dia; taut a]fa, w] e]pike, ta; men a]la~ sunboula; sumboue]win lambanonta ajguron, oi]on o]ikodomia~ peri h]tw]n a]llwn tecnw], ou]len a]iscrow.

KAL. "Eoikege.

SW. Peri; de; ge tauth~ th~ praxe~, o]stin a] ti~ tropon w] bel tisto~ ei] kai; a]fista thn au]tou` o]ikia]n dioikoi h]polin, a]i- cron nenomistai mh; fa]wai sunboue]win, e]an mh]ti~ au]tw/ ajguv- rion didw/h'gav...

Ka. – Nik, bai. Baina zer esango duzu, bada, baliogabeko gizakiei buruz?

So. – Eta zer esango duzu hauei buruz, hiria zuzentzen dutela diotenak, eta hiria ahalik eta hoberen izan dadin arduratzen direla, baina egokitzen zaienean, berriz, hiria gaiztoena delako salatzen dutenak? Zure ustez, horiek zerbaitetan bereizten al dira haiengandik? Gauza bera dira, zorioneko hori, sofista eta hizlaria, edo antzekoak eta berdintsuak, Polori esaten nion bezala. Zuk, ordea, ezjakintasunagatik bata guztiz ederra dela uste duzu; bestea, berriz, arbuiaitu egiten duzu. Eta egiatan sofistika erretorika baino ederrago da, legegintza justizia-administrazioa eta gimnasia medikuntza baino ederrago diren hein berean. Nik uste nuen herri-hizlariari eta sofistei bakarrik ez zitzaizela uzten irakasten duten gai hori kritikatzen, beraientzat kaltegarri delakoan, edo kexa horrexekin batera beren buruak salatzen dituzte, onura egin dietela esaten duten horiei ez dietelako onurarik egin. Ez al da hala?

Ka. – Erabat.

So. – Eta benetan horiek bakarrik aurrera dezaketela mesedea ordainik gabe, logikoa denez, egia esaten bazuten. Beste mesederen bat jaso duen batek, gimnasia-irakaslearen bidez azkarra bihurtuta adibidez, agian ez luke eskerrik emango, gimnasia-irakasleak aurreratuko balio onura eta, berarekin ordaina adostuta ere, azkartasuna ematen dion mementoan bertantxe hartuko ez balu dirua. Gizakiek ez baitute motelta-sunagatik bidegabe jokatzten, nire ustez, bidegabekeriagatik baizik. Ez al da hala?

Ka. – Bai.

So. – Beraz, norbaitek horixe bera kentzen badu, bidegabekeria, ezin du inoiz inolako bidegabekeria izugarriarik jasan; aitzitik, berak bakarrik aurrera dezake mesede hori segurtasunez, benetan norbaitek gizakiak on bihurtu baditzake. Ez al da hala?

Ka. – Bai.

So. – Orduan, horregatik, dirudienez, ez da batere lotsagarria dirua hartuta bestelako aholkuak ematea, adibidez eraikuntza edo beste arteei buruz.

Ka. – Hala dirudi.

So. – Baina arazo horri buruz, norbait nola izango litzatekeen ahalik eta onen, eta bere etxe edo hiria nola kudeatuko lukeen ahalik eta ondoen, lotsagarritzat jotzen da aholkatu nahi ez izatea norbaitek dirua ematen ez badu. Ez al da hala?

KAL. Naiv

SW. Dhlon gar ofi touto aifiow estin, ofi mowh auth twñ euergesiwn ton eu'paqonta epiquein poiei`ajt eu'poiein, wste kalon dokei`to; shmeion eihai, eijeu'poihsa- tauthn thn euerge- sian ajt eu'peisetai: eijde;mh,you[ehti tauta oufw- efonta...

KAL. "Estin.

SW. Epi;poteran ouh me parakalei~ thn qerapeian th~ pov lew~, diorison moi: thn tou`diamavesqai Aqhnaioi~ ofw~ wJ bel- tistoi efontai, wJ ijtrow, h|wJ diakonhsonta kai; pro; carin omilhsonta...ta] hqh moi eipeyw\Kallikleis: dikaio- gar ei,wšper hfxw parrhsiazesqai pro; ejneydiatelen a]noei~ legwn. kai;nun eu\kai;gennaiw~ eipev

KAL. Legw toimun ofi wJ diakonhsonta.

SW. Kolakeusonta afa me, w'gennaiotate, parakalei~.

KAL. Ei[soi Musow ge hñion kalein, w\Swkrate~: wJ eijnh; tautage poihsai~:

SW. Mh;eiph/ o]pollaki~ eifhka~, ofi apoktenei me o.bou- lomeno~, ifa mh;au\kai;egw;eipw, ofi Ponthrov ge wñ agaqon ohta: mhd ofi afairhsetai ejarti efw, ifa mh;au\egw;eipw ofi All afe lomeno~ ouj efei ofi crhsetai autoi~, ajl wšper me ajlikw~ afeiv leto, oufw~ kai;lawn ajlikw~ crhsetai, eijde;ajlikw~, aijscrw~, eij de;aijscrw~, kakw~.

KAL. "W~ moi dokei~, w\Swkrate~, pisteuwin mhd aj eh toutwn pazein, wJ oikwn ekpodwn kai; ouk aj ejsacqei; eij dikasthñion upo;panu išw~ mocqhrou ajqrwpou kai;faulou.

SW. Anokto~ afa eijn,yw\Kallikleis, wJ aj hqw~, eijnh; oifmai ej thde th/polei oñtinoun aj ofi tuvoi, touto pazein. tote mentoi eu'oid ofi, ejper eijiw eij dikasthñion peri;toutwn tino; kinduneuwn, o]su;legei~, ponthrov tiv m estai oJeisagwn<oujei; gar aj crhsto; mh;ajlikount ajqrwpou ejsagagoi<kai;oujlew ge afopon eijapoqawomi. boulei soi eipw di ofi tauta prosdokw~.

KAL. Panu ge.

SW. Oimhai met o]igwn Aqhnaion, ifa mh;eipw mowo~, epi ceirein th/wJ aj hqw~ politikh/teuñh/kai;prattein ta;politika; mowo~ twñ nun: afe ouh oujpro; carin legwn tou; logou~ ouj legw

Ka. – Bai.

So. – Orduan, nabarmena da hori dela zergatia, mesede guztietatik horrek bakarrik eragiteko mesedea jasotzen duenari mesedea itzuli nahi izatea, eta horrela seinale ona dirudi mesede hori ondo egin ondoren atzera jasotzen badu, bestela, ez du ondo egin mesedea. Hori hala al da?

Ka. – Hala da.

So. – Biotatik hiriaren zein zainketatara bultzatzen nauzu, bada, zehaztu iezadazu: medikuaren moduan atenastarrak ahalik eta onen izateko borrokatzera, ala zerbitzatzera eta atsegina emateko moduan tratatzera? Esaidazu egia, Kalikles. Zuzen baita, niri egia esaten hasi zinenez, pentsatzen duzuna esaten bukatzea. Esan orain, bada, garbi eta jator.

Ka. – Zerbitzatzera diot, bada.

So. – Lausengatzera bultzatzen nauzu orduan, guztiz jator hori.

Ka. – Misiar bat izatera, hala deitu nahi badiozu, Sokrates; eta hori egiten ez baduzu...

So. – Ez ezazu esan askotan esan duzuna, nahi duenak hilko naue-la, nik berriz ere esan ez dezadan «Gaizto denak on dena hilko duela». Ezta daukadana kenduko didala ere, nik berriz ere esan ez dezadan «Kenduta ere ez du ordea jakingo zertan erabili; aitzitik, bidegabe kendu didanez, horrela bidegabe erabiliko du ere, eta bidegabe erabiliz gero, modu lotsagarrian, eta modu lotsagarrian erabiliz gero, gaizki».

Ka. – Zer tankera hartzen dizut, Sokrates, horietako ezer ez duzula jasango uste duzula! Kanpoan biziko bazina bezala, eta inoiz inork auzitegira eramán beharko ez bazintu bezala, agian gizaki zeharo gaizto eta eskas batek.

So. – Benetan zentzugabea naiz, Kalikles, hiri honetan edozeini edozer gerta dakiokela sinesten ez badut. Hala ere, ondotxo dakit hau: auzitegi batera sartzen banaiz zuk diozun horietako baten arriskuan, eramango nauena gaiztoren bat izango da –jator batek ere ez luke-eta bidegabekeriarik egiten ez duen gizakia eramango– eta ez litzateke batere arraroa izango hilko banintz ere. Nahi al duzu nik esatea susmo hori zergatik daukadan?

Ka. – Noski.

So. – Nire ustez, atenastarretatik bakarretakoa naiz, bakarra ez esateagatik, benetako arte politikoari ekiten diona eta oraingoetatik

e~~l~~astote, a~~j~~la;pro; to;be~~t~~iston, oujpro; to;h~~d~~iston, kai;ouk
e~~j~~elwn poiein a~~s~~u;parainei~, ta;komya;tauta, ou~~c~~ e~~x~~w ofi legw
e~~j~~ tw/dikasthriw/o~~j~~au~~j~~o; devmoi h~~k~~ei logo~ ou~~p~~er pro; Pwlon
e~~l~~egon: krinoumai gar w~~j~~ e~~j~~ paidi~~vi~~~ i~~j~~atro; a~~h~~ krinoito kathgo-
rounto~ o~~j~~opoioi. skopei gar, tiva~~h~~ apologoito o~~j~~toiouto~
a~~h~~q~~r~~wpo~ e~~j~~ toutoi~ lhfqeiv, eija~~u~~ou~~j~~~kathgoroi'ti~ legwn ofi
A~~W~~ paide~, polla;u~~h~~a~ kai;kaka;ofe eifgastai a~~j~~hr kai;a~~u~~ou~~j~~~
kai;tou; newtatou~ u~~h~~wn diafqeivei temwn te kai;kawn, kai;i~~s~~c-
nainwn kai;pnigwn aporein poiei, pikrotata pwnata didou; kai;
peinhn kai;diyhn ajagkazwn, ou~~c~~ w~~s~~per e~~j~~w;polla;kai;h~~d~~ea~~x~~ kai;
pantodapa;hujwoun u~~h~~a~.Ativa~~h~~ oi~~f~~i e~~j~~ toutw/tw/kakw/apolhf-
qenta i~~j~~atron e~~f~~ein eipein...h~~j~~eijeipoi thn a~~j~~h~~j~~ean, ofi A~~t~~auta
panta e~~j~~w;epoion, w~~j~~paide~, u~~g~~ieinw~,Eposon ti oi~~f~~i a~~h~~ ajna-
boh~~s~~ai tou; toioutou~ dikastav..oujmega...

KAL. "Isw~: oi~~f~~esqai~~ge~~ crhv

SW. Oukoun oi~~f~~i e~~j~~ pash/aporia/a~~h~~ au~~j~~on e~~f~~esqai ofi crh;
eipein...

KAL. Panu ge.

SW. Toiouton mentoi kai;e~~j~~w;oida ofi pa~~q~~o~ pa~~q~~oimi a~~h~~ eij
selqwn eij dikasth~~r~~ion. ou~~f~~e gar h~~d~~ona; a~~j~~ ekpeporika e~~x~~w au~~j~~
toi~ legein, a~~j~~ outoi eu~~j~~rgesia~ kai;wfelia~ nomizousin, e~~j~~w;de;
ou~~f~~e tou; porizonta~ zhlw'ou~~f~~e oi~~f~~ porizetai: e~~j~~ar~~te~~vime h~~j~~new-
terou~ fh/diafqeivein aporein poionta, h~~j~~tou; presbuterou~
kakhgorein legonta pikrou; logou~ h~~j~~i~~j~~ia/h~~j~~dhmosia/ ou~~f~~e to;
a~~j~~hqe; e~~x~~w eipein, ofi Dikaiw~ panta tauta e~~j~~w;legw, kai;prattw
to;u~~h~~eteron dh;touto, w~~a~~idre dikastaiyou~~f~~e a~~l~~lo ou~~j~~ew. w~~s~~te
i~~s~~w~, ofi a~~h~~ tuw, touto peisomai.

KAL. Dokei'oun soi, w~~s~~kraine~, kalw~ e~~f~~ein a~~h~~q~~r~~wpo~ e~~j~~
polei ou~~f~~w~ diakeimeno~ kai;a~~j~~uwato~ w~~h~~ e~~u~~tw/bohqein...

SW. Eijekeinogve e~~h~~ au~~j~~w/uparcoi, w~~a~~Kalliklei~, o~~s~~su;
pollaki~ w~~h~~iloghsa~: eijbebohqhkw; eih au~~j~~w/nhte peri;a~~j~~q~~r~~wv
pou~ nhte peri;qeou; a~~l~~ikon mhden nhte eijhkw; nhte eijgasmev
no~. au~~h~~ gar th~ bohqeia~ e~~u~~tw/pollaki~ h~~h~~in w~~h~~iloghtai kra-
tisth einai. eijmen oun e~~j~~nevi~ e~~j~~el~~eg~~coi tauthn thn boh~~j~~ean a~~j~~uw
naton ofta e~~j~~autw/kai;a~~l~~lw/bohqein, ai~~s~~cunoi~~h~~wn a~~h~~ kai;e~~j~~
polloi~ kai;e~~j~~ o~~j~~igoi~ e~~j~~el~~eg~~comeno~ kai;monw~ upo;monou, kai;eij

bakarra politika kontuetan aritzen dena. Beraz, beti ematen ditudan hitzaldiak atsegin emateko esaten ez ditudanez, onenaren alde baizik, eta ez atseginenaren alde, eta zuk gomendatzen dizkidazun «fintasun horiek» egin nahi ez ditudanez, ez dut jakingo auzitegian zer esan. Polori esan diodan bera datorkit, umeek sukaldari batek salatutako mediku bat epaituko luketen bezala epaituko bainaute. Pentsa ezazu, bada, nola defendatuko lukeen bere burua horrelako gizakiak baldintza horietan harrapatuta, norbaitek salatuko balu esanez: «Umeak, gizon honek txarkeria asko egin dizkizue zuei; zuetako txikienak ebaki eta errez hondatzen ditu, eta argalduz eta itoz gabezian mantentzen ditu, edari mingotsenak emanez eta goseak eta egarriak egotera behartuz; ez nik bezala, denetariko jaki ugari eta gozoak oparo ematen nizkizue-nak». Zer uste duzu esan zezakeela medikuak egoera txar horretan harrapatuta? Edo egia esango balu «Horiek guztiak osasunaren alde egiten nituen, umeak». Zure ustez, nolako iskanbila aterako lukete horrelako epaileek? Handia ez?

Ka. – Segur aski; hala pentsatu behar da.

So. – Ez al duzu uste zer esan behar zuen inola ere jakin ezinik legokeela?

Ka. – Zeharo.

So. – Bada, nik ere badakit horrelako egoera batean nengokeela auzitegi batera sartzerakoan. Ezingo baitizkiet esan lortu dizkiedan plazerak, horiek mesede eta onuratzat jotzen dituztenak; nik, ordea, ez diet inbidiarik, ez plazer horiek besteei lortzen dizkietenei, ez jasotzen dituztenei. Eta norbaitek nik gazteak zalantzan jartzeagatik hondatzen ditudala baldin badio, edo hitzaldi garratzak esanez helduak gaitzesten ditudala, pribatuan eta publikoan, ezingo dut egia esan, «Justiziaz esaten ditut nik horiek guztiak, eta zuen alde ari naiz, epaile jaunak», ezta beste ezer ere. Horrela, segur aski egokituko zaidan hori jasango dut.

Ka. – Eta ondo al deritzozu, Sokrates, gizaki bat egoera horretan egotea hirian eta bere buruari laguntzeko gai ez izatea?

So. – Bai, gauza bakar hura baldin badauka behintzat, Kalikles, zuk askotan onartu duzuna, ez gizakiekiko, ez jainkoekiko bidegabe-keriarik esan eta egin gabe bere buruari lagundu badio. Hori dela ados-tu baitugu askotan norberaren laguntza indartsuena. Norbaitek frogatu-ko balit laguntza hori neure buruari eta beste norbaiti emateko gai ez

dia;tauthn thn ajlunamian apoqnhskoimi, ajanaktoimn ah: eijde; kolakikh~ rltorikh~ ejdeia/tel eutwn egwge, eu'oida ofi rddiw~ idoi~ ah me fevonta ton qawatn. aufo;men gar to;apoqnhskein ouj dei; fobeitai, osti~ mh;pantapasin ajogistovte kai;ahandrovej~ tin, to;de;ajlikein fobeitai: pollwn gar ajlikmatwn gewnta thn yuchn eij "Aidou afikesqai pantwn efcaton kakwn ejtin. eijde; boulei, soi;egw,wJ touto oufw~ efei, ejelw logon lexai.

KAL. All epeiper ge kai;talla ejevana~, kai;touto pev ranon.

SW. "Akoue dhyfasiymava kalou`logou, oh su;men hghsh/ muqon, wJ egw;oihai, egw;de;logon: wJ ajqh gar ofta soi lexw aj melw legein. wsper gar "Omro~ legei, dieneimanto thn ajchn oJ Zeu; kai;oJ Poseidwn kai;oJ Ploutwn, epeidh; para;tou`patro; parelabon. hn ouh nomo~ ofe peri;ajqrwpwn epi;Krouou, kai;aji; kai;nuh efi ejtin ej qeoiz, twh ajqrwpwn ton men dikaiw~ ton bion dielqonta kai;osiw~, epeidan teleuthsh/ eij makarwn nhsou~ apionta oikein ej pash/eujlaimonia/ekto; kakwn, ton de;ajikw~ kai;ajew~ eij to;th~ tisewvte kai;dikh~ desmthrwion, oJdh;Tar- taron kalousin, ipei. toutwn de;dikastai;epi; Krouou kai;efi newsti;tou Dio; thn ajchn efconto~ zwnte~ hsan zwrtwn, ekeinw/th/ hteva/dikazonte~ h/meloi en tel euta: kakw~ ouh aiJlikai ekriv nonto. ofte ouh Ploutwn kai;oiJ epimelhtai;oiJ ek makarwn nhswn ipte~ eJegon pro; ton Dia ofi foitwew sfin ajqrwpoi ekaterwse ajaxioi. eipen ouh oJZeuv. E All egw;Eefh, Apausw touto gignov menon. nuh men gar kakw~ aiJlikai dikazontai. ajpecomenoi gar,E efh, Ai.krinomenoi krimontai: zwnte~ gar krimontai. polloi;ouh,E h'd of, Ayuca; ponhra; efconte~ hjufiesmenoi eiji;swmata te kala; kai;gewh kai;ploutou~, kai;epeidan hJkrisi~ hJefcontai aufoi~ polloi;marture~, marturhsonte~ wJ dikaiw~ bebiwvkasin: oi.buh dikastai;upote toutwn ekplhtontai, kai;atn kai;aufoi;ajpecov menoi dikazousi, pro;th~ yuch~ th~ auwn ofqalmou; kai;wta kai; ofon to;swna prokekalummenoi. tauta dh;aufoi~ panta epipros- qen gignetai, kai;ta;auwn ajufiesmata kai;ta;twh krinomenwn. prwtwn men ouh,Eefh, Apauston ejtin proeidota~ aujou; ton qav naton: nuh gar proisasi. touto men ouh kai;dh;eifhtai twPromh- qei`opw~ ah paush/auwn. epeita gunnou; kriteon ajantwn toutwn: teqnewta~ gar dei`krinesqai. kai;ton krithn dei`gunnon

naizela, lotsatuko nintzateke bai askoren aurrean eta baita gutxiren aurrean ere, eta baita frogatzen didan horrexen aurrean bakarrik ere, eta ezgaitasun horregatik hilko banintz, haserretuko nintzateke; erretorika lausenagariaren gabeziagatik hilko banintz, ordea, ondotxo dakit heriotza erraz jasaten ikusiko nindukezula. Zeharo irrazional eta kol-dar ez den inor ez baita hiltzearen beldur, bidegabe jokatzearen beldur baizik. Bidegabekeria askorekin betetako arima Hadesera joatea gaitz guztietatik handiena baita. Eta nahi baduzu, hori hala dela erakusteko kontakizun bat esango dizut.

Ka. – Gainerakoak burutu dituzunez, hori ere burutu ezazu.

So. – Entzun ezazu, bada, esaten dutena; oso kontakizun polita, nire ustez zuk ipuintzat joko duzuna, nik, ordea, kontakizuntzat, esan-go dizkizudanak egiazkoak direlakoan esango baitizkizut. Homerok dioen bezala³⁴, boterea aitagandik jaso zutenean Zeusek, Poseidonek eta Plutonek beraien artean banatu zuten. Kronoren garaian lege hau zegoen gizakiei buruz, eta oraindik ere badirau jainkoen artean, alegia, bizimodu bidezko eta erlijiozkoa bizi izandako gizakia, hil ondoren, zorionekoen uharteetara joanda, gaitzik gabeko zoriontasun osoan bizitzea; bidegabe eta jainkogabe bizi izandakoa, ordea, zigor eta zehapenaren kartzelara, Tartaro deitzen diotenera joatea. Kronoren garaian eta gero ere Zeusek boterea zuela, horien epaileak bizirik zeuden eta bizirik zeudela epaitzen zituzten, hiltzera zihoazen egun hartan epaituz; beraz, zehapenak gaizki ezartzen ziren. Horregatik Plutonek eta zorionekoen uharteen arduradunek Zeusengana joanda bi toki horietara askotan merezigabeko gizakiak joaten zirela esan zioten. Eta Zeusek esan zuen: «Nik geldituko dut, bada, hori. Orain zehapenak gaizki ezartzen dira, epaituak jantzita epaitzen direlako, bizirik epaitzen direnez. Asko arima gaitzoak edukita ere gorputz ederrez, leinuez eta aberastasunez daude jantzita, eta epaiketa denean, lekuko asko etortzen zaizkie, modu bidezkoan bizi izan direneko lekukotasuna ematera. Horrela epaileak horien eraginez aztoratzen dira, eta gainera beraiek ere jantzita epaitzen dute, beren arima begiek, belarriek eta gorputz osoak estalita dagoela. Horiek guztiak beraientzat oztopo gertatzen dira, eta baita beren jantziak eta epaituenak ere. Lehenengo, beraz, jada ez dute aurretik jakin behar noiz hilko diren, orain aurretik baitakite. Hori jada esan zaio Prometeori beraiei kentzeko. Gero horietaz guztiez biluzik epaitu behar dira; hilik epaitu behar baitira. Eta epaileak ere

ei hai, teqnewta, auh/ th/ yuch/ auhn thn yuchn qewrounta
 ejaifnh~ apoqanowto~ efastou, efhmon pantwn twñ suggestwn kai;
 kataliponta epi; th~ gh~ panta ekeinon ton kosmon, iha dikaiw hJ
 krisi~ hXegw; men ouh tauta ejnwkw; protero~ hJuiei~ epoihsanhn
 dikasta; udi~ ejn autou, duw men ek th~ Asia~, Minw te kai; Qadav
 manqun, efa de; ek th~ Eujwph~, Aijakov. outoi ouh epeidan
 teleuthswsi, dikasousin ej tw leimwni, ej th triodw/ ej h fere-
 ton tw; odw hJ hen ej makarwn nh sou~, hJl ej Tartaron. kai; tou;
 men ek th~ Asia~ Qadamanqu~ krinei; tou; de; ek th~ Eujwph~
 Aijakov. Minw/ de; presbeia dws epidiakrinein, ejan aporhtow ti
 tw; efew, iha wJ dikaiotath hJ krisi~ hXperi; th~ poreia~ toi~
 ajqrwpoi~. Æ

Taut estin, wKallikleis, aJegw; akhkw; pisteuw ajqh
 ei hai: kai; ek toutwn twñ logwn toiwde ti logizomai sumbaiwein.
 oJanawto~ tugcanei wh, wJ ejnoi; dokei, oujen aJlo hJduoin prag-
 matoin dialusi~, th~ yuch~ kai; tou swmato~, aj ajlhvoin: epei
 dan de; dialughton afa aj ajlhvoin, oujpolu; htton ekateron auj
 toin epei thn efin thn auou huper kai; ofe ezh oAjqrwpo~, tote
 swma thn fusin thn auou kai; ta; qerapeumata kai; ta; paqhmata
 ejdhla panta. oion ei[tino~ mega hn to; swma fusei hJtrofh/hJaj-
 fotera zwto~, toutou kai; epeidan apoqawh/oJnekro; mega~, kai;
 eijpacu; pacu; kai; apoqanowto~, kai; takla oufw~: kai; eij au\
 epethdeue komañ, komhth~ toutou kai; oJnekrov mastigia~ au'e[i
 ti~ hn kai; ien eiðe twñ plhgwñ ouJa; ej tw swmati hJuplo; mas-
 tigwn hJalwn traumatwn zwñ, kai; teqnewto~ to; swma estin iJlein
 tauta efon: hJkateagota ei[tou hn melh hJdiestrammewa zwto~,
 kai; teqnewto~ tauja; tauta ejdhla. eji; de; logw/oio~ ei hai pares-
 keuasto to; swma zwñ, ejdhla tauta kai; teleuthsanto~ hJpanta hJ
 ta; polla; epitina crown. taujon dhvni dokei tout afa kai; peri;
 thn yuchn ei hai, wKallikleis: ejdhla panta estin ej th/yuch/
 epeidan gumwqh/tou swmato~, tate th~ fusew~ kai; ta; paqhmata
 aJdia; thn epithdeusin efastou pragmato~ efcen ej th/yuch/oJ
 ajqrwpo~. epeidan ouh afikwntai para; ton dikastw, oiJ men ek
 th~ Asia~ para; ton Qadamanqun, oJ Qadamanqu~ ekeinou~ episthv
 sa~ qeatai efastou thn yuchw, ouk eijlw; ofou estin, aj la; pollav
 ki~ tou megalo~ basilew~ ejilabomeno~ hJal lou ofououñ basi-
 lew~ hJ dunastou kateiden oujen ugie; oh th~ yuch~, aj la; diame-

biluzik egon behar du, hilik, arima beraz arima bera aztertzen, bakoitzaz hil eta berehala, senide guztiengandik bakartuta eta apainketa hura guztia lurrean utzita, epaiketa zuzena izan dadin. Nik, zuek baino lehenago horretaz guztiaz konturatuta, nire semeak epaile egin ditut, Asia-ko bi, Minos eta Radamantis³⁷, eta Europako bat, Eako. Horrela, horiek hiltzen direnean, zelaian epaituko dituzte, bi bideak ateratzen diren bidegurutzean, bata zorionekoen uharteetara, bestea Tartarora. Eta Asiakoak Radamantisek epaituko ditu; Europakoak, berriz, Eakok. Minosi behin betiko epaia emateko nagusitasuna emango diot, beste biak zalantzan dauden kasurako, gizakien bideari buruzko epaiketa ahalik eta zuzenen izan dadin».

Horiek dira, Kalikles, nik, entzun ondoren, egiaztat jotzen ditudanak. Eta kontakizun honetatik horrelako zerbait ateratzen dela ondorioztatzen dut. Nire ustez, heriotza bi gauzaren banaketa besterik ez da, arima eta gorputzarena elkarrengandik. Eta elkarrengandik banandu ondoren biotako bakoitzak gizakia bizi zeneko bere egoera gordetzen du osorik; gorputzak bere izaera gordetzen du eta bere zainketa eta bizipen guztiak agerian gelditzen dira. Adibidez, norbaiten gorputza izaeraz edo elikaduraz edo biez handia bazen bizi zenean, horren gorpua hil ondoren ere handia da, sendoa bazen, sendoa da hil ondoren ere, eta gainerakoak ere horrela. Ile luzea bazeraman berriz, horren gorpuak ere ile luzea dauka. Zartailua merezi bazuen, berriz, eta zartailuen edo beste zaurien eraginez gorputzean orbainak, zartaden arrastoak, baldin bazeuzkan bizi zenean, hildakoaren gorpuan ere ikus daitezke horiek; edo norbaiten gorputz-arrak hautsita edo okertuta bazeuden bizi zela, hil ondoren ere horiek berberak bistan daude. Hitz batean, bizi zen bitartean izatera moldatu zen bezalakoa, hilda ere agerian gelditzen dira horiek guztiak edo gehienak asti baterako. Nire ustez, orduan, horixe bera gertatzen da arimarekin ere, Kalikles. Gorputzaz biluzten denean, ariman denak gelditzen dira agerian, izaerako arrastoak eta gizakiak ekintza bakoitzeko jardueragatik ariman zeuzkan bizipenak. Horrela epailearengana heltzen direnean, Asiakoak Radamantisengana, Radamantisek haiek geldiarazten ditu eta bakoitzaren arima aztertzen du, norena den jakin gabe, aitzitik, askotan errege handia edo beste edozein errege edo agintari hartuta ez zuen ariman ezer osasuntsurik ikusten, baizik eta zin faltsuek eta bidegabekeriak asko zigortutako eta orbainez betetako arima bat, bere ekintza bakoitzak grabatutako orbainez; eta gezurrak eta harrokeriak okertua dena eta ezer

mastigwemwn kai; oujwn mesthn upo; epiorkiwn kai; ajlikia~, a}
 elkasth h.braxi~ aufou ejwmoxxato eij thn yuchw, kai;panta sko-
 lia; upo; yeudou~ kai; aj a- zoneia~ kai; oujen euju; dia; to; aheu
 aj hqeia~ teqrafqai: kai; upo; ejousia~ kai; trufh~ kai; ubrew~ kai;
 ajkratia~ twn praxewn ajsummetria~ te kai; aijscrothto~ gemousan
 thn yuchn eiden: ijlwn de; ajimw~ tauthn apepemyen euju; th~ frou-
 ra~, oi mellei ejqousa ajatl hnai ta; proshkonta pach. proshkei
 de; panti; tw ej timwria ohti, up al lou oj qw~ timwroumenw/h bel
 tioni gignesqai kai; ojinasqai h paradeigmatai toi~ al loi- gignes-
 qai, ifa al loi ojwnte~ pasconta a)h pasch foboumenoi bel tiou~
 gignwntai. eijsin de; oi hen wfeloumenoiste kai; dikhn didowte~ upo;
 qewn te kai; ajqrwpwn outoi oi)h iasima a)arthwata a)artwsin:
 ofw~ de; di ajghdownn kai; oj lunwn gignetai aufoi~ h wfelia kai;
 ejqade kai; ej "Aidou: oujgar oio)w te al lw~ ajlikia~ apallattes-
 qai. oi) d a) ta; efcata ajlikhs wsi kai; dia; ta; toiauta ajlikhwata
 ajia)toi gemwntai, ej toutwn ta; paradeigmata gignetai, kai; outoi
 aufoi; men ouketi ojwntai oujlew, a) e ajia)toi ohte~, al loi de; ojiv
 nantai oi) toutou~ ojwnte~ dia; ta; a)artia~ ta; megista kai; oj lunh-
 rotata kai; foberwtata pach pasconta~ ton a) i; crown, ajecnw~
 paradeigmata ajhrthmewou~ ekei ej "Aidou ej tw/desnwthriw/
 toi~ a) i; twn ajlikwn afiknoumenoi~ qeawata kai; nouqethwata. w)
 ejw)hmi e)ta kai; Arce)laon e)sesqai, eija) hqh` legei Pwlo~, kai;
 al lon o)ti~ a) toiu)to~ turanno~ h) oi)hai de; kai; tou; pollou;
 einai toutwn twn paradeigmatwn ej turawnwn kai; basilewn kai;
 dunastwn kai; ta; twn polewn praxantwn gegonota~: outoi gar dia;
 thn ejousiam megista kai; ajosiwtata a)arthwata a)artawousi.
 marturei` de; toutoi~ kai; "Omro~: basilew~ gar kai; dunasta~
 ekeino~ pepoikken tou; ej "Aidou ton a) i; crown timwroumenou~,
 Tantalou kai; Sisufon kai; Titouw. Qersithn deykai; ei)ti~ al lo~
 ponhro; hn i)liw)th~, oujei; pepoikken megalai~ timwria~ sunecov
 menon w) ajia)ton <oujgar oi)hai ejhn aufw) dio; kai; eujlaimoneste-
 ro~ hn h)oi) ejhn< aj la; gar, w) Kallikleis, ej twn dunamenwn eijsi;
 kai; oi) sfodra ponhroi; gignomenoi ajqrwpoi: oujen mn kwlui
 kai; ej toutoi~ a)aqou; a)dra~ ej gignesqai, kai; sfodra ge a)ion
 a)asqai twn gignomenwn: calepon gar, w) Kallikleis, kai; pollou`
 epai)ou a)ion ej megalh ejousia tou ajlikein genomenon dikaiw~
 diabiwnai. ojioi de; gignontai oi) toiu)toi: epei; kai; ejqade kai;

zuzenik ez, egirik gabe hazi delako. Gainera, boterea, utzikeria, harrokeria eta ekintzen neurrigabekeriaren eraginez, asimetriaz eta itsustasunez beteta ikusten zuen arima; eta ikusi ondoren, saririk gabe bidaltzen zuen arima hori zuzenean kartzelara, bertara heldu ondoren, dagozkion zigorrak pairatuko dituen tokira. Zigorpean dagoen edozeini, beste norbaitek zuzen zigortzen badu, zera dagokio, hobe bihurtzea eta onura ateratzea edo besteentzat erakusbide izatea, besteak, berak pairatzen dituenak ikusiz, beldurrez hobeak bihur daitezten. Jainkoek eta gizakiek ezarritako zehapena betez onura ateratzen duten horiek akats sendagarriak egin dituztenak dira. Hala ere, min eta oinazeen bidez lortzen dute onura, hemen eta Hadesen; ezin baita bestela bidegabekieratik libratu. Bidegabekeria handienak egin dituztenak, ordea, eta bidegabekeria horiengatik sendaezinak bihurtu direnak, horiengandik ateratzen dira erakusbideak; eta horiek beraiek jada ez dute batere onurarik ateratzen, sendaezinak direlako; besteak ateratzen dute onura, ordea, horiek ikusten dituztenean akatsengatik sufrimendu handien, mingarrien eta beldurgarrienak sufritzen, han Hadesko kartzelan zintzilik, erakusbideak bezala besterik gabe, une oro heltzen diren bidegabeentzat ikuskizun eta abisu gisa. Arkelao ere horietako bat izango dela diot nik, Polok egia badio, eta bera bezalako tiranoa den beste edozein ere. Eta uste dut erakusbide horietako gehienak tiranoak, erregeak, agintariak eta hirietan agintzen dutenak izandakotatik atera direla; horiek boterearen ondorioz akats handien eta erlijio-gabeenak egiten baitituzte. Eta Homero da horren lekuko, erregeak eta agintariak jarri baititu Hadesen zigorpean betiko: Tantalo, Sisifo eta Tizio³⁸. Tersites³⁹, ordea, eta beste edozein hiritar arrunta gaiztoa bazen, ez du inork zigor handiak pairatzen aurkeztu, sendaezina zelakoan –nire ustez, ezin zuelako; horregatik ahal zutenak baino zoriontsuago zen–; baina hala da, Kalikles, boteretsuetakoak dira zeharo gaizto bihurtzen diren giza-kiak. Hala ere, ezerk ez du oztopatzen horien artean ere gizon onak sortzea, eta sortzen direnek guztiz merezi dute miresmena. Zaila baita, Kalikles, bidegabe jokatzeko aukera handia edukita era bidezkoan bizitzea, eta horrela jokatzeko duenak gorespen handia merezi du. Gutxi dira horrelakoak. Izan baitira hemen eta beste tokietan, eta izango dira, nire ustez, norbaitek beren esku utzitako gauzak era bidezkoan kudeatzearen bertute horretan jator eta on direnak. Bat zeharo ospetsua, gainerako grekoentzat ere, Lisimakoren seme Aristides izan da; baina agintarietako gehienak, bikain hori, gaiztoak bihurtzen dira. Nioena, beraz, Radamantis hark horrelako norbait hartzen duenean ez daki beste ezer berari buruz, ez zein

a l loqi gegowasin, oimai de; kai; efontai kaloi; kaqaoi; tauthn thn
ajethn thn tou dikaiw~ diaceirizein a) a) ti~ epitroph/ ei; de; kai;
pawu ejlogim~ gegonen kai; eij touz~ a) llou~ "Ellhna~, Aris
teidh~ o. Lusimaçou: oi. ðe; polloi yw`afiste, kakoi; gignontai tw`n
dunastw`n. o) per ouh` ejlegon, epeidan o J C adamanqu~ ekeino~
toioutw tina labh/ a) l lo men peri; autou` ouk oiden ou)lew, ou)k
o) sti~ ou)k w) tinwn, o) ti de; ponhrovti~: kai; touto katidw) apem
yen eij Tartaron, epishmhnamen~, e)nte i)sim~ e)nte ajisto~
dokh/ einai: o. ðe; ekei)se afikomeno~ ta; proshkonta pascei. ejiv
te d a) l hn eijsidw) o) i w~ bebiwkuian kai; met a) h qeia~, ajdro;
ijliwtou h) a) llou tinov, malista mev, egwgevfhmi, w) Kalliklei~,
filosofou ta; autou` praxanto~ kai; ou) pol upragmonhsanto~ ej tw/
biw/ h) gasqh te kai; ej makarwn nhsou~ apemnye. tauja; de; tauta
kai; o. Aijakos < elatero~ toutwn r)bdon e)wn dikazei < o. ðe; Minw~
episkopw) ka)htai, mow~ e)wn crusou) skh)ptron, w) fhsin
Odusseu; o J C mhrou i)lein autov < cruseon skh)ptron e)nta,
qemisteuonta nekussin. egw; men ouh, w) Kalliklei~, upote toutwn
tw`n logwn pepeismai, kai; skopw` opw~ apofanoumai tw/ krith/ w) J
ugiestathn thn yuchw. caivein ouh e)sa~ ta; timaz; ta; tw`n
pollw`n ajqrwpwn, thn a) h qeian a)skw) peirasomai tw/ o) ti w) J a) h
dunamai beltisto~ w) kai; zh) kai; epeidan apoqnhskw
apoqnhskein. parakalw` de; kai; touz~ a) llou~ pawta~ ajqrwpou~,
kaq o) son dunamai, kai; dh; kai; se; ajtiparakalw` e)pi; touton ton
bion kai; ton ajw)na touton, o) egwvf)hmi ajti; pawtn tw`n ejqade
ajw)wn einai, kai; o)jeidizw soi o) ti ou) oi)ov t e)sh/ sautw/
bohqsai, o) an h) dikh soi h) kai; h) krisi~ h) nundh; egw; e)legon,
a) l la; e) qwn para; ton dikasth, ton th` Aijinh~ u)w, epeidaw sou
e)pilabomeno~ a)gh/ casmhsh/ kai; i) iggiasei~ ou)len htton h) egw; ej
qade su; e)kei; kai)se i)sw~ tupthsei ti~ kai; e)pi; kovrh~ ajimw~ kai;
pawtw~ prophlakiei.

Tava d ouh tauta muçov soi dokei` legesqai w) per grao;
kai; katafronei~ autw)n, kai; ou)lew g a) h h) qaumaston katafro
nein toutwn, ei) ph/ zhtou)nte~ ei) comen autw)n bel tiw kai; a) h qeste
ra eu)ein: nu) de; o) ja~ o) ti trei~ o) ite~ u)lei~, o) per softotato e)ste
tw) nu) Ellhwn, su te kai; Pwlo~ kai;

Gorgia~, ouk e)ete apodeixai w) dei` a) l lon tina; bion zh) h)
touton, o) per kai; e)kei)se fai)etai sumferwn. a) l ej tosoutoi~

den ezta bere gurasoak zein diren ere, gaizto bat dela besterik ez; eta hori ikusita Tartarora bidaltzen du, seinale bat jarrita, sendagarri ala sendaezina den bere ustez, eta hark hara helduta dagozkionak pairatzen ditu. Baina batzuetan modu erlijiozkoan eta egiarekin bizi izan den beste arima bat ikusten duenean, gizon partikular batena edo beste norbaitena, bereziki, hala diot nik, Kalikles, bizitzan besteen kontuetan sartu gabe bere kontuetan jardun duen filosofo batena, miresten du eta zorionekoen uhar-teetara bidaltzen du. Horixe bera egiten du Eakok ere –horietako bakoitzak makila eskuan duela epaitzen du–, eta Minos eserita dago prozesua gainbegiratzuz, berak bakarrik daukalarik urrezko aginte-makila, Homero-ren Ulisesek hura ikusi zuela dioen bezala: urrezko aginte-makila eskuan, hildakoei justizia administratzuz.⁴⁰

Ni, beraz, Kalikles, kontakizun horiek konbentzitu naute, eta epai-leari nire arima ahalik eta osasuntsuen nola erakutsiko diodan hausnar-tzen dut; gizaki gehienen ohoreak haizea hartzera bidalita, egia praktika-tuz saiaturiko naiz ahal dudan onen izanez bizitzen, eta hiltzen naizenean hiltzen. Eta beste gizaki guztiak ere bultzatzen ditut, ahal dudan neurrian, eta zu ere bultzatzen zaitut, bizitza horretara eta leiha horretara, hemen-go leiha guztiek batera adina balio duela diodana, eta gaitzesten zaitut ezingo diozulako zeure buruari lagundu, oraintxe nioen epaiketa eta epaia direnean, aitzitik Eginaren seme den epailearengana helduta, hartu eta bere aurrera eramaten zaitudanean, aho zabalik eta zorabiatuta geldituko zara zu han, ni orain hemen bezalaxe, eta agian norbaitek masailean joko zaitu modu desohoragarrian eta era guztietara irainduko zaitu.

Hau guztia zuri agian atso baten ipuina bezala kontatzen dela iru-dituko zaizu eta arbuiatuko duzu, eta ez litzateke batere harritzekoa arbuiatzea, nolabait ikertuz hau baino zerbait hobea eta egiazkoagoa bila-tu ahal izango bagenu. Baina ikusten duzu orain zuek, hiru izanda ere, oraingo grekoen artean jakintsuenak zaretenak, zu, Polo eta Gorgias, ezin duzuela frogatu beste bizimodurik egin behar denik hori izan ezik, han ere komenigarri agertzen dena. Aitzitik, hainbeste arrazoiketen artean, beste-ak ezeztatu ondoren, arrazoiketa hori bakarrik mantentzen da, kontu gehiago hartu behar dela bidegabekeriarik ez egiteko ez jasateko baino, eta ezer baino lehen gizona ez dela ona iruditzeaz arduratu behar, izateaz baizik, bai pribatuan eta bai publikoan. Eta norbait zerbaitetan gaiztoa bihurtzen bada, zigortu behar dela, eta bidezko izatearen ondoren hori dela bigarren ongia, bidezko bihurtzea eta zigorraren bidez zehapena

logoi~ twñ a|lwn e|egcomewñ mow~ oufo~ h|emei`o|logo~, w|euj
 labhteon e|stin to; a|likeiñ mallon h|to; a|likeisqai, kai; panto;
 mallon a|dri;me|ethteon ou|to;dokeiñ einai a|gaqon a|l|a;to;einai,
 kai; i|li|a/kai;dhmosia~ e|an devti~ katavi kako; gignhtai, kol as-
 teo~ e|stivkai;touto deuteron a|gaqon meta;to;einai dikaion, to;
 gignesqai kai;kol azomenon didowai dikhn: kai;pašan kolakeism
 kai;thñ peri;e|uton kai;thñ peri;tou; a|lou~, kai;peri;o|igou~
 kai;peri;pollou~, feukteon: kai;th|l|torikh|oufw crhsteon epi;to;
 dikaion a|vivkai;th|a|lh/pash/praxei. ejmoi;oun peiqomeno~ a|ko-
 louqhson ejtauqa, oi|afikomeno~ eujlaimonhsei~ kai;zwñ kai;
 teleuthsa~, w|o|logo~ shmaiwei. kai;e|sow tinavsou kata-
 fronhsai w|a|ohtou kai;prophlakisai, e|an bou|htai, kai;nai;ma;
 Dia suve qarrwñ pataxai thñ a|imon tauthñ pl hghw. ou|len gar
 deinon peish/ e|an tw/o|ti h| kalo; ka|gaqov, a|skwñ ajethw.
 kafeita oufw koinh/a|skhsante~, tote h|lh, e|an dokh/crhñai,
 epiqhsomeqa toi~ politikoi~, h|o|oiòn a| ti h|hñ dokh/tote bou-
 leusomeqa, beltiou~ o|te~ bouleusqai h|nuñ. a|scron gar e|ton-
 tavge w|nuñ fainomeqa e|ein, e|eita neanieusqai w|ti;o|ta~,
 oi| ou|lepote tauja;dokei`peri;twñ au|wñ, kai;tauta peri;twñ
 megistwn<eij tosouton h|komen a|paideusi|s<w|per ouñ h|gemwi
 tw/logw/crhswmeqa tw/nuñ parafanewti, o| h|hñ shmaiwei o|ti
 oufo~ o|tropo~ a|isto~ tou`biou, kai;thñ dikaiosunhñ kai;thñ
 a|lhn ajethn a|skounta~ kai;zhñ kai;teqnawai. toutw/oun e|pwme-
 qa, kai;tou; a|lou~ parakalwmen, nh;e|keiww/w|su;pisteuwn ejre;
 parakalei~: e|sti gar ou|leno; a|io~ w|kallikleis~.

betetzea. Eta norberaren eta besteen inguruko lausengu guztiari ihes egin behar zaiola, gutxi edo asko badira ere; eta erretorika eta beste edozein jarduera beti bidezkoaren alde erabili behar direla. Beraz, niri kasu eginez jarrai iezadazu hara, behin helduta bizirik eta hilik zoriontsu izango zaren tokira, kontakizunak adierazten duen bezala. Eta utzi norbaiti zu arbuia-tzen eta iraintzen zentzugabea zarelakoan, nahi badu, eta, ala Zeus, segur-tasun osoz utz iezaiozu kolpe desohoragarri hori jotzen ere bai, ez duzu-eta ezer larririk jasango, bertutea praktikatuz benetan jator eta on baldin bazara. Eta gero, horrela elkarrekin praktikatu ondoren, beharrezkoa baderitzogu, politika kontuei ekingo diegu, edo orduan eztabaidatuko dugu zer iruditzen zaigun beharrezkoa, orain baino hobeak izanik ezta-baidatzeko. Orain nabarmen gauden bezala egonik, lotsagarri baita zer-bait garelakoan harropuztea, gai beraiei buruz iritzi bera ez daukagunok, eta hori gai handienei buruz, heziketa gabeziaren puntu horretaraino heldu baikara. Beraz, orain agertu zaigun arrazoiketa gidari bezala erabil dezagun, bizimodu onena hori dela adierazten diguna, justizia eta gaine-rako bertutea praktikatuz bizi eta hiltzea. Jarrai diezaiogun horri, bada, eta besteak ere horretara bultza ditzagun, eta ez hari, zuk hartan sinesten duzulako jarraitzera bultzatzen nauzun hari, ez baitu ezer balio, Kalikles.

Oharrak

¹ Kalikles ezezaguna da, eta agian pertsonaia asmatua da.

² Gustuko ikuskizun batera berandu heltzen zenari esaten zitzaion esera, orain Kalikles datorren bezala Gorgiasen erakustaldira.

³ Leontinoko Gorgias erretorika-irakasle eta hizlaria zen; bere garaiko erretorikaren estiloan eragin handia izan zuen, eta bere ikasle ezagunena Isokrates izan zen. Bere aurreneko egonaldia Atenasen K. a. 427 urtean izan zen.

⁴ Kerefon Sokratesen lagun eta miresle atenastarra zen, eta maiz egoten zen berarekin.

⁵ Akraganteko Polo Gorgiasen ikaslea zen.

⁶ Aglaofon, Aristofon eta honen anaia Polignoto margolari ospetsuak ziren.

⁷ *Odisea*, I 180.

⁸ Asanbladan lege-proposamen bat irakurtzen zenean, egilearen izena, semetasuna eta demoa esaten ziren. Ondoren pertsona beraren beste proposamen bat irakurtzen baldin bazen, ez ziren bere datuak errepikatzen, «gainerakoak berdinak dira» esaten zen.

⁹ Ospe handiko margolaria.

¹⁰ Atenasko bi agintari hauek hiria eta portua, Pireo, gotortu zituzten.

¹¹ Klazomenasko Anaxagoras naturaren filosofo nagusietakoa izan zen; bere ustez adimen batek antolatu zituen elementuen nahasketa eta bereizketa.

¹² BIKAINA hitzak POLO hitzaren silaba-luzera berdinak dauzka et zenbait sofistak horrelako jokoez hitz egin behar zela zioten,

¹³ Mazedoniako erregea izan zen; bere herriaren indar militarra izugarri handitu zuen.

¹⁴ Perdikasen emaztea; berau hil ondoren, haren oinorde Arkelaorekin ezkondu zen.

¹⁵ Nikias eta Aristokrates Atenasko agintariak izan ziren.

¹⁶ Bostehunen kontseilua eratzeke hamar tribuetako bakoitzak 50 ordezkari izendatzen zituen, pritaneak, eta urtean hogeita hamabost egunez txandaka tribu bakoitzeko pritaneek kontseiluko lehendakaritza osatzen zuten.

¹⁷ Arginusasko itsas borrokako buruzagien aurkako prozesuan Sokrates multzoko epaiketa baten aurka agertu zen.

- 18 Altzibiades Atenasko agintari nagusia izan zen 420-406 denboraldian, eta Sokratesen laguna zen. Pirilanesen semeak Demo zuen izena eta hitz honek herria esan nahi du grekoz; horrekin hitz joko bat egin du Platonek.
- 19 Txakur-burua zuen Anubis jainko egiptoarraz ari da.
- 20 Heroi maiteena grekoentzat; 12 lan ospetsu bete behar izan zituen.
- 21 Heraklesen lanetako bat mende balde urrutian Gerion, hiru gorputzeko erraldoiaren idiak lapurtzea izan zen.
- 22 *Antiope* bere antezelaren zatia.
- 23 Ikus Homeroren *Iliada* IX 441.
- 24 Kaliklesek Euripidesen *Antiope* -ren zatiak erabiltzen ditu.
- 25 *Frixo* edo *Polido* tragedietan.
- 26 Hades, jainkoaren izena, eta «ikustezina» hitza grekeraz ia berdinak dira.
- 27 Txori honen sabelkeria ospetsua zen.
- 28 Kaliklesen eta Sokratesen demok aipatzen dira lekukoak aipatzean egiten zen bezala.
- 29 Udazken hasieran Eleusisen ospatzen zen inimizazioa, baina, horren aurretik, udaberri hasieran Atenasen ospatzen zen misterio txikien inimizazioan parte hartu beharra zegoen.
- 30 Kinesias poeta ditiranbiko bat zen; Platonek arbutatu egiten zuen musika berri hori.
- 31 Platonen ustez, Epikarmo komeidiaren printzea zen.
- 32 Magian jarduten zutenak. Ikusmena galdu eta zangoak elbarritzen omen zitzaizkien.
- 33 Lazedemoniarren aldekoak, beraien ohiturak imitatzen zituztenak.
- 34 Zimon 461. urtean erbesteratu zuten. Temistokles erbesteratua zegoen traizio prozesu batean bidegabeki inplikatu zutenean.
- 35 Baratro harresitik at zegoen amildegia sakona zen, eta bertara heriotzazigorrrera kondenatuak botatzen zituzten. Baina pritaneen buruak salbatu zuen Miltiades.
- 36 Ikus *Iliada* XV 187.
- 37 Minos Kretako errege ospetsua da, eta Radamantis, Zeus eta Europaren seme, hil gabe Eliseora joan zen bertan legegile eta epaile izateko; Eako, Zeus eta Eginaren seme, hil ondoren hildakoen epaile zen.
- 38 Tantalo, Sisifo eta Tizio betiereko zigorretara kondenatuena adibide tipikoak ziren grekoentzat. Tiziori bi putrek gibela jaten zioten etengabe; Tantalo, urak eta fruituek inguratuta egonda ere, ezin zituen harrapatu eta egarriak eta goseak hiltzen zen; eta Sisifok etengabe bultzatzen zuen harri bat aldapa batean gora, behin eta berriro atzera behera erortzen zena.
- 39 Tersites pertsonaia homerikoa (*Iliada* II 212) klase baxuaren irudi txarraren adibide tradizionala da heroi eta nobleen artean; oso itsusi eta mingain zikinekoa zen.
- 40 Ikus *Odissea* XI 569.

Aurkibidea

HITZAURREA 7

OHARRAK 28

BIBLIOGRAFIA 29

EUTIFRON 31

 OHARRAK 71

EUTIDEMO 73

 OHARRAK 171

GORGAS 173

 OHARRAK 365

